

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

(1593 – 1926)

Ἐξιστορήσαντες ἀλλαχοῦ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ μετὰ τὴν Σχολὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἣτις ἰδρυθεῖσα, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ 1593, ἀπερροφήθη κατὰ τὸ 1700 ὑπὸ τοῦ Φλαγγινιανοῦ καί, ἐξαφανισθέντος εἶτα τούτου συνεπείᾳ τῆς Ναπολεοντείου ἐπιδρομῆς κατὰ τὸ 1797, ἀνασυνεστήθη μετὰ τὸ 1800 ὑπὸ τῆς Κοινότητος, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἑλληνικὴ Σχολὴ Φλαγγίνη» — εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν μέγαν εὐεργέτην — διετηρήθη δέ, ὄχι βεβαίως μετὰ τὴν προτέραν αἴγλην, μέχρι τοῦ 1926, ὅτε καὶ ἐκλείσεν ὀριστικῶς.

Ὁ ἀναγινώσκων τὰς ὀλίγας σελίδας ποῦ ἀφιέρωσε διὰ τὴν Σχολὴν ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Βελοῦδος ἐν τῇ «Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων Ἀποικία», ἀποκομίζει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι αὕτη, εὐθὺς ἅμα τῇ ἰδρῦσει καὶ μέχρις ὅτου ἀπερροφήθη ἀπὸ τὸ Φλαγγινιανόν, ἐλειτούργει κανονικώτατα καὶ χωρὶς διακοπὴν τινὰ καὶ ὅτι, οἱ κατὰ καιροὺς διδάξαντες διεδέχοντο ἀλλήλους ὁμαλώτατα. Ἀτυχῶς ὅμως, ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀλλοία ὑπῆρξεν ἡ κατάστασις, ὡς κατωτέρω θὰ ἀναπτύξωμεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ἄλλων ἐγγράφων, ἅτινα καὶ ἐπισταμένως ἠρευνήσαμεν.

*
* *

Τὴν 16^{ην} Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1593¹⁾ ὁ Σύλλογος τῶν 40²⁾ καὶ προσθήκης «διαβλέπων ὅτι αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὑπέστησαν μεγάλην κατάπτωσιν καὶ

¹⁾ Capitolare N° I.

²⁾ Περὶ τούτου ἐγράψαμεν καὶ εἰς τὴν προγενεστέρην περὶ Γλυκέων μονογραφίαν μας (Ἡπειρωτικά Χρον. Γ' σελ. 7). Ἐπειδὴ ὅμως ἐσημειώσαμεν κατὰ λάθος - ἀκολουθήσαντες τὸν Βελοῦδον (Ἑλλ. Ὁρθ. Ἀποικία σελ. 16) - ὅτι ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν συνήρχετο κατὰ *τριετίαν* πρὸς ἐκλογὴν τοῦ Συλλόγου τῶν 40 καὶ προσθήκης, ἤδη, ἐρευνήσαντες ἐπισταμένως διεπιστώσαμεν ὅτι ἡ Γενικὴ συνέλευσις δὲν συνήρχετο κατὰ *τριετίαν*, ὡς ἔγραψεν ὁ Βελοῦδος, ἀλλὰ κατὰ *διετίαν*. Ὁ δὲ Σύλλογος ἔχει τὴν ἐξῆς ἀρχήν: Εὐθὺς ἅμα τῇ συστάσει τῆς Ἀδελφότητος, λόγῳ τῶν ὀλίγων

» ἵνα μὴ λησμονηθοῦν ἐντελῶς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῆ ἄποια πρόνοια, ὑποβάλλει
 » πρότασιν ἵνα οἱ ἀποτελοῦντες τὸν Σύλλογον ὑποχρεωθοῦν νὰ δίδουν ἀνὰ 10 σολδία
 » ἕκαστος κατὰ μῆνα εἰς τὸν κ. Ν. Λάσκαρον, ἀνθρωποπὸν λίαν ἐγγράμματον καὶ πε-
 » παιδευμένον, ὅστις θὰ διδάσκη τὰ παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων τῶν εὐρισκομένων ἐν Βε-
 » νετία καὶ χωρὶς ἰδιαιτέραν πληρωμὴν καὶ τὰ πτωχὰ». Τὴν πρότασιν ἐψήφισαν 34
 μέλη κατὰ 8 καὶ ὁ Λάσκαρος ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν. Πόσον καιρὸν παρέμεινεν οὗ-
 τος, δὲν προκύπτει ἐκ τῶν πρακτικῶν, τὰ ὅποια ὅμως ἀναφέρουν ὅτι τῷ 1594 25
 Σεπτεμβρίου ὁ Σύλλογος ἐξέλεξε τὸν ἱερομόναχον Μελέτιον¹⁾ ὡς ἱεροκήρυκα καὶ ψάλ-
 τὴν δι' ἐν ἔτος, ἐπὶ μισθῷ 100 δουκάτων ἐτησίως, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν «νὰ διδά-
 σκη ἀνάγνωσιν εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους». Μετὰ τὸν Μελέτιον τοῦτον, φαί-
 νεται ὅτι ἐδίδαξεν ἐν τῇ Σχολῇ ὁ Νικόλαος Ἀψτένιος ἢ Ἀπισθένιος²⁾. Τοῦτο συνά-
 γομεν ἀπὸ τὴν ἐγγραφὴν του εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος, ἐνθα φέρεται ὡς
 «mistro della Scola» ἦτοι διδάσκαλος τῆς Σχολῆς καὶ μὲ ἔτος ἐγγραφῆς 1596. Οὗτος
 ἦτο ἐκ τῶν ἐλαχίστων λογίων καὶ φέρεται ἐπίσης μεταξὺ τῶν ὀλίγων χρεωστῶν τοῦ
 ἐκ Χίου βιβλικότου Ἐμμανουὴλ Γλυτζῶνη, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ θὰ γίνῃ εὐρύτερος λόγος.

Καὶ φθάνομεν οὕτως εἰς τὸ 1602 ὅτε τὴν 10^{ην} Μαρτίου ἐξελέγη διὰ ψήφων
 τριάκοντα κατ' οὐδεμιᾶς, ὡς τακτικὸς διδάσκαλος ὁ Λίβιος Ζάκρας³⁾, ἐπὶ μισθῷ ἐτη-
 σίῳ ἐκ 50 δουκάτων. Οὗτος παρέμεινε μόνον δύο ἔτη, ὡς τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν
 ἐπομένην ἐγγραφὴν ἀνευρεθεῖσαν, ὅχι εἰς τὰ πρακτικά, ὡς συνήθως, ἀλλ' εἰς τὸ Ἡμε-
 ρολόγιον τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν: 1604 Αὐγούστου 15 εἰς τὸν Λίβιον Ζάκραν

τότε μελῶν ἢ Διοικητικῆ Ἐπιτροπῆ ἢ ἐκλεγομένη παρὰ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως (Capitolo gene-
 rale) ἦτο δεκαεναεμελής. Ἦτοι: εἰς Πρόεδρος (Gastaldo), εἰς Βικάριος ἦτοι ἀντικαταστάτης τοῦ
 προέδρου, εἰς γραμματεῦς, 4 προκουρατόροι καὶ 12 Σύμβουλοι (Degani ἢ Decani). Τὴν 13 Ἰου-
 νίου 1563 εἰς τοὺς 19 προσετέθησαν καὶ ἄλλοι 21 καὶ ἔγιναν 40, τὴν 9 Ἀπριλίου 1581 ἕτεροι 11
 καὶ τὴν 18 Ἰουνίου 1592 ἄλλοι 9 καὶ ἔγιναν 60 ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τεσσαράκοντα καὶ προσθήκη
 (Quaranta e Zonta). Καίτοι προσετέθησαν ἄλλοι τρεῖς τὴν 9/11/1625, ἐν τούτοις ἡ ὀνομασία παρέ-
 μεινεν ἡ αὐτή. Καὶ ἐξελέγοντο οἱ ἀποτελοῦντες τὸ μικροσκοπικὸν αὐτὸ Κοινοβούλιον τοῦ ὑποδού-
 λου ἑλληνισμοῦ ὡς ἔπεται: ἐννέα ἐκ Κύπρου, 9 ἐκ Κρήτης καὶ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, 9
 ἐκ Ναυπλίου καὶ Μονεμβασίας (Napolì di Romania e Malvasia ὡς ἐλέγοντο τότε), 9 ἐκ Ζακύν-
 θου καὶ Κεφαλληνίας, 9 ἐκ Κερκύρας, 9 ἐκ χωρῶν μὴ κατονομαζομένων (Ἡπειρος, Μακεδονία,
 Κωνσταντινούπολις, Ἀθῆναι κ. ἄ.) καὶ 9 τῆς Zonta ἀδιακρίτως ἐξ ὄλων τῶν μερῶν καὶ ἅπαντες
 οὗτοι ἐξέλεγον τὸ Προεδρεῖον ἀποτελούμενον ἀπὸ ἑνα πρόεδρον (guardian grande), δύο Γκοβερ-
 νατόρους, ἕνα Βικάριον, ἕνα ὑποβικάριον, ἕνα γραμματέα, δύο ἐλεγκτὰς καὶ 12 τῆς πρωτοκαθε-
 δρίας (Decani ἢ Degani).

¹⁾ Capitolare I.

²⁾ Ἀπεβίωσεν ὀγδοηκοντούτης, τὴν 11 Ἰανουαρίου 1637 (ἐν. ἔθ. ἦτοι 1638) ὡς μαρτυρεῖ
 σχετικὴ ἐγγραφὴ εἰς τὸ Βιβλ. θανάτων ἐκκλησίας S. Antonino. Οὗτος κατήγετο ἐκ Ζακύνθου καὶ
 εἶχεν ἀναμιχθῆ καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Κοινότητος, ἐκλεγείς γραμματεῦς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν
 (1593 - 1599).

³⁾ Κύπριος. Εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος, ἀνεύρομεν συγγενῆ του ὀνόματι Ἰωάννην
 Ζάκραν τῷ 1602.

κατεβλήθησαν δουκάτα 100 διὰ δύο ἔτη λήξαντα τὴν 10 παρελθόντος Μαρτίου καὶ κατόπιν ἐπῆρεν ἄδειαν».

Ἀποχωρήσαντος τοῦ Ζάκρα ἡ Σχολὴ ἔμεινε ἐπὶ ἑπτὰ ὀλόκληρα ἔτη κλειστή. Οἱ διευθύνοντες τὴν Κοινότητα καίτοι εἶχον ἀπὸ τοῦ 1599 ἀποφασίσει νὰ διαθέτουν τὰ ἡμίση ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν εἰσπραττομένων ἐκ παραχωρήσεως τάφων ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, ὑπὲρ ἑνὸς διδασκάλου, ἐν τούτοις ὅμως, προκειμένου περὶ διορισμοῦ τοιοῦτου, οὐδεμίαν ἐλάμβανον φροντίδα καὶ φθάνομεν εἰς τὸ 1609 ὅτε φευγαλέαν ἔκαμεν ἐμφάνισιν εἰς τὴν Βενετίαν ὁ Θεόφιλος Σκορδαλλός¹⁾ (Teofilo Scordallo) διδάξας ἐπὶ μίαν μόνην τετραμηνίαν, μεθ' ἣν ἀπεχώρησε μὴ θελήσας – ὡς μανθάνομεν ἀπὸ ἄλλο πρακτικὸν δημοσιευόμενον περαιτέρω – νὰ ἀναλάβῃ ὀριστικῶς τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν. Τὰ πρακτικὰ οὐδεμίαν κάμνουν περὶ τούτου μνεῖαν, ἀλλ' εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἀδελφότητος ὑπάρχει ἡ ἐπομένη ἐγγραφή: 1610 Μαρτίου 5 εἰς τὸν Θεόφιλον Σκορδαλλὸν διδάσκαλον τῆς Σχολῆς, δουκάτα 12 κατεβλήθησαν τὴν 12 Ἰουλίου 1609».

Ἀλλὰ τὰ πενήκοντα δουκάτα δὲν ἦσαν ἐπαρκῆ διὰ τὴν μισθοδοσίαν ἑνὸς καλοῦ διδασκάλου. Τοῦτο διαβλέπων ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Γαβριὴλ Σεβῆρος²⁾, ὁ ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος ἱεράρχης, ἔκρινε εὐλογον νὰ ζητήσῃ τὴν ἀρωγὴν τῆς Γαληνοτάτης Αὐθεντίας καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν τότε Δόγην Λεονάρδον Δονάτον τὴν κάτωθι αἴτησιν³⁾: «Ἀπειροὶ αἱ χάριτες καὶ αἱ εὐνοιαὶ τὰς ὁποίας ἡ Ὑμετέρα Γαληνότης ἠδύοκῃσεν εἰς διαφόρους περιστάσεις νὰ ἐπιδαφιεύσῃ εἰς ἐμὲ τὸν Γαβριὴλ Σεβῆρον ἐκ Μονεμβασίας, Ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας, πιστότατον καὶ ταπεινότατον δούλόν της καὶ εἰς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος μας⁴⁾, εὐνοιαὶ καὶ χάριτες αἱ ὁποῖαι, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἀποτελοῦν ἀσφαλεστάτην μαρτυρίαν ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου, τῆς ἀπίρου εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγαθότητος τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος καὶ ταύτης τῆς εὐτυχεστάτης καὶ ἐνδοξοτάτης Δημοκρατίας πρὸς ἡμᾶς, ἀφ' ἑτέρου ὑποχρεῶνουν πάντας ἡμᾶς νὰ ἐκθέτωμεν πάντοτε καὶ εἰς κάθε περίστασιν καὶ τὰ ὑπάρχοντά μας καὶ τὴν ζωὴν μας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Χριστιανικωτάτης Ὑμετέρας Κυριαρχίας πρὸς ἐπαύξεισιν καὶ δὴ πρὸς τὸν κολοφῶνα τῶν τοιοῦτων εὐνοιῶν τείνοντες, ἐμφανιζόμεθα σήμερον πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσωμεν μίαν κατεύθυνσιν

1) Εἶναι ὁ Θεόφιλος Κορδαλλεύς.

2) Τοῦτον συναντῶμεν πρῶτην φορὰν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας τῇ 29 Ἰουνίου 1572 ὡς «ἱερομόναχον Gabriel Sfirò da Malvasia», ὑποψήφιον ἐφημέριον, ἀλλὰ μὴ συγκεντρώσαντα τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν ψήφων. Ἐξελέγη ὅμως ὡς ἐφημέριος τὴν 29 Ἰουνίου τοῦ ἐπομένου ἔτους 1573 καὶ τῷ 1578 ἀνεδείχθη Μητροπολίτης Φιλαδελφείας. Τὸ ἐπώνυμόν του ἦτο «Σβηρός» ἀλλ' ἵνα τὸ καταστήσῃ εὐκολοπρόφερτον ἀπὸ τοὺς Ἑνετοὺς μεταξὺ τῶν δύο πρώτων συμφῶνων προσέθεσεν ἐν «ε» καὶ ἔγινε Σεβῆρος.

3) Τὴν Κοινότητά των οἱ ἡμέτεροι ὁσάκις ἀπηυθύνοντο εἰς τὰς Ἑνετικὰς Ἀρχὰς ὀνομάζον «pazione» (= ἔθνος) καὶ τὴν ὀνομασίαν ταύτην τὴν χαρακτηριστικὴν, συναντῶμεν καὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας.

4) Senato Mag παρὰ τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ, Registro N° 47 καὶ filza N° 91.

διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν υἱῶν μας καὶ ἄλλων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα, τῶρα ὅπου παροῦσιάζεται εὐκαιρία ἑνὸς ἀτόμου καταλλήλου καὶ γνωρίζοντος κάλλιστα ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, ἐκλιπαροῦμεν τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα ἵνα εὐδοκήσῃ καὶ παραχωρήσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, δι' ὅσον καιρὸν ἤθελεν ἐγκρίνη, ἐν μέρος τοῦ εὐεργετήματος ὅπερ εἶχεν εὐδοκήσει νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν μακαρίας μνήμης Σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον Κυθέρων Μάξιμον Μαργούνιον ἦτοι δουκάτα 124 ἔτησιως¹⁾ καὶ ἀκόμη δέκα βοῖνες²⁾ γῆς ἐν Κρήτῃ, αἱ ὁποῖαι ἀπέφερον καὶ ἐκεῖναι πλέον τῶν 150 δουκάτων κατ' ἔτος, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διδάσκῃ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα, ἵνα δυνηθῶμεν μὲ τὴν χάριν ταύτην τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος νὰ ὀρίψωμεν μίαν μικρὰν βᾶσιν διὰ τὸ τόσον ἅγιον καὶ ὠφελιμώτατον δι' ἅπαν τὸ ἔθνος μας ἔργον, εἰς ἣν χάριν θὰ προσθέσωμεν καὶ ἡμεῖς ὅ,τι αἱ δυνάμεις μας ἐπιτρέψουν καὶ ὑποχρεούμεθα νὰ διδάσκωμεν παρ' ἀτόμου καταλληλοτάτου ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα εἰς ὅσους θελήσουν νὰ προσέλθουν πρὸς ἐκμάθησιν καὶ τοῦτο ἵνα τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σχεδὸν τελείως νεκρωμένα καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν, ἀναζήσουν καὶ πάλιν εἰς τι μέρος καὶ τὰ λατινικὰ ἀφ' ἑτέρου διαδοθῶν τόσον εἰς τοὺς Ἕλληνας ποῦ εὐρίσκονται

«Serenissimo Principe: Infinite le grazie ed i favori che V/Ser.tà si è degnata in diversi tempi compartire a me Gabriel Seviro da Malvasia Arcivescovo di Filadelfia fed.mo et hum.mo Suo servo et a tutta nra natione greca le quali cosi come rendono secur.me testim.ze al mondo tutto dell'immensa carità et benignità della Ser.tà Vra et di qsta felic.ma et inclit.ma Rep.ca verso di noi, cosi obligano tutti noi ad esponer sempre in ogni caso et l'havere et le vite nre in servitio del suo Crist.mo Dom.o; per augumento anzi per colmo delle quali gratie compariamo al pnte a piedi di V/Ser.tà et essendo desiderio nro di indriciare un poco di comodità con la quale et alli nri figli et a altri esser imparate lettere greche et latine ora che si appresenti occas.e di persona suffic.e et adotata di buon.me letttere greche et latine, supplichiamo la Ser.tà V/ che si degni concieder alla Nation grecha per quel tempo che li piacerà una parte di quel utile e benefitio che già si era compiaciuta concieder al q. Rev.mo Massimo Margunio vescovo di Cerigo di buona memoria di D. 124 all'anno et ancora dieci boine da

¹⁾ Εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον περὶ Μαργουνίου δημοσιεύομεν τὰ σχετικὰ δύο διατάγματα τῆς Γερουσίας ὡς καὶ δύο ἐπιστολάς τοῦ ἰδίου ἀνεκδότους. Ἀνέκδοτα ὁμοίως εἶναι καὶ τὰ διατάγματα, δεύτερον καὶ τρίτον, διότι τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη παρὰ Legrand, Bibl. Hell. Vol. 2 - 16e siècle.

²⁾ Τὸ Διάταγμα τῆς Γερουσίας τὸ ὁποῖον εἶδομεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ (Senato Mar, Registro 47 ἔτους 1585 - 87) καὶ ὅπερ ἐξεδόθη τῇ 4 Φεβρουαρίου 1585 (ἐν. ἔθ.) προορίζει τὰς δέκα βοῖνας γῆς ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μαργουνίου, Μιχαήλ, ὃν ἐπονομάζει fedel nostro. Εἶναι δὲ ἡ boiina ἢ boina ἔκτασις ἀγρῶν τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ καλλιεργήσῃ ἐν ζευγὸς ἀροτριώντων, ἦτοι ὁ Γεωργικὸς κλῆρος ἢ μπάσαινα ὡς ἐλέγετο ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

ὡς ὑπήκοοι τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ὡς καὶ μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὅποιοι, καίτοι κατὰ κακίην τῶν τύχην ζοῦν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ἀπίστων, ἐν τούτοις εἶναι μὲ τὴν ψυχὴν ἀφοσιωμένοι θεράποντες τῆς εὐσεβεστάτης Δημοκρατίας καθὼς καὶ εἰς ὄλους ἐκείνους ποῦ θὰ θελήσουν νὰ ἐκμάθουν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναγκάζονται νὰ προστρέχουν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ ἄλλην Κυριαρχίαν¹⁾ εἰ μὴ τὴν τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας. Καὶ τῆς εὐνοίας ταύτης θὰ εἴμεθα τόσον μᾶλλον ὑποχρεωμένοι εἰς τὴν ὑμετέραν Γαληνότητα, ὅσον τὰ δῶρα τῆς διανοίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν δέον νὰ εἶνε πλέον προτιμώτερα ἀπὸ τὰς ἀνέσεις τοῦ σώματος καὶ δὲν θὰ λείψωμεν, ὡς ἄλλως τε ἔχομεν ὑποχρέωσιν, νὰ δεώμεθα Κυρίου τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀνύψωσιν καὶ τὴν μεγαλειτέραν ἔτι εὐδαιμονίαν καὶ δόξαν Αὐτῆς. Εὐχαριστῶ.

1610 Αὐγούστου 26.

Ἡ αἴτησις ἐξετασθεῖσα ὑπὸ τῶν Consiglieri καὶ τῶν Savii, παρεπέμφθη διὰ τοῦ

terra in Candia che valevano ancor quelle più di D. 150 all' anno, con qsto carico d' insegnar lettere greche et latine acciò possiano con qsta gratia di V/Ser. à fare un poco di fondamento a così santa opera et util. ma a tutta la nation nra alla quale noi agiongeremo con le forze nostre obligandosi noi di far insegnar da persona suff. ma lettere greche et latine a quelli che vi voranno attendere et qsto acciò le lettere greche già quasi affatto spente inparticolare nella nra Natione risorgano in qualche parte et le latine ricevano augumento così nelli greci che si ritrovano sudditi di V/ Ser. à come in quelli che seben per loro disaventura vivono in servitù d' infedeli sono però con l' animo divot. mi servi di qsta Relig. ma Rep. a et in tutti che voranno attendervi nè siano constretti a ricorrer per quest' effetto sotto altro dominio che di qsta Ser. ma Rep. ca della qual gratia tanto più resteremo obligati a V/ Ser. tà quanto li doni dell' inteletto et scienze sono da esser più estimati che le comodita dei corpjet secondo esso nro obligo continuamente pregheremo il Sig. re Dio per la Sua esaltazione et accrescimento di felicità et gloria. Gratie.

1610 Agosto 26.

1610 Dicembre 2 in Pregadi²⁾. — Si è mosso con ottima intentione verso

¹⁾ Ὑπαινίσσεται τὸ Ἑλλην. Γυμνάσιον Ρώμης τὸ ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου XIII. Λίαν ἐπιτυχῆς ὁ ὑπαινιγμὸς οὗτος τοῦ Σεβήρου καὶ δὴ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ μετὰ τοῦ τότε Πάπα Παύλου τοῦ V σχέσεις τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας ἦσαν κάθε ἄλλο παρά φιλικαί, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Βενετία ἐπέμενε νὰ δικάζη αὐτὴ τοὺς ἐκκλησιαστικούς καὶ νὰ κανονίζη τὴν κυριότητα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κτημάτων, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπέτυχε, παρ' ὄλον τὸν ἀφορισμὸν ποῦ ἐξαπέλυσεν ἐναντίον τῆς ὁ Ποντίφηξ.

²⁾ Ἡ Γερουσία ἐκαλεῖτο συνηθέστερον Pregadi καὶ ὄχι Senato, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν μὴ ὑπάρχοντος συγκεκριημένου Σώματος Γερουσιαστῶν, ἦτοι πρὸ τοῦ 13ου αἰῶνος, ὁ Δόγης παρε-

Collegio eīs tήν Γερουσίαν, καταρτισθέντος τοῦ σχετικοῦ ψηφίσματος ἀποδοχῆς, ὅπερ ἐνῶ περιέμεινεν ἐν ἐκκρεμότητι τὴν 2^{αν} Δεκεμβρίου 1610, ὡς μὴ συγκεντρῶσαν τὰ ἀπαιτούμενα $\frac{4}{5}$ τῶν ψήφων, εἰσήχθη ἐκ νέου τὴν 10 Ἰανουαρίου 1610 (ἐν. ἐθ.) καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὸν διὰ ψήφων 129 κατὰ 18 καὶ 12 μὴ εἰλικρινῶν. Καὶ ἰδοὺ τὸ κείμενον: 1610 Δεκεμβρίου 2 in Pregadi 2) «Παρωρομήθη μὲ ἀρίστην πρόθεσιν πρὸς τὸ κοινὸν καὶ ἰδιωτικὸν ὄφελος ὁ Σεβασμιώτατος Κ^{ος} Γαβριήλ Σεβήρος, Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, ἵνα ζητήσῃ παρὰ τῆς Ἡμετέρας αὐθεντίας ἐπιχορήγησιν τινα ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἵνα δύναται τοῦτο νὰ ἐκπαιδεύῃ καλὰ τὰ τέκνα του ὡς καὶ τὰ τῶν ἄλλων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα καὶ μάλιστα τὴν ὅπου παρουσιάζεται περίστασις νὰ ἔχουν πρόσωπον κατάλληλον καὶ πεπρωκισμένον μὲ καλὰ γράμματα· διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον λαμβανομένης ὑπ' ὄψει, τῆς ἀξίας, τῆς καλωσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ εἰρημένου Κυρίου Ἀρχιεπισκόπου καὶ λόγῳ τῆς ἐγκαρδίας ἀφοσιώσεως ἣν τρέφει οὗτος πρὸς τὴν Ἡμετ. Δημοκρατίαν, ἐπιδιώκοντες ἐξ ἄλλου τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους πρὸς τὴν ἡμετέραν Κυριαρχίαν πρὸς ἣν ἔδωκε τόσον δικαίαν ἱκανοποίησιν, καὶ ἐπειδὴ τέλος, ἔργον τόσον καλὸν καὶ ἅγιον θὰ ἀποβῆ πρὸς κοινὸν ὄφελος,

Ἀποφασίζομεν, ἵνα ἀπὸ τὰ χρήματα ποῦ εἶναι εἰς τὰς καταθέσεις τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν, δίδωνται κατ' ἔτος Δουκάτα ἑκατὸν πενήκοντα εἰς τὸ προεξηρημένον Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ νὰ καταβάλλωνται κάθε ἕξ μῆνας, ἐκδιδομένου τοῦ συνήθους ἐντάλλματος τοῦ Collegio, εἰς ὅποιον ἤθελε ἐμφανισθῆ μὲ πιστοποιητικὸν ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ ῥηθέντος Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας ἢ παρὰ τῶν Διαδόχων του, καὶ ρητὴ γίνεται δῆλωσις ὅτι τὰ εἰρημένα χρήματα δέον νὰ χρησιμοποιῶνται ἀποκλει-

il Pub.o et particular ser.o Mr Rev.mo Gabriel Seviro Arc.o di Filadelfia a intendere dalla Sria Nra qualche sovvenim.o per la natione greca per poter bene educare li suoi figli et altri nelle Ire greche et latine nella occ.e partic.e che hora hanno di persona sufficiente et ornata di buone lettere per questo effetto et meritando il sop.o Mons.re Arc.o per la bontà et virtù sua et per il cordiale affetto che egli ha alla Rep.ca Nra ricercando anco la devotion et fedeltà di tutta la natione greca verso il Do Nro ch' egli ha data cosi giusta sodisf. e et dovendo opera cosi buona et santa riuscire di pub.o commodo et beneficio, Landerà Parte 1) che delli danari del Deposito delle occorrenze siano assignati alla p.ta natione greca ducati cen-

κάλει ὠρισμένους Πατρικίους τῆς ἐκλογῆς του νὰ προσέλθουν εἰς τὸ Παλάτι ἵνα τοὺς συμβουλευθῆ ἐπὶ Κρατικῶν ὑποθέσεων, οὗτω δὲ προήλθεν ἡ λέξις pregati (ἤημα prego=παρακαλῶ) ἢ pregadi κατὰ τὴν ἐνετικὴν διάλεκτον, σημαίνουσα τὸ σῶμα τῶν Γερουσιαστῶν.

1) Ἡ φράσις *Landerà parte* ἢ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται εἰς ὅλα τὰ διατάγματα τῆς Ἑνετ. Γερουσίας ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ρωμαϊκὴν *vadit pars* ἣτις εὐρίσκεται εἰς παλαιότερα ψηφίσματα καὶ σημαίνει «ληφθῆτω ἀπόφασις».

στικῶς πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν ἦτοι νὰ διδάσκωνται τὰ τέχνα αὐτῶν καὶ ἄλλων, ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα καὶ ὄχι δι' ἄλλον τινὰ σκοπὸν, ἐν ἐναντία περιπτώσει ἢ παροῦσα παραχώρησις θέλει θεωρηθῆ ἄκυρος καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξίας.

118

21 ἐκκρεμεῖ.

14

Εἰσήχθη καὶ πάλιν τῇ 8 Ἰανουαρίου 1610 καὶ αἱ ψῆφοι ὑπῆρξαν :

129

18

12

tocinquanta all'anno da esser pagati di mesi sei in mesi sei col solito mandato del Coll.o a chi comparirà con una fede sottoscritta dal sop.o Rev.mo Arciv.o di Filadelfia o da suoi Successori con espresa dichiar.e che li sop.i dan.i debbano esser spesi solamente nell'effetto sop.to de insegnare et non in alcun altra cosa per alcun modo, altrimenti la pnte concessione restar debba nulla et de nissun valore.

118

21 pende

14

introdotta nuovamente la sopradetta parte et furono:

129¹⁾

18

12

*
* *

Ἄλλὰ καίτοι ἐξησφάλισαν τὴν πληρωμὴν τοῦ διδασκάλου ἐκ τοῦ κρατικοῦ ταμείου, ἐν τούτοις ὅμως οἱ διοικοῦντες τὴν κοινότητα δὲν προέβησαν ἀμέσως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοιοῦτου, ἀλλ' ἀφῆκαν νὰ παρέλθῃ μία ὀλόκληρος τετραετία ἀδικαιολογήτως καὶ ἰδοὺ φθάνομεν εἰς τὴν 2^{αν} Νοεμβρίου 1614 ὅτε εὐρίσκομεν τὸ κάτωθι πρακτικόν :

» Ἐπειδὴ εἶναι πολὺς καιρὸς καθ' ὃν ἡ διδασκαλικὴ ἔδρα (lettura) μὲ τὴν ὁποίαν ὁ
 » Γαληνότατος ἡμῶν Πρίγκηψ εὐηργέτησε τὸ ἡμέτερον Ἔθνος παραμένει κενὴ διότι
 » δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἀναλάβῃ ὁ Θεόφιλος Κορυδαλεὺς (Coridileo), παρουσιασθέντων

¹⁾ Ἡ ψηφοφορία ἐγένετο εἰς τὸ Ναὶ καὶ εἰς τὸ Ὅχι καὶ ἀντὶ τῆς σημερινῆς «ἀποχῆς» ἐξεδηλοῦντο οἱ ἐπαμφοτερίζοντες καὶ ἀβέβαιοι εἰς τὸν τρίτον κατὰ σειρὰν ἀριθμὸν, αἱ ψῆφοι τῶν ὁποίων ὠνομάζοντο «non sincere» = μὴ εἰλικρινεῖς.

» ἤδη δύο καταλλήλων προσώπων ἦτοι τοῦ Νικολάου Βλαστοῦ ἐκ Ρεθύμνης καὶ ἱερο-
 » μονάχου Ναθαναήλ¹⁾ (fra Nathanail) ἐξ Ἀθηναίων ἀποφασίζεται νὰ ἀνατεθῆ εἰς αὐ-
 » τοὺς ἢ διδασκαλία καὶ εἰς μὲν τὸν Νικόλαον Βλαστον ἢ τῶν Λατινικῶν, ἢ δὲ τῶν Ἑλ-
 » ληνικῶν εἰς τὸν Ἱερομ. Ναθαναήλ, δι' ἐν ἔτος καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μοιράζωνται ἐξ
 » Ἰσου τὰ 150 Δουκάτα τῆς Πριγκηπικῆς χάριτος». Καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ πρότασις
 διὰ ψήφων 31 κατὰ 5.

Οἱ ἀνωτέρω ἐδίδαξαν μέχρι τῶν ἀρχῶν Δεκεμβρίου τοῦ 1616 ὅτε ἐκλέγονται ὁ μὲν
 Παχώμιος Δοξαράς, πρῶην πρωτοπαπᾶς Ζακύνθου καὶ τότε ἐφημέριος τοῦ Ἀγ. Γεωρ-
 γίου, ὡς πρῶτος διδάσκαλος, ὁ δὲ αἰδ. Νικόλαος Σοφιανός²⁾ ὡς βοηθός του, ὑπὸ τὸν
 ὄρον ἵνα ἐκ τῶν 150 Δουκάτων λαμβάνη τὰ 100 ὁ Δοξαράς καὶ τὰ 50 ὁ Σοφιανός.
 Μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς ἔτους ἦτοι τὴν 10 Δεκεμβρίου 1617 εὐρίσκομεν τὸ κάτωθι
 πρακτικόν: «Ἐπειδὴ ἔληξε τὸ ἔτος τῆς διδασκαλίας τοῦ αἰδ. Παχωμίου Δοξαρά καὶ
 ἐπειδὴ οὗτος διὰ χθεινῆς αἰτήσεώς του φέρει εἰς γνῶσιν ἡμῶν ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐξα-
 κολουθήσῃ, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα ἡ εὐεργεσία ἢ παραχωρηθεῖσα παρὰ τοῦ Γαλη-
 νοτάτου Πρίγκηπος ἐκ Δουκ. 150 ἐτησίως, διατεθῆ ὑπὲρ τοῦ αἰδ. Ναθαναήλ Ἀθη-
 ναίου, ὅστις ἐκλέγεται ἀπὸ τοῦδε διδάσκαλος εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν καὶ ἄλλοτε ὑπηρέτη-
 σεν». Μετὰ τοῦτον ἐξελέγη τὴν 19 Μαρτίου 1619 ὁ αἰδ. Γεώργιος Δόλτσε (Dolce)
 Κρητικὸς λιάν ἐγγράμματος, ὡς βοηθός του δὲ ὁ διάκονος Ἰγνατίος Καβάσιλα μὲ τὸν
 ὄρον νὰ λαμβάνη ἐκ τῶν 150 τὰ 100 ὁ Δόλτσε καὶ τὰ 50 ὁ Ἰγνατίος. Μετὰ ἐν ἔτος
 ἦτοι τὴν 19 Μαρτίου 1620 παραιτηθέντος τοῦ Ἰγνατίου ἀνατίθεται εἰς τὸν Δόλτσε νὰ
 εὔρῃ ἄλλον βοηθόν, ἀλλὰ μὴ ἐξευρεθέντος τοιούτου, ὁ Δόλτσε ἐξελέγη καὶ πάλιν μόνος
 τῇ 23 Ἀπριλίου 1621 καὶ παρέμεινε διδάσκων μέχρι τῆς 9 Ἰουλίου 1623 ὅτε καὶ παρη-
 τήθη ἵνα μεταβῆ εἰς τὴν Κρήτην διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποβιώσει ὁ ἀδελφός του³⁾.

Καὶ ἡ Σχολὴ παρέμεινε καὶ ἐκ νέου κλειστὴ μέχρι τῆς 27 Δεκεμβρίου 1625 ὅτε
 συνῆλθεν ἐκ νέου ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ διδάσκαλον μεταξὺ τῶν κάτωθι πέντε ὑπο-
 ψηφίων:

Gabriel Dolce, Lunardo Vilara, (εἶναι ὁ πολὺς Φιλαράς ὁ Ἀθηναῖος, ὁ διαπρέ-
 ψας ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ). Theofilo Scordalò⁴⁾ R. do Natanail Emporo καὶ Canaki Rosso.

¹⁾ Ὁ Βελοῦδος (ἐνθ. ἀν. σελ. 108) τὸν ἐπονομάζει «Χύκα» καὶ ἀγνοοῦμεν πόθεν ἠρύσθη τὴν
 πληροφορίαν. Καθ' ἡμᾶς ὁ Ναθαναήλ οὗτος εἶναι ὁ Ἐμπορος, εἰς ὃν ὁ Μάξιμος Μαργούνιος ἀφι-
 ἔρωσε τὸν 8ον Ἀνακρεόντιον Ὑμνον του: «εἰς Ναθαναήλον Ἱεροδιάκονον τὸν ἐξ Ἀθηναίων» τὸν ὅποιον
 ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἦν δημοσιεύει ὁ Legrand ἐπονομάζει Ἐμπορον. Ἄλλως τε εἰς τὸ πρακτικόν τῆς
 27 Νοεμβρίου 1625 μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων εἶναι καὶ ὁ Ναθαναήλ καὶ τὴν φορὰν ταύτην μὲ τὸ
 ἐπάνυμόν του Ἐμπορος.

²⁾ Ὁ Νικόλαος οὗτος Σοφιανός ἱερεὺς, συνώνυμος τοῦ λογίου τοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τὰ μέσα
 τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν, τὴν 13 Ἀπριλίου 1618 (δρα
 Βιβλίον θανάτων λατιν. Ἐκκλ. Ἀγίου Ἀντωνίου).

³⁾ Ἰωάννης Δόλτσε, Κρητικὸς, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν τῇ 13 Φεβρουαρίου 1617 (πβλ.
 Βιβλίον θανάτων προαναφερθέν).

⁴⁾ Ὁ Κορυθαλεὺς εἶχεν ἔλθει πρὸ δύο ἐτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κομίζων ἐπιστολὴν τοῦ

Ἄλλ' οὐδείς συνεκέντρωσε τὰ ἀπαιτούμενα δύο τρίτα τῶν ψήφων — καὶ ἦσαν 53 οἱ παριστάμενοι — καὶ ἀτυχῶς οὔτε κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ψηφοφορίας ἐλήφθη ἀπόφασίς τις καὶ ἡ Σχολή, χάρις εἰς τὰς προσωπικὰς συμπαθείας καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς ἀντιζηλίαις τῶν διοικούντων, παρέμεινε κλειστὴ ἐπὶ μίαν ἀκόμη διετίαν καὶ φθάνομεν εἰς τὴν 9/19 Σεπτεμβρίου τοῦ 1627 ὅτε καὶ συνετάχθη τὸ κάτωθι πρακτικόν, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ οἱ ἴδιοι ἀνομολογοῦν τὰ ἀσύγγνωστα σφάλματά των, οἱ αἰώνιοι αὐτοὶ Ἑλληγες οἱ ὅποιοι καὶ ἐν τῇ ξένη διετήρησαν τὰ ἐλαττώματα τῆς φυλῆς μας, ἀνάμεσα ἀπὸ τόσα ἄλλα προτερήματα: «Ἐπειδὴ παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρὸς καθ' ὃν δι' ἔλλειψιν διδασκάλου ἐστερήθησαν τὰ τέκνα τοῦ Ἑθνους ἡμῶν τῆς ἐκμαθήσεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦτο παρὰ τὴν μεγάλθυμον πρόθεσιν τοῦ ἡμετ. Γαληνοτάτου Πρίγκηπος, ὅστις ἀρκετὸν ποσὸν χρημάτων ἐξεχώρησεν ἡμῖν διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀρμόζον νὰ ἐξακολουθήσῃ πλέον παρομοία ἀταξία καὶ μάλιστα τώρα ποῦ παρουσιάζεται ἡ ὑποψηφιότης τοῦ κ. Γεωργίου Κορεσίου (Zorzi Coressi) ἐκ Χίου διὰ τὸν ὅποιον ἐλάβομεν τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ ἰδιαίτερος παρὰ τοῦ ἡμετέρου Σεβασμ. Ἀρχιεπισκόπου, ὑποβάλλεται ἡ πρότασις νὰ μετακληθῇ ὁ ἐν λόγῳ Γεώργιος καὶ νὰ διορισθῇ διὰ πέντε ἔτη, τὰ ὅποια θὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ θὰ φθάσῃ εἰς τὴν Βενετίαν καὶ νὰ τῷ δοθοῦν τὰ 150 Δουκάτα τὰ ὅποια διέθεσεν διὰ τοῦ ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1610 Διατάγματος ὁ ἡμ. Πρίγκηψ, ἐπὶ πλέον δὲ τὰ Δ. 21 τὰ ὅποια ἀφῆκεν ἡ Γρατσίόζα Μανολέσου καὶ ἕτερα 40 τὰ ὅποια ἀφῆκε διὰ τὸν διδάσκαλον ὁ μακαρίτης Κωνσταντῖνος τοῦ ποτε Μάνου ἐκ Τρικκάλων ¹⁾ ἦτοι ἐν ὄλῳ Δουκάτα 211». Καὶ ἡ πρότασις ἐγένετο ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 30 κατὰ 5.

Ἄλλ' ὁ Κορέσιος δὲν ἀπεδέχθη καὶ ὁ Σύλλογος ἀφῆκε νὰ περάσῃ ἀκόμη ἐν ἔτος ἕως οὔ συνέλθῃ τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1628 ἵνα, ἀντὶ τοῦ Κορεσίου, ὅστις «ὄχι μόνον δὲν ἦλθεν, ὡς εἶχεν ἐκδηλώσει τὴν πρόθεσιν, ἀλλ' οὔτε κἂν ἀπήντησε εἰς τὴν ἐπιστολήν μας», ἐκλέξῃ τὸν αἰδέσιμον Μητροφάνην Κριτόπουλον ²⁾. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐχρειάζετο καὶ βοηθὸς τοῦ διδασκάλου, ὁ Σύλλογος συνῆλθε τὴν 3 Δεκεμβρίου 1628 καὶ ἀνέθηκεν εἰς τὸν Θωμᾶν Φλαγγίνην ἵνα παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ Πρίγκηπος καὶ ζητήσῃ τὴν αὔξησιν τοῦ χορηγουμένου ποσοῦ, διὰ ψήφων 36 κατὰ μιᾶς.

Ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος ἐδίδαξε μέχρι τῶν ἀρχῶν Μαΐου τοῦ ἔτους 1632 ὅτε συνῆλθεν ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ διάδοχόν του:

«1632 Μαΐου 9, παραμεινάσης κενῆς τῆς θέσεως τοῦ διδασκάλου λόγῳ ἀναχω-

Πατριάρχου Κυρίλλου πρὸς τὴν Κοινότητα διὰ τὴν ὑπόθεσιν κάποιου ταραχοποιῦ ἱερέως Παπαμάρκου. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὁ Κορυθαλεὺς παρίσταται ὡς λίαν ἐγγράμματος, ὡς καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι, ἄλλως τε, ἦτο.

¹⁾ Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Τρικκάλων σημειοῦμεν ὅτι ἐν Βενετία ἀπέθανε τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1591 εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν ὁ Ἐπίσκοπος Τρικκάλων Κύριλλος (Βιβλ. θανάτων Ἀγ. Ἀντωνίνου).

²⁾ Τὸν μετέπειτα Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας (πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου — τὸ ἐν Βενετία Ἡπειρ. Ἀρχεῖον ἐν Ἡπειρ. Χρον. ΙΑ'. σελ. 49 ὑπόσημ. 2.

ρήσεως τοῦ Μητροφάνους Κριτοπούλου, ἐκλέγεται ὁ αἰδ. Σωφρόνιος Πάγκαλος». Οὗτος εἶχε καὶ βοηθόν του τὸν αἰδ. Ἱερεμίαν Τοσκᾶνον ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἀποσπάσματος πρακτικοῦ: «1633 Μαΐου 29, προτιθεμένου τοῦ Σωφρονίου Παγκάλου νὰ μεταβῆ εἰς Κρήτην, διορίζεται εἰς ἀντικατάστασίν του ὁ τέως βοηθός του Ἱερεμίας Τοσκᾶνος, ἕως οὗ ἐπανέλθῃ ὁ πρῶτος». Καὶ ἀκολουθεῖ μετὰ ἓν ἔτος τὸ ἕξῃς πρακτικόν: «1634 Δεκεμβρίου 10, μὴ ἐπανελθόντος τοῦ Παγκάλου, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ διορισθῆ ὁ Θεόφιλος Κορυδαλεὺς (Teofilo Coridaleo) ἀλλὰ δὲν συγκεντρώνει οὗτος τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν ψήφων καίτοι τρεῖς κατὰ συνέχειαν φορὰς ἐπανελήφθη ἡ ψηφοφορία. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἦτοι τὴν 13^{ην} συνέρχεται καὶ πάλιν ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο ὑποψηφίων ἦτοι τῶν Ἀγγέλου Μπενιζέλου¹⁾ καὶ Θεοφίλου Κορυδαλέως καὶ ἐξελέγη ὁ πρῶτος διὰ ψήφων 21 κατὰ 10 ἔναντι 16 κατὰ 17 ποὺ ἔλαβεν ὁ δεύτερος.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν, ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου ὁ Μπενιζέλος καὶ ἐδήλωσεν ὅτι «παρατεῖται τοῦ μισθοῦ του ἐξ 150 δουκάτων, τὰ ὅποια θέλει νὰ διατεθοῦν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας δι' ἀγορὰν ἀργυρῶν» σκευῶν κ.λ.π. καὶ παραιτεῖται ἐπίσης τῶν ἄλλων δύο μισθῶν ἦτοι τῶν ἐξήκοντα καὶ ἓνός δουκάτων τῆς Μανωλέσσας καὶ τοῦ Κ. Μάνου». Μετὰ τὴν γενναϊόδωρον ταύτην παραίτησιν ὁ Σύλλογος, συνελθὼν τὴν ἐπομένην, ἐξέλεξεν ὡς βοηθόν του ἐπὶ ἀντιμισθίᾳ ἐξ 100 Δουκάτων τὸν κ. Ἀνδρέαν Ρώσσην²⁾ ἐκ Ναυπλίου.

Ὁ Μπενιζέλος εἶχεν ἀναμιχθῆ καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἀδελφότητος. Οὕτω τὴν 12 Ἀπριλίου 1632 μέλος ὦν τοῦ Συλλόγου τῶν 40 καὶ προσθήκης, ἐκλέγεται Γκοβερνατόρος καὶ μετὰ δύο ἔτη ὡς ἐλεγκτῆς (sindico). Τότε ἀποχωρήσαντος τοῦ Μπενιζέλου ἀνετέθη ἡ διδασκαλικὴ ἔδρα εἰς τὸν εὐδοκίμως ὑπηρετοῦντα, ὡς βοηθόν, Ἀνδρέαν Ρώσσην.

Τὴν 24 Ἰουνίου 1639³⁾ ληξιάσης τῆς δευτέρας διετίας, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ ἐκλεγῆ δι' ἄλλα δύο ἔτη οὗτος, ἀλλὰ δὲν συνεκεντρώθη ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς ψήφων καὶ ἡ πρότασις ἀπερρίφθη. Καὶ παραμένει τοιοῦτοτρόπως ἡ σχολὴ ἐπὶ ἓν ἔτος ἄνευ διδασκάλου, ὅτε τὴν 25 Μαρτίου 1640 συνέρχεται ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων: Νικολάου Κούρτζουλα, Γερμανοῦ Ρασοξέστη, Νικολάου Φιορέντζα ἱεροκήρυκος, Ἀνδρέα Ρώσση καὶ Νικολάου Μπενιζέλου—ἀδελφοῦ τοῦ προγενεστέρου Ἀγγέ-

¹⁾ Ἀθηναῖος.

²⁾ Εἰς τινὰ ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν παρ' ἡμῶν (ἐνθ. ἀν. σελ. 61) ὑπογράφεται «δὸν Ἀνδρέ ὁ Ρώσιος».

³⁾ Ἴνα μὴ ἐπαναλαμβάνηται συχνὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων τῶν περιεχόντων τὰ πρακτικά, τὰ ὅποια ὀνομάζονται Capitolaria (ἐκ τοῦ Capitolo ἦτοι Συνέλευσις) σημειοῦμεν ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1558 - 1601 περιέχονται εἰς τὸν τόμον ὑπ' ἀρ. I, τὰ τοῦ 1601 - 1618 εἰς τὸν II, τὰ τοῦ 1618 - 1639 εἰς τὸν III, τὰ τοῦ 1639 - 1657 εἰς τὸν IV, τὰ μέχρι τοῦ 1657 εἰς τὸν V, τὰ μέχρι τοῦ 1669 εἰς τὸν VI, τὰ μέχρι τοῦ 1681 εἰς τὸν VII, τὰ μέχρι τοῦ 1694 εἰς τὸν VIII, τὰ μέχρι τοῦ 1713 εἰς τὸν IX, τὰ μέχρι τοῦ 1739 εἰς τὸν X, τὰ μέχρι τοῦ 1757 εἰς τὸν XI, τὰ μέχρι τοῦ 1769 εἰς τὸν XII, τὰ μέχρι τοῦ 1797 εἰς τὸν XIII καὶ τὰ τελευταῖα μέχρι τοῦ 1905 εἰς τὸν XIV καὶ XV.

λου—ἀλλ' οἱ τελευταῖοι δύο ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θέλουν νὰ περιληφθοῦν μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων καὶ περιορισθείσης τῆς ψηφοφορίας εἰς τοὺς ἄλλους τρεῖς, ἐξελέγη ὁ Νικόλαος Φιορέντζας δι' ἓν ἔτος μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ὁποίου ἡ Σχολὴ παρέμεινεν ὀλίγους μῆνας χωρὶς διδάσκαλον, ὡς πιστοποιεῖται ἐκ τοῦ ἐπομένου πρακτικοῦ: «1641 Σεπτεμβρίου 22. Ἐπειδὴ εἶναι ἀρκετὸς καιρὸς ὅπου ἀργεῖ ἡ ἔδρα τοῦ διδασκάλου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ γίνῃ νέα ἐκλογὴ μεταξὺ τῶν κάτωθι ὑποψηφίων: αἰδ. Θεοφυλάκτου Τζανφορνάρη ¹⁾, Σωφρονίου Καλλονᾶ, Νικολάου Κούρτζουλα καὶ Γερμανοῦ Ρασοξέστη, ἀλλ' οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων καίτοι ἡ ψηφοφορία ἐπανελήφθη τρεῖς κατὰ συνέχειαν φορὰς!!

Ἡ ἀσύγνωστος αὕτη συμπεριφορὰ τῶν ἀποτελούντων τὸν Σύλλογον οἵτινες ἤγοντο καὶ ἐφέροντο ἀπὸ τὰς προσωπικὰς συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας ἕκαστος ἔναντι τῶν ὑποψηφίων, προῦκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας, ὅστις μὴ εἰσακουσθεὶς εἰς τὰς παραινέσεις του, κατέφυγεν εἰς τὴν Γερουσίαν ἣτις διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1641 ἀνέθετε τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκάλου εἰς τοὺς Ἀναμορφωτὰς τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον εἰμὴ ὀλίγα ἡμέραι ἀπὸ τοῦ ψηφίσματος καὶ ὁ Μητροπολίτης, εἴτε διότι ἀντελήφθη τὸ ὀλίσημα εἴτε διότι ἔλαβε διαβεβαιώσεις ἐνθαρρυντικὰς παρὰ τῶν ἀποτελούντων τὸν Σύλλογον, ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν τὴν 25 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐνώπιον τοῦ Γαληνοτάτου Πρίγκηπος καὶ ἐζήτησε νὰ ἐπανεέλθῃ τὸ πρῶτον καθεστὼς εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκάλου, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Πλὴν ἡ κατάστασις οὐδόλως ἐβελτιώθη. Καὶ παρέμεινεν ἡ Σχολὴ ἀκόμη ἓν ἔτος ἄνευ διδασκάλου, ὡς τὸ ὁμολογοῦν καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὸ πρακτικόν:

«1642 Δεκεμβρίου 14. Ἐπειδὴ εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦ δὲν ὑπάρχει διδάσκαλος γίνεται πρότασις νὰ ἐκλεγῇ εἰς ἐκ τῶν δύο ὑποψηφίων: Γερμανοῦ Ρασοξέστη καὶ Ν. Κούρτζουλα» καὶ εἰς τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν ἐκλέγεται διὰ ψήφων 25 κατὰ 12 ὁ Ρασοξέστης, ἱερομόναχος, ὅστις καὶ ἐδίδαξε μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1649.

Τὸ ἀκολουθοῦν ἀπόσπασμα πρακτικοῦ περὶ διορισμοῦ διδασκάλου φέρει χρονολογίαν 22 Ἰανουαρίου 1650, ὅτε μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων αἶδес. Ἰλαρίωνος Κιγάλλα, Μιχαὴλ Χορτάση, τοῦ αἰδ. Ἀλοῦσίου Γραδενίγου, τοῦ αἰδ. Γερασίμου Βλάχου καὶ τοῦ Θεοφυλάκτου Τζανφορνάρη, ἐξελέγη κατὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν ὁ Γραδενίγος διὰ δύο ἔτη.

Καὶ φθάνομεν εἰς τὴν 7^{ην} Δεκεμβρίου 1653 ὅτε γίνεται καὶ πάλιν ἡ ἐκλογὴ διὰ ψηφοφορίας μεταξὺ τῶν Σωφρονίου Καλλονᾶ, Μιχαὴλ Χορτάση, Γερασίμου Βλάχου, Ἀλοῦσίου Γραδενίγου καὶ Θεοφίλου Σκούφου, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνεται δύο φορὰς ἡ ψηφοφορία καὶ οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὰς ὀρισμένας ψήφους. Μετὰ ἓνα μόλις μῆνα, ἐπειδὴ ἤλθον ἓν τῶ μεταξὺ πολλὰ Ἑλληνικὰ οἰκογένεια πρόσφυγες ἐκ Κρήτης, ὁ πρόεδρος Ν. Γονέμης συγκαλεῖ ἐκτάκτως τὸν Σύλλογον πρὸς ἐκλογὴν διδασκάλου καὶ διορίζεται

¹⁾ Υἱοῦ τοῦ Ἐμμανουὴλ Τζανφορνάρη, ὡς ἀλλαχοῦ θὰ γίνῃ λόγος.

τὴν 7 Δεκεμβρίου 1653 ὁ Θεόφιλος Σκοῦφος. Τὴν 7^{ην} Ἀπριλίου ἐπομένου ἔτους ἐπαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία διὰ τοὺς δύο, ἦτοι τὸν Σωφρόνιον Καλλονᾶν καὶ Μιχαὴλ Χορτάτην ἀλλ' οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὰ $\frac{2}{3}$ καίτοι δις διεξήχθη αὕτη. Καὶ εἰσάγεται ἐκ νέου τὴν 9 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀλλ' ἀπορρίπτεται καὶ ἐκ νέου τὴν 1^{ην} Αὐγούστου ἐπομένου ἔτους 1655 ἐπαναλαμβάνεται διὰ τοὺς τρεῖς ἦτοι Καλλονᾶν, Χορτάτην καὶ Βλάχον ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Καὶ πάλιν εἰσάγεται ἡ πρότασις τὴν 22^{αν} Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν τριῶν συνεκέντρωσε τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων καὶ ὁ δημοτικὸς αὐτὸς ἀγὼν τῶν ἀντιζηλιῶν καὶ συμπαθειῶν ἔληξε μὲν ἀναιμάκτως... πλὴν ἡ Σχολὴ παρέμεινε καὶ πάλιν κλειστὴ ἐπὶ δύο ἔτη! Σημειωτέον ὅτι ἐκεῖνο ποῦ ἐγένετο μὲ τὸς διδασκάλους ἐπαναλαμβάνετο καὶ μὲ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐφημερίων ¹⁾. Ἀτελείωτοι αἱ ψηφοφορίαι καὶ ἀναβολαὶ ἀναλόγως τῶν προτιμήσεων καὶ τῶν προσωπικῶν συμπαθειῶν ποῦ εἶχε κάθε ὁμὰς νὰ ὑποστηρίξη τὸν εὐνοούμενόν της καὶ συντοπίτην, ὁ αἰώνιος δηλονότι ἐγωϊσμὸς καὶ ἀτομικισμὸς τοῦ αἰωνίου Ἑλληνοσ.

Καὶ φθάνομεν αἰσίως εἰς τὴν 8^{ην} 7βρίου 1655 ὅτε ὁ Πρόεδρος, διαβλέπων προφανῶς πόσον ἰσχυραὶ καὶ ἀναλλοίωτοι εἶνε αἱ ἀντιπάθειαι τῶν ἀποτελούντων τὸν Σύλλογον ἔναντι τῶν ὑποψηφίων, ὑποβάλλει πρότασιν νὰ διορισθοῦν καὶ οἱ τρεῖς! καὶ ἰδοὺ τὸ σχετικὸν Πρακτικόν: «Ἐπειδὴ παρήλθον ἤδη δύο ἔτη ἀφότου ἀπεχώρησεν ὁ Ἀλοῦσιος Γραδενίγος καὶ δὲν ἐπετεύχθη μέχρι σήμερον ἡ ἐκλογὴ νέου διδασκάλου, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα διορισθοῦν καὶ οἱ τρεῖς ὑποψήφιοι». Καὶ ἐγένετο αὕτη ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 38 κατὰ 5, παρηυρίσκοντο τοῦτέστι μόνον 43, ἐν ᾧ εἰς τὰ προηγουμένας ψηφοφορίας διὰ τοὺς τρεῖς, ἐκινητοποιοῦντο ὑπὲρ τοὺς 55.

Μετὰ δύο περίπου ἔτη, ἦτοι τὴν 25 Μαρτίου 1657 ὁ Χορτάσιος ἢ Χορτάκιος ἀναδεικνύεται ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως διὰ ψήφων 214 κατὰ 117 Μητροπολίτης Φιλαδελφείας καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα «Μελέτιος» παρέμειναν οὕτω οἱ δύο ἀνωτέρω ὡς διδάσκαλοι ἦτοι Καλλονᾶς καὶ Βλάχος ὅστις ἐξελέγη καὶ ἐκ νέου μόνος τὴν 29 Ἰανουαρίου 1661 ὑπερτερήσας τοῦ ἄλλου ὑποψηφίου Ἰλαρίωνος Κιγάλα, ἀλλὰ τὴν 20^{ην} Ἰανουαρίου 1662 μεταξὺ τῶν Γερασίμου Βλάχου ²⁾ καὶ Ἀλοῦσίου Γραδενίγου, προτιμήθη ὁ δεύτερος διὰ ψήφων 41 κατὰ 18 ἀντὶ τοῦ Βλάχου συγκεντρώσαντος 30 κατὰ 29. Ὁ Γραδενίγος ἐδίδαξεν ἐπὶ πέντε κατὰ συνέχειαν ἔτη ἦτοι μέχρι τῆς 4 Νοεμβρίου 1669 ὅτε καὶ διὰ πρακτικοῦ τοῦ Συλλόγου, ἀπελύθη διότι μετὰ τῶν ἄλλων ἱερωμένων ἦτοι Ἀνθίμου Πρασινίκου, Ἀθανασίου Χριστοφόρου, Ἐμμανουὴλ Ζάνε καὶ

¹⁾ Ὡς γνωστὸν εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν ἐφημερίων διὰ ψηφίσματος τῆς Ἀδελφότητος γενομένου τῷ 1617 οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐδικαιούτο νὰ ἀσκῆ ἐπέμβασιν ἢ ἀνάμειν οἰανδήποτε ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας ὅστις δὲν εἶχε παρὰ μόνον πειθαρχικὴν ἐξουσίαν καὶ ταύτην ὅταν ὑπεβάλλετο παρὰ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος καταγγελία τις κατὰ τινος ἱερέως.

²⁾ Οὗτος ἐξελέγη τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1679 διὰ ψήφων 78 κατὰ 39 Μητροπολίτης Φιλαδελφείας καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 24 Μαρτίου 1685 εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν (Βιβλίον θανάτου Ἀγ. Ἀντωνίου).

Ἐμμ. Παδοβᾶ, υπέγραψε διαμαρτυρίαν κατὰ τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν παράνομον δῆθεν ἐκλογὴν ὡς ἐφημερίου, τοῦ Νικηφόρου Καλορμάνου. Ὡστε τὸ μικρόβιον τῆς ἀντιζηλίας δὲν ἄφηνεν ἡσυχούς οὔτε καὶ τοὺς ἱερωμένους!

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Γραδενίγου ἐξελέγη τὴν 10^{ην} Δεκεμβρίου 1669 ὁ Παπᾶ Βίκτωρ ἐκ Κερκύρας συγκεντρῶσας τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων, ὑπερετήσας οὕτω τῶν ἄλλων πέντε ὑποψηφίων ἦτοι τῶν Αἰδ. Βαρθολομαίου Συροπούλου¹⁾, Ἰουλίου Τζιμπλέτι, Σώφρ. Καλλονᾶ, Γεωργίου Κανιόλα καὶ Ματθαίου Τυπάλδου. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς καθωρισμένης διετίας ἐξελέγη τὴν 16 Αὐγούστου 1671 ὁ Ματθαῖος Τυπάλδος διὰ ψήφων 30 κατὰ 6 καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ὅτε τὴν 1^{ην} Ἰουλίου 1678 διωρίσθη Γυμνασιάρχης τοῦ Φροντιστηρίου Φλαγγίνης. Ἄλλ' οἱ τῆς Κοινότητος δὲν ἐφρόντισαν νὰ εὔρουν ἀντικαταστάτην, καίτοι δὲν ἔλειπον τότε ὑποψήφιοι οἱ ὅποιοι ἐξήρχοντο τελειόφοιτοι τοῦ ἀπὸ τοῦ 1665 ἰδρυθέντος Φροντιστηρίου. Ἡ αὐτὴ ἀμεριμνησία καὶ ἡ αὐτὴ ἀκηδεΐα διέκρινε τοὺς κατὰ καιροὺς διευθύνοντας τὰ τῆς Κοινότητος, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τέλος δὲν ἐδαπάνων ἐκ τοῦ κοινοῦ Ταμείου διὰ τὸν διδάσκαλον, ἀλλὰ τὸ ἐλάμβανον ἀπὸ τὴν Γαληνοτάτην Αὔθεντίαν, ἡ ὁποία φυσικὰ ἐκέρδιζε κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀργίας τοῦ διδασκάλου τὰ 150 δουκάτα !! Καὶ ἰδοὺ ἡ παταγώδης ὁμολογία των:

«6 Σεπτεμβρίου 1682. Ἀπολαμβάνει τὸ ἡμέτερον Ἔθνος μιᾶς εὐνοίας τοῦ Πρίγκηπος διὰ τὸν διδάσκαλον... καὶ μολονότι παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρὸς πὺν μένει κενὴ ἢ θέσις αὕτη, ἣτις κατείχετο τελευταίως, πρὸς γενικὴν ἱκανοποίησιν, ἀπὸ τὸν αἰδ. κ. Ματθαῖον Τυπάλδον, συγκεντροῦντα τὴν καλωσύνην καὶ ἀρετὴν ἀξίου ἱερωμένου, ὅστις ἤδη τυγχάνων διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ Κολλεγίου δὲν ἠρνήθη νὰ δεχθῆ εἰς τὴν Σχολὴν του τὰ παιδιά πὺν προσῆλθον ἵνα μάθουν γράμματα, θεωρῶν ὡς λογικὸν ἵνα ἀναγνωρισθῆ ὡς διδάσκαλος καὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ δυνηθῆ νὰ λάβῃ τὸ πρόσδιορισθὲν ποσόν, ὑποβάλλει πρότασιν ὁ Πρόεδρος Ἰάκωβος Ζανδῆριος νὰ ἐκλεγῆ ὁ Ματθαῖος Τυπάλδος ὡς διδάσκαλος καὶ τοῦ ἔθνους μας καὶ νὰ προσλάβῃ αὐτὸς ἄλλον βοηθόν του μὲ 40 δουκάτα ἑτησίως ἵνα διδάσκῃ τὰ στοιχειώδη μαθήματα εἰς τὰ παιδιά».

Καὶ ἡ πρότασις ἐγένεν ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 40 κατὰ 4. Μετὰ δύο ἔτη ἦτοι τὴν 9 Ἰουλίου 1684 ἐκλέγεται καὶ πάλιν ὁ ἴδιος διὰ ψήφων 42 κατὰ μιᾶς. Ἀλλὰ τὴν 28 Μαρτίου 1685 ὁ Ματθαῖος Τυπάλδος ἀναδεικνύεται διὰ ψήφων 129 κατὰ 8 παρὰ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν, ὡς ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας²⁾ καὶ ἡ θέσις τοῦ διδασκάλου παραμένει κενὴ καὶ νέος ἀγὼν διεξάγεται διὰ τὴν ἐκλογὴν διαδόχου. Τὴν 2 Ἰουλίου 1685 συνέρχεται ὁ Σύλλογος νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο ὑποψηφίων: Αἰδ. Ν. Παπαδοπούλου καὶ Μάρκου Μαροᾶ καὶ διαλύεται ἡ συνεδρίασις χωρὶς ἀποτέλεσμα, καίτοι δις ἐπανελήφθη ἡ ψηφοφορία. Μετὰ 4 μῆνας, ἦτοι τὴν 20^{ην} Ἰα-

¹⁾ Ὁ Συροπούλος ἀπέθανε τῇ 3 Ἀπρίλ. 1699 ὀγδοηκοντούτης (ἴδιον βιβλίον θανάτων).

²⁾ Ὡς Μελέτιος Τυπάλδος.

νουαρίου 1685 (έν. ἔθος) ἐπαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία ἀλλὰ ἀσκόπως, διότι οὐδέτερος τῶν ὑποψηφίων συγκεντρώνει τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν ψήφων. Καὶ ὑποβάλλεται τὴν 27 Ἰανουαρίου ἰδίου ἔτους μία συμβιβαστικὴ πρότασις ἵνα διορισθοῦν καὶ οἱ δύο ὑποψήφιοι καὶ νὰ ἐναλλάσσονται εἰς τὴν πρωτοκαθεδριάν ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀπορρίπτεται. Μετὰ δέμηνον ἦτοι τὴν 8 Μαρτίου 1686 συνέρχεται καὶ αὖθις ὁ Σύλλογος καὶ ἀναγνωρίζει ὅτι πολὺς καιρὸς παρῆλθεν ἀφότου παραμένει κενὴ ἡ θέσις τοῦ Διδασκάλου καὶ ὅτι δέον νὰ προέλθουν εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου, πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω ἀναβολῆς καὶ ἀποφασίζουσι νὰ προσλάβουν καὶ τοὺς δύο καὶ ἡ πρότασις αὕτη συνεχέντωσε ψήφους 28 κατὰ 13 καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὴ. Ἀμφότεροι ἐδίδαξαν μέχρι τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου 1687 ὅτε ὁ μὲν Παπαδόπουλος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ζάκυνθον ¹⁾, ὁ δὲ Μαρᾶς ἐξελέγη ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδοὺ συνέρχεται ὁ Σύλλογος τὴν 17 Αὐγούστου 1687 πρὸς ἐκλογὴν νέου διδασκάλου καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὑποψηφίων ἦτοι τοῦ Νικολάου Μπούμπουλη καὶ Στεφάνου Μόσχου, προτιμᾶται ὁ διδάκτωρ Ν. Μπούμπουλης διὰ ψήφων 34 κατὰ 14. Ἀσθενήσαντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τότε Γυμνασιάρχου τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου Φλαγγίνη, ὑποβάλλει ὁ Μπ. αἴτησιν εἰς τοὺς Ἀναμορφωτὰς τοῦ Φροντιστηρίου νὰ διορισθῇ προσωρινῶς καὶ ἐκεῖ, καὶ τὸ ἐπέτυχε, ἀλλὰ τὸ προεδρεῖον τῆς Κοινότητος ἀντέστη καὶ μετὰ χρονικόν τι διάστημα ἐπαύθη ἀπὸ τὸ Φλαγγινιανὸν καὶ τὴν 26 Φεβρουαρίου 1689 διορίσθη δι' ἄλλα δύο ἔτη διδάσκαλος τῆς Κοινότητος.

Μετὰ τοῦτον, ἀνεδείχθη εἰς τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν τὴν 7 Μαρτίου 1692 ὁ Ἱεροδιάκονος Ἰωάννης Ἀβράμιος προτιμηθεὶς τοῦ συνυποψηφίου Γεωργίου Μαϊώτα διὰ ψήφων 38 κατὰ 15 ἔναντι 28 κατὰ 24 τοῦ τελευταίου. Οὗτος ἐδίδαξε μέχρι τῆς 30 Ἰουνίου 1697 ὅτε καὶ ἐγένετο νέα ψηφοφορία, διὰ τὴν ἐκλογὴν ἀντικαταστάτου μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων: Ἡλία Μηνιάτη, Ἰωάννου Χαλκιᾶ καὶ Γεωργίου Μαζαράκη, ἀλλ' οὐδεὶς συνεχέντωσε τὴν ἀπαιτουμένην πλειοψηφίαν. Καὶ ἡ Σχολὴ παρέμεινε καὶ πάλιν ἄνευ διδασκάλου μέχρι τῆς 31 Αὐγούστου 1698 ὅτε ἐξελέγη διὰ δύο ἔτη ὁ Ἡλίας Μηνιάτης μὲ ψήφους 35 κατὰ 8. Ἀλλὰ μετὰ ἑννέα μόλις μῆνας ὁ Μηνιάτης ὑπέβαλεν αἴτησιν ἵνα τῷ χορηγηθῇ ἄδεια νὰ συνοδεύσῃ τὸν ἱπότην Λορέντσον Σοράντσον ἔκτακτον πρεσβευτὴν μεταβαίνοντα εἰς Κων(σταν)πολιν, ἣτις καὶ τῷ παραχωρεῖται τὴν 1^{ην} Ἰουνίου 1699 διὰ ψήφων 30 κατὰ 13 καὶ διορίζεται ὡς προσωρινὸς ἀντικαταστάτης του τὴν 13 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Κωνσταντῖνος Μέμος. Μετὰ δύο ἔτη, ἐν ἀναμονῇ πάντοτε τοῦ Μηνιάτη, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ διορισθῇ ὡς προσωρινὸς διδάσκαλος ὁ διδάκτωρ Ἰωάννης Χαλκιᾶς ἀλλὰ δὲν ἐνεκρίθη ἀπὸ τὸν Σύλλογον. Καὶ ἡ ψηφοφορία ἐπαναλαμβάνεται τὴν 17 Ἰουλίου 1701 ἵνα προσληφθῇ ὁ Χαλκιᾶς μὲ βοθητὸν τὸν δηθέντα Μέμον, ἀλλ' εἰς μάτην. Καὶ ἐκ νέου γίνεται ψηφοφορία πρὸς

¹⁾ Καὶ ἐπανελθὼν εἰς Βενετιάν ἀπεβίωσε μετὰ διετίαν ἦτοι τὴν 3 ἴβριου 1689 εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν. (Βιβλ. θαν. Ἀγ. Ἀντωνίου).

ἀνάδειξιν διδασκάλου μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων Ἴω, Χαλκιᾶ, Θωμᾶ Κατάνη καὶ Μεθοδίου Ἀνθρακίτου ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὁμοίως ἀρνητικόν, τῶν ὑποψηφίων συγκεντρωσάντων κατὰ σειράν: 19 κατὰ 18 ὁ α΄., 19 κατὰ 18 ὁ β΄, καὶ 17 κατὰ 20 ὁ τρίτος.

*
* *

Αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖον Πρακτικὸν τὸ ἀφορῶν διορισμὸν διδασκάλου εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Κοινότητος ἢ ὁποία ἔπαθεν ὀλιγὴν ἐκλείψιν ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἑκατονταετηρίδα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι τότε ἤκμαζε τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον, ἀλλ' εἰς τοῦτο εἰσήγοντο, ὡς ἀλλαγῶν θὰ ἴδωμεν, δωδεκαετῆ παιδιὰ τὰ ὁποῖα ἔδει νὰ κατεῖχον τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν. Ποῖα λοιπὸν τὰ αἷτια ἅτινα ἐξηνάγκασαν τὸν Σύλλογον νὰ μὴ σκεφθῆ ποτὲ περὶ διδασκάλου; Δὲν πιστεύομεν νὰ ἦσαν οἰκονομικῆς φύσεως διότι τότε ἡ Κοινότης πλὴν τῶν ἄλλων ἐσόδων ἐκ τῶν συνήθων συνδρομῶν καὶ εἰσφορῶν, εἶχε καὶ ἓν πάγιον εἰσόδημα ἐκ 340 Λουκάτων ἐτησίως ἀπὸ τὰ ἐνοικία τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου καὶ Νοσοκομείου, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἂν ἀκόμη ἡ Γαληνοτάτη Δημοκρατία δὲν ἐξηκολούθει τότε νὰ χορηγῇ τὰ 150 Λουκάτα ἐτησίως, διότι εἶχεν ἐπέλθῃ ὄῃξ μεταξὺ τοῦ τότε Μητροπολίτου Μελετίου Τυπάλδου καὶ τῆς Κοινότητος καὶ πιθανῶς οὗτος νὰ ἤρνεῖτο νὰ ὑπογράψῃ τὰ ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου καθωρισμένα ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ Διατάγματος πιστοποιητικά, ἢ Κοινότης ὅμως ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ ἐξ ἰδίων τὸν διδάσκαλον καὶ ὑποψήφιοι τότε δὲν ἔλειπον, ἐφόσον κατ' ἔτος ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ Φλαγγινιανὸν μετὰ ἑξαετῆ φοίτησιν, καὶ ἂν δὲν τὸ ἔκαμε, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν συνήθη ὀλιγοῦσαν καὶ ἀκηδῖαν τῶν διοικούντων, οἱ ὁποῖοι δὲν ὄφειλον νὰ ἐγκαταλείψουν ἄνευ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως τὰ πτωχὰ παιδιὰ — διότι τὰ εὐπορα εἶχον διδασκάλους κατ' ἰδίαν, ὡς ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν κατὰ τὴν ἔρευναν.

Τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα τὴν ὄῃξιν μεταξὺ τοῦ Μελετίου καὶ Κοινότητος εἶνε γνωστά. Ὁ Μελέτιος φαίνεται ὅτι εἶχε συλλάβῃ τὸ μεγαλεπήβολον (;) σχέδιον νὰ ἐνώσῃ ὅλας τὰς Ἑλληνορθοδόξους Κοινότητας τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του καὶ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν τοῦ Ποντίφηκος τῆς Ρώμης. Καὶ ἡ χίμαιρα αὕτη προὐκάλεσε τὴν καθάρσειν του παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τὸν ἔφερε προῶως εἰς τὸν θάνατον¹⁾.

*
* *

Κλειόντες τὴν παρέκβασιν ταύτην ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀφορώντων τὴν Σχολὴν τῆς Κοινότητος καὶ ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν 1^{ην} Ἰανουαρίου 1791 (ἐν. ἔθος²⁾) ὅτε εὐρίσκομεν τὸ κάτωθι πρακτικόν:

¹⁾ Οὗτος ἀπεβίωσε τὴν 6 Μαΐου 1713 εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν καὶ μετὰ ἐπτάμηνον κλινήρη ἀσθένειαν. (πρβλ. Βιβλ. θανάτων ἑκκλησίας Ἀγ. Ἀντωνίου).

²⁾ Τὸ ἐνετ. ἔτος ἤρχιζε τὴν πρώτην Μαρτίου, συνεπῶς ἡ 1^η Ἰανουαρ. 1791 εἶναι 1792 κατὰ τὸ παλαιόν.

«Ἐπειδὴ εἶνε μερικαὶ πτωχαὶ οἰκογένειαι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ σπουδάζουν τὰ παιδιά των καὶ ἐπειδὴ εὐρίσκεται ἐδῶ ὁ κ. Σπυρίδων Βλαντῆς ὁ ὁποῖος καταγίνεται εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ γράμματα εἰς τὰ παιδιά ἐπὶ πληρωμῇ, τὸ Προεδρεῖον ἀποφασίζει νὰ προσλάβῃ ὁ Βλαντῆς 4 πτωχὰ παιδιά τῆς κοινότητος ἐπὶ ἀμοιβῇ 48 Δουκάτων τὸ ἔτος ἦτοι Δουκ. 12 δι' ἕκαστον, καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ὑποδειχθῶν διὰ ψήφου ἀπὸ τὸν Σύλλογον μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων εἰς Ἑλληνικὰς πτωχὰς οἰκογενείας».

Ὁ Βλαντῆς ἐξηκολούθησεν οὕτω διδάσκων τὰ τέσσαρα αὐτὰ παιδιά μέχρι τῆς 12 Ἰουνίου 1813 ὅτε προτάσει τοῦ προέδρου Ἀγγέλου Φορέστη ἀποφασίζεται τὸ ἄνοιγμα τῆς Σχολῆς καὶ ἀνατίθεται ἡ διδασκαλία εἰς τὸν ἴδιον, ἐπὶ ἔτησίῳ μισθῷ λιρῶν ἐνετικῶν 230 ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διδάσκῃ εἰς 8 παιδιά, ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τῆς 9 Ἰουνίου 1820 ὅτε καὶ ὑπέβαλε παραίτησιν διὰ τὴν γλισχρότητα τοῦ μισθοῦ. ἡ δὲ Κοινότης τὴν ἀπεδέχθη καὶ τοῦ ἔδωκε μίαν ἔκτακτον ἀποζημίωσιν ἐξ 100 ἐνετικῶν λιρῶν ἐφάπαξ.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τούτου μόλις τὴν 7 Μαρτίου 1824 συνήλθεν ὁ Σύλλογος καὶ πανηγυρίζει δι' ἀποφάσεως «τὸ ἄνοιγμα τοῦ Φλαγγινιανοῦ Σχολείου, ὅπερ ἰδρύθη» πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος ὑπὸ τοῦ κατὰ πάντα ἀξιεπαίνου ἡμετέρου ὁμοεθνοῦς «Φλαγγίνῃ». Καὶ διορίζει Γυμνασιάρχην καὶ διδάσκαλον (Rettore e Maestro) τὸν ἐκ Κερκύρας Ἱερομόναχον Θεοδώρητον Καρύδην καὶ ὡς Βοηθὸν τὸν Σπύρον Βλαντῆν¹⁾. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τότε ἀνήρχετο εἰς 28.

Ὁ Καρύδης ὅστις εἶχεν ἐκλεγεί καὶ ὡς ἐφημέριος ἐδίδαξε μέχρι τῆς 16^{ης} Ὀκτωβρίου 1827 ὅτε καὶ ὑπέβαλε παραίτησιν ἀπὸ ἀμφοτέρας τὰς θέσεις, διότι τῷ ἐγένετο παρατήρησις, ὡς ἐγκαταλείψαντι τὴν Βενετίαν καὶ μεταβάντι εἰς τὰ περὶχωρα ἄνευ ἀδείας καίτοι ῥητῶς εἶχε τοῦτο ἀπαγορευθῆ. Ἡ παραίτησις ἐγένετο ἀποδεκτὴ τὴν 22 τοῦ ἰδίου μηνὸς καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἦτοι τὴν 29 Ἰουνίου 1828 ἐκλέγεται ὡς διδάσκαλος ὁ Ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Μελιδόνης. Σχεδὸν ταυτοχρόνως διωρίσθη καὶ ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανὸς διὰ τὸν ὁποῖον κάμνει λόγον ἐν μεταγενέστερον πρακτικὸν ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Τὸ πρακτικὸν τῆς 15 Μαρτίου 1830 ἀναφέρει τὴν γενομένην ῥιζικὴν ἐπιδιόρθωσιν τῆς Σχολῆς, τὸν διορισμὸν κατ' ἀρχὰς δύο καὶ εἴτα τριῶν διδασκάλων, τὴν ἴδρυσιν τῆς Βιβλιοθήκης περιλαμβανούσης 800 τόμους ὡς καὶ τὴν δαπάνην διὰ τὴν ἐκτύπωσιν μιᾶς Γραμματικῆς²⁾ καὶ ἑνὸς προσευχηταρίου ἔργων τοῦ Διδασκάλου καὶ γυμνασιάρχου Δὸν Βαρθολομαίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀνήρχετο τότε εἰς 40. Μετὰ 4 ἔτη ἦτοι τὴν 14 Ἀπριλίου 1834 εὐρίσκομεν τὸ ἐπόμενον πρα-

¹⁾ Ὁ Βλαντῆς Σπυρίδων τοῦ Φραγκίσκου καὶ τῆς Ἑλένης Τζιώτη, ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ τὴν 6ην Ἰουνίου 1830 εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 65 (βιβλ. θαν. Ἑλλ. Κοιν.). Ἡ Ἑλλ. Κοινότης ἀναγνωρίζουσα τὰς ὑπηρεσίας αἷς οὗτος προσέφερε, παρεχώρησε μικρὰν σύνταξιν εἰς τὴν χήραν καὶ εἰς τὰ δύο παιδιά του, ἀπὸ τῆς 20 Μαρτίου 1831.

²⁾ Πρβλ. ἡμετ. Καταλ. Ἐκδ. Ν. Γλυκέως ἀρ. 479. (Ἡπειρ. Χρον. Γ' σ. 153).

κτικόν: «¹Αποχωρήσαντος τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ ὅστις προσεκλήθη ὑπὸ
 » τῆς Ἰονικῆς Πολιτείας ἵνα ἀναλάβῃ τὴν θέσιν Καθηγητοῦ ¹⁾, ἀφοῦ ἐδίδαξεν παρ'
 » ἡμῖν ἐπὶ ἑπτὰ συνεχῆ ἔτη, διὰ λόγους οἰκονομίας καὶ διότι δὲν ὑπάρχουν τώρα οὔτε
 » μαθηταὶ οὔτε διδάσκαλος, ἀποφασίζεται τὸ κλείσιμον τῆς «Σχολῆς». ² Ἀλλὰ μετὰ δύο
 » μῆνας ἦτοι τὴν 1^{ην} Μαΐου 1834 γίνεται καὶ πάλιν ἐκλογὴ διδασκάλου καὶ μεταξὺ
 τῶν δύο ὑποψηφίων ἦτοι τοῦ αἰδ. ιερ. Χρυσάνθου Μηνιατῆ καὶ τοῦ Ἰωάννου Βελοῦδου ²⁾
 προτιμᾶται διὰ ψηφοφορίας ὁ δεύτερος, ἐπὶ μισθῷ 60 λιρῶν αὐστριακῶν μηνιαίως,
 διὰ δύο ἔτη μετὰ τὴν λήξιν τῶν ὁποίων ἐπαναδιορίζεται δι' ἄλλην μίαν διετίαν, ὅτε
 τῇ ὑποδείξει τῶν κ. κ. Ἰπλότου Μουστοξύδη ³⁾ καὶ Κόμητος Βιάρου Καποδίστρια ⁴⁾
 ἐκλέγεται ὡς ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος ὁ ιερεὺς Ἀναστάσιος Βρακλιώτης ἐκ Κερκύρας,
 ἀρχαιοφύλαξ παρὰ τῇ ἐκεῖ Ἐπισκοπῇ, ἀλλ' οὗτος δὲν ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς Βενετίαν,
 καθὸ γέρων καὶ εὐχαριστῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν παρακαλεῖ, διὰ γράμματος, νὰ τὸν ἀπαλ-
 λάξουν καὶ τὴν 2 Δεκεμβρίου 1838 ἐξελέγη ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἀνθίμος Μαζαράκης
 ὡς ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος, ὅστις καὶ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1852, δὲν γνωρίζομεν ἐπα-
 κριβῶς τὴν χρονολογίαν τῆς ἀποχωρήσεώς του, διότι τὰ πρακτικὰ εἶναι ἀσαφῆ. Ἀπὸ
 τῆς 8 Μαρτίου 1846 εἶχε διορισθῆ καὶ βοηθός του ὁ Νικόλαος Πολυκαλᾶς, μετὰ τὴν
 ἀποχώρησιν τοῦ ὁποίου ἐξελέγη τὴν 27 Ἀπριλίου 1851 ὁ Πολυχρόνης Φιλιππίδης ἐξ
 Ἠλείου, μὲ 45 λίρας μηνιαίως καὶ ἰδοὺ τὸ πρακτικόν: 5 Ἰουνίου 1853. — «Παρα-
 » μεινάσης κενῆς τῆς θέσεως τοῦ Γυμνασιάρχου καὶ διδασκάλου διὰ τῆς ἀποχωρήσεως
 » τοῦ Ἀνθίμου Μαζαράκη, ὁ Σύλλογος ἐκλέγει τὸν Δὸν Γεννάδιον Μπάο ἐκ Σίφνου,
 » ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα, ὁπόθεν ἦλθε τὴν 31 Ἰανουαρίου 1853 καὶ ἀνέ-
 » λαβε. Ἦδη ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1851 ἐδίδασκεν ὁ Φιλιππίδης μὲ μισθὸν 45 λιρῶν. Μὲ
 » τὸν μισθὸν τοῦτον ἐξηκολούθησε ἐπὶ 22 μῆνας, καὶ ἐπειδὴ ἐζήτησεν ἔπειτα μίαν αὐ-
 » ξησιν διότι ἔμεινε μόνος νὰ διδάσκῃ εἰς τὴν Σχολήν, τώρα ποῦ ἦλθεν ὁ διδάσκαλος
 » περιορίζεται ὁ μισθός του εἰς 30 λίρας». Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Φιλιππίδης δὲν ἐδέχθη,
 ἐξελέγη ὡς βοηθός τοῦ Μπάο ὁ Ἱεροδιάκονος Παρθένιος Περιστιᾶνος μὲ λίρας 32,
 εἰς δὲ τὸν Φιλιππίδην δίδεται μία ἑκτακτος ἀμοιβὴ ἐκ λιρῶν 120.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Σύλλογος διώρισε καὶ διδάσκαλον τῆς Ἰταλικῆς Γλώσσης
 τὸν Ἀντώνιον Γασπαρότι, ὅστις ὑπεχρεοῦτο νὰ διδάσκῃ καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Παρ-
 θεναγωγεῖον, νεοσύστατον τότε.

¹⁾ Βραδύτερον, ἦτοι τῷ 1841 ὡς προκύπτει ἐξ ἐπιστολῆς του, διηύθυνε τὸ Ἑλληνικὸν Φρον-
 τιστήριον Χάλκης, συστηθέν, ὡς γράφει, παρ' ἐμπόρων.

²⁾ Εἶναι ὁ γνωστός λόγιος ὅστις ἐχημάτισε ἀπὸ τοῦ 1838 μέχρι τοῦ 1841 καὶ ψάλτης τῆς
 Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Γεωργίου καὶ τὴν 24 Φεβρ. ἰδίου ἔτους ὑπέβαλε παραίτησιν, διορισθεὶς καθη-
 γητῆς τῆς κλασικῆς φιλολογίας (umanità) εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ναυτικὸν Κολλέγιον τῆς Βενετίας.
 Ἀπὸ τοῦ 1842 ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐχημάτισεν ἀρχαιοφύλαξ τῆς Κοινότητος καὶ τῷ 1881 διωρίσθη Βι-
 βλιοθηκάρχος τῆς Μαρκιανῆς. Ὁ Βελοῦδος υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Ἄννας Καλογεροπούλου ἀπε-
 βίωσεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 10 Μαρτίου 1890 εἰς ἡλικίαν 78 ἐτῶν.

^{3, 4)} Ἦσαν ἀμφότεροι διοικοῦντα μέλη τῆς Κοινότητος.

Τὴν 19 Μαρτίου 1854 ἀντὶ τοῦ Μπάο, διορίζεται ὁ Γρηγόριος Μελιδώνης ἐκ Κεφαλληνίας καὶ διδασκάλισσα τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον ἡ Ἰωάννα Μίσιτις.

Ὁ Μελιδώνης ἐδίδαξε συνεχῶς ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη εἰς τὸ Φλαγγινιανόν, καὶ 8 εἰς τὸ Ἰαρθεναγωγεῖον καὶ ὑπέβαλεν ἔγγράφως τὴν παραίτησίν του τὴν 1 Ἀπριλίου 1863. Ἐν τῷ μεταξὺ τὴν 6 Ἀπριλίου 1860 ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγοι οἱ μαθηταί, καταργήθη ἡ ἔδρα τῆς Ἰταλικῆς ἡ ὁποία καὶ πάλιν ἐτέθη, τὴν 23 Μαρτίου 1862 διορισθέντων τοῦ Καθηγητοῦ Πιέτρο Βερόνα καὶ τῆς Carlotta d' Antiga διδασκαλίσης. Τὴν 19 Ἀπριλίου 1863 ἀποχωρήσαντος τοῦ Βερόνα, ἐπανῆλθεν ὁ Γασπαρότι, ὁ δὲ Περισιτιᾶνος, παραιτηθέντος τοῦ Μελιδώνη, διδάσκει εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον.

Τὴν 12 Μαρτίου 1865 ἐξελέγη εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μελιδώνη ὁ Ἱερομόναχος Διονύσιος Ζακυνθινός, τοῦ δὲ Ἰαρθεναγωγείου Διευθύντρια γίνεται ἡ Μίσιτις, διδάσκαλοι δὲ ἡ Γιουβαννα Rossetti καὶ ὁ Γασπαρότι.

Τὴν 4 Ἀπριλίου 1869 ἐκλέγεται νέος διδάσκαλος, ὁ Κωνσταντῖνος Τριανταφύλλης καὶ τῶν Ἰταλικῶν τῇ 9 Μαρτίου 1873 ὁ Γιουβαννί Ζαμάττα καὶ τῷ 1876 εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον ἡ Ρόζα Βελούδου. Τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1877 διωρίσθη διδάσκαλος ὁ Ἱερομόναχος Εὐγένιος Κίτινος εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Τριανταφύλλη, διὰ δύο ἔτη, μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ὁποίων διορίζεται καὶ πάλιν ὁ Τριανταφύλλης μὲ 100 λίρας μηνιαίως καὶ ἐδίδαξε συνεχῶς μέχρι τέλους τοῦ 1890. Τὴν δὲ 23 Φεβρ. 1891 ἀντικαταστάτης τούτου ἐξελέγη προσωρινῶς ὁ ἱεροδιάκονος Ἰγνάτιος Λαδόπουλος. Εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον, ἀποχωρησάσης, λόγῳ γήρατος, τῆς Μίσιτις, εἰς ἣν παρεχωρήθη καὶ σύνταξις ἐκ Λιρῶν 90 μηνιαίως ἀπὸ τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1879, διωρίσθη ὡς διδασκάλισσα ἡ Ἀγλαΐα Πριναρῆ ἡ ὁποία εἶχε συνάδελφον τὴν προορηθεῖσαν Ρόζαν Βελούδου, Καθηγητὴς δὲ τῶν Ἰταλικῶν διωρίσθη τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1886 ὁ Gaetano Franceschi, τὴν 14 Μαρτίου 1889 εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον ἡ Πηνελόπη Πολίτη τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἡ Σοφία Τριανταφύλλη τῶν Ἰταλικῶν, ὡς καὶ ἡ Ἠπειρωτικῆς καταγωγῆς Αἰκατερίνη Βίδα τῶν ἐργοχειρῶν. Ἀντὶ τῆς Πηνελόπης Πολίτη διωρίσθη τὴν 6 Δεκεμβρίου 1889 ἡ Κλεοπάτρα Χρυσάνθου ὡς διευθύντρια.

Τὴν 23 Ἀπριλίου 1893 ἐγένετο ὁ ἐπαναδιορισμὸς τοῦ Λαδοπούλου, τοῦ Franceschi καὶ τῆς Τριανταφύλλη. Τὴν δὲ Διευθύντριαν Χρυσάνθου ἀποχωρήσασαν τῇ 4^ῃ Ἀπριλίου 1894, ἀντικατέστησεν ἡ Δήμητρα Ἀρτίκη ἐκλεγείσα τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1894. Τοῦ Λαδοπούλου διάδοχος εἰς τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν διωρίσθη τῇ 14 Ἰουνίου 1898 ὁ ἱεροδιάκονος Ἀριστοτέλης Μοντεσάντος, τὴν δὲ 27 Μαΐου 1900 πλὴν τῆς ἤδη διδασκουσῆς Τριανταφύλλη, προσλαμβάνεται καὶ ἡ Εὐχαρίς Παναγιωτοπούλου, ἣτις καὶ παρητήθη τὴν 20 Ἀπριλίου 1902.

Ὁ Μοντεσάντος γενόμενος ἐν τῷ μεταξὺ ἐφημέριος καὶ ἀρχιμανδρίτης, ἐξηκολούθει νὰ διδάσκη μέχρι τοῦ 1905 ὅτε λόγῳ τῶν ἐμφιλοχωρησασῶν ἐρίδων μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ Συλλόγου, ἡ Κοινότης ἔχασε τὴν αὐτοδιοίκησίν της. Καὶ ἐδῶ λήγουν τὰ πρακτικά.

Ἡ Τριανταφύλλη παρέμεινε διδάσκουσα εἰς τὰ ἐλάχιστα παιδιὰ μέχρι τῆς 28 Δεκεμβρίου 1915 καὶ τελευταία διδασκάλισσα ἐχορημάτισεν ἡ ἐκ Κερκύρας Ἀλεξάνδρα Κοντεστάνου, ἄρσακαίας, ἣτις διορισθεῖσα τὴν 17^{ην} Μαΐου 1903 ἐδίδαξεν ἐπὶ 23 συνεχῆ ἔτη καὶ ἐλλείψει μαθητῶν ἀπεχώρησε τὴν 5^{ην} Φεβρουαρίου 1926, ὅτε ἡ Σχολὴ ἔκλεισεν ὀριστικῶς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλοτε διάσημον Φλαγγινιανὸν φροντιστήριον δὲν ὑφίσταται σήμερον εἰμὴ μόνον μιὰ ξεθωριασμένη πινακίς: «Ἑλληνικὸν Σχολεῖον Φλαγγίνη» ἐν εἶδει ἐπιτυμβίου πλακόσ!... Sic transit gloria mundi!

Καὶ εὐλογος ἦδη προκύπτει ἡ ἀπορία: πῶς ἡ ὀλιγομελὴς ἑλληνικὴ Κοινότης, ἡ ὁποία ἀπώλεσε τὰ πάντα τῷ 1797, συνεπεῖα τῆς πτώσεως τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας, κατῳρῆθησε βραδύτερον νὰ ἀναστήσῃ τὴν Σχολὴν μὲ δύο καὶ τρεῖς διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας εἰς οὓς παρεῖχε καὶ συντάξεις ἀκόμη; Τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς μετὰ τὸ 1797 εὐεργέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων, πρωτεύουσαν καὶ ἔξαιρετικὴν θέσιν καταλαμβάνει ὁ μέγας εὐεργέτης τῆς Κοινότητος Κωνσταντῖνος Μπογδάνος ἐκ Πατρῶν, ὅστις διὰ τῆς ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1844 διαθήκης ἀφῆκεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του, ἀνερχομένην τότε εἰς δύο περίπου ἑκατομμύρια (διὰ τὴν ἀκρίβειαν 1.952.520) ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Χωρὶς τὸ κληροδότημα τοῦτο τοῦ Μπογδάνου θὰ εἶχε πρὸ πολλοῦ κλείσῃ καὶ ἡ Σχολὴ ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀκόμη. Καὶ ἔχει, νομίζομεν, ἐπιτακτικὸν καθῆκον ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης νὰ προβῆ εἰς τὴν μετακομιδὴν τῶν ὀστέων ἐκ τοῦ νεκροταφείου καὶ εἰς τὴν τοποθέτησίν των ἐντὸς ὑπάρχοντος ἤδη κενοῦ τάφου ἔμπροσθεν τοῦ Τέμπλου καὶ παραπλεύρως τοῦ ἄλλου — ἐπίσης μεγάλου εὐεργέτου: τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνη.

ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

Μανούσος Θεοτοκόπουλος

Πρὶν ἢ παραθέσωμεν τὰ νέα στοιχεῖα ἅτινα ἠτύχησαμεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας, διὰ τὸν Μανούσον Θεοτοκόπουλον θεωροῦμεν σκόπιμον, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν, νὰ δώσωμεν ὀλίγα τινὰ στατιστικὰ στοιχεῖα περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Ἀρχείου.

Τοῦτο καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ παλαιὸν κοινόβιον τῶν Frari — παρὰ τὴν δώμυμον Ἐκκλησίαν — ὅπερ ἀποτελεῖται ἀπὸ 250 περίπου μεγάλας αἰθούσας. Ἐκεῖ εἰς πελώρια « ῥάφια » ¹⁾ εἶνε ἐναποτεθειμένοι οἱ μεγάλοι Χαρτοφύλακες οἱ περιέχοντες τὰ παλαιὰ ἔγγραφα τῆς τε Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας ἀλλὰ καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων. Πόσοι ἀκριβῶς εἶνε οἱ χαρτοφύλακες, οὐδεὶς γνωρίζει, οὔτε καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς πρὸς ὃν ἀπετείνουμεν σχετικὸν ἐρώτημα.

Κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμοὺς οὗτοι ἀνέρχονται εἰς *ἑξακοσίας περίπου χιλιάδας* καὶ μαζὺ μὲ τὰς περγαμνὰς καὶ ἄλλα ἔγγραφα φθάνουν τὸ ἐν ἑκατομμύριον. Ὁλόκληρον τὸ ὑλικὸν τοῦτο περιέχεται εἰς ἓν γενικὸν εὐρετήριον (Indice degli indici = ὁ δείκτης τῶν δεικτῶν) ἐνθα σημειοῦνται κατ' ἀλφάβητον ἑξακόσια περίπου εἰδικὰ εὐρετήρια — ὁλόκληρα κατάστιχα ἐνίστε — τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουν, μὲ τὸν ὄγκον των, μίαν αἰθουσαν!

Ἐνώπιον τοιούτων ἰλιγγιωδῶν ἀριθμῶν : δεικτῶν, εὐρετηρίων καὶ χαρτοφυλάκων εὐρισκόμενος ὁ ἐρευνητὴς, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐπίμονος καὶ ἀκαταπόνητος, εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ ἐξαντλήσῃ οἰονδήποτε θέμα ποῦ ἤθελεν ἀναλάβῃ νὰ ἐρευνήσῃ :

Τὸ νὰ ἰσχυρισθῇ λοιπὸν τις ὅτι ἠρεύνησεν ἐπισταμένως τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας καὶ ὅτι διὰ τὸ τάδε ἄτομον ἢ τὴν τάδε πόλιν ἢ τὴν δεῖνα ὑπόθεσιν, δὲν ὑπάρχει πλέον τίποτε τὸ ἀνεξερεύνητον, προδίδει ἀσύγγνωστον ἐπιπολαιότητα. Αὐτὰς τὰς σκέψεις μᾶς ἐνέπνευσαν αἱ διαβεβαιώσεις ἡμετέρων καὶ ξένων ἐρευνητῶν οἱ ὁποῖοι διεκήρυξαν urbi et orbi ὅτι εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας — τό τε Κρατικὸν καὶ τὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος — δὲν ὑπάρχει κανὲν ἔγγραφον σχετικὸν μὲ τὴν οἰκογένειαν Θεοτοκοπούλου.

Καὶ ὅμως, ἀνεύρωμεν τοιαῦτα καὶ εἰς τὸ Κρατικὸν ὡς καὶ νέα στοιχεῖα εἰς τὸ τῆς Κοινότητος καὶ ὁμολογοῦμεν, ἀνευθριάστως, ὅτι τὴν πρώτην φορὰν ποῦ ἠρευνήσαμεν τὸ δεύτερον — ὄχι βεβαίως μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸν Θεοτοκόπουλον — εἴχομεν ἀνεύρει μόνον ἓν στοιχεῖον, ὅπερ ἀναφέρει ὁ φίλος κ. Κύρου εἰς τὸ θαυμάσιον ἔργον

¹⁾ Τὰ « ῥάφια » ὡς μᾶς ἔλεγεν ὁ διευθυντὴς τοποθετούμενα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο δὴ ἐσχημάτιζον μίαν σειρὰν μήκους 6500 μέτρων.

του «οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ὁ Δομήνικος Θεοτοκόπουλος», τὰ δὲ νῦν ἀποκαλυφθέντα μᾶς εἶχον τελείως διαφύγει.

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἔρευνα τῶν Ἀρχείων τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, ἵνα ἀνεύρη κανεῖς στοιχεῖα ἀφορῶντα τὴν Μεγαλόνησον. Καὶ ἴσως γεννηθῆ ἡ ἀπορία πῶς ἡμεῖς ἀνεκαλύψαμεν ὅ,τι εἰς τοὺς προγενεστέρους ἐρευνητὰς διέφυγε; Ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς ὅτι δὲν μᾶς ἔπεσε τυχαίως ἡ ἀλληλογραφία ἡ ἀφορῶσα τὸν Μανοῦσον Θεοτοκόπουλον, ὡς συχνὰ συμβαίνει, νὰ ζητῆ δηλαδή τις κάτι καὶ νὰ εὐρίσκη ὅλος τυχαίως ἄλλο πού δὲν ἀνέμενε. Καὶ ἰδοὺ ποία ἡ μέθοδος ἦν ἠκολουθήσαμεν.

Ὡς γνωστὸν ἡ ψυχὴ τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας — ὡς καὶ ἀλλαχοῦ γράφομεν — ἦτο ἡ Γερουσία. Ἀπ' ἐκεῖ ἐδίδοντο αἱ κατευθύνσεις καὶ εἰς αὐτὴν τὸ πᾶν κατέληγε. Ἄλλὰ τὰ πρακτικὰ τῆς εἶναι *τρισυλόστατα*. Τὰς μὲν, δηλονότι, ὑποθέσεις τῆς *ξηρᾶς* (*terraferma*) ἦτοι τῶν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς συνεχομένων ἐπαρχιῶν τῆς Βορείου Ἰταλίας, τὰς συνεζήτουν καὶ τὰς διετύπωνον εἰς ἀποφάσεις, αἵτινες κατεχωροῦντο εἰς τὰ πρακτικὰ τὰ ὀνομαζόμενα *Senato-Terra* αἱ σχετικαὶ μὲ τὰς ὑπερθαλασσίους κτήσεις ἦτοι Κύπρον, Κρήτην, Ἐπτάνησον καὶ Ἑλλάδα ἐν γένει εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ *Senato Mar* ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλα πρακτικὰ τοῦ *Senato misti* (= ἀνάμικτα). Ἐκαστον τῶν ἐτῶν περιλαμβάνεται εἰς ἓν ὀγκῶδες κατατάστιχον ὅπου εἶναι ἀντιγεγραμμένα ὅλαι αἱ ἀποφάσεις, χωριστὰ διὰ τὰ τρία *Senati*, εἰς ἰδιαίτερα κατάστιχα. Καὶ ἐκεῖ μὲν καταχωροῦνται μόνον αἱ ἀποφάσεις (*ducali*). Ἄλλὰ αἱ αἰτήσεις τῶν προστρεχόντων εἰς τὸν Δόγην καὶ ὅλα τὰ συμπαρομαρτοῦντα ἔγγραφα περιέχονται εἰς ἰδιαίτερα εὐμεγέθη Κατάστιχα τὰ ὅποια λέγονται *filze*, δεμένα κατὰ τριμηνίαν ἢ τετραμηνίαν. Ἡμπορεῖ συνεπῶς κανεῖς νὰ φαντασθῆ ποῖος ὄγκος πρακτικῶν καὶ συναφῶν ἐγγράφων τῆς Γερουσίας, εὐρίσκειται παρὰ τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ, ἐκ τῶν ὁποίων ἡμεῖς διεξήλθομεν μόνον τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1540 μέχρι τοῦ 1600, καθόσον ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην, ὅτι, ἦτο πιθανόν, εἷς τι τῶν Καταστίχων τούτων καὶ ἰδίᾳ τοῦ *Senato Mar* νὰ ὑπάρχη τι τὸ σχετικὸν μὲ τὴν οἰκογένειαν Θεοτοκοπούλου. Καὶ αἱ ἐλπίδες μας δὲν διεψεύσθησαν. Μετ' ἀλλεπαλλήλους ἐρεύνας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἔτος 1588 ἔνθα ἀνεύρομεν τὰ περαιτέρω δημοσιεύόμενα ἔγγραφα, ἡ ἀνακάλυψις τῶν ὁποίων μᾶς ἐχαροποίησεν ἰδιαζόντως.

*
* *

Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων μανθάνομεν ὅτι ὁ Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος ἦτο ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν (ἀπὸ τοῦ 1566-1583) ἐνοικιαστὴς τῶν φόρων τοῦ Δημοσίου ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἡρακλείου, ὅτι λόγῳ διαφόρων περιστατικῶν ἐζημίωσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἔμεινε χρεώστης ἀπέναντι τοῦ Δημοσίου διὰ ποσὸν δουκ. 6000 περίπου, μαζὺ μὲ τὰ πρόστιμα, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὰ ὑπάρχοντά του διὰ 3000 δουκάτα μὲ τὰ ὅποια ἐπλήρωσε τὸ ἥμισυ ποσόν, ὅτι διὰ τὸ ὑπόλοιπον χρέος ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς ὀπόθεν, ἀσθενήσας, μετεφέρθη εἰς τὴν οἰκίαν του ἔνθα παρέμενε ὑπὸ διαρκῆ περιορισμόν, ὅτι ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν πρὸς τὸν Δόγην δι' ἧς ἐξήτει νὰ τῷ παραχωρηθῆ

πολυετής προθεσμία ἵνα δυνηθῆ νὰ πληρώσῃ μὲ ἐτησίας δόσεις τὸ χρέος, προσφέρων νὰ δώσῃ νέους ἔγγυητάς καὶ ὅτι τέλος εἶχε καὶ τέσσαρα παιδιά. Ἡ ἔκκλησίς του αὕτη ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ τῷ ἐχορηγήθη δωδεκαετής προθεσμία πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρέους.

Τὴν ἔκκλησιν δὲν τὴν ὑπέβαλε μέσῳ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀρχῶν, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αὐταὶ θὰ διεβίβαζον ταῦτοχρόνως καὶ τὴν ἐπὶ τῆς αἰτήσεως γνώμην των, ἐν ᾧ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας προκύπτει ὅτι μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς ἐκκλήσεως ἐζητήθη ἡ γνώμη τῶν Διοικούντων τὴν Μεγαλόνησον. Συνάγομεν ἄρα ὅτι ὁ Μανούσος ὑπέβαλεν αὐτοπροσώπως τὴν ἔκκλησιν ἐλθὼν πρὸς τοῦτο εἰς Βενετίαν. Ἀλλὰ πῶς ἐπετράπη εἰς αὐτὸν πού ηὔρισκετο ὑπὸ περιορισμὸν ἐν Κρήτῃ ἢ ἐκεῖθεν ἀναχώρησις; λίαν δύσκολος ἢ ἀπάντησις ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου. Οὐδόλως ἄπορον ἂν ἐπενέβῃ, φέρον εἰπεῖν ὁ ἐν Βενετίᾳ πρεσβευτὴς παρὰ ταῖς Ἑνετικαῖς Ἀρχαῖς ὑπὲρ τοῦ Μανούσου, κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου τοῦ Β'. καὶ δὴ κατόπιν μεσολαβήσεως τοῦ Δομηνίου, οὗτινος ὁ ἀστὴρ ἐμεσουράνει τότε ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἀλλὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Μανούσου Θεοτοκοπούλου ἐν Βενετίᾳ, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, πιστοποιοῦν καὶ τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἐνθα ἐμφανίζεται τὴν 6^{ην} Αὐγούστου 1588¹⁾ ὡς ὑποψήφιος μετ' ἄλλων²⁾ ἐκ Κρήτης, διὰ τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ προσθήκης ἀλλὰ δὲν συνεκέντρωσεν εἰμὴ 22 εὐνοϊκὰς ψήφους ἐπὶ 77. Καὶ παρέμεινε τότε ἐν Βενετίᾳ ἐπὶ τρία ἔτη, διότι τὸν ἐπανευρίσκομεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς 3^{ης} Ἰανουαρίου 1590³⁾ (ἐν. ἔθ.) ἤτοι τοῦ 1591 ὡς ὑποψήφιον καὶ πάλιν διὰ τὸν Σύλλογον, ἀλλὰ καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἀπέτυχε συγκεντρώσας 25 ψήφους εἰς τὸ ναὶ καὶ 27 εἰς τὸ ὄχι. Καὶ εἶναι αὕτη ἡ ἐποχὴ πού ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον ὅστις ὡς γνωστὸν ἐνεφανίθη τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ ὡς ὑποψήφιος ἐφημέριος τῷ 1572. Εἰς τὰ πρακτικὰ δὲν ὑπάρχουν ἄλλα μεταγενέστερα περὶ τούτου στοιχεῖα καὶ συνάγομεν ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Μανούσος ἀνεχώρησεν ἐκ Βενετίας δι' Ἰσπανίαν πρὸς συνάντησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Δομηνίου, ἵνα παρ' αὐτοῦ τύχῃ τῆς ἀναγκαίας χρηματικῆς ἀρωγῆς πρὸς καταβολὴν, ἀφ' ἐνὸς τῶν ἐτησίων δόσεων εἰς τὴν οἰκονομικὴν Ἐφορείαν Ἡρακλείου, διὰ τὴν τακτικὴν τῶν ὁποίων πληρωμὴν εἶχε δώσει καὶ ἀξιοχρέους ἔγγυητάς, συμφώνως τῷ θεσπίσματι τῆς Γερουσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα ἐκεῖθεν συνδράμῃ καὶ τὴν πενομένην ἐν Ἡρακλείῳ οἰκογενειάν του.

*
* *

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Θεοτοκοπούλου. Ὡς ἐκ τῶν ἐγγράφων προκύπτει ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τῶν ὑπαρχόντων του ἐπραγματοποίησε 3000

1) Capitolare I σελ. 75.

2) Οὗτοι ἦσαν οἱ Δημήτριος Κορέσης Θεωδωρὶς Λομπάρδος, Κωνστ. Ἐπισκοπόπουλος, Νικόλ. Ἀνδρεόπουλος, Γεώργιος Θεριανός, Νικόλ. Δράκος, Μάρκος Νταμῆλος, Μιχαὴλ Σταμίνης, Γεώργιος Ἀντωνίου καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος «Manusso Teotocopulo».

3) Ὡς ἄνωτ. σελ. 86.

δουκάτα περίπου. Ἐπὶ ποία ἡ ἀγοραστικὴ ἀξία τῶν δουκάτων τότε καὶ τί περίπου ἀντεπροσώπευε τὸ ποσὸν τῶν τριῶν χιλιάδων;

Μετατρέποντες τὰ 3000 δουκάτα εἰς τὸ τοπικὸν τότε νόμισμα τῆς Κρήτης τὰ «πέρπερι»¹⁾ πρὸς 14 1/2, ὡς ἔγγιστα τὸ δουκάτον, ἔχομεν 43000 «πέρπερι». Ἐκ μίαν δὲ πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν γενομένην ἐν Ἡρακλείῳ τῷ 1590²⁾ μαθηθάνομεν τὴν τιμὴν τῶν διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων εἰς «πέρπερι»: μία ἀγελάδα ἐπωλήθη δι' 139 πέρπερι. Ἐνα ζευγάρι βόδια 296, 118 πρόβατα πρὸς 7 πέρπερι ἤτοι μισὸ δουκάτο, 23 γίδια πρὸς 9, 1 μουλάρι ἀντὶ 376, ἕνας γάϊδαρος μὲ τὸ σαμάρι του ἀντὶ 168, 4 γουροῦνες μὲ 17 γουρουνόπουλα ἀντὶ 107 καὶ μία φοράδα μὲ τὸ μικρὸ της διὰ πέρπερι 539.

Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ Μανουῖσος Θεοτοκόπουλος δὲν ἦτο μὲν πλούσιος, ἀλλ' ἦτο ὅπως δῆποτε εὐκατάστατος, ἀφοῦ μὲ τὰ 3000 δουκάτα ποῦ ἐπραγματοποίησε ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τῶν ὑπαρχόντων του, ἤμποροῦσε τότε νὰ ἀγοράσῃ, ἐπὶ παραδείγματι, 6,000 πρόβατα! . . . Δὲν γνωρίζομεν ποῖα ἦσαν τὰ περιουσιακά του στοιχεῖα πρὸ τοῦ 1583. Ἐπὶ εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἐφόσον ἐνοικίαζεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1566 τοὺς φόρους καὶ ἐξεύρισκε τοὺς ἐγγυητὰς καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν 17 ἐτῶν διεχειρίσθη 60,000 Δουκάτα, εἴτε δι' ἴδιον λογαριασμὸν εἴτε ἐν συνεταιρισμῷ μετ' ἄλλων — ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἐν τῇ αἰτήσει του — θὰ εἶχεν ἔκτοτε μίαν μικρὰν περιουσίαν, τὰ δὲ ἀποκομιζόμενα κατ' ἔτος κέρδη τῷ ἐπέτρεπον καὶ τὸν ἐν Βενετία σπουδάζοντα τὴν ζωγραφικὴν ἀδελφὸν του Δομήνικον νὰ διατρέφῃ καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἐν Ἡρακλείῳ νὰ συντηρῇ.

*
* *

Ἐρχόμεθα ἤδη νὰ διατυπώσωμεν μερικὰς σκέψεις μας ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἐπωνύμου «Θεοτοκόπουλος».

Τόσον εἰς τοὺς φακέλους τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, συνητήσαμεν χιλιάδας Κρητικῶν ἐπωνύμων ἀπὸ τοῦ 1500 — 1600 ἔξ ὧν πολλαὶ δεκάδες εἰς «πουλος» καὶ ὀλίγισται εἰς «ακης»³⁾. Ἀναφορικῶς δὲ μὲ τὰ ἐπώνυμα τῶν γυναικῶν ἢ κατάληξις «πουλα» ἦτο γενικῆς χρήσεως: Κορναροπούλα, Ραλλοπούλα, Θεργιανοπούλα, Μπολιανοπούλα, Μουσουροπούλα, Γαβαλοπούλα, Δραμιτινοπούλα, Μουρμουροπούλα, Βλαστοπούλα κλπ.

Ἐπὶ ἐνῶ ἡ κατάληξις «πουλα» προστίθεται εἰς τὰ ἐπώνυμα, τοῦναντίον ἡ «πουλος» προκειμένου περὶ ἐπωνύμων ἀνδρικῶν προσκολλᾶται ἢ εἰς ὀνόματα Κύρια, ὡς: Ἀνδρέοπουλος, Γρηγορόπουλος, Δημητρόπουλος, Πετρόπουλος, Μιχαλόπουλος, Πασχα-

¹⁾ = Ὑπέρπυρον (Βυζαντινὸν νόμισμα), ἡ ἐν Κρήτῃ ἀξία του ἦτο τότε 8 1/2 σολδία περίπου (τὸ δουκ. = 124 σολδία).

²⁾ Duca di Candia, Busta 57.

³⁾ Καλιάκης, Μαζαράκης, Γεράκης, Ἀρμάκης, Κονδάκης καὶ μεταγενέστερον τὸ Πουλάκης.

λόπουλος, Κυριακόπουλος, Γιαννητρόπουλος, Διαμαντόπουλος, Μανουσόπουλος, Γιαννόπουλος, Στεφανόπουλος ἢ εἰς ὀνόματα ἐπαγγελμάτων καὶ συνυπαρχόντων κυρίων ὀνομάτων ὡς: Παπαστεφανόπουλος, Παπαγιαννόπουλος ἢ μόνον ἐπαγγελμάτων: Παπαδόπουλος, Γραμματικόπουλος, Ραφτόπουλος, Μυλωνόπουλος, Διακονόπουλος ἢ σωματικῶν ἐλαττωμάτων ὡς: Σπανόπουλος, Κοντογιαννόπουλος.

Οὐδαμοῦ συνητήσαμεν τὴν κατάληξιν «πουλος» εἰς καθαρὰ οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα ὡς π.χ. τὰ Κορνᾶρος, Βλαστός, Θεργιανός, Ράλλης, Γαβαλάς, Δραμυτινός, Μουρομούρης, Μπολάνης, Λομπάρδος, Καλλέργης, Γερμανῆς, Καλλονᾶς, Συναδινός, Νοταρᾶς, Κλόντζας, Μαργούνης, Κατάνης, Σκορδύλης, Ἀβράμης κ.λ.π., ἅτινα παρέμειναν τὰ αὐτά.

Καὶ ἐφόσον δὲν ἔχομεν παραδείγματα οἰκογενειακῶν ἐπωνύμων εἰς «πουλος» παραχθέντων ἐκ προγενεστέρων τοιούτων, πῶς προῆλθε τὸ ἐπώνυμον Θεοτοκόπουλος; Ἡ ταπεινὴ ἀτομικὴ ἡμῶν γνώμη εἶναι, ὅτι τοῦτο προέκυψε ὄχι ἀπὸ ἐπώνυμον, ἀλλ' ἀπὸ κύριον ὄνομα Θεοτόκης, ὅπερ συνητήσαμεν ἕξ φορὰς κατὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀρχείου τοῦ Λουκῆ τῆς Κρήτης καὶ τῶν συμβολαιογράφων. Τῷ 1569 ἀναφέρεται: Χριστόδουλος Πλάτινος τοῦ ποτε s. r. (= signor ἢ signor κατ' ἐνετικὴν συγκοπὴν) Theotoki πατρός του. Τῇ 11 Αὐγούστου 1569, εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ συμβολαιογράφου Μάρκου Καλύβα, συνετάχθη ἔγγραφο δι' οὗ «φανερὸν ποιεῖ ὁ Θεοτόκης Τριχᾶς ὡσάν κομίσος τῆς κυρίας Μαρίας μάνας του ---» Τῷ 1576 συναντῶμεν: Θεοτόκην Κουνούπην καὶ Θεοτόκην Σγουρομάλλην. Τῷ 1580 ἀναφέρεται Θεοτόκης Μαντζούλης ἐκ τοῦ χωρίου Κάτω Ἐπισκοπὴ καὶ τῷ 1584: ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Θεοτόκης Γαλανός.

Κάποιος λοιπὸν πρόγονος τοῦ Θεοτοκοπούλου ὀνομάζετο Θεοτόκης καὶ ὅπως τὰ παιδιὰ τοῦ Γρηγόρη ἔγιναν Γρηγορόπουλοι, τοῦ Δημήτρη Δημητρόπουλοι καὶ τοῦ Ἀνδρέα Ἀνδρεόπουλοι, οὕτω καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοτόκη ἔγιναν Θεοτοκόπουλοι, ἕξ-φανισθέντος τοῦ παλαιοῦ ἐπωνύμου. Αὕτῃ ἐπαναλαμβάνομεν εἶναι ἡ ἀτομικὴ ἡμῶν γνώμη. Ἐρχόμεθα τέλος εἰς τὸ ὄνομα Δομήνικος. Ὅσον εἶναι κοινὸν ἀνά τὴν Κρήτην τὸ ὄνομα Μανούσος — ὅπερ συνητήσαμεν πλειστάκις κατὰ τὴν ἔρευναν — τόσον εἶναι σπανιώτατον τὸ «Δομήνικος». Ἵνα εἴμεθα ἀκριβέστεροι σημειοῦμεν ὅτι μίαν μόνην φορὰν τὸ εὑρομεν εἰς κάποιον Συμβολαιογράφον Κρητικόν: Δομένικος Συναδινός (1518-1535). Συνηθέστερον ἀπαντᾶται τὸ Κυριάκος ἢ Κυριάκης. Καὶ εἶναι προφανές ὅτι τόσον ὁ Συναδινός, ὅστις συνέτασσε τότε καὶ Λατινικὰ Συμβόλαια ὅσον καὶ ὁ Θεοτοκόπουλος προὔτιμησαν νὰ χρησιμοποιήσουν ἀντὶ τοῦ Κυριάκου, τὸ ἀντίστοιχον λατινικὸν Dominicus (ἐκ τοῦ Dominus = Κύριος, Domenicus = Κυριάκος καὶ Domenica = Κυριακὴ) περιβαλόντες τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα μὲ τὴν αὐστηρὰν λατινικὴν μορφήν, πού ἦτο τότε «τῆς μόδας». Ἔχομεν δ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ἄλλο παρεμφερές παράδειγμα εἰς ἓνα Κοθώνην ἕξ Ἀρτης, ὅστις βαπτισθεὶς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Βενετίας ὡς Κυριάκος, ἐμφανίζεται τῷ 1685 ἦτοι μετὰ εἰκοσαετίαν ἀπὸ τῆς βαπτίσεως, ὡς ἀνάδοχος ἐνὸς θυγατρίου ὅπερ ὀνόμασε Κυριακὴν, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὑπογράφεται εἰς τὸ Βιβλίον βαπτίσεων ὄχι ὡς Κυριάκος, ἀλλ' ὡς Δομήνικος Κοθώνης.

*
* *

Αὐταὶ εἶνε αἱ παρατηρήσεις ἃς ἐθεωρήσαμεν εὐλογον νὰ παραθέσωμεν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι ἐξηγητήθη ἡ ἔρευνα τῶν ἀρχείων ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο, ἴσως, ὅταν ἐπαναληφθῇ αὕτη συστηματικώτερον, ἀποκαλυφθοῦν καὶ ἄλλα πολύτιμα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν οἰκογένειαν Θεοτοκοπούλου, περὶ ἧς ἐνδιαφέρεται ὁ παγκόσμιος τεχνοκριτικὸς κόσμος.

*
* *

Καὶ δὲν περιορίσθη ἡ ἔρευνα ἡμῶν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Γερουσίας καὶ εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος ¹⁾. Γνωρίζοντες τὰ κρατοῦντα τότε ὡς πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπαγγέλματα, καθ' ἃ ἔδει οἱ θέλοντες νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς οἰανδήποτε τέχνην νὰ διατρέξουν ὠρισμένον πολυετὲς χρονικὸν διάστημα ὡς garzoni (μαθητευόμενοι) καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ ὁ Μάνος Τζανφουρνάρης ἐξημέτισε ὡς μαθητευόμενος τοῦ Κερκυραίου Καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς Θωμᾶ Μπατᾶ — ὡς γίνεται ἄλλαχού λόγος — ἠρευνήσαμεν εἰς τοὺς φακέλλους τῆς giustizia vecchia ἣτις προΐστατο, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ ἐνωρίτερον ἀκόμη, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων καὶ ἀνεύρομεν καὶ καταλόγους τῶν μαθητευομένων ἄλλὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν «Arte dei dependenti» εἶνε λίαν ἑλλιπῆ καὶ οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν περὶ Θεοτοκοπούλου ἔνδειξιν τινα.

Ἐξ ἄλλου δὲν ἀποκλείεται, κατὰ τὰ πρῶτα τοῦλάχιστον ἔτη τῆς διαμονῆς του ἐν Βενετίᾳ νὰ παρηκολούθησε μαθήματα τῶν Ἑλλήνων Καθηγητῶν τῆς Ζωγραφικῆς, οἱ ὅποιοι ἠσχολοῦντο — ὡς εἰς τὸ περὶ Μπατᾶ ἢ Μπαθᾶ κεφάλαιον γίνεται μνεῖα — καὶ μὲ τὴν Ἰταλικὴν τεχνοτροπίαν.

*
* *

Ἴδου τώρα τὰ ἀποκαλυφθέντα ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ (Senato Mar) ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα τὸν Μανουῖσον Θεοτοκόπουλον εἰς τε τὸ ἀρχικὸν κείμενον καὶ ἐν μεταφράσει :

Γαληνότητε Πρίγκηψ,

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1566 μέχρι τοῦ 1588 ἔχω ἐνοικιάσει, ἐγὼ ὁ Μανουῖσος Θεοτοκόπουλος, λίαν ἀφοσιωμένος θεράπων τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος, διαφόρους φόρους, ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἡρακλείου, διὰ συνολικὸν ποσὸν Δουκᾶτων ἐξή-

¹⁾ ἠρευνήσαμεν ἐπὶ πλέον καὶ τὰς διαθήκας τὰς ἐναποτεθειμένας ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ καὶ ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς πολλὰς χιλιάδας. Καὶ εἶδομεν τὸ εὐρετήριον τῶν δημοσιευθεισῶν τοιούτων ὡς καὶ τῶν ἀδημοσιεύτων εἰς τὸ γράμμα Te καὶ The, τὰ ἀρχικά τοῦ ἐπωνύμου, πλὴν ἡ ἔρευνα ἡμῶν ἀπέβη ἄκαρπος.

κοντα χιλιάδων τῶν 6 καὶ 4¹⁾ κατὰ Δουκάτον, ἐπὶ πλεόν ἢ τιμὴ τῶν φόρων τούτων ἠϋξήσε, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν, ἐπὶ μεγίστῳ ὀφέλει τῆς Οἰκονομικῆς ἐκείνης Ἐφορείας καὶ ἐνῶ ἤλπιζον νὰ ἀποκομίσω κέρδος τι ἐξ αὐτῶν, εὐρέθην ἀντιμέτωπος ἀπροόπτων συμφορῶν καὶ συμβάντων δυσαρέστων ἔνεκα τῶν ὁποίων ἔχασα ἕξ χιλιάδας δουκάτα καὶ πλεόν καὶ περιορίσας εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰ ἔξοδά μου, ἀφαιρέσας μάλιστα τὸ ψωμὶ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν παιδιῶν μου, ἐπλήρωσα ἔναντι τοῦ χρέους ὅ,τι ἠμπόρεσα νὰ εἰσπράξω ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ὀλίγων ὑπαρχόντων πού εἶχα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἤδη εἶμαι ἀκόμη χρεώστης διὰ δουκάτα 3.252,4 καὶ ἐπειδὴ εἶχα χάσει τὰ πράγματα, οἱ προϋστάμενοι τῆς εἰρημένης Ἐφορείας μὲ συνέλαβον καὶ μὲ ἐνέκλεισαν εἰς τὰς φυλακὰς ὅπου ἔμεινα πολὺν καιρὸν καὶ ἐπειδὴ ἠσθένησα μὲ μετέφεραν ἕξ οἴκου εἰς τὸ σπίτι μου καὶ παρέμεινα ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρα κατὰ συνέχειαν ἔτη, ὡσὰν νεκρὸς ζωντανὸς καὶ μὴ γνωρίζων ὑπὸ τοιαύτας καταστρεπτικὰς συνθήκας, τί νὰ κάμω ἵνα ἐξασφαλίσω τὸ ἄτομόν μου καὶ ἵνα δυνηθῶ μὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς κινήσεως νὰ ἀσχοληθῶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ βοηθήσω οὕτως ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ παιδάκια μου, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀρχίσω τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους μου, ταπεινῶς καταφεύγω πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ἑμετέρας Γαληνότητος, ἐκλιπαρῶν ἵνα μοὶ παραχωρήσῃ διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν δουκάτων 3.252,4, τὰ ἡμίση ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι πρόστιμα, συμφώνως

Serenissimo Principe,

Dall' anno 1566 fin l' anno 1573 ho condotto io Manusso Theotocopulo divotissimo servitor della Vostra Serenità diversi datii sotto diversi nomi nella città di Candia per l' importantia de ducati sessantamille da 6 a 4 per ducato, di più havendo questi accrescinto di pretio oltre il passato con notabilissimo denefficio di quella Camera et mentre speravo qualche buona riuscita di essi, ho havuto durissimo incontro de tante disaventure et sinistri accidenti che ho fatto perdita de ducati siemille et più onde ristretto in me stesso et tolto il proprio pane di bocca a miei figliuoli a conto di tal debito sono andato a pagando quanto ho possuto trare dalla vendita di quel poco che io havevo a questo mondo et restando ancora debitore di ducati 3.252,4 poichè avevo perso la robba hano il ministri di essa Camera fato esperimento nella mia persona et reducendomi nelle carceri dove son stato molto tempo per sopragionta infermità fui per pietà fatto condur in casa in dove son stato quattro anni continui quasi sepolto vivo nè sapendo in questo mio calamitoso stato che partito prendere per accicurare la persona mia et per poter con la libertà del caminare a doperarmi in qualche traffico et sostentar le mie

¹⁾ Ἐννοεῖ τὰ ducati correnti τὰ ὁποῖα ἤξιζον λίρας Ἑνετ. 6 καὶ σολδία 4 καὶ κάμνει αὐτὴν τὴν διάκρισιν διότι ἐν Βενετία, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ γράφομεν, ὑπῆρχον καὶ Ducati effettivi καὶ Ducati di Banco.

μέ τοὺς κανονισμοὺς τῆς ἐφορείας ἐκείνης, προθεσίαν εἴκοσιν ἐτῶν, κατ' ἔτος μίαν δόσιν καὶ εἶμαι διατεθειμένος νὰ ὑποδείξω, πρὸς ἔγκρισιν, τοὺς ἐγγυητὰς τῶν φόρων τούτων πρὸς ὀλοσχερῆ ἀποπληρωμὴν, συμφώνως μὲ τὴν ῥηθειῶσαν πρότασίν μου, εἰς τρόπον ὥστε εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τῶν εἴκοσιν ἐτῶν νὰ ἠμπορέσω νὰ ἐξεύρω, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παντοδυνάμου, ἢ καμμίαν θέσιν ἢ κανὲν ἐμπόριον καὶ νὰ ἐξοικονομήσω τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας διατροφῆς τῶν τεσσάρων παιδιῶν μου καὶ σινάμα νὰ πληρῶνω τακτικὰ τὸ χρέος μου. Αἱ δὲ Ἀρχαὶ τῆς Κρήτης γνωρίζουσαι κάλλιστα τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν ὀλοσχερῆ ἐκποίησην τῆς ὀλίγης περιουσίας μου ὡς καὶ τὴν μακροχρόνιον φυλάκισίν μου, ἃς συγκατατεθοῦν ἐν ὀνόματι τῆς χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας, νὰ μὴ μὲ ἐνοχλήσουν ποσῶς διὰ τὰς πιστώσεις των, ἀλλ' ἀνεχόμενα ἐμὲ ὑπομονητικῶς, ἃς ἀναμένουν καὶ χάρις εἰς τὴν ἐπιείκειαν τῆς Ὑμετέρας Αὐθεντίας, θὰ δυνηθῶ μίαν ἡμέραν, μὲ τὴν βοήθειαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀναλάβω ὅπωςδῆποτε. Εὐχαριστῶ.

1588 6 Ἰουλίου ¹⁾ ἐν τῷ Collegio. — «Ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἐκκλήσεως νὰ ἀπαντήσουν ἡ Διοίκησις, ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ Δουκὸς καὶ ὁ Γενικὸς Προβλεπτὴς καὶ ἀφοῦ ἐξακριβώσουν τὰ ἐν αὐτῇ ἐκτιθέμενα καὶ σκεφθοῦν ἐπισταμένως ἐπὶ τοῦ πρακτέου, ἃς

creature et insieme andar a pagando tal debito, humilmente ricorro ai piedi di Vra Serenità supplicandola a conciedermi habilità di pagare essi ducati 3.252,4 la mittà de quali sono di pene giusta l' ordinario di quella Camera, in anni vinti ogni anno la ratta, offerendomi far ratificar li piezi di essi datii per la intiera satisfattione nel modo sudetto acciò che fra questo tempo possi procurar con aggiutata da sua Divina Maestà qualche carico o esercizio col quale sovegner al bisogno estremo di quatro figlioli che io ho et con tal habilità di tempo in tempo vadi a pagando questo mio debito, le qual benissimo informate della lunga mia prigionia, per carità christiana consentano non darmi alcuna molestia per li loro crediti ma pacificamente supportandomi aspettano che dalla clementia della Ser. Vra possi un giorno se così a nostro Signore piacerà in qualche parte rihavermi. Gratie.

1588 6 Luglio in Collegio. — «Che alla supradetta supp. e rispondano il Regimento et Capitanio di Candia et Provv. r. Generale in quel Regno et ben informati delle cose in essa contenute visto servato acconsiderato quanto si conviene dicano l' opinion loro con giuramento et sottoscrizione di mano propria iuxta le

¹⁾ Ἡ αἴτησις τοῦ Θεοτοκοπούλου δὲν φέρει χρονολογίαν, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ ἐκκλήσεις αἱ ἀπευθυνόμεναι εἰς τὸν Δόγην. Ἦρχιζον δὲ μὲ τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ αἰτοῦντος καὶ ἐτελείωνον μὲ τὸ «gratie» χωρὶς ὑπογραφήν, οὔτε ἡμερομηνίαν. Λαμβάνοντες ὡς βάσιν τὴν χρονολογίαν καθ' ἣν τὸ Collegio ἔκαμε τὴν δέουσαν ἐνέργειαν ζητήσαν τὴν γνώμην τῶν Ἀρχῶν Κρήτης κ.λ.π. συνάγομεν ὅτι αὕτη θὰ ἐπεδόθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1588.

εἶπουν τὴν γνώμην των μὲ ἰδιόγραφον ἔνορκον βεβαίωσίν των, συμφώνως πρὸς τὰς νομικὰς διατάξεις· τὸ ἴδιον ἄς κάμουν καὶ οἱ ἔσχατος ἐκεῖθεν ἐπανελθόντες Διοικηταὶ ὡς καὶ οἱ φύλακες τῶν Καταθέσεων».

1588 τῇ 6 Νοεμβρίου. — Νὰ διαβιβασθῇ εἰς τοὺς Savii τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης χειρός ¹⁾).

5

0

0

Οἱ Σύμβουλοι: Ἀντώνιος Μπραγκαδίν, Σεβαστιανὸς Μπαρμπαρίγο,
Λουδοβίκος Λορεδάν, Λουδοβίκος Διέδο.

Ὁ Γραμματεὺς: Γιένε Σανοῦδο.

Γαληνότητα Πρίγκηψ,

Προκειμένου νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὰ Γράμματα τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ἀπὸ 6 Ἰουλίου παρελθόντος, δι' ὧν παραγγέλλεται ἡμῖν ἵνα μὲ ἔνορκον ἰδιόχειρον βεβαίωσιν εἴπωμεν τὴν γνώμην μας ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως ἣν παρουσίασεν ὁ Μανουῖσος Θεοτοκόπουλος καὶ διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ νὰ τῷ παραχωρηθῇ εἰκοσαετῆς προθεσμία νὰ πληρώσῃ

forme delle leggi, l'istesso facciano li ultimi rtornati di parimenti li Conservatori del Deposito».

1588 a 6 Novembre.—Sii commissa ai Savii dell'una et dell'altra mano.

5

0

0

Consiglieri: Antonio Bragadin, Sebastian Barbarigo, Alvise Loredan,
Alvise Diedo.

Il Segretario: Jene Sanudo.

Serenissimo Principe,

Dovendo noi risponder alle ltre della Ser.à Vra di 6 Luglio prossimo pass.o per le quali ci vien commesso a dover con giuramento et sottoscrizione di mano propria dir l'openion nra sopra la suppl.on pnta per il Sr. Manusso Theotocopulo per la qual ricerca l'habilità di pagar in anni venti il debito ch'egli ha con qsta Camera per li datii ch'egli ha condotto li anni 1575,

¹⁾ Savii agli Ordini καὶ Savii di terraferma.

τὸ πρὸς τὴν Ἐφορείαν¹⁾ χρέος του ἐκ φόρων τοὺς ὁποίους ἐνοικίασε κατὰ τὰ ἔτη 1575-77-79-83-84 καὶ 87²⁾, ὅπερ ἀνέρχεται εἰς ὑπέρπυρα 47263 καὶ γρόσι μικρὰ ἰδικά μας 28, τὰ ὁποῖα κάμνουν ἐνετικά δουκάτα 3.252,4 καὶ ὑπισχνεῖται νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος τὴν δόσιν καὶ νὰ ὑποδείξῃ νέους ἐγγυητὰς διὰ τὴν ὄλοσχερῆ ἀποπληρωμὴν.

Εἰς ἀπάντησιν τῆ ἰδέῃ λέγομεν εὐσεβᾶστως ὅτι ἐξετάσαντες τὸν λογαριασμὸν εὗρομεν ὅτι τὸ χρέος του εἶναι ὅσον ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκκλήσει του, μὴ γνωρίζοντες δὲ ἐξ ἄλλου ὅτι οὗτος ὑπέστη ζημίας ἀπὸ τοὺς φόρους καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ποιότητος τῶν ἐγγυητῶν, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι σήμερον φερέγγυοι διὰ 9.000 ὑπέρπυρα, διότι οἱ ἄλλοι ἀπέθανον, μὴ παραμελήσαντες δὲ κάθε ἐνέργειαν διὰ τὴν εἰσπραξίν, ἐφθάσαμεν καὶ μέχρι τῆς ἐγκαθειρῆσεως τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ ἐπειδὴ εἶναι πτωχότατος καὶ προστάτης πολυαριθμοῦ οἰκογενείας ὀλίγα πράγματα ἠδυνήθημεν νὰ εἰσπράξωμεν ἔναντι τοῦ χρέους, λαβόντες ἰδίως ὑπὸ σημείωσιν ὅτι μετ' εὐλόγον προθεσμίαν ἂν ἤθελε δώσει νέους ἐγγυητὰς ἀσφαλεῖς διὰ τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν 9 χιλιάδων ὑπερπύρων, θὰ καταστῆ ἀπαιτητὸν ἂν μὴ ὄλον, τοῦλάχιστον μέγα μέρος τοῦ χρέους τούτου πρὸς ὄφελος ταύτης τῆς Οἰκονομικῆς Ἐφορείας, ἐκρίναμεν ὅτι θὰ εἶναι ἄξιος τῆς Ὑμετέρας Χάριτος, πλὴν ὅμως ἀφιέμεθα πάντοτε εἰς τὴν συντετὴν κρίσιν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος πρὸς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ χρέος καὶ εἰς τὴν ῥηθείσαν ἐγγύησιν.

Ἐξ Ἡρακλείου 25 Αὐγούστου 1588.

Βερνάρδος Ναβαγκιέρος, Δούξ, μετ' ὄρκου καὶ ἰδιοχείρου.

Πέτρος Ζάνε, Καπιτάνιος, ὁμοίως.

Βερνάρδος Μπάφο, Οἰκονομικὸς Ἐφορός, ὁμοίως.

Δομήνικος Μπὸν, Σύμβουλος, ὁμοίως.

77-79-83-84 et 87 che sumi i perperi quarantasettemila dosento sessanta tre grossi nostri piccoli 28 che fanno ducati venitiani 3252,4 con pagar ogni anno la ratta et con far ratificar li piezi per la intiera sodisfatione li diciamo riverentemente a risposta che havendo noi prima veduto il debito esser come egli riferisce in d. a supplic.e non sapendo noi che egli havuto patimento alcuno in essi datii et considerato la qualità che i piezi delli quali ve ni sono al pnte sicuri per perperi 9. m. per esser gli altri morti, non havendo lassiato cosa alcuna con tutto che si habbi fatto ispirienza di riscuoter tal debito da lui Theotocopulo con haver intromesso la persona sua et che per esser poverissimo et carico di numerosa famiglia se ne habbi cavato poca cosa a conto di esso suo debito et considerato

¹⁾ Εἶναι ἡ Camera fiscale ἣτις ἀντεπροσώπευε τὴν σημερινὴν Οἰκονομικὴν Ἐφορείαν.

²⁾ Φαίνεται ὅτι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα τοὺς εἶχεν ἐνοικιάσει ἐπ' ὀνόματί του, ἐνῶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἀπὸ τοῦ 1566 καὶ ἐνευθεν, ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκκλήσει του, τοὺς εἶχεν ἐνοικιάσει ὑπὸ ἄλλα ὀνόματα, ἐν συνεταιρισμῶ προφανῶς.

Γαληνότητα Πρίγκηψ,

Ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως ἦν παρουσίασεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα ὁ Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος, ἐπὶ τῆς ὁποίας Αὐτῇ μοι ζητεῖ τὴν γνώμην μου μεθ' ὄρκου ἥτοι ἐπὶ τῆς πολυετοῦς προθεσμίας ἦν ὁ ὀηθεὶς ἔξαιτεῖται διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους του, ὀφειλομένου εἰς ζημίας ἃς ὑπέστη κατὰ τὴν ἐνοικίασιν τῶν φόρων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν Ἡρακλείῳ, ἀπαντῶν λέγω ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι ἀρχετὰ χρόνια ὁποῦ ἀπουσιάζω ἀπὸ τὸ Βασίλειον ἐκεῖνο, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μοῦ ἔλθουν εἰς τὴν μνήμην αἱ λεπτομέρειαι ἃς οὗτος ἀναφέρει ὅτι πράγματι ἠῤῥήθησαν χάριν εἰς αὐτὸν τὰ ἔσοδα ἐκ τῶν φόρων οὔτε καὶ ἂν ἐκουσίως ἐπώλησε τὰ ὑπάρχοντά του διὰ 3.000 δουκάτα ἵνα πληρῶσῃ τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα καὶ διὰ ταῦτα ἀφίεμαι εἰς τὴν ἀπάντησιν πρὸς θὰ δώσουν οἱ τωρινοὶ Διοικηταὶ — Δοῦξ καὶ Γενικὸς — καὶ οἱ ἄλλοι προϋστάμενοι, οἱ ὁποῖοι καλλίτερον πληροφορημένοι ἀπὸ ἐμέ, θὰ δυνηθοῦν νὰ δώσουν λεπτομερεστέραν ἔκθεσιν εἰς τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας Αὐτῇ θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποφασίσῃ τὸ συμφωρότερον. Εὐχαριστῶ.

Ἐκ Ρούσσα 6 Αὐγούστου 1588.

Λουδοβίκος Γριμάνι, 1) τὴν παρουσιάζει μεθ' ὄρκου.

parimenti che con giusto mezzo di habilità quando dassi altri piezi sicuri per il resto della d.a suma computando li detti p.i 9.m. si veniva a far in gran parte tal debito se non in tutto esigibile a beneficio di qsta Camera, habbiamo giudicato che sarà degno della Gratia Sua rimettendosi però sempre al prudent.o giudicio di Vra Ser.à quanto al tempo et quanto a detta piezaria.

Di Candia 25 Agosto 1588.

Bernardo Nav.r Duca con giuramento et di mano propria.

Piero Zane Cap. io con giur.o e mano pria.

Bernardo Baffo Proc.r Fiscal.

Domenigo Bon Con.r.

Serenissimo Principe,

Alla supplic. e presen. a a Vra Ser à da Manusso Theotocopulo sopra la quale ella mi commette che debbi dire l'opinione mia con giuramento, della instantia fatta da lui di esser habilitato per multi anni a far il pagamento del suo debito causato per danni patiti nelli datii tolti in Candia in diversi tempi, rispondendo dico che essendo qualche anno che io son absente de quel Regno non mi può venir a memoria li particolari detti da lui che invero per causa sua siano

1) Ὁ Γριμάνι ἦτο ἐν Κρήτῃ τῷ 1584.

Γαληνότητα Πρίγκηψ,

Προτιθέμενος νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν σεβαστὴν παραγγελίαν ἣν ἔδωκεν ἡ Ὑμετέρα Γαληνότης εἰς ἐμὲ τὸν Λουδοβίκον Μέμο, ἐσχάτως ἐπανελθόντα ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, καὶ νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου, μετ' ἐνόρκου ἰδιογράφου βεβαιώσεως, ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως ἣν παρουσίασεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα κάποιος Μανούσος Θεοτοκόπουλος, ὁ ἄλλως γνωστὸς ὡς ἐνοικιαστὴς τῶν φόρων τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου, ὅστις λέγει ὅτι συνεπεῖα συμφορῶν του καὶ δυστυχημάτων λυπηρῶν ἔμεινε χρεώστης τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος διὰ Δουκ. 3.252,4 τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς πτωχείας καὶ ἀθλίας του καταστάσεως ἔξαιτεῖται παρὰ τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος νὰ πληρώσῃ τὸ δηθὲν χρέος ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν, μίαν δόσιν κατ' ἔτος, προσφέρων νὰ παρουσιάσῃ πρὸς ἐγκρισιν ἐγγυητὰς ἀσφαλεῖς μέχρι τῆς ὄλοσχεροῦς ἐξοφλήσεως, ἀπαντῶν ἤδη λέγων ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διοικήσεώς μου τὸν ἐγνώρισα πτωχόν, φορτωμένον ἀπὸ χρέη καὶ ἀπὸ πολυμελῆ οἰκογένειαν καὶ ἀνίκανον νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του, ἐν τούτοις δεδομένης τῆς πτωχείας του εἶναι ἄξιος νὰ τύχῃ τῆς Ὑμετέρας Χάριτος καὶ πάντοτε ἐπαφίεμαι εἰς τὴν συνετωτάτην κρίσιν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος.

Λουδοβίκος Μέμο, ἴ) ἐπανελθὼν ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, μετ' ὄρκου καὶ ἰδιογράφως.

cresciuti gli datii nè che habbi volontariamente venduti per tre mille ducati li suoi beni per pagar la Ser.à Vra et però mi rimetto alla risposta che sara stata fatta dagli ecc.mi Duca et general presenti et di quelli pnti Rettori che meglio informati di me haveranno potuto darne maggior conto a Vra Ser.tà con che Ella haverà occasion di potter deliberar quel meglio che è. Gratie.

De Russa, VI Agosto MDLXXXVIII.

Alvise Grimani ἴ) P.tta con juramento

Serenissimo Principe,

In riverente commission dattami dalla Ser.à Vra che io Lodovico Memo ritornato ultim.e di ducca di Candia debba risponder e dir l'opinion mia con giuramentó et sottoscrizione alla supplic.un present.à alla Ser.à Vra da un Manusso Theotocopulo alias dacier della città di Candia il qual dice per sui infortunii et sinistri accidenti per suo resto andar debitor della S.à Vra de duc. 3254,4 quali per la sua povertà et miseria dimanda gracia alla Ser.à Vra di pagar detto suo debito in anni vinti ogni anno la ratta offerendosi far retificar li piezi de detti datii per intiera satisfatione nel modo predetto al che rispondendo dico, il sud.o suppl. e havendolo nel tempo del mio regimento conosciuto povero et carico de debiti

ἴ) Ὁ Memo ἦτο τῷ 1585.

Γαληνότετε Πρίγκηψ,

Λαβὼν παρὰ τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ἐντολήν, ὑπὸ χρονολογίαν 6 Ἰουλίου παρελθόντος, ἐγὼ ὁ Ἀντώνιος Μιάνι, ἐπιστρέψας ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Capitanio ἐν Κρήτῃ, νὰ ἀπαντήσω ἐπὶ μιᾷ ἐκκλήσεως ἣν παρουσίασεν ὁ Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος καὶ δι' ἧς ζητεῖ προθεσίαν νὰ πληρώσῃ τὰ δουκάτα 3.252,4 πὺν χρεωστεῖ ἀπὸ φόρους, εὐσεβάστως ἀναφέρω ὅτι ὦν Capitanio εἰς τὸ Βασίλειον ἐκεῖνο. εὗρον αὐτὸν τὸν Μανοῦσον χρεώστην δι' ἄρκετὸν ποσὸν χρημάτων καὶ προσεπάθησα νὰ εἰσπράξω τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ποσότητα καὶ νομίζω ὅτι ἐπλήρωσεν ὄχι ὀλίγα καὶ ἤδη φρονῶ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο ἡ Ὑμετέρα Εὐσπλαγγνία νὰ τῷ παραχωρήσῃ μίαν προθεσίαν, διότι ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐνοικίασε τοὺς φόρους τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος, ἀλλὰ τὰ εἴκοσιν ἔτη μοῦ φαίνονται παρὰ πολλὰ καὶ ἵνα ἡμπορέσῃ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, νομίζω ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ τοῦ ζητηθοῦν νέαι ἐγγυήσεις ἀσφαλεῖς διότι αἱ παλαιαὶ δὲν γνωρίζω εἰς ποίαν κατάστασιν εὗρισκονται καὶ πάντοτε ἐπαφίεμαι εἰς ἐκεῖνο πὺν ἠθέλεν ἀποφασίση ἡ Ὑμετέρα Γαληνότης. Εὐχαριστῶ.

Ἐκ Canal, 26 Αὐγούστου 1588.

Ἀντώνιος Μιάνι¹⁾, ἐπιστρέψας Capitanio Κρήτης ἐνόρκως καὶ ἰδιοχείρως.

et di numerosa famiglia dal qual debito che in modo alcuno potrà pagar detto suo debito però stante la sua povertà lo puol fare degno di la Sua gratia riportandomi sempre al sapient.o giudicio di la S.à Vra.

Ludovico Memo¹⁾ ritornato di Ducca di Candia con mio giur. o et sottoscr. di mano propria.

Serenissimo Principe,

Essendo stato commesso dalla Ser.tà Vra sotto 6 Luglio passato a me Antonio Miani ritornato di cap.io in Candia che io debi risponder a una suplica pntada da Manusso Theotocopulo per la qual dimanda habilità di pagar li duc. 3252. 4 di quali dice andar debitor per diversi datii dico riverentemente come essendo capitano in quel Regno ritrovai quel Manusso debitor di buona suma de denari et mi affaticai di scuoder per la maggior quantità che possi et credo ne pagasse buona suma onde che crederei che fusse opera della Sua Pietà di conciederli qualche habilità di tempo havendo condotto in molti anni molti datii della Ser. à Vra mi par ben che li anni vinti siano tropo et aciò che potesse aceder a quele promesse alla S. V. crederei fusse bene farli dar nuove piezarie che fossero buone non potendo afirmar in che stato sian le piezarie già date, rimettendomi però a quello parerà alla S. Vra. Gratie.

Di Canal 26 Agosto 1588.

Antonio Miani¹⁾ ritornato cap.io di Candia di mano propria et con juramento.

¹⁾ Οὗτος ἦτο Capitanio ἐν Κρήτῃ τῷ 1585.

Γαληνότητα Πρίγκηψ,

Ἐποτασσομένοις μετὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὴν Ἑμετ. ἐντολὴν ἐγὼ ὁ Ἀντώνιος ντὰ Μολίν ἐπανελθὼν ἐσχάτως ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Συμβούλου Κρήτης, θὰ ἀπαντήσω ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως τοῦ κ. Μανούσου Θεοτοκοπούλου, τὴν ὁποίαν μελετήσας κάλλιστα, λέγω ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκθέσεων ἅς ἔλαβον καθ' ὄν χρόνον ὑπηρέτησα τὴν Ἑμετ. Γαληνότητᾶ εἰς τὸ Βασιλείον ἐκεῖνο, αὐτὸς ὁ κ. Μανούσος ὑπέστη πολλά ἀτυχήματα καὶ φυλάκισιν, ὅτι εἶναι πτωχότατος καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ πληρώσῃ τώρα ἀμέσως τὸ χρέος του καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸν κρίνω ἄξιον τῆς Ἑμετέρας Χάριτος ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ζητήματα ποὺ ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκκλήσει του, οὔτε ἔχω οὔτε δύναμαι νὰ ἔχω πληροφορίας, ἀλλ' ἢ προθεσμίᾳ νὰ τῷ δοθῇ μετ' ἡμετέρας ὅρον ὅτι ἂν δὲν καταβάλλῃ τακτικὰ καθ' ἔτος τὰς δόσεις ὡς προσεφέρθη νὰ τὸ κάμῃ, νὰ ἠμπορῇ νὰ ἐξαναγκασθῇ καὶ ὁ ἴδιος καὶ οἱ ἐγγυηταὶ του δι' ὅλον τὸ ποσὸν χωρὶς παρατάσεις, ἀναβολάς, διακοπὰς ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἢ Ἑμετέρα Ἑψηλότης δύναται νὰ εἶναι βεβαία ὅτι θὰ εἰσπράξῃ τὰ ὀφειλόμενα, καίτοι κατόπιν μακροῦ χρόνου· αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου ἣτις ὑποβάλλεται εἰς τὴν συνετωτάτην κρίσιν καὶ ὄριμον σκέψιν τῆς Ἑμετ. Ἑψηλότης εἰς τὴν τῆς ὁποίας εὐνοίαν ταπεινῶς συνιστῶ ἑμαυτόν. Εὐχαριστῶ.

Ἐκ Βενετίας τὴν 16 Αὐγούστου 1588.

Ταπεινότητος καὶ λίαν ἀφοσιωμένος θεράπων τῆς Ἑμετ. Ἑψηλότης.

Ἀντώνιος ντὰ Μολίν¹⁾ τοῦ ποτε Μάρκου ἐπόρκως, ἰδίᾳ χειροί.

Serenissimo Principe,

Per debita et riverente obediencia io Antonio da Molin tornato ultim.e da Cons. er de Candia risponderò alla supplication de m.Manusso Teotocopulo la quale havendo benis.o considerata dico che per le relazioni che ho havuto nel tempo che l'ho servita in quel Regno questo m. Manusso ha patito molti infortunii et prigionia egli è poverissimo et è impossibile che prontamente paghi il suo debito percio lo riputo degno della gratia; nel resto quanto dice in essa suppl.e non ne ho ne posso haver informationi ma habilità sia con espresa condicion che non facendo il pagamento ogni anno le ratte come si offersero, possi esser astretto se et li piezi per tutta la suma senza dilationi suspensioni o proroga di alcuno; rappresentata in questo modo, la Sublimità Vostra potrà esser sichura di haver il suo seben con longeza de tempo, questa è la mia opinione sottoposta però sempre al prudentis.o giudicio et maturo parere della Subl.à Vra ala cui buona gratia humilmente mi racomando. Gratie.

Datta a Venezia il 16 Agosto 1588.

Hmilis.o et divotis.o della Sublimità Vra.

Antonio da Molin¹⁾ q. Marco con giuramento e mano propria.

¹⁾ Οὗτος ἦτο ἐν Κρήτῃ τῷ 1587.

Γαληνότατε Πρίγκηψ,

Ὁφείλων ἐγὼ ὁ Λουδοβίκος Φαλιέρ, ἐπανελθὼν κατὰ τοὺς παρελθόντας μῆνας ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τῆς Κρήτης, νὰ ἀπαντήσω κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος εἰς τὴν ἔκκλησιν ἣν παροῦσίασε πρὸ τῶν ποδῶν Αὐτῆς ὁ κ. Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος καὶ δι' ἧς ζητεῖ προθεσίαν εἰκοσαετῆ ἵνα πληρώσῃ τὸ ἐκ δουκ. 3252.4 — ὡς αὐτὸς λέγει — χρέος του πρὸς τὴν Οἰκονομικὴν Ἐφορείαν Ἡρακλείου, λέγω εὐσεβάστως ὅτι εἶναι ἀληθές ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς διοικήσεώς μου, εἶχεν ἐνοικιάσει μερικοὺς φόρους τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς τοῦλάχιστον ἐλέχθη, οὗτος ὑπέστη ζημίαν μεγάλην καὶ ἐπειδὴ ἠδυναίτε νὰ πληρώσῃ, τὸν ἐφυλακίσασαμεν ἐνῶ συγχρόνως ἐκάμαμε κάθε δυνατὴν ἀπόπειραν τόσον ἐναντίον του, ὅσον καὶ κατὰ τῶν ἐγγυητῶν του ἵνα ἡ Ἐφορεία εἰσπράξῃ τὰ δικαιώματά της, ἀλλὰ δὲν ἐφθάσαμεν εἰς ἀποτέλεσμά τι καὶ ἡ γνώμη εἶναι, ὅτι ἂν δὲν δοθῆ προθεσίμια πληρωμῆς εἰς τὸν αἰτοῦντα ἡ Ὑμετ. Γαληνότης δὲν θὰ εἰσπράξῃ ποτὲ τὰ ὀφειλόμενα Αὐτῆ· φρονῶ ὅμως ὅτι θὰ ἤρκει νὰ τῷ δοθῆ προθεσίμια δωδεκαετῆς ἵνα πληρώσῃ ἕξ ὀλοκλήρου τὸ χρέος του, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ παρουσιάσῃ νέους καὶ καλοὺς ἐγγυητὰς καὶ ὄχι ὡσὰν ἐκείνους ποὺ ἔδωκε κατὰ τὴν ἐποχὴν ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει τοὺς φόρους, διότι ἂν ἐκεῖνοι ἦσαν φερέγγυοι δὲν θὰ προσήρχετο τώρα ὁ Θεοτοκόπουλος νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα καὶ θὰ ἦτο πολὺ καλλίτερα ἂν ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἐγγυητῶν ἐν Ἡρακλείῳ ἐγίνετο μὲ αὐστη-

Serenissimo Principe,

Dovendo, io Lodovico Falier, ritornato questi mesi passati dal Regimento di Candia, risponder di ordine della S. Vra alla supple present.a a Suoi piedi per m. Manusso Theotocopulo per la qual egli ricerca habilità di pagar in vinti anni quanto va debitor alla Camera Fiscal di Candia che è come egli dice de ducati 3252.4 dico riveren.e esser vero che questo al tempo del mio Regimento condusse alcuni daciai della Ser. Vra nelli quali per quanto fu detto, egli ricusò dano grande per il che non potendo pagar lo facessimo mitter in preggione facendo insieme ogni tentativo possibile cosi contro di lui come contra li suoi piezi acìò che quella Camera fusse reintegrata ma non vi fu mai rimedio et per me credo che mai se non si da qualche comodità de tempo a esso supplic.e la S. V. non sarà mai satisfata del suo credito però sentirei che se le desse tempo di anni dodeci nei quali egli dovesse intieramente satisfare il suo debito con qsto però ch'egli desse nuovi buoni et securi piezi di dover nel pnte tempo far la ditta satisfatione che se li piezi ch'egli hora s'offerisse de dar cosi quelli stessi come egli dice che diede il tempo della condotta de daciai fossero stati buoni non saria acaduto che esso Teotocopulo fosse venuto hora a molistar la S. V. el saria certo bene che la balotation

ρότερον τρόπον ἀπὸ ἐκείνου πὺν ἐπικρατεῖ σήμερον, διότι ἡ πληρωμὴ τῶν φόρων τοῦ Βασιλείου ἐκείνου ἐξαρθᾶται μᾶλλον ἀπὸ τοὺς ἐγγυητὰς παρὰ ἀπὸ τοὺς ἐνοικιαστᾶς, καθόσον ἐνίοτε, πτωχότατοι ἄνθρωποι ἀναλαμβάνουν τὴν ἐνοικίασιν σπουδαιοτάτων φόρων καὶ κατόπιν ἂν μὲν κερδίσουν, τὸ κέρδος εἶναι ἰδικόν των καὶ ἂν χάσουν ἡ ζημία ἀντανακλᾷ εἰς τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα. Εὐχαριστῶ.

Λουδοβίκος Φαλιέρ¹⁾ ἐνόρκως καὶ ἰδίᾳ χειρὶ.

*
* *

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

1589, 3 Μαρτίου. *Προεγάδι²⁾*. — Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν περιστατικῶν τὰ ὁποῖα ἐκθῆται ἐν τῇ ἐκκλήσει του ὁ Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος ἐνοικιαστής τῶν ἡμετέρων φόρων ἐν τῇ Νήσῳ Κρήτης μέχρι τοῦ ἔτους 1587 καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἔμεινε χρεώστης διὰ δουκ. 3252 καὶ λίρας 4, ἀποφασίζεται νὰ τῷ παραχωρηθῇ προθεσμία πληρωμῆς ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ ῥηθὲν χρέος του ἐντὸς τῶν προσεχῶν δώδεκα ἔτων καταβάλλων τακτικὰ τὴν ἐτησίαν δόσιν καὶ χωρὶς ἄλλο πρόστιμον καὶ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ γνωστοποιήσῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἤδη προταθέντων ἀξιοχρέων ἐγγυητῶν

deli piezi in Candia si facesse con modo ancor più stretto di quello che si fa al pnte consistendo senza alcun dubbio la satisfatione deli daciai di quel Regno più nelli piezi che nelli stessi principali perchè alle volte poverissime persone conducono importantissimi datii quali, se guadagnano il guadagno è suo et se perdono la perdita è della Ser.à Vra. Gratie.

Lodovico Falier¹⁾ con giuramento et sottoscrizione.

*
* *

IL DECRETO DEL SENATO

1589, 3 Marzo. *In Pregadi²⁾*. — Che attese le cose narrate nella supplicatione di Manusso Theotocopulo datiaro delli datii nostri nella isola di Candia finiti l'anno 1587 per li quali va in resto debitor de ducati 3252. e Lire 4 sia fatta habilità di tempo di poter pagar detto suo debito in anni dodese pros.i venturi ogni anno la rata et senza pena dovendo egli far notificar quelli delli piezi già dati che siano buoni et darne de nuovi che siano idonei et sufficienti a satisfatione del Regg.to nostro di Candia in loco delli primi non buoni siccome dalle

¹⁾ Οὗτος ἦτο ἐν Κρήτῃ τῷ 1584.

²⁾ Senato Mar filza Marzo 1589 N° 50 - Archivio di Stato.

καὶ νὰ δώσῃ καὶ νέους ἱκανοὺς καὶ ἐπαρκεῖς, τῆς πλήρους ἀρεσκείας τῆς ἐν Κρήτῃ ἡμετέρας Διοικήσεως εἰς ἀντικατάστασιν τῶν πρώτων ὅχι ἀξιοχρέων — ὡς ἀκριβῶς συμβουλεύουν τὴν ἡμετέραν Αὐθεντίαν αἱ ἤδη ἀναγνωσθεῖσαι ἀπαντήσεις — καὶ ἐν ἡ περιπτώσει δὲν ἤθελε πληρώσει δόσιν τινά, ἢ παροῦσα εὐεργεσία θεωρεῖται ἄκυρος καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξίας καὶ δέον νὰ ἐξαναγκασθῇ μαζὺ μὲ τοὺς ἐγγυητάς του νὰ πληρώσῃ ὅλον τὸ χρέος μὲ τὰ συνηθισμένα καὶ καθιερωμένα πρόστιμα.

1588 ¹⁾ 9 Ἰανουαρίου ἐν τῷ Collegio.

		21 Ἰανουαρίου
129 ²⁾ $\frac{4}{5}$	15	18
11	1 ἐκκρεμεῖ ³⁾	0
11	5	0

risposte hora lette è stata consigliata la S.N. et mancando di pagar alcuna di esse rate la pnte gratia s'intendi nulla et niun valor et sia astretto insieme con li suoi piezi a pagar tutto il debito con le pene solite et consuete.

1588 9 Gennaio in Collegio.

		21 Gennaio
129 ⁴ $\frac{4}{5}$	15	18
11	1 pendet	0
11	5	0

¹⁾ Ἐν. ἔθ. ἦτοι 1589.

²⁾ Ἦτοι 129 εἰς τὸ ναί, 11 εἰς τὸ ὄχι καὶ 11 μὴ εἰλικρινεῖς. Διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ἐχρειάζετο ἡ συγκέντρωσις τῶν τεσσάρων πέμπτων τῶν ψήφων.

³⁾ Καὶ εἰς τὸ Collegio ἦτο ἀναγκαία ἡ συγκέντρωσις τῶν $\frac{4}{5}$ καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀνεβλήθη, χαρακτηρηθεῖσα ὡς «ἐκκρεμῆς τὴν 9 Ἰανουαρίου καὶ ἐψηφίσθη εἰς νέαν συνεδρίασιν τὴν 21 Ἰανουαρίου 1589.

Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνης ¹⁾

Καὶ μία ἄλλη ἐξέχουσα Ἑλληνικὴ φυσιογνωμία προσεῖλκυσε τὴν προσοχὴν μας κατὰ τὴν πρόσφατον ἔρευναν τοῦ τε Κρατικοῦ Ἀρχείου Βενετίας, ὡς καὶ τοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος.

Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκ Χίου Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνη, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ νέα σπουδαῖα στοιχεῖα, περὶ τῆς καθόλου δράσεώς του, ηὔτυχίσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν.

Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Χίῳ κατὰ τὸ ἔτος 1540, ὡς τοῦτο συνάγομεν ἀπὸ τὴν ληξιαρχικὴν προᾶξιν τοῦ θανάτου του, τὴν ὁποῖαν κατόπιν ἐπιμόνου ἐρεῦνης ἀνὰ τὰς λατινικὰς Ἐκκλησίας τῆς συνοικίας Castello, ἀνεκαλύψαμεν εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου ²⁾ ἔνθα εὑρηται ἡ ἐξῆς ἐγγραφή: «10 Ottobre 1596, m. Manoli Glisoni d'anni 56 da febre già domesi in le case de cà Basadonna in Campo de doi Pozzi» ἤτοι ἐν μεταφρ.: 10 Ὀκτωβρίου 1596 ³⁾ ὁ κ. Μανώλης Γλυντζώνης ἔτων 56 ἐκ πυρετοῦ, κληήρης ἐπὶ δύο μῆνας ἐν ταῖς οἰκίαις (ταῖς συνεχομέναις) εἰς τὸ παλάτι Μπαζαδόνα ἐν τῇ πλατειᾷ τῶν δύο Πηγαδίων.

Πότε ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν ἐν Βενετίᾳ ὁ Γλυντζώνης παραμένει ἄγνωστον. Ἄλλ' ἀπὸ τὸ παρὰ τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἁγίου Μάρκου εὑρισκόμενον «Βιβλίον πρόχειρον περιέχον τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν» τὸ ἐκτυπωθὲν παρὰ τῷ Francesco Rampazzetto τῷ 1569 «ad instantia Manoli Glizoni», φαίνεται ὅτι οὗτος ηὔρισκετο ἔκτοτε ἐν Βενετίᾳ καὶ ἀπὸ τότε ἠσθάνθη μίαν ἰδιαίτερον κλίσιν πρὸς τὴν τυπογραφικὴν τέχνην. Ἐν Βενετίᾳ τὸν συναντῶμεν ὀριστικῶς ἐγκατεστημένον τῷ 1586. Ποῦ διῆλθε τὰ μεσολαβήσαντα δέκα ἑπτὰ ἔτη δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίες. Γνωρίζομεν μόνον ἐξ ὧσων ἐδημοσίευσεν ὁ Legrand ὅτι κατὰ τὸ 1581 εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἵνα πωλήσῃ χειρόγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται ὅτι ἐφωδίαζε καὶ τὴν ἐν Ρώμῃ Βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ ἔνθα εἶχε γνωριμίαν μὲ τὸν Καρδινάλιον Sarletto.

Ἐγκατασταθεὶς, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὀριστικῶς ἐν Βενετίᾳ ἀπὸ τοῦ 1586 — ἐνεγράφη εἰς τὸ Μητρώον τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Ἁγ. Νικολάου τῷ 1587 καὶ ἐξελέγη τὴν 21 Μαρτίου ἰδίου ἔτους ⁴⁾ ὡς εἷς ἐκ τοῦ Συλλόγου τῶν Τεσσα-

¹⁾ Αὕτη εἶναι καθ' ἡμᾶς ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ ἐπωνύμου του, διότι ὁ ἴδιος ὑπογράφει ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω Ἰταλιστί: Glinzon. Ἡ κατάληξις «ιος» Γλυζώνιος καὶ Γλυντζούνιος, ὀφείλεται εἰς τὴν «μόδαν» ποῦ ὑπῆρχε τότε νὰ μακραίνουσι τὰ ἐπώνυμα καὶ ὀνόματα μὲ λατινικὰς καταλήξεις. Οὗτω καὶ ὁ Μαργούνης ἔγινε Μαργούνιος καὶ ὁ Ἀβράμης Ἀβράμιος.

²⁾ Τὸ βιβλίον θανάτων εἶναι κυρίως τῆς Ἐκκλησίας Santa Ternitta (κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ Trinità = Τριάς) = Ἁγίας Τριάδος εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς ὁποίας (contra ἢ contrada ὡς ἐλέγετο τότε ἡ ἐνορία, σήμερον Parocchia) ὑπῆγετο καὶ τὸ σπίτι τοῦ Γλυντζώνη, ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ διαθήκῃ του.

³⁾ Τὴν 10ην ἔγινεν ἡ κηδεία ὁ Γλυντζώνης ἀπέθανε τὴν 9ην ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω.

⁴⁾ Capitolare N° I.

ράκοντα και Προσθήκης — ἐπεδόθη εἰς τὴν Βιβλιοεκδοτικὴν ἐργασίαν ἐν στενῇ εὐρισκόμενος ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Κυθήρων καὶ διαπρεπεστάτου λογίου Μαξίμου Μαργουνίου. Ὅχι ἄμιρος παιδείας, ἐπεμελήθη τὴν ἐκδοσὶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἐξέδωκε κατ' ἀρχὰς τὸ ψαλτήριον ἐν ἔτει 1586 καὶ εἶτα ἐπηκολούθησαν τὸ Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ Εὐαγγελιστάριον, ἡ Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου καὶ ἄλλα ἑπτὰ, ἅτινα ἀναφέρει λεπτομερῶς ὁ Emile Legrand ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ του ¹⁾).

Ἐν Βενετίᾳ εὐρισκόμενος ὁ Γλυντζώνης ἐξέμαθε καὶ τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς τυπογραφικῶν στοιχείων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς διαθήκης του δι' ἧς ἀφίνει τὰ *polsoni* ²⁾ (Ἰταλ. *punzone*) καὶ τὰς *madri* (*matrici*) — τὰ πρωτόγονα δηλονότι μηχανήματα τῆς κατασκευῆς στοιχείων, ἅτινα ὁ ἴδιος, ὡς φαίνεται ἐσχεδίαζε — μιμούμενος τὸν προτερόχρονον του ἐν Βενετίᾳ Ζαχαρίαν τὸν Καλλέργην — εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν ἵνα οἱ Ἐπίτροποι ταύτης ἐξακολουθήσουν τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης, χρησιμοποιοῦντες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν ἐν τῇ διαθήκῃ ὑποδεικνυόμενον Γεώργιον Βιτζιέτι ὡς καὶ τὸν μαθητευόμενον βαπτιστικόν του Ἰωάννην-Ἀγγελον.

Τὸ μέρος ἐνθα ἐξήσκει τὴν τέχνην ἦτο τὸ Κατάστημα ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει ³⁾ τὴν 1^{ην} 7βρίου 1588 ἀντὶ 14 Δουκάτων — ὅπερ ἐκράτησεν ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀποδείξεων πληρωμῆς, μέχρι τοῦ θανάτου του — τὸ κείμενον ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Rialto ἐνθα ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὸν τότε κέντρον τῆς Βενετίας καὶ ὅπερ συνέκειτο ἀπὸ μίαν «καμάραν» ἰσογείως καὶ ἐν δωμάτιον εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα (*una volta N° 11 et il soler de supra*).

Ἀλλὰ πλὴν τῆς τέχνης ταύτης καὶ τῆς βιβλιοεκδοτικῆς ἐργασίας, ὁ Γλυντζώνης ἠσχολεῖτο καὶ μὲ ἐξαγωγὴν ἐμπορευμάτων ἅτινα ἐφόρτωνε διὰ τὸν ἐν Κων/πόλει διαμένοντα Ἐνετὸν Giacomò Masini, παρ' οὗ, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς σχετικῆς ἀλληλογραφίας, ἐλάμβανε, τακτικά, χρηματοδέματα. Εἰς ποῖον εἶδος ἐμπορίου ἠσχολεῖτο δὲν προκύπτει σαφῶς. Ἀπὸ ἐν ἀντίγραφον φορτωτικῆς μανθάνομεν ὅτι εἶχε κάποτε φορτώσῃ 3 βαρέλια, χωρὶς ἄλλην ἐνδειξιν.

*
**

Τῇ 5 Φεβρουαρίου 1591, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ σχετικοῦ συμβολαίου, ὁ Γλυντζώνης συνῆψε συνεταιρισμὸν ἐν Βενετίᾳ μετὰ τῶν Ἀντωνίου Zemilli, ⁴⁾ Ἰωάννου Ἀλιμπράντε βιβλιοπώλου καὶ ἐκδότου καὶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Λουκά Σουγδουρῆ, σκοπὸν

¹⁾ Bibliogr. Hellén. XVI Siècle Tom. II.

²⁾ Ἴδου τί γράφει τὸ Ἐνετικὸν λεξικὸν τοῦ Βοέριο εἰς τὴν λέξιν *Polson* = *termine de fonditori di caratteri*. Punzone. Specie di conio o strumento che serve ad imprimare le così dette *madri* nelle quali si fondono i *Caratteri di stampa*.

³⁾ Ἀρχ. Ἑλλ. Κοιν. Ἐρμάριον D φάκελλος ἀρ. 1.

⁴⁾ Ὡς προκύπτει ἐκ πιστοποιητικοῦ τοῦ *Officio di Sanità*, ὁ Zemilli, ὅστις ἦτο Συμβολαιογράφος, ἀπεβίωσε τὴν 9 Μαρτίου 1593.

ἔχοντα τὴν ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν. Τοῦ συνεταιρισμοῦ τούτου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχειρίσις ἀνετέθησαν εἰς τὸν Ἀλιμπράντην καὶ εἰς τὸν Γλυντζώνην.

Καὶ ὁ Σουγδουρῆς δὲν ἦτο νεοσύλληκτος εἰς τὴν Τυπογραφικὴν ἐν γένει ἐργασίαν, διότι ἤδη τῷ 1570 εἶχεν ἐκδοθῆ ἐν Βενετία τὸ «Εὐχολόγιον, ἀναλώμασι τοῦ Ἱππολύτου Βαλέριδος καὶ τοῦ Κυρίου Λουκᾶ Σουγδουρῆ, ἐπιμελεία δὲ Ἰωάννου Ναθαναὴλ ἱερέως».

Μετὰ δύο ἔτη, ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος συνεταιρισμοῦ, ἀποθανόντος τοῦ συνταίρου Ἀντωνίου Zemilli, παρέμειναν οἱ τρεῖς οἱ ὅποιοι καὶ ἐμφανίζονται ὑπογράφοντες τὴν ἐπομένην χρεωστικὴν ἀπόδειξιν: (μετάφρασις).

«Ἐλάβομεν ἡμεῖς Λουκᾶς Σουγδουρῆς, Ἰωάννης Ἀλιμπράντης καὶ Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνης παρὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου κ. Λορέντσου Γκουάνο δουκάτα 100 τῶν 6, 4 τὰ ὅποια χρησιμεύουν διὰ μίαν ἀνταλλαγὴν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ εἰρημένου κ. Λορέντσου ἐκάμαμε τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν ἡ ὁποία θὰ ὑπογραφῆ ἀπὸ τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφάς μας, παρουσία τῶν κάτωθι μαρτύρων καὶ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι καὶ οἱ τρεῖς ἀλληλεγγύως νὰ τὰ ἀποδώσωμεν καὶ νὰ τὰ πληρώσωμεν εἰς τὸν εἰρημένον κ. Λορέντσον τόσον τὰ 100 δουκάτα ὅσον καὶ οἰανδήποτε ζημίαν πὸν ἤθελε προκύψῃ ἀπὸ τὴν ῥηθεῖσαν ἀνταλλαγὴν.

Ἐγὼ Λουκᾶς Σουγδουρῆς βεβαιῶ τὰ ἄνωθι.

Ἐγὼ Ἰωάννης Ἀλιμπράντης ὁμοίως.

Ἐγὼ Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνης ὁμοίως.

(Ἐπογράφει Ἱταλιστί: Emanuil Glinzon καὶ εἶναι ἡ μοναδικὴ ὑπογραφή του ἣν συνητήσαμεν εἰς τὴν ἔρευνάν μας).

Ἐν Βενετία τῇ 24 Μαΐου 1593.

Ὁ Συνεταιρισμὸς μὲ τοὺς προειρημένους δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, διότι ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς διαθήκης του ὁ Γλυντζώνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου του εἶχε συνταίρους τὸν Ἱταλὸν — καὶ ὄχι Ἕλληνα ὡς ἔγραψαν ἡμέτεροι συγγραφεῖς — τυπογράφον Φραγκῆσκον Ἰουλιανὸν (Francesco de Giuliani) καὶ τὸν Ἰωάννην Cerncla.

Πλὴν τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων ἐντύπων βιβλίων τὰ ὅποια ἀφῆκεν ἀποθνήσκων, ὁ Γλυντζώνης εἶχε καὶ πολλὰ βιβλία χειρόγραφα, ἅτινα καὶ ἐδώρησε διὰ τῆς διαθήκης του εἰς τὴν Αὐτοῦ Καθολικὴν Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον τὸν Β' ¹⁾. Ἀλλὰ τὰ χειρόγραφα φαίνεται ὅτι ἀπεδεκατίσθησαν ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τοῦ ἀειμνήστου, ὡς μαρτυροῦν τὰ κάτωθι δύο ἔγγραφα ²⁾:

¹⁾ Τὸ γραφὲν κάπου ὅτι ὁ Γλυντζώνης διεπραγματεύετο ἤδη ἀπὸ τοῦ 1550 - 53 τὴν πώλησιν χειρογράφων εἰς τὸν Κάρολον Ε' τῆς Ἰσπανίας - τὸν πατέρα δηλονότι τοῦ Φιλίππου - ἐλέγχεται ἤδη ἀνακριβές, διότι ὁ Γλυντζώνης δεκατίης ἢ δεκατριέτης τότε ὢν, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἔχη τοιαύτας φιλοδόξους ἀσχολίας.

²⁾ Φάκελλος 1 (ἀρχ. Ἑλλην. Κοιν.).

«Κατὰ τὸ ἔτος 1597, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐκλαμπροτάτου κ. Σπηλιώτῃ Ταπεινοῦ, Μεγάλου τότε φύλακος τῆς Ἐκκλησίας καὶ Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἡμετέρου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἡμεῖς Γαβριήλ, ἐλέω Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, ἀπηθύναμεν μίαν προειδοποίησιν πρὸς ὄλους ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔκριναν, ἀφήρσαν ἢ ἔκλεψαν γραπτά, ἐπιστολάς, βιβλία ἢ ἄλλα πράγματα τοῦ μακαρίτου κ. Ἐμμανουὴλ Γλυζούνη ὅτι ὀφείλουν νὰ τὰ ἐπιστρέψουν καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἠθέλομεν προβῆ εἰς τὸν ἀφορισμὸν τῶν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1598· ἤδη κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐκλαμπροτάτου Μανούσου Κρέση, Μεγάλου φύλακος, ἀπαγγέλλομεν ἀφορισμὸν καθ' ὄλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι κατέχουν γραπτά, ἐπιστολάς, βιβλία ἢ ἄλλα πράγματα ἢ καὶ γνωρίζουν ἀπλῶς ποῦ εὐρίσκονται καὶ δὲν τὰ ἀποκαλύπτουν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνετάξαμεν τὸ παρὸν ἔγγραφον ὅπερ ἰδιοχείρως ὑπεγράψαμεν.

Τῇ 4 Μαΐου 1599.

Γαβριήλ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας.

Ἴδου καὶ τὸ ἄλλο ἔγγραφο. Πρόκειται περὶ μαρτυρικῆς καταθέσεως ὑπὸ χρονολ. 2 Ἀπριλίου 1599, δοθείσης παρὰ τοῦ Γεωργίου de Bernes ζωγράφου, υἱοῦ τοῦ ποτε Φραγκίσκου, διαμένοντος ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ ἐξοχωτάτου Προσβετουῦ τῆς Αὐτοῦ Καθολικῆς Μεγαλειότητος, ὅστις ἐδήλωσεν ὅτι «ἦτο πολὺ φίλος τοῦ μακαρίτου Γλυντζώνη τὸν ὅποιον ἐπεσκέπτετο συχνὰ εἰς τὸ σπίτι του καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀσθενείας του, ἐξ ἧς ἀπεβίωσε τὴν 9^{ην} Ὀκτωβρίου 1596, ἐπήγαινε δύο καὶ τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν, ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του ἦλθεν ὁ Δομήνικος da Gagliano καὶ ὁ Ἰωάννης Γκριμπέτο¹⁾ καὶ ἦτο παρὼν καὶ ὁ κύριος Γραμματεὺς τοῦ κ. Προσβετουῦ μου, οἱ ὅποιοι Gagliano καὶ Γκριμπέτο — ἠρεύνησαν ὅλα τὰ χαρτιά τοῦ μακαρίτου, ἠνοιξαν τὰ συρτάρια καὶ συνέλεξαν ὅλα τὰ χειρόγραφα, ἐπιστολάς καὶ κάθε εἶδος ἔγγράφων καὶ τὰ ἐτοποθέτησαν εἰς τρία κιβώτια καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέφεραν ταῦτα εἰς μίαν ἀποθήκην εἰς τὸ Rialto».

*
* *

Ἄμεσως μετὰ τὸν θάνατόν του παροῦσίασεν εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους Ἐκτελεστάς λογαριασμὸν ἐξόδων ἢ συγγενῆς του Αἰκατερίνη :

«1596. 27 Ὀκτωβρίου. — Ἐξόδα ποὺ ἔκαμεν ἡ Αἰκατερίνη ἐκ Χίου κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἐξαδέλφου της Γλυντζώνη :

Διὰ δύο συμβούλια μὲ τρεῖς ἰατροὺς Σκοῦδα 3 £ 42

Ἐξόδα εἰς 40 ἡμέρας διὰ κοτόπουλα, ἀγγά, λάδι, ξύλα . £ 173

Ὀλικὸν £ 215

¹⁾ Ἑλλην χρηματίας καὶ πρόεδρος τῆς Κοινότητος.

«Ἡμεῖς Γαβριὴλ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας πιστοποιοῦμεν ὅτι τὰ ἄνω ση-
 » μειωθέντα ἔξοδα ἔγιναν πράγματι ὡς ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς ἐνόρκως ἡ εἰρημένη γυνὴ ποῦ
 » τὰ ἔκαμε. 28 8/βρίου 1596».

Ἐτερον λογαριασμὸν παροῦσασεν ὁ φαρμακοποιὸς διὰ λίρας 59 ὡς καὶ ἡ Μαργα-
 » ραρίτα de Ragusi — ἦν ἀναφέρει καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ του — «ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει εἰς
 » τὸν Γλυντζώνη ἐν δωμάτιον μὲ κρεβάτι, στρῶμα, γραφεῖον καὶ πάντα τὰ ἀναγ-
 » καιοῦντα καὶ ἐφρόντιζε τόσον διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν τροφῶν ὅσον καὶ νὰ τὸν
 » περιποιῆται καὶ νὰ τὸν κρατῆ καθαρὸν ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη καὶ δύο μῆνας ἥτοι ἀπὸ
 » τῆς 13 Αὐγούστου 1593 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος τὴν 9 Ὀκτωβρίου
 » 1596, καθ' ὃν χρόνον ὑπέφερεν ἀπὸ νεφρίτιδα καὶ ἄλλας παθήσεις. Κατὰ τοὺς τελευ-
 » ταίους δύο μῆνας ἔδαπάνησε διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ἐπομένων εἰδῶν διὰ τὸν Γλυντζώνη :

Διὰ λάδι ἀφότου ἦλθεν εἰς τὸ σπίτι, 2 miri ¹⁾ ἀξίας.	£	28
Διὰ 80 στεατοκήρια μεγάλα βάρους λιτρῶν 20 πρὸς 20 σολδία ἥτοι 1 λίρ. »		20
Διὰ κρασί ἐκ Ρωμυλίας 6 βαρέλια ὡς καὶ ἄλλων προελεύσεων πρὸς λίρ. 15		
τὸ βαρέλι ²⁾	»	90
Διὰ σαποῦνι πρὸς πλύσιμον τῶν ἀσπροροούχων του.	»	18
Διὰ σάκκους ἐκ καννάβως 6 νέους καὶ ἓνα παλαιὸν μπράτσα 30 πρὸς 12		
σολδία τὸ μπράτσο	»	18
Διάφορα μικροῦξοδα	»	13
	Ὀλικὸν	£ 187

Ἄλλ' οἱ Ἐπίτροποι ἠρνήθησαν νὰ πληρώσουν τὸν λ/σμὸν τῆς ὀηθείσης Μαργα-
 » ρίτας ἢ ὁποία κατέφυγεν εἰς τὰ δικαστήρια.

Καὶ τρίτος πιστωτὴς τοῦ Γλυντζώνη ἐνεφανίσθη, ὁ αἰδ. Ἰωάννης Βλαστός ὁ Που-
 » νιαλέτος ὅστις καὶ προσήγαγε καὶ πιστοποιητικὸν τοῦ Μαξίμου Μαργουνίου ἔχον οὕτω :

1596, 26 10/βρίου. (μετάφρ.) Πιστοποιῶ ἐγὼ ὁ Μάξιμος ταπεινὸς Ἐπίσκοπος
 Κυθέρων ὅτι ὁ μακαρίτης κ. Μανώλης Γλυντζώνης (Manoli Glinzoni) ἦτο ὀφειλέ-
 » τής πρὸς τὸν πολὺ αἰδέσιμον Παπαϊωάννην Βλαστόν, ἐπιλεγόμενον Πουνιαλέτον, διὰ
 » τζεκίνια χρυσᾶ τέσσαρα ἥτοι 4 καὶ ὅτι ὁ ἐν λόγῳ αἰδέσιμος δὲν τὰ ἔλαβε ποτὲ ἀπὸ
 » τὸν δηθέντα κ. Μανώλην καὶ κάμνω τὸ παρὸν ἔγγραφον εἰς πίστωσιν τῆς ἀληθείας
 » καὶ ὑπογράφω ἰδιοχείρως. Μάξιμος Ἐπίσκοπος Κυθέρων ἔγραψα.

1596 τῆ 3 Ἰανουαρίου.

«Ἐλαβον ἐγὼ ὁ Παπαϊωάννης Βλαστός (Padre Zuanne Vlasto) ἀπὸ τὸν ἐκλαμ-

¹⁾ Τὸ miri εἶχε χωρητικότητα 15 λίτρων καὶ 790 χιλιοστῶν. Τὸ λάδι τοῦτέστι ἐστοίχιζε τότε 18 σολδία τὸ λίτρον ἥτοι μίαν περίπου λίραν Ἐνετ. τὸ χιλιόγραμμον.

²⁾ Ἡ Barila εἶχε χωρητικότητά ἀπὸ λίτρα 64.385 ἥτοι ἡ ἀξία τοῦ Κρασιοῦ ἦτο τότε 23 λεπτὰ τὸ λίτρο ἥτοι 25 περίπου λεπτὰ τὸ χιλιόγραμμον.

πρότατον κ. Δομήνικον Dagagian Τσεκίγια Νο 4 ἦτοι τέσσερα καὶ ταῦτα δι' ἄλλα τόσα τὰ ὁποῖα μοὶ ὄφειλεν ὁ κ. Μανώλης Γλυζώνης ὡς ἄνω καὶ πρὸς ἀσφάλειαν δίδω τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν. Ἐγὼ ὁ Παπαγιάννης εἰρημένος ὑπογράφω ἰδιοχείρως τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν».

*
* *

Ἐναφορικῶς μὲ τὴν ποσότητα τῶν βιβλίων τῶν ἐγκαταλειφθέντων ὑπὸ τοῦ Γλυζώνη εὐρίσκομεν ἐν τῷ Capitolare Νο 1 τῆς Κοινότητος τὸ κάτωθι Πρακτικόν: (Μεταφ.) 1597 Ἰουλίου 3. Εὐρισκομένης παρὰ τῇ Ἐπιτροπείᾳ τοῦ ποτε κ. Γλυζούνη μεγάλης ποσότητος βιβλίων ἐντύπων, Ἑλληνικῶν ὡς μαρτυρεῖ ἡ γενομένη ἀπογραφή διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει σήμερον ἀγοραστῆς ἐκτὸς ἂν παραχωρηθῆ προθεσμία πληρωμῆς διὰ τρία ἔτη καὶ ὁ ἀγοραστῆς δὲν εἶναι τόσον φερέγγυος, αἱ δὲ τιμαὶ αἱ προσφερόμεναι εἶναι χαμηλόταται, ἦτοι τὰ κόκκινα καὶ μάβρα βιβλία πρὸς Δουκ. 20 τὸ Δέμα καὶ μόνον τὰ μάβρα πρὸς Δουκ. 15 καὶ εἶναι τὰ δεμένα βιβλία καὶ ἐν ὄλφ συμποσοῦνται εἰς Δουκ. 120. Τὰ Λατινικὰ βιβλία πρὸς λίρας 70 τὸ Δέμα χωρὶς τὴν ἐγγύησιν, δηλαδὴ θὰ δοθοῦν εἰς τιμὴν σχεδὸν τοῦ κόστους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι συμφέρον καὶ ἐπειδὴ τὸ κέρδος ποῦ θὰ κάμη ἕνας ἄλλος εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ κάμη ἡ Ἐκκλησία μας, ὑποβάλλει πρότασιν ὁ Σπηλιώτης Ταπεινός, Μέγας Φύλαξ, ἵνα ἡ Ἐκκλησία μας καὶ ἡ Ἀδελφότης, ἐμπορευθοῦν τὰ εἰρημένα βιβλία μὲ μίαν ἐπιπλέον προσφορὰν ἐκ Δουκ. 20 ἐν ὄλφ ἀπὸ ἐκείνην ποῦ ἔλαβον ἀπὸ ἄλλους ἀγοραστάς». Καὶ ἡ πρότασις ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Σύλλογον διὰ ψήφων 28 κατὰ 4.

Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν εὔρηται καὶ ἡ κάτωθι ἀπογραφή:

1600. Ἀπριλ. 11. — Σημείωσις Βιβλίων Ἑλληνικῶν καὶ Ἰταλικῶν πωληθέντων εἰς τὸν κ. Δομήνικον Ἀλιμπράντεν τυπογράφον πρὸς Δουκ. 24 τὸ Δέμα di risime 10 e fogli Νο 30.

Μηναιὰ τοῦ Μαΐου: 541, Ἰουνίου: 5, Ἰουλίου: 486, Αὐγούστου: 570, Σεπτεμβρίου: 600, Ὀκτωβρίου: 594, Θησαυροὶ 50, Προφητεῖαι 685, Εὐαγγέλια 4, Ἀπόστολοι 154, Ὀκτώηχοι 395, Ψαλτήρια 270, Λειτουργεῖαι 125, Κλιμάκια 22, Abbashi 731, Ἀκολουθία 649, Ὁρολόγια μικρὰ 453, δεμένα ὅμοια 24, Ἱστορίαι Αὐτοκρατορίας 56, Ἀπόκοποι 530, Ἀπολλώνιοι: 734, Fior di virtù 50, Γάϊδαροι 300 καὶ Ἰταλικά: Amadii de-gaiela dorugelo, 541. Δεμένα ἐντὸς Κιβωτίων: Θησαυροὶ 24, Εὐαγγέλια 7, Πορτολάνοι 2, Προφητεῖαι 1, Ὀκτώηχοι 44, Ψαλτήρια 29, Ὁρολόγια μικρὰ 102, Ἀπόκοποι 130, Γάϊδαροι 140, Ἱστορίαι Ἀγ. Νικολάου 100, Inbarii 60, Ἱστορία τῆς Σωσσάνας 120, Ἐξομολογητάρια 60, Διάφοροι Ἱστορίαι 10, Τριώδια 2, Παρακλητικὰ 2, Δημοσθένης 1, Ὅμηρος 1, Πολύβιος 1, Ἡσίοδος 1, Πτολεμαῖος 1, Γραμματικὰ 13, Ἐπιγραμματικοὶ 4, Θεοδώρου Γραμματικὴ 1, Σοφοκλῆς 1, Ἰώσηπος 2, Πλούταρχος 1, Ἀπολλώνιος Ἀργοναυτικὰ 1, Γραμματικὰ Ἄλδου 2, Ἱερὰ Βίβλος Ἑλληνιστὶ 1, Βιβλία ἀριθμητικῆς 3.

Ἄδετα ἐπίσης: Ὀκτώηχοι μεγάλοι 1158 (κάμουν 3 δέματα ἀπὸ 2 ῥέσματα, 2 κουϊντέρνα καὶ 8, ἄξιας ἐν ὄλφ λιρῶν 258, 8)—1155 Ἀπολλώνιοι ἀπὸ 4 1/2 φύλλα τὸ ἐν, κάμουν μίαν Μπάλαν 1 κουϊντέρνον καὶ 7 = λίρες 41. 2.—1250 Ἀπόβολοι μὲ 2 φύλλα ὁ καθεὶς = λίρ. 34.2. 900 Συλλειτουργικά, 450 fior di Virtù, 3460 Imperii, 2450 Γαῖδαροι ¹⁾, 1250 Ἀπόκοποι.

Ἄλλη πώλησις ἐγένετο τῇ 8 Μαρτίου 1600 εἰς τὸν Δομήνικον καὶ Ἀνδρέαν τὴν Βολόνι βιβλιοπώλην διὰ Δουκ. 1344 ²⁾.

*
* *

Εἰς τὸν ἴδιον φάκελλον ὑπ' ἀριθ. 1 παρὰ τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὑπάρχει καὶ ἡ κάτωθι ἐπιστολὴ ἐκ Χίου πρὸς τοὺς Ἐπιτρόπους τοῦ Γλυντζώνη ἦτοι τὸν Δομήνικον Da Gagliano καὶ τὸν τότε Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι γραμμένη Ἰταλιστὶ καὶ τὴν παραθέτομεν κατωτέρω εἰς τε τὸ ἀρχικὸν κείμενον καὶ ἐν μεταφράσει:

«Εἰς τοὺς Ἐκλαμπροτάτους Κυρίους Ἐπιτρόπους Ἐμπίστους Ἐκτελεστάς τοῦ ποτε κ. Μανώλη Γλυντζώνη.

Ἐκλαμπροτάτοι Κύριοι,

Ἀπὸ ἐν ἀντίγραφον τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου κ. Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνη συμπατριώτου μας, συνταχθείσης παρὰ τοῦ κ. Βικεντίου Κόντι δημοσίου Συμβολαιογράφου τὸ ὁποῖον μᾶς ἔστειλε ὁ κ. Δομήνικος Γκαλιᾶνο, εἰς ἐκ τῶν Ἐκτελεστῶν, εἶδομεν ὅτι ἀφῆκεν ὁ μακαρίτης δουκ. 1000 τρεχούμενα τὰ ὁποῖα διέταξε

Ai molto Magn.ci S.ri fidecommissari Testament.i del q.m Manoli Glinzoni:

Molto Magn. ci Si. ri Oss. mi,

Per una copia di testam.o del q.m. Manelle Glinzoni nro compatrioto rogato per m.Vincentio di Conti notario publico, mandata dal magn.o S.or Dominico Da Gagliano uno delli fidei Comessarii testament.i, habbiamo visto quanto ha disposto intorno li ducati mille correnti che ha ordinato si mettono a livello acciò che l'usufrutto di essi si mandi quà per servir in salario di uno erudito per servir ad insegnar gramatica in greco in qsta città a ogni uno che volesse imparar senza haver altra mercede da essi et non essendo messa in execution tale opera pia non havendo comodità di tal persona sofficiente et a presente essendo capitato di Na-

¹⁾ Εἶναι ὁ γνωστὸς μῦθος Γαῖδάρου, Λύκου καὶ Ἀλεποῦς.

²⁾ Καὶ ἦσαν 56 δέματα βιβλία Ἑλληνικά καὶ Ἰταλικά, πρὸς 24 δουκάτα τὸ δέμα, πληρωτέα δουκ. 200 προκαταβολικῶς καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἰς ὀκτὼ ἑξαμηνιαίας δόσεις.

νά τοποθετηθῶν εἰς ἐνυπόθηκόν τι δάνειον καὶ τὸ ἔσοδον νά στέλληται ἔδῳ διὰ τὴν πληρωμὴν ἐνὸς ἐκπαιδευτοῦ, ἵνα διδάσκη Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, εἰς ὅποιον ἤθελε νά μάθῃ καὶ χωρὶς νά λαμβάνῃ παρ' αὐτοῦ ἄλλην ἀμοιβὴν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐξετελέσθη τὸ εὐεργετικὸν αὐτὸ ἔργον, ἐλλείψει προσώπου καταλλήλου, ἤδη παρουσιασθέντος ἐνὸς ἐκ Νάξου, κατόπιν αἰτήσεώς μας, τοῦ ἐξόχου κ. Φραγκίσκου Κόκου, πού ἐσπούδασε εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον καὶ ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ δικτατορικὸν δίπλωμα ἔμεινε ἐκεῖ διδάσκων ἐπὶ τρία ἔτη, ἄτομον εὐπαιδευτον καὶ κεκοσμημένον μὲ ἦθη ἐναρετώτατα καὶ κάλλιστα τὰ ὅποια ἐνδιαφέρουν περισσότερον διὰ τὴν ἐξάσκησιν παρομοίου ἐπαγγέλματος ἐδήλωσεν ὅτι εὐχαρίστως ἀναλαμβάνει καὶ ἡμεῖς τὸν ἐσυμφωνήσαμεν, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ μὲ τὸν ὅρον νά εἰδοποιήσωμεν καὶ ὑμᾶς ἵνα μᾶς ἀπαντήσητε καὶ οὕτω βεβαιωμένοι δυνηθῶμεν νά κάμωμεν τὸ συμβόλαιον μὲ αὐτὸν καὶ Σᾶς παρακαλοῦμεν μὲ πρώτην εὐκαιρίαν νά μᾶς δώσητε εἶδησιν, πῶς ἐκανονίσατε τὸ κληροδότημα αὐτὸ καὶ τι εἰσόδημα θὰ ἔχωμεν κατ' ἔτος καὶ νά ἐπενδύσητε καὶ τὰ εἰσπραχθέντα ἔσοδα εἰς μέρος ἀσφαλές, ἂν ἐγκρίνητε, ἵνα διατηρηθῇ καλλίτερον τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ παρακαλοῦμεν νά μᾶς δώσητε ἀπάντησιν καὶ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι παρακαλοῦμεν Κύριον τὸν Θεὸν νά σᾶς παράσχη κάθε εὐχαρίστησιν καὶ νά στείλῃτε χρήματα ἀσφαλῶς μέσον τοῦ εἰρημένου ἐκλαμπροτάτου Δε Γκαλιάνο εἰς τὸν Κ^{ον} Λουκᾶν Καλούδαν ἵνα κάμῃ τὴν πληρωμὴν αὐτὴν εἰς τὸν εἰρημένον διδάκτορα καὶ θὰ στείλῃ οὗτος εἰς τὰς Ὑμετέρας ἐκλαμπρότητας πιστοποιητικὸν μέσον

xia richiesto da noi il mag.o S.or Francesco Coco il quale ha studiato in Collegio di Greci in Roma e dopo di esser adottoratto havuto la lettura di detto Collegio per anni tre, persona dot.ma e ornata di bonissimi e virtuosissimi costumi che importa più per simil esercizio col nome del Signor Iddio l'habbiamo acordato per tal opera et con qsta conditione dando notitia a Voi che Vi habbi risposta aciò meglio certificati possiamo far il contratto con esso pertanto preghiamo VM. che con p.ma comodità ne dia aviso come hanno acomodato esso carico di detto legato e quanta rendita si possa haver ogni anno convertendo li frutti passati in qualche livello ancora se le paresse aciò sia meglio mantenuta detta opera pregandole che ne dia risposta et senza dir altro le preghiamo dal Nro Sig. ogni contento mandandoli assicurati per man di detto Mag.co Dagagiano in m. Lucca Caluda per far detto pagamento a d.o Dottor e che debba mandare a VM. fede de Mag.co Consule del Ser.mo Dominio di Venetia di haver osservato tal ordine.

Da Scio adi 3 Febraro 1604.

*Noi Michelle Giustino, Demetrio Rali, Pantele Voricia
deputati della Comunità di Scio.*

τοῦ ἐδῶ Προξένου τῆς Γαληνοτάτης Κυριαρχίας τῆς Βενετίας ὅτι ἐξετέλεσε τὴν τοιαύτην διαταγήν.

Ἐκ Χίου, τῇ 3 Φεβρουαρίου 1604.

Ἡμεῖς Μιχαὴλ Γιουστῖνος, Δημήτριος Ράλλης, Παντελῆς Βουρικλᾶς προϊστάμενοι τῆς Κοινότητος Χίου.

Ἡμεῖς Μάριος Μαζίνι τῆς Γαληνοτάτης Ἑνεϊκῆς Αὐθεντίας, Πρόξενος ἐν Χίῳ πιστοποιοῦμεν ὅτι αἱ ἄνω ὑπογραφαὶ ἐτέθησαν ἰδιοχείρως ἀπὸ τοὺς εἰρημένους Κυρίου Μιχαὴλ Γιουστῖνον, Δημήτριον Ράλλην καὶ Παντελῆν Βουρικλᾶν προϊσταμένους ταύτης τῆς Κοινότητος, καὶ εἰς πίστωσιν ὑπεγράψαμεν τὸ παρὸν ἔγγραφον καὶ ἐθέσαμεν καὶ τὴν συνήθη ἡμῶν σφραγίδα.

Ἐν Χίῳ, τῇ 23 Φεβρουαρίου 1604.

Μάριος Μαζίνι, Ἑνετὸς Προξένος. Στέφανος τοῦ Πόρτου Καγκελλάριος τοῦ ἄνω κυρίου Προξένου.

Εἰς τὸν ἴδιον φάκελλον ὑπάρχει καὶ σημείωσις τῶν χρεωστῶν τοῦ Γλυντζῶνη ἀπὸ βιβλία, διὰ ποσὰ κυμαινόμενα μεταξὺ τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν 5 δουκάτων καὶ εἶνε οὗτοι :

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, ὁ Ἰωάννης Ἀλιμπράντες, ὁ ἱερομόναχος Μακάριος Καραγκούλης, ὁ χρηματίσας πρόεδρος τῆς Κοινότητος Μανουῖσος Κρέσσης, ὁ Σεβασμιώτατος Μάξιμος Μαργούνιος, Ἀνδρέας Κουλάρης, Νικόλαος Ἀψτένιος, ἱερομόναχος Θεοφάνης ἐφημέριος τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἱερομόναχος Διονύσιος ἐφημέριος καὶ Δομήνικος καὶ Ἀνδρέας ντὲ Πολόνιο βιβλιοπῶλαι.

Εἰς ἄλλην δὲ σημείωσιν ἀναγινώσκομεν :

Ὁ Σεβασμ. Μάξιμος Μαργούνιος ὀφείλει ἀξίαν δύο Κλιμάκων καὶ ἐνὸς Ἰωσήπου. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγ. Γεωργίου μίαν Παρακλητικὴν καὶ ἐν Τριφῶδιον, ὁ αἰδ. Θεοφάνης ἐν Τυπικόν, ἓνα Εὐκλείδην, 1 Ἐπιγράμματα, ὁ αἰδ. Διονύσιος ἓνα Εὐκλείδην καὶ μίαν Γραμματικὴν Λασκάρεως, ὁ Νικόλαος Μούσης Διάκονος ἓνα Θησαυρόν, ὁ Λουδοβίκος διάκονος ἓνα Τετραευάγγελον.

Noi Mario Masini per la Ser.ma Signoria di Venetia Consule in Scio facciamo fede qualmente le soprascrittion furono scritte di mano prp.a di detti S.ri Micaele Giustino, Demetrio Ralli, Pant.e Voricla Deputati di questa Comunità et in fede habbiamo sottoscritto le pnti et posto il n. solito sigillo.

Da Scio, adi 23 di Febraro 1604.

Mario Masini Consule Veneto. Stephanus de Portu, sup. MD Consulis Cancellarius.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ

Ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Emile Legrand ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου χορηγηθέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βελούδου, ὅστις τὸ ἀντέγραψε ἀπὸ τὸ Βιβλίον Διαθηκῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ παρὰ τοῦ Legrand δημοσιευθὲν ἀντίγραφον εἶς τινα σημεῖα εἶναι τελείως ἀκατανόητον, εἰς ἄλλα ἐμφανίζει κενὰ ἀδικαιολόγητα, ἐπέζητήσαμεν νὰ εὑρωμεν τὴν πρωτότυπον διαθήκην τὴν ὁποίαν καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἀνεγνώσαμεν ὀλόκληρον χωρὶς νὰ μείνη ἐν ἡμῖν οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ἐπί τινος λέξεως καὶ τὴν δημοσιεύομεν ὑποσημειοῦντες τὰς παραλλαγὰς καὶ παραλείψεις τοῦ Legrand. :

Διαθήκη τοῦ Ἑμμανουὴλ Γλυντζώνη ¹⁾

Ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Ἀμήν. Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρκώσεως κ.λ.π. 1596, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ, 11^η τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, Ῥιάλτο. Ἀναλογιζόμενος τοὺς κινδύνους τῆς παρουσίας φθαρτῆς ζωῆς ἐγὼ ὁ Ἑμμανουὴλ Γλυντζώνης ἐκ Χίου τοῦ ποτε κ. Βασιλίου καὶ εὑρισκόμενος ἀδιάθετος σωματικῶς κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἐπιτρόπους καὶ Ἐκτελεστὰς τῆς παρουσίας διαθήκης μου ἐγκαθιδρύω καὶ θέλω νὰ εἶνε ὁ κ. Δομήνικος ντὰ Γκαγιὰν καὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ εἶναι ὁ κατὰ καιροὺς Γκαστάλδος ἐν τῇ Ἀδελφότητι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου μετὰ τῶν δύο Γκοβερνατόρων του καὶ ἐπὶ ὅλων αὐτῶν παρακαλῶ νὰ εἶναι ὁ ἐκλαμπρότατος κ. Πρέσβυς τῆς Ἰσπανίας Δὸν Δομήνικος ντὲ Μενδόζα. — Θέλω νὰ πωληθοῦν τόσα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου ὥστε νὰ εἰσπραχθοῦν δουκ. χίλια τὰ ὁποῖα θέλω νὰ ἐπενδυθοῦν εἰς ἐνυπόθηκον δάνειον ἢ ὅπως ἄλλως ἐγκρίνουν οἱ ἐπίτροποί μου καὶ τὸ διάφορον τούτων θέλω νὰ στέλληται εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν Χίον ὅπου νὰ δίδωνται εἰς ἓνα διδάσκαλον γραμματικῆς ὅστις νὰ

Testamento di Emanuele Glinzoni ¹⁾

In Dei Aeterni nomine Amen. Anno ab incarnatione ecc. 1596, Die mercurii 11 mensis Septembris Rti. Considerando li pericoli di questa fragil vita io Emmanuel Glinzoni da Scio q.m m.Basili attrovandomi indisposto di corpo ecc. ecc. . . . Commissarii et esecutori del pnte mio test.o instituisco et voglio che sian m. Domingo da Gagian et quello che si trovava di tempo in tempo gastaldo in la Scola di S. Zorzi con li sui dui governatori et sopratutti quisti pgo sia l'ill.mo S.r Imbasciador di Spagna D. Dnico di Mendoza — Voglio che sian venduti tanti delli mii beni che si cavi duc. mille li quali voglio sian investiti alivello overo comi parera alli mii Commis.i et el pro di quilli voglio sia mandato nel mio paese asio da isser

¹⁾ Archivio di Stato, Testamenti Notaio Vincenzo Conti, Busta 240 Testo N° 149.

διδάσκη τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν¹⁾ εἰς ὄλους ἐκείνους τῆς χώρας ποῦ θὰ θελήσουν νὰ τὴν μάθουν χωρὶς νὰ παίρνη ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλην πληρωμὴν²⁾ καὶ νὰ δοθῆ διὰ κατοικίαν εἰς τὸν διδάσκαλον τὸ σπίτι μου ποῦ ἔχω ἐκεῖ κάτω, κείμενον ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Θερμηριώτισσας³⁾).

Ὅμοίως θέλω νὰ ἐπενδυθοῦν δουκ. τετρακόσια ἐκ τῆς περιουσίας μου καὶ τὸ διάφορον τούτων θὰ τὸ καρποῦται ἡ κυρία Αἰκατερίνη, συγγενῆς μου ποῦ εἶναι ἐδῶ εἰς τὸ σπίτι καὶ μὲ περιποιεῖται, τὸ ὅποιον διάφορον τῶν εἰρημένων 400 δουκάτων θὰ τὸ χαίρηται ἐφόσον ζῆ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της, μὲ τὸ διάφορον τοῦτο νὰ ὑπανδρεύονται δύο πτωχαὶ Ἑλληνίδες παρθέναι κατ' ἔτος. Ἀφίνω εἰς τὴν Ἀδελφότητα (Scola) τῶν Τυπογράφων δουκ. 25 ἐφάπαξ, τὰ ὅποια θέλω νὰ δοθοῦν ὅταν θὰ κάμουν τὸν σταυρὸν ποῦ προτίθενται νὰ κάμουν. Ἀφίνω εἰς τὴν κόρην τοῦ μαστρο-Γεώργη ῥάφτη ὀνόματι Μαρίναν ἐκτὸς τῶν 20 δουκάτων ποῦ τῆς εἶχον ὑποσχεθῆ διὰ τὴν ὑπανδρείαν της, θέλω νὰ τῆς δοθοῦν ἄλλα 20. Ἀφίνω τὰ ἐκτυπωτήρια⁴⁾ καὶ τοὺς κονδύλους⁵⁾ μου, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν ἵνα ἐξακολουθήσουν τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης καὶ ἂν ὁ κ. Γεώργιος Βιτζένι⁶⁾ θελήσῃ, δια-

dati aduno maistro di gramatica che insegni la¹⁾ gramatica greca a tutti quilli di paese che vorano impararla senza torli altra²⁾ mircede et li sia dato per habitation a quel mistro la casa che matrovo deli haver posta in Sta Maria Termiriotissa³⁾. Ittem voglio siano investiti duc. quatrocento delli mii beni et il pro di essi debba goder. Mad.a Catarina mia parente che è qui in casa et mi governa, qual pro di duc. 400 sop.i li si godi in vita sua et doppo la morte di quilla di quisto pro sian maridate doi povere putte greche ogni anno, lasso alla Scola di Stampadori duc. vinticinque per una volta quali voglio li sian dati quando farano la crose che sono per far. Lasso alla puta di mro Zorzi sartor nom.ta Marina oltre li duc.vinti che li ho promisso per suo maritar voglio che vilisidian dati altri vinti, lasso le mie mre⁴⁾ et li mii polsoni⁵⁾ alla chiesa di S.Zorzi de Greci per far esircitar l'arte et se mr Zorzi Vigeni⁶⁾ vora ordino che lui sia soprastante a quista cosa. Voglio sian pa-

¹⁾ Ὁ Legrand (Bibl. Hellén. XVIe siècle Tom. II pp 386) ἐσφαλμένως ἔχει «di».

²⁾ Ὁ L. κακῶς ἔχει «detta» = ἠθηθείσαν (μισθοδοσίαν). Κανείς δὲν θὰ τὴν ἔπαιρνε τὴν μισθοδοσίαν του διότι θὰ ἐδίδασκεν εἰς πτωχοὺς. Ἀπ' ἐναντίας ὁ διαθέτης θέλει νὰ διδάσκη καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ μὴ λαμβάνη παρ' αὐτῶν ἄλλην (altra) πληρωμὴν.

³⁾ Ἡμεῖς ἀνεγνώσαμεν Termiriotissa, ὁ L. ἔχει Terminiotissa. Ἀλλ' ὑπὸ τοιοῦτο ὄνομα δὲν ὑπῆρξέ ποτε Ναὸς ἐν Χίῳ. (Βλ. Κ. Σγουροῦ. Ἱστορ. τῆς Χίου, ἐν σελ. 392, ὑποσ. 2. Ὁρθῆ ὅθεν ἡ ἡμετ. ἀνάγνωσις.

^{4), 5)} Madre e polsoni (Ἰταλιστὶ punzoni, Γαλλιστὶ poinçons) = morceaux d'acier gravés en relief pour former les matrices (Ἰταλ. madri), ἐργαλεῖα δηλονότι διὰ τὴν κατασκευὴν τυπογραφικῶν χαρακτῆρων.

⁶⁾ Τὸ κείμενον οὕτως ἔχει. Ὁ L. ἔχει Digeni. α) τὸ μεταξὺ δύο εἰσαγωγικῶν, παρὰ Le-

τάσσω νὰ εἶναι αὐτὸς προϋστάμενος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν. Θέλω νὰ πληρωθῶν λίρες 40 εἰς «ἐκεῖνον τὸν πωλητὴν τοῦ ἀμμίου» α) (κιννάβαρι) εἰς τὸ κατάστημα στὴ σκάλα, ἐκτὸς τῶν λιρ. 100 ¹⁾ ποῦ τοῦ ἔχω δώσει. Ἐπίνω εἰς τὸ παιδί ²⁾ ποῦ ἐβάπτισα τὸν Ἰωάννην - Ἄγγελον τὰ λατινικὰ στοιχεῖα ³⁾ τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ σπῆτι του καὶ τὰ μισὰ τὰ στοιχεῖα ⁴⁾ ἔχει νὰ μοιρασθῆ μετὸν Ἐπίσκοπον ⁵⁾, καθὼς καὶ τὸ χρεωστικὸν ἔγγραφον τῶν 50 δουκάτων τὰ ὁποῖα μοῦ ὀφείλει. Ἐπίνω ἵνα τὸ κέρδος ⁶⁾ τοῦ συνεταρισμοῦ ποῦ ἔχω μετὸν Φραγκίσκον τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τὸν κ. Ἰωάννην Τσεροῦκαν νὰ εἶναι ἰδικόν των ⁷⁾ καὶ μόνον τὸ κεφάλαιόν μου νὰ ἐπιστραφῆ παρ' αὐτῶν, ὅπως τὸ πᾶν εἶναι σημειωμένον ⁸⁾ εἰς τὰ βιβλία. Ἐπίνω εἰς τὴν κυρίαν Μαργαρίταν τοῦ σπιτιοῦ ἐδῶ ὅ,τι ἐξώδευσα δι' αὐτὴν, κατόπιν διαταγῆς ⁹⁾ τοῦ κ. Ἰακώβου Μαζίνικα, τὰ τρία ¹⁰⁾ τελευταῖα ἔτη καὶ θέλω ἵνα ὁ κ. Ἰακώβος τῆς

gati lire quaranta «a quello deli cinapri» a) alla bottega della scala appresso delle L. cinto ¹⁾ che li ho dati. Lasso al fiolo ²⁾ che ho batizato Zan Anzolo la litera latina ³⁾ che s'atrova in casa sua et la mità della litera ⁴⁾ che ha da spartir col viscovo ⁵⁾ et lo scritto delli duc. 50 che mi die dar. Lasso chel guadagno ⁶⁾ della compagnia che ho con Fco de Giulian et m. Zuane Cerucha sia tutto di essi ⁷⁾ mii compagni et il capital mio solamente sia per loro restituito come il tutto è notado ⁸⁾ neli libri. Lasso a mad. a Margarita qui di casa tutto quillo che ho speso per ella d'ordene ⁹⁾ de m. Giac.o Masini in quisti tre ¹⁰⁾ ani che voglio che isso m. Giac.o ghe le ¹¹⁾ dia o che la loghi in qualche loco. La litera nova che ho fatto zittar per la stamparia voglio che li resti insieme con l'altra in casamia per far esircitar l'arte et se il puto sop...to Zuane ¹²⁾ si fara bono ad isircitar l'arte Voglio che lui sia preferito ad

grand ἔχει οὕτω: e... delli Cinapri, τελειῶς ἀκατανόητον καὶ τὸ Cinapri με κεφαλαῖον ἀρχικόν στοιχεῖον, ὡσανεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἀτόμου τινός, ἐνῶ πρόκειται γιὰ «κιννάβαρι» διὰ τὴν ἐρυθρᾶν δηλ. οὐσίαν ἣν μετεχειρίζοντο τότε οἱ τυπογράφοι διὰ τὰ κόκκινα γράμματα, καὶ ἡ φράσις «quello delli cinapri» ἀφορᾷ τὸν πωλητὴν τῆς οὐσίας ταύτης, εἰς ὃν προφανῶς ἦτο χρεώστης ὁ Γλυντζώνης.

¹⁾ Τὸ κείμενον ἔχει cinto = 100· ὁ L. ἔχει 200.

²⁾ Ἡ λέξις al fiolo = εἰς τὸ παιδί, παραλείπεται παρὰ L.

³⁾ Ὁ L. καθὼς ἔχει lattma. Πρόκειται περὶ λατινικῶν τυπογραφικῶν στοιχείων.

⁴⁾ Litera ἀντὶ lettera εἶναι τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

⁵⁾ Ἐδῶ ἐννοεῖ τὸν Ἐπίσκοπον Κυθήρων Μάξιμον Μαργούνιον μετὸν ὁποῖον στεναὶ ἦσαν αἱ σχέσεις τοῦ Γλυντζώνη. Ἡ λέξις αὕτη della litera παραλείπεται παρὰ L.

⁶⁾ Ἡ λέξις chel guadagno = τὸ κέρδος, παραλείπεται παρὰ L.

⁷⁾ Αἱ τρεῖς λέξεις tutto di essi παραλείπονται παρὰ L.

⁸⁾ Αἱ δύο λέξεις è notado παραλείπονται παρὰ L.

⁹⁾ Ἡ λέξις d'ordene δὲν ὑπάρχει παρὰ L.

¹⁰⁾ Τὸ κείμενον ἔχει tre, ὁ L. ἐσφαλμένως ἔχει sie = 6.

¹¹⁾ Αἱ δύο λέξεις ghe le δὲν ὑπάρχουν παρὰ L.

¹²⁾ Τὸ παιδί ὀνομάζεται Zan Anzelo (= Ἰωάννης - Ἄγγελος) ὁ L. ἔχει Giovanni Antonio.

τὰ δώση ἢ ἄς φροντίση νὰ τῆς ἐξεύρη κατάλυμα. Τὰ νέα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἔδωκα ἐντολὴν νὰ χύσουν διὰ τὴν τυπογραφίαν θέλω νὰ μείνουν εἰς τὸ σπίτι μου μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα ἵνα ἐξασηθῆ ἡ τέχνη καὶ ἂν ὁ ῥηθῆς νεαρός Ἰωάννης θὰ γίνῃ ἱκανὸς νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τέχνην, θέλω νὰ προτιμηθῆ αὐτὸς παντὸς ἄλλου καὶ ἂν ἡ μήτηρ του προκαλέσῃ καμμίαν ἀνησυχίαν ἢ ἐνόχλησιν εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν μου ἢ τυχὸν ὁ ἴδιος, θέλω νὰ ἀκρωθῆ ὅ,τι εἶπα ἀνωτέρω περὶ αὐτοῦ, καὶ νὰ γίνουν ἀμέσως οἱ λογαριασμοὶ του καὶ νὰ ἐξοφληθῆ ἐντελῶς. Ἀφίνω ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ χειρόγραφα μου διὰ τὸ ὄνομα ποῦ τὰ συνέλεξα τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τοῦ Γαληνοτάτου Πρίγκηπος τῆς Ἰσπανίας, τοῦ Γαληνοτάτου Καθολικοῦ Βασιλέως¹⁾ καὶ ἐπειδὴ δι' Αὐτὸν τὰ συνέλεξα, δι' Αὐτὸν θέλω νὰ μείνουν καὶ παρακαλῶ τὴν Αὐτοῦ Καθολικὴν Μεγαλειότητα νὰ εὐαρεστηθῆ νὰ τὰ ἀποδεχθῆ καὶ νὰ τὰ ἔχη ὑπὸ τὴν φύλαξίν του. Θέλω τὸ σῶμά μου νὰ τεθῆ εἰς ἓν Κιβώτιον καὶ νὰ κατατεθῆ προσωρινῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν καὶ νὰ μεταφερθῆ εἰς Χίον εἰς τὸν τάφον μου καὶ θέλω νὰ δοθοῦν 100 δουκάτα εἰς τὸ πλοῖον ποῦ θὰ τὸ μεταφέρῃ ἐκεῖ κάτω. Γενομένης ὑπομνήσεως ἐκ μέρους τοῦ Συμ/φου περὶ τῶν ξεπεσμένων εὐγενῶν²⁾ τῆς πόλεως, ἀπήντησα ὅτι τοῖς ἀφίνω 5 δουκάτα καὶ ἄλλα 5 δουκ. εἰς ἕκαστον ἦτοι εἰς τὰ Νοσοκομεῖα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ Παύλου, τοῦ Ἐλέους, τῶν Ἀνιάτων, τῶν προσηλύτων καὶ τῶν ἀνυπάνδρων πτωχῶν κορασιῶν. Ὅμοίως θέλω νὰ δοθοῦν δουκ. 10 εἰς τὴν ἐνορίαν μου ἵνα μεταφέρουν τὸν νεκρὸν μου πρὸς ταφὴν εἰς τὸν Ἁγιον Γεώργιον ὡς ἄνω ἀνέφερα, οὔτε καὶ θέλω ἄλλην πομπήν, ἀλλὰ διὰ τὰ λοιπὰ³⁾ ἀφίνω τὸ βάρος εἰς τοὺς ἐπιτρόπους μου — (εἰς τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν προσέθεσε: ⁴⁾ Ἀφίνω δουκάτα 10 εἰς

ogni altro et se sua madre vora movir qualche disturbo ovir molestia alla mia commisia oviro anco lui voglio che sia anulato quanto di supra ho dito de lui ma che li sia fatti li suoi conti et satisfati di ogni cosa. Lasso tutti li mii libri scritti a mano in greco per lo nome che ho raccolti chè è lo Ser.mo Principe di Spagna el Ser.mo Re Catolico havendoli per lui raccolti per lui Voglio che rimanghino et prego Sua Maistà Catolica a volerli favorire et havir per racomandati. Voglio chel mio corpo sia messo in una cassa et posto in deposito in chiesa S. Zorzi de Greci et sia conduto asio in la mia sepultura et voglio che sia dati duc. cento a quella nave che lo portera di li. Racordato dal nod.o deli poveri vergognosi dela citta rissposi li lasso duc. 5 et altri duc. 5 per luocho alli hospidali de S. Zane Polo, Pietà, Incurabili, Convertide, Citelle. Itt. voglio sia dato duc. 10 ala mia parochia per portar el mio corpo ala sepultura a S. Zorzi comi ho dito di sopra ne altra pompa voglio ma lasso il carco alli mii commis.ī del resto³⁾ (in relectione soggiunse). ⁴⁾ Io lasso

¹⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β'.

²⁾ Ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις εἶναι «τῶν πτωχῶν ποῦ ἐντρέπονται».

^{3, 4)} Ὁ Legrand ἀναγράφει τὴν περίοδον ὡς ἔπεται: Del resto in religione segionte, τελείως

τοὺς πτωχοὺς καλογήρους¹⁾ καὶ τὰ καλογηρόπουλα¹⁾ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τὰ ὁποῖα ὁ Ἄρ-
χιεπίσκοπος ἄς τὰ μοιράσῃ κατὰ βούλησιν. Τὰ ὑπολειφθησόμενα ἀγαθὰ μου, παντὸς
εἴδους θέλω νὰ εἶναι δλόκληρα πρὸς ὄφελος τοῦ διδασκάλου τοῦ Σχολείου, ὡς ἀνω-
τέρω ἀνέφερα, διὰ νὰ διδάσκῃ τὴν Ἑλληνικὴν γραμματικὴν. Διὰ ταῦτα κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Οἱ μάρτυρες: **Μπόρτολος** υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Καλμπάρδο, ἐργά-
της χρυσοχόος, Ἄντωνιος τοῦ Νικολάου ἐκ Βενετίας, ὁπωροπόλης.

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1596.

¹⁾ Ο Συμβολαιογράφος *Vicenzus de Comitibus*.

Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος. — Ἡ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου

Τὸ Ὄρος Σινᾶ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Βενετίας

Παρὰ τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας φυλάσσεται (Armadio B. 132) ἐν Κατάστιχον πολυσέλιδον ὀνομαζόμενον Rodolo ἐν τῷ ὁποίῳ — ἀρχομένῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1604 καὶ λήγοντι τῷ 1963 — ἐνεγράφοντο ἰδιοχείρως ὁ Μητροπολίτης, οἱ Ἱερωμένοι καὶ οἱ λαϊκοί, διὰ διάφορα ἕκαστος ποσά, ὡς ἕκτακτον συνδρομὴν ἐτησίαν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ναοῦ. Βιβλίον ὄντως πολῦτιμον διότι περιέχει περὶ τὰς 1500 ὑπογραφὰς τῶν Μητροπολιτῶν Φιλαδελφείας, τῶν Ἱερέων, διδασκάλων, ἀγιογράφων καὶ λοιπῶν μελῶν.

duc. 10 alli poveri monaci¹⁾ et monacili¹⁾ di S. Zorzi che l'Arcivesc. li parta come li parera. Il residuo de mii beni di cada sorte voglio resti tutto in benefico del mistro di Scola che ho ditto di sopra per insegnar la gramatica greca. Praeterea ecc. ecc.

I testimonii: Bortolo fijo di Zanbatta Calbardo battiuro, *Antonio de Nicolo* da Venecia furatariol²⁾.

Publicatum fuit visu cadavere 10 Octobris 1596.

Vicenzus de Comitibus Notarius Venetus.

ἀκατανόητος φράσις καὶ ἐντελῶς ἐσφαλμένη. Καὶ τὸ μὲν del resto ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην περίοδον καὶ δέον νὰ τεθῆ τελεία. Τὸ δὲ religione segionte εἶναι εἰς τὸ πρωτότυπον «in relectione soggiunse» καὶ σημαίνει ὄχι «ἐν θρησκείᾳ segionte» ὡς γράφει ὁ L. (καὶ τὸ segionte δὲν εἶναι οὔτε Ἰταλικὴ λέξις), ἀλλὰ: «εἰς δευτέραν ἀνάγνωσιν προσέθεσε» καὶ ὄντως ὑπάρχει προσθήκη εἰς τὸ περιθώριον τῆς διαθήκης.

¹⁾ Καὶ ἐδῶ σφάλλεται ὁ L. ἀναγράφων τὸ θηλυκὸν Monache, αἱ ὁποῖα οὔτε κἀν ὑπῆρχον τότε ἐν Βενετία, διότι τὸ Μοναστήριον τῶν Ἑλληνίδων καλογραιῶν ἔγινε τῷ 1599.

²⁾ Ὁ L. ἔχει putaiol — λέξιν ἀκατάληπτον καὶ ἄγνωστον.

Ἄλλ' οἱ τέσσαρες πρωταρχικοὶ ἔρανοι μὲ τοὺς ὁποίους ἀρχίζει τὸ Rodolo δὲν εἶνε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας Ἁγ. Γεωργίου, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ δεύτερος ὑπὲρ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγ. Ὁρους «Σιμωνόπετρας», ὁ τρίτος ὑπὲρ τῆς Μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου καὶ ὁ τέταρτος ὑπὲρ τοῦ Ὁρους Σινᾶ.

Διὰ τοῦ πρώτου γενομένου τῷ 1604 Ἰουλίου 11, συνελέγη τὸ ποσὸν τῶν Δουκάτων 360.

Μεταξὺ τῶν ἐγγραφέντων εἶναι πρῶτος ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Γαβριὴλ ὁ Σεβῆρος διὰ Δουκ. 25, ὁ Παπαγεώργιος Βλαστός διὰ 5, ὁ Γεώργιος Ἡγούμενος ἐξ Ἰωαννίνων διὰ 10, ὁ Ἰούλιος Σοδερίνης Κύπριος διὰ 50, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος 5, Ἰωάννης Ζάκρας 5, Θεόδωρος Λομπάρδος δι' ἓν, «ἐγὼ ὁ Ἰω. ὁ Σωζόμενος¹⁾ ὑπογράφω 5» καὶ ἄλλοι δι' ἄλλα μικρότερα ποσὰ ἐν οἷς καὶ μερικαὶ γυναῖκες.

Τὸ εἰρημένον ποσὸν τὸ εἰσέπραξαν οἱ πρὸς διενέργειαν ἐράνου ἀπεσταλμένοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἀπόδειξις παραλαβῆς κατακεχωρημένη εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον:

«*αχδ' τῆ κη' Ἰουλίου*».

† Ἡμεῖς Νικηφόρος Ἱερομόναχος καὶ Μιχαὴλ Πρωτοκανονάρχος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀπεσταλμένοι εἰς Βενετίαν παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Ῥαφαὴλ χάριν ἐλεημοσύνης ἀπὸ τῶν ἐν Βενεταῖς φιλοχρίστων, ἐλάβομεν ἐξ αὐτῶν, παρόντος καὶ τοῦ πανιερωτάτου καὶ σοφωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Γαβριήλ, Ἐπιτρόπου καὶ ἐξάρχου τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου, ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κυρ. Ἰουλίου Σιδερωῆ, τοῦ Γαστάλδου τοῦ Σεβασμίου Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, συναχθέντα πάντα παρὰ τῶν ἐνταῦθα φιλευσεβῶν Χριστιανῶν, δουκάτα Βενετικά, πρὸς 6 καὶ 4 τὸ καθέν, τριακόσια ἐξήκοντα (360).

Ἐγὼ ὁ ἄνωθεν Νικηφόρος Ἱερομόναχος ὁμολογῶ τὰ ἄνω καὶ ἰδίᾳ χειρὶ ὑπέγραφα.

Ἐγὼ Μιχαὴλ ὁ Πρωτοκανονάρχος τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὁ Κεΐδαλης, ὁμολογῶ τὰ ἄνωθεν γεγραμμένα καὶ διὰ χειρὸς ὑπέγραφα.

Ταπεινὸς Μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Ἐξαρχος Πατριαρχικός, παρών.

Ὁ δεύτερος ἔρανος διενηργήθη μετὰ τινος ἡμέρας ἤτοι τὴν 18 Ἰουλ. 1604 διὰ τὸ μοναστήριον «Σιμόπετρας» εἰς τὸ Ἅγιον Ὁρος καὶ ἀπέδωκε Δουκ. 34 ἐξ ὧν 5 προσέφερεν ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Γεώργιος Ἡγούμενος, τρία ὁ Ἰούλιος Σιδερωῆς, τρία ὁ Ῥαφαὴλ Σωζόμενος: «ἐγὼ Ῥαφαὴλ Σωζόμενος προμετέρω²⁾ Δουκ. τρία» καὶ ἄλλοι μι-

¹⁾ Τὸν ἀναφέρει ἐν τῇ Διαθήκῃ ὁ Σεβῆρος γράφας ἵνα τὰ βιβλία του ἐκτιμήσῃ «ὁ αὐθέντης > ὁ πνευματικὸς Παχώμιος Δοξαράς ὁ καλὸς καὶ πιστὸς μου φίλος καὶ ὁ σὲρ Τζουάνες Σωζόμενος > πού τὸν ἔχει διδάσκαλον ἢ Αὐθεντία μας...» ὁ Ῥαφαὴλ Σωζόμενος ἦτο πατὴρ του (Ἀρχ. Δουκὸς Κρήτης Φάκ. 9).

²⁾ = ὑπόσχομαι.

κρότερα ποσά. Τὸ σύνολον ἐμετρήθη εἰς τὸν Λεόντιον Ἱερομόναχον ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἀπόδειξις: «ελαβα ἐγὼ Λεοντιος Ἱερομοναχος απο τὸ αγιον ορος απο την σιμοπετρα ἀπὸ τὸν σινιὸρ Ιούλιον Σιδερίνου οπου ητον γαλστάδος¹⁾ τοῦ ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου Δουκάτα τριάντα τεσσαρα κουρεντε²⁾ τῆς Βενετίας τα οπια ηνε δια την ζήτησιν τοῦ μοναστηρίου τῆς σιμοπετρας δια ἔλεημοσύνην.

Θεοφάνης Ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος τοῦ Μεγαλομ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν μαστρωτῶ τὰ ἄνωθεν.

Τρίτος ἔρανος διενεργήθη μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος τῆ 1 Αὐγούστου 1604 ὑπὲρ τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαιίου καὶ ἀπέδωκε δουκ. 170.15. Μεταξὺ τῶν προσενεγκόντων, συγκαταλέγονται: Γεωργάκης Μπεναλδῖς, Λεονάρδος Παλαιολόγος, Κωνστ. Παλαιολόγος, Θεόδ. Ζυγομαλᾶς, Μιχαὴλ Καλογεραῶς, Ἰωάννης Δούκας, ὅλους δὲ ὑπερβάλλει ὁ Σπηλιώτης Ταπεινὸς ὅστις μόνος προσέφερε 100 δουκάτα καὶ ἰδοῦ ἡ ἀπόδειξις παραλαβῆς:

1604 Ιουλ. 22 στω παλεὸ

Ελαβα ἐγὼ νικηφόρος Ἱεροδιακονος απο τὸ μεγα σπηλεω ἀπὸ τὸν αφεντη τον Ιουλιον τὸν Σιδερῆν γαστάλδαν τοῦ μεγάλου Γεωργίου Βενέτηας τὸν Ρωμέον δουκάτα ἑκατὼν εβδωμίντα καὶ γρόσι 15³⁾ τα οπια ηνε διὰ ρεστω της ανοθεν ζήτης οπου ἔγινε δια τὸ μοναστήρη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου του μεγα Σπηλεο τα ὄπημα ελαβα ως ἡμετερος ἐπιτροπος τοῦ ἄνωθεν μοναστηριου.

Τρίτος καὶ τελευταῖος ἔρανος ἔγινε τὸν Μάϊον τοῦ 1605 ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Ὁρους Σινᾶ, καθ' ὃν προσέφεραν: Ραφαὴλ Σωζόμενος δουκ. 3, Πρωτοπαπᾶς Γεώργιος 2, Γεώργιος Ἠγούμενος 2, «ἐγὼ ὁ Θεόδωρος Λομπάρδος ἔδωσα λύτρες ὀκτώ», Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος δουκ. 1, ἦτοι ἐν ὄλῳ λίρες Ἐνετικῆς 222 αἱ ὁποῖαι ἐμετρήθησαν εἰς τὸν ἐν Βενετία Ἄνδρέαν Γερμανῆν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Εἰς τὸ αὐτὸ Rodolo, τῆ 8 Μαΐου 1611 προσέφερον — ὑπογράψας ἰδιοχείρως — δουκ. 5 ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἐπίσκοπος Κυθήρων Διονύσιος.

¹⁾ Ἐντὶ γαστάλδος = ἐπιστάτης (ἐπίτροπος ὡς λέγομεν σήμερον). Βραδύτερον ἐπωνομάσθη Γκουαρδιάν Γκράντε = Μέγας Φύλαξ. Προήδρευε κυρίως τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγ. Νικολάου, ἧς παρεκκλήσιον (Carpella) ἐθεωρεῖτο ἡ Ἐκκλησία.

²⁾ Τρεχοῦμενα.

³⁾ Τὸ δουκάτον ὑποδιηγρεῖτο εἰς 24 grossi.

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑΙ

Α'. Ὅθων — Ἀμαλία

Εἰς τὰ πρακτικά τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Βενετίας καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 14/26 Ἰανουαρίου 1837 ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον σημεῖωμα Ἰταλιστί :

Καταφθάσαντες εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὅθων μετὰ τῆς Σεπτῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἐξέφρασαν διὰ τοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Γεωργίου Τζέτζου τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν Ἐκκλησίαν μας, πρὶν ἢ ἀναχωρήσουν διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγίνε πολυτελῆς διακόσμησις ἐν τῷ Ναῷ, ἐστρώθησαν βαρύτιμοι τάπητες καὶ ἠνάφθησαν ὅλα τὰ πολύφωτα. Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου, ἠτοιμάσθησαν δύο θρόνοι κεκαλυμμένοι μὲ πολύτιμα δαμασκηνὰ μεταξοτά.

Περὶ ὄραν 9^{ην} π. μ. τῆς ἄνω ἡμέρας, ἀπεβιβάσθησαν ἐκ τῆς γόνδολας εἰς τὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας, αἱ Αὐτῶν Μεγαλειότητες μετὰ καὶ τοῦ Πρίγκηπος Διαδόχου τῆς Βαυαρίας ἀδελφοῦ τοῦ Βασιλέως, οὓς ἅμα τῇ εἰσόδῳ των ἐν τῷ Ναῷ προῦπήνησεν ὁ πρῶν Ἐπίσκοπος Δαλματίας Βενέδικτος Κραλλίδης ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ λοιποῦ κλήρου.

Ὁ Ἐπίσκοπος ἔτεινε τὸ Εὐαγγέλιον πρὸς τοὺς Μεγαλειοτάτους οἵτινες καὶ τὸ ἠσπάσθησαν καὶ ἀπῆλθον εἰς Αὐτοῖς ὀλίγας λέξεις. Μεθ' ὃ ὑπὸ τὴν γενικὴν χαρὰν καὶ τοὺς χαρμοσύνους τῶν κωδῶνων ἤχους, ὠδηγήθησαν εἰς τοὺς θρόνους. Ἐκεῖθεν ἀντίκρουσαν τὴν ἐπάνω τῆς Ἱερᾶς Πύλης, ἐπὶ μεταξοτοῦ ὑφάσματος κίανου καὶ λευκοῦ — τὰ χρώματα τῆς σημαίας — ἐπιγραφὴν γραμμένην Ἑλληνιστί καὶ Ἰταλιστί :

«Ὅθων ὁ Α'. Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Σεβαστὴ Αὐτοῦ Σύζυγος εἰσερχόμενοι ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ, εὐφραίνουσι τὴν ἐν Βενετία Ἑλληνικὴν Ἀδελφότητα».

Ἐψάλη εἶτα δοξολογία καθ' ἣν ὁ Ἐπίσκοπος ἐμνημόνευσε :

Καὶ τοῦ Εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὅθωνος τοῦ Α' καὶ τῆς συμβίας Αὐτοῦ Ἀμαλίας ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τηρήσῃ Αὐτοῖς ὑγείαν καὶ μακροήμερουσιν καὶ εὐδαιμονίαν, χαρίσῃται δὲ Αὐτοῖς τέκνα τέκνων καὶ κατευοδώσῃ Αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ».

Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ Σχολείου Ἰωάννης Βελοῦδος, προσεφώνησεν, ἐν ὀνόματι τοῦ Γένους, τοὺς Μεγαλειοτάτους, Ἑλληνιστί, διερμηνεύων τὴν γενικὴν χαρὰν δι' ἐν τοιοῦτο ἱστορικὸν γεγονός ὅπερ θὰ συντελέσῃ ἵνα ἐπανεύρῃ ἡ Ἑλλὰς τὴν λεωφόρον τῆς παλαιᾶς τῆς δόξης καὶ εὐημερίας. Τὴν προσφώνησιν, γραφεῖσαν ἐπὶ μεμβράνης ἐνεχείρισεν εἰς τὰς Αὐτῶν Μεγαλειότητας, αἵτινες εἶτα ἀνεχώρησαν ἀμέσως μὲ τοὺς Συνοδοὺς Των διὰ Τεργέστην.

Β'. Γεώργιος — Όλγα

Μετά τριακόνα ἀκριβῶς ἔτη ἦτοι τὴν 5/17 Νοεμβρίου 1867 ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν αἱ Α. Α. Μ. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α΄ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ὁλγα Κωνσταντινόβνα καὶ παρηκολούθησαν τὴν Λειτουργίαν.

Ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς πύλης — ὡς ἀναφέρει τὸ σημεῖωμα — εἶχεν ἀναρτηθῆ ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή, μόνον Ἑλληνιστί :

Ταῖς Α. Α. Μ. Μ. Γεωργίῳ τῷ Α΄. Βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὁλγα τῇ Θεοσέπτῳ Αὐτοῦ Νεονύμφῳ, εἰσερχομένοις ἐν τῷ Θείῳ τούτῳ, τοῦ τροπαιοφόρου Γεωργίου Ναῶ, ἐνθέρμους δεήσεις τε καὶ εὐχὰς, ὑπὲρ εὐημερίας Αὐτῶν καὶ κραταιώσεως τοῦ θεοστεφοῦς θρόνου τῆς περιφιλήτου Ἑλλάδος, οἱ παροικοῦντες Ἐνετίῃσι Ἑλληνας αἰοῦντες.

Εἶτα ὁ ἱερουργῶν ἐφημέριος Σπυρίδων Ζερβὸς ἐπεκαλέσθη τὴν εὐλογίαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ἐπὶ τὰς Αὐτῶν Μεγαλειότητας, ὁ δὲ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Νικόλαος Γιαννιώτης, ἐκ Συρράκου τῆς Ἡπείρου, ἀπηύθυνεν ἐξ ὀνόματος συμπάσης τῆς ἐν Βενετίᾳ παροικίας τὴν ἐπομένην προσφώνησιν :

Μεγαλειότατοι,

«Ἡ ἐν Ἐνετίαις Ἑλληνικὴ Ἀποικία, καθίδρυμα καὶ ἄσυλον τῶν προσφύγων, τοῦ πεσόντος Βυζαντίου, Ἑλλήνων, τηρήσασα ἀκμαῖα καὶ ἀναλλοίωτα, τά, πρὸς τὴν περιφιλήτον πατρίδα, τῶν προγόνων αἰσθήματα ἐπὶ τέσσαρας ὅλας ἑκατονταετηρίδας καὶ μεταδοῦσα τῇ πατρίδι ἐν ἡμέραις δουλείας τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς πατρῴας σοφίας, ἀγάλλεται σήμερον βλέπουσα ἐν τῷ θείῳ Ναῶ τοῦ ἐν Ἁγίοις Τροπαιοφόρου Γεωργίου, τὰς Ὑμετέρας Θεοσέπτους καὶ λαοποθήτους Μεγαλειότητας καὶ ἀναπέμπει ἐνθέρμους πρὸς τὸν Ὑψιστον Θεὸν δεήσεις καὶ εὐχὰς ὑπὲρ ὑγείας καὶ εὐημερίας τῶν Ὑμετέρων Μεγαλειότητων καὶ ὑπὲρ κραταιώσεως τοῦ Ὁρθοδόξου καὶ Θεοστηρίτου Θρόνου, ἐφ' ὃν θεία βουλήσει ἀνάσσετε καὶ ὃν περιβλέπει καὶ φρουρεῖ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ὁ ἡρωϊσμός καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ὑψηλίου τέκνων τῆς Ἑλλάδος».

Ἐνετίῃσι τῇ ε΄. Νοεμβρίου αἰοῦντες.

Μεθ' ὃ αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἀποδεχθεῖσαι τὴν προσφώνησιν ἐξηλθον τοῦ Ναοῦ ὑπὸ τὰς χαρμοσύνους κωδωνοκρουσίας, συνοδευόμεναι ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, τὸ Προεδρεῖον ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς Προξένους Ρωσσίας καὶ Ἑλλάδος.

Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα Ὁλγα ¹⁾ διερχομένη ἐκ Βενετίας τῇ 10 Μαΐου 1885 παρηκολούθησε τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ἱερῷ Ναῶ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, συνοδευομένη ἀπὸ τοὺς μεγάλους Δούκας Παῦλον καὶ Κωνσταντῖνον τῆς Ρωσσίας.

¹⁾ Ἡ Α. Μ. εἶχεν ὑπογράψει εἰς τὸ εἰδικὸν βιβλίον τῇ 8 Ἰουλίου 1882.

Γ'. Κωνσταντῖνος — Σοφία

Τῷ 1902 καταπλεύσαντες εἰς Βενετίαν οἱ Ὑψηλότατοι Πρίγκηπες διὰ τῆς Θαλαμηγοῦ Ἀμφιτρίτης, μετὰ τῶν ὑψηλῶν τέκνων Ἰωάν, ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εὐηρεστήθησαν νὰ ὑπογράψουν ἰδιοχείρως εἰς τὸ ἐπὶ τοῦτο Βιβλίον Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν :

«*Ἐν τῷ λιμένι Βενετίας* ¹⁾ ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς Θαλαμηγοῦ Ἀμφιτρίτης 5/18 Ἰουρίου 1902.

Κωνσταντῖνος Λιάδοχος.

Σοφία. ²⁾

Καὶ παραπλεύρως ὑπέγραψαν τὰ πριγκηπόπουλα :

Γεώργιος — ὁ νῦν λαοφίλης ἡμῶν Ἀναξ — Ἀλέξανδρος καὶ Ἐλένη.

Ξένοι Βασιλεῖς καὶ Πρίγκηπες ἐπισκέπται τῆς Ἐκκλησίας

Τῇ 20 Ἰανουαρίου 1781 οἱ Μεγάλοι Δοῦκες τῆς Μοσχοβίας, φέροντες τὸν τίτλον «Conti del Nord» ³⁾ διῆλθον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην.

Τῇ 4/16 Δεκεμβρίου 1822 ὡς καὶ τὴν ἐπομένην Κυριακὴν 10/22 ἰδίου, ἐπεσκέφθη τὴν Ἐκκλησίαν ἡ Α. Α. Μ. ὁ Ἀλέξανδρος Α΄ Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

Τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1838 — ὡς σημειοῦν τὰ πρακτικά, ἐπεσκέφθη τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδος ὁ Α^{ος}.

Τῇ 6/18, 8/20 Νοεμβρίου καὶ τὴν 20/2 Δεκεμβρίου 1838 ἡ Α. Αὐτοκρατορικὴ Ὑψηλότης ὁ Μέγας Δουξ Ἀλέξανδρος, Διάδοχος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

Τῇ 12/24 Δεκεμβρίου 1845 Νικόλαος ὁ Α^{ος} Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

Καὶ τῇ 21 Νοεμβρίου 1889 ὁ Nicolas Césarevich ⁴⁾.

Ἰδιόχειροι τέλος ὑπογραφαὶ ὑπάρχουν ἐν τῷ Βιβλίῳ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων Πριγκήπων : Ἀνδρέου, Νικολάου καὶ Χριστοφόρου.

¹⁾ Ἐγράφη ἰδίᾳ χειρὶ, παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Κωνσταντίνου.

²⁾ Ἰδιόχειρος ὑπογραφή τῆς μετέπειτα Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ὑπάρχουν δύο ἀκόμη ὑπογραφαὶ ἐν τῷ εἰδικῷ Βιβλίῳ : ἡ μία τῇ 21.10. 1889 : Σοφία Πριγκήπισσα τῆς Πρωσίας καὶ ἡ ἄλλη τῷ 1931 ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν ἐκκλησίαν καὶ παρηκολούθησεν ἐν βαθεΐᾳ κατανύξει — ὡς ἐνθυμεῖται ὁ γράφων — τὴν θεϊὰν λειτουργίαν, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς Α. Β. Υ. τῆς Πριγκηπίσσης, Αἰκατερίνης ἣτις ἐπίσης ὑπέγραψε.

³⁾ Κόμητες τοῦ Βορρᾶ.

⁴⁾ Ἰδιόχειρος ὑπογραφή τοῦ μετέπειτα Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Νικολάου τοῦ Β΄.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΙ ΚΗΔΕΙΑΙ

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ἡ αἰτία ἢ ὁποία κυρίως προὐκάλεσε μετὰ τὸ 1760 τὴν ἀθρόαν μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ Βενετίας εἰς Τεργέστην, δὲν εἶναι ἐκείνη οἷαν περιγράφει ὁ Βελοῦδος, ὅτι δηλονότι οἱ ὁμογενεῖς δὲν ἠνείχοντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸν παρανόμως ἀναρρηθέντα εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον Φιλαδελφείας, Φατσέαν, ὅτι πολλάκις ἐδημιουργοῦντο ὀχλαγωγίαι καὶ διαμαρτυρίαι παρακαλύουσαι τὴν ἱερουργίαν κ.λ.π. ἀλλ' ἄλλη, πολὺ σπουδαιότερα — ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ δύο ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀποκαλυφθέντα ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ Βενετίας¹⁾ — σχέσιν ἔχοντα μὲ τὸ ζήτημα τῆς κηδείας τῶν νεκρῶν Ἑλλήνων.

Ἐνῶ δηλονότι μέχρι τοῦ 1760 περίπου οἱ Λατῖνοι ἱερεῖς συνώδευον ἐκ τῆς κατοικίας του, κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Ἕλληνα. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου καὶ παρέδιδον τὸν νεκρὸν πρὸ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐφημερίους, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνεπεῖα αὐθαιρέτου Διατάγματος τῆς Δεκανδρίας, ἐπετρόπη εἰς τοὺς Λατίνους ἱερεῖς τῶν ἐνοριῶν νὰ συνοδεύουν τοὺς νεκροὺς Ἑλληνας πρῶτον εἰς τοὺς Καθολικοὺς Ναοὺς ὅπου ἔψαλον τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ εἶτα τοὺς συνώδευον εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας, ὅπου κατὰ πιστοποίησιν ἐνὸς Λατίνου — τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἀναφέρουν οἱ ἡμέτεροι εἰς τὰς αἰτήσεις των, ἅς δημοσιεύομεν περαιτέρω — εἰσήρχοντο καὶ ἀπήγγελλον καὶ ἐντὸς τῆς ἡμετ. Ἐκκλησίας νεκρωσίμους τινὰς εὐχάς, πρὶν ἢ παραδώσουν τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς ἐφημερίους μας. Καὶ τὴν κατάστασιν ταύτην δὲν ἠνέχθησαν τὰ μέλη τῆς Κοινότητος, πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων μετηγάστειυσαν οἰκογενειακῶς εἰς Τεργέστην πιθανῶς τότε καὶ εἰς Λιβόρνον, οἱ δὲ ἀπομείναντες ὁμογενεῖς, εὐθὺς ὡς εἰσῆλθον τὰ στρατεύματα τοῦ Ναπολέοντος εἰς Βενετίαν, ἀπηύθυναν εἰς τὴν τότε προσωρινὴν Δημοκρατικὴν Ἐπιτροπὴν, δύο ἐντονωτάτας καὶ εὐθαρσεῖς διαμαρτυρίας²⁾, ἀξιολύοντες τὴν κατάργησιν τοῦ Τυραννικοῦ Διατάγματος τῆς Δεκανδρίας καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς προτέρας των ἐλευθερίας ὡς πρὸς τὴν κηδείαν τῶν νεκρῶν. Καὶ ἰδοὺ ἔν τε τῷ πρωτοτύπῳ καὶ ἐν μεταφράσει τὰ ἱστορικὰ ταῦτα ἔγγραφα γραφέντα παρὰ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Διονυσίου Δούσμανη.

¹⁾ Reformatore dello Studio, Buste N° 547, 548.

²⁾ Μεταξὺ τῶν 118 ὑπογραψάντων εἶναι καὶ ὁ γνωστὸς ποιητὴς Ἰωάννης Βηλαράς, ἐν Βενετία τότε διαμένων.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΙΣΟΤΗΣ

Πρώτον ἔτος τῆς Ἱταλικῆς Ἐλευθερίας

II τοῦ Μεσιδῶρ — 29 Ἰουνίου 1797 (π. ἔθ.)

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τὸ ὁποῖον ἀφ' ἧς ἰδρύθη ἡ Βενετία, ἀπέδειξεν εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τὴν σταθερὰν ἀφοσίωσιν καὶ προσήλωσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἑνετικὸν λαόν, συντέλεσαν πάντοτε ἔν τε εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ κατὰ ξηράν, κατὰ θάλασσαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν ἐθνικὴν εὐημερίαν, ὑπέστη ἀπὸ τὴν παρελθοῦσαν Τυραννικὴν Ἀριστοκρατίαν κάθε εἶδος πίεσεως, πικρίας καὶ ἐπαχθείας. Κατὰ τὴν παροῦσαν εὐτυχῆ περίστασιν τῆς κοινῆς ἀναγεννήσεως καθ' ἣν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν ἀρχῶν τῆς ἔλευθερίας καὶ ἰσότητος, εἶναι θεμιτὸν, χωρὶς νὰ ὑπάρχη φόβος τῶν κολασμῶν τῆς Ἀριστοκρατικῆς Τυραννίας εἰς κάθε πολίτην, νὰ ἐπικαλῆται τὸ δίκαιόν του, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἔλευθερία εἶναι βαθειὰ χαραγμένη εἰς τὴν ψυχὴν κάθε Ἑλλήνος κατὰ φυσικὸν ἔνστικτον, ὡς ὑπῆρξεν αὕτη εἰς τοὺς προγόνους των κατὰ τὴν εὐτυχῆ ἐκείνην περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ἀκμῆς, — ἵνα τώρα διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα πηγάζουν ἀπ' αὐτὸ τὸ σταθερὸν καὶ ἀξιοσέβαστον Δημοκρατικὸν πολίτευμα, τὸ ἐν Βενετίᾳ διαμένον Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἐκλέγει τοὺς πολίτας Ἰωάννην Ἀργυροκαστρίτην ἐκ Κερκύρας, Ἥλιαν Κατσαῖτην ἐκ Κεφαλληνίας, Νικόλαον Καραγιάννην ἐξ Ἰωαννίων καὶ Σπυρίδωνα Καλούτσην ἐκ Βενετίας ἅπαντας Ἑλλήνας τὴν Ἐθνικότητα καὶ τοὺς ἐπιφορτίζει ἵνα, ἐμ-

LIBERTA

UGUAGLIANZA

Anno primo della libertà Italiana

II Messidor — 29 Giugno 1797 v. s.

La Nazione Greca che fino dalli primordii della fondazione di Venezia si conservò in ogni tempo con costante affetto et attaccamento unita al popolo Ven. o, contribuito, avendo sempre in pace ed in guerra per terra, in mare, e nel commercio, alla prosperità Nazionale, fù dalla passata tirannica Aristocrazia depressa in ogni modo, avvilita, aggravata.

In questo felice momento della comun rigenerazione in cui sopra le sacri basi della libertà e dell'uguaglianza, è lecito senza temere *i flagelli della Aristocratica Tirannia a tutti li cittadini di reclamar li propri diritti, ed essendo la libertà scolpita profondamente nell'animo d'ogni Greco per naturale istinto come lo fu nelli loro avi alli tempi felici della florida Grecia*; per reclamare questi diritti sopra le basi fondamentali ed auguste della Democrazia, la Nazione Greca dimorante In Venezia, deputa ed elegge li cittadini Zuane Argirocastriti da Corfù, Elia Cazzaiti dalla Cefallonia, Nicolò Caragianni di Giannina e Spiridion

φανερόμενοι ἐνώπιον τῆς Προσωρινῆς Δημαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς παρουσιάσουν τὰς καταλλήλους αἰτήσεις πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Ἔθνους μας καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξουσιοδοτοῦνται ἀπὸ τοὺς κάτωθι ὑπογεγραμμένους. Ἔπονται 119 ὑπογραφαὶ ἐν οἷς καὶ τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας.

Callucci Veneto, tutti Greci Nazionai perchè a nome della Nazione abbiano a presentarsi alla Provvisoria Municipalità di Venezia ed a essa presentar le occorrenti petizioni per li interessi della Nazione, al qual fine vengono autorizzati dalle sottoscrizioni delli seguenti e sono :

Gerassimo Zigura Arcivescovo di Filadelfia, Petro Lazarovitch dalle Bocche¹⁾ ex governatore di Zupa, cittadino Andrea Radovich tenente²⁾, Nico Janovich, alf.³⁾ Gerassimo Catonich, Petro Lazarevich, Vuco Juvov, ten.colon.⁴⁾ Niedo Lazarevich maggior⁵⁾ Zuane Sudoti, Bose Gicanovich, Gerassimo Cazzaiti dalla Cefallonia, Spiro Coraffa idem, Dionisio Dusmani idem, autore della sollecitazione⁶⁾ della Greca Nazion, Vangelin Typpaldo idem Cefall., Antonio Capadoka da Corfù, Zuan Andrea Valsamachi id., Vincenzo Argirocastriti id., Atan. Dalughi id., Nicolò Peloponisia di Morea, Παργιώτης Μουμούρης (Κέροκ.), Teodoro Asimopoulos Corfù, Panagiotti Luca di Morea, Cristodulo Vida da Giannina, Alessandro Geroparo id., Nicolò Vida da Giannina, Apostolo Giorgio Apostolopulo da Corfù, Zuane Coroneo Vallamonte (Corfù), Pietro Typpaldo da Ceff., Σπυρίδων Δελβινιώτης (Κέροκωα⁷⁾), Angelo Licudi Corfù, Demetrio Nacca - Corfù, Costantin Catrivà - Corfù, Zuane Pini Corfù, Spiridione Vagliano - Zante, Demetrio Vlastò - Corfù, Pietro Pavlegianni Corfù, Zuanne Lessi id., Marin Mavrogiani - Parga, Michele Paganopulo - Corfù, Panagiotti Pieri (Corfù), Costandin Mizzi (Arta), Apostolo Furlì Tricala, Giorgio Turturi - Jannina, Spiro Mignati (Ceff.) Spiridione Barozzi dalle Bocchè, Anzolo Moro (Corfù), Paolo Typpaldo (Ceff.), Antonio Maina tenente, Spiridon Zarcovich tenente colon.o, Nicolò Spanopulo (Corfù), Anastasio Bacola (Jamina), Demetrio Cristo - Tricala, Constantin Turturi - Jannina, Cristoforo Gazzoi - Jannina, Costanti Buria - Giannina, Demetrio Polizo - Tricala, Spiridon Vaptismas, Giov. Raftopulo, Αἰζώως τοῦ Σταμάτι Ρωδίτη, Basilio Calli - Candia, Antonio Papa di Demetrio, Giacomo Mochridi (Ceff.), Marco Jupsovich da Zupa, Pietro Zeclich id. Antonio, Vuccari - Zante., Spiridon Jona - Venezia, Nicolò Crissomalli - Venezia, Zorzi Costa - Jannina, Costantin Costa - Veneto, Cristoforo Baninpani da Tricala di Rumelia, Antonio Milinovich dal Risano, Pano Papadatos - Santa Maura, Giorgio Costa - Arta, Constantin Maneta - Patrasso, Demetrio Costa - Arta, Zuane Lucich - Bocche, Policronio Bozzoli - Jannina, Stefano Michiel - Jamina, Teodoro Bolodima (Jam.) Demetrio di Giorgio Stathi - Jannina, Giorgio Raftopulo - Zante, Spiridon Costa - Ve-

¹⁾ Dalle Bocche di Cattaro.

²⁾ Ὑπολοχαγός.

³⁾ Σημαιοφόρος.

⁴⁾ Ἀντισυνταγματάρχης.

⁵⁾ Ταγματάρχης. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι Ἑλληνορθόδοξοι Δαλματοὶ, ἀξιωματικοὶ τῆς Δαλματικῆς ἔθνοφρουρᾶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας.

⁶⁾ Συντάκτης τῆς αἰτήσεως ταύτης.

⁷⁾ Τρεῖς μόνον ὑπογραφαὶ εἶναι ἑλληνιστί.

Καὶ ἰδοὺ ἡ αἴτησις ἦν ἀπηύθυναν οἱ ὡς ἄνω διορισθέντες πληρεξούσιοι :

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΙΣΟΤΗΣ

Πρῶτον ἔτος τῆς Ἰταλικῆς Ἐλευθερίας

11 Μεσιδὸρ — 29 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1797 (π. ἔθ.)

Πρὸς τὸ Κομιτᾶτον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως τῆς προσωρινῆς Δημορχίας.

Πολῖται Δημορχιακοί,

Ὁ Δεσποτισμὸς τῆς Ποντηφικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐλῆς, δεσμεύων τὰ ἀνθρώπινα πνεύματα, ἔτι μᾶλλον ἐξηπλώθη ἐπὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, πολυειδῶς καταδιωχθὲν καὶ τυραννηθὲν, ἐν τούτοις ὅμως δὲν ἐθεώρησεν ἑαυτὴν ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐλὴ ἱκανὴν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν βίαν τῆς καὶ ἐπὶ τῶν κηδεῖων τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦτο πιστοποιοῦν αἱ Μπόλλαι τοῦ Λέοντος τοῦ 10^{ου} καὶ κατόπιν ἡ τοῦ Παύλου 3^{ου}, αἱ ὁποῖαι παραχωροῦν εἰς τοὺς Ἑλληνας πλήρη ἔλευθερίαν ὡς πρὸς τὰς κηδεῖας, ἀπαγορεύουν μάλιστα εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν λατινικὸν κληρὸν νὰ ἀναμειγνύωνται ἢ νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς Ἑλ-

neto, Antonio Gavaglia - Zante, Demetrio Cassimali - Corfù, Gerolamo Papà - Veneto, Zuane Velludo, Giorgio Velludo, Joan Lazzarovich capitano, Nicolò Vlassopulo, Diamanti Micho Chroni - Jannina, Michali Chroni - Jannina, Cristodulo Caterina - Corfù, Demetrio di Giorgi Pistò - Triccala, Jani Teod. Pistò id., Costanti Tomo - Jannina, Giovanni Vellara da Giannina, Nicola Arghiri - Jannina, Ghiorghi Carassonidi da Euo, Antonio Eugenio & figli da Scio, Nikitas Papalopighis da Zante, Christo Diamanti - Santa Maura, Costandi Bakolla - Jannina, Nicolaos Turturis - Jann., Demetr. Giov. Lagourdi, Giov. Ginachi - Corfù, Polimero Paulin, Cristo Spiteli - Arta, Michel Olich, Zorzi Callocrisso (Corfù), Nicolò Delvinioti Corfù, Anast. Rosa - Jann., Giov. Anastasi - Giannina, Zorzi Richi - Corfù, Teodoro Securo - Zante, Gerassimo Gorgorini, Demetrio Velludo, Panagiotti Lappo.

LIBERTA

UGUAGLIANZA

Anno primo della libertà Italiana

11 Messidor — 29 Giugno dell'anno 1797 v. s.

Al Comitato di Pub.a Istruzione della Municipalità Provvisoria.

Cittadini Municipalisti,

Ἐπιτοπία τῆς Ποντιφικῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς, ἐν τούτοις ὅμως δὲν ἐθεώρησεν ἑαυτὴν ἱκανὴν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν βίαν τῆς καὶ ἐπὶ τῶν κηδεῖων τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦτο πιστοποιοῦν αἱ Μπόλλαι τοῦ Λέοντος τοῦ 10^{ου} καὶ κατόπιν ἡ τοῦ Παύλου 3^{ου}, αἱ ὁποῖαι παραχωροῦν εἰς τοὺς Ἑλληνας πλήρη ἔλευθερίαν ὡς πρὸς τὰς κηδεῖας, ἀπαγορεύουν μάλιστα εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν λατινικὸν κληρὸν νὰ ἀναμειγνύωνται ἢ νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς Ἑλ-

ληνας ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Τῆς ἐλευθερίας ταύτης χαίρουν πανταχοῦ οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ συνεπεία μιᾶς ἀνθαιρεσίας τῆς Ἀριστοκρατικῆς ἐξουσίας τῆς παρελθούσης Κυβερνήσεως, ἀπεστερήθησαν, δι' ἐνὸς βιαίου Διατάγματος τοῦ καταργηθέντος ἤδη Συμβουλίου τῶν Δέκα, καὶ ἐξηναγκάσθησαν οἱ Ἕλληνες τῆς πόλεως ταύτης νὰ χρησιμοποιοῦν Λατίνους Ἱερεῖς τῶν σχετικῶν ἐνοριῶν, ἵνα συνοδεύουν πρὸς ταφὴν τοὺς νεκροὺς των. Ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκεία ἔχει τελετὰς καὶ ἔθιμα ἰδιαίτερα εἰς τὰς κηδείας, μηδαμῶς συνάδοντα μὲ τὰ ἐν ταῖς λατινικαῖς ἐκκλησίαις κρατοῦντα καὶ ἵνα μὴ παραβαίνουν τὰς διαταγὰς, εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ ὑφίστανται τὴν βαρεῖαν δαπάνην διπλῶν νεκρωσίμων ἀκολουθιῶν ἢ ὅποια αὐξάνει ἀναλόγως τῆς ἀπληστίας τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὑπὸ τοιαύτας λυπηρὰς συνθήκας, ὡς εἶναι παγκοίνως γνωστόν, τὸ εἰρημένον ἐπαχθὲς Διάταγμα ἐπέδρασε τοσοῦτον ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων ὥστε, κατὰ τὴν ἐκδοσίν του ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1767 περίπου¹⁾, ἐπηκολούθησαν αἱ μεταναστεύσεις. Μέγας ἀριθμὸς Ἑλλήνων συναποκομίζων τὰ ὑπάρχοντά του μετώκησεν εἰς Τεργέστην, ἔνθα μετέφερε τὰς οἰκογενείας, τὰς περιουσίας καὶ τὴν ἐμπορικὴν δρασίν. Πολλοὶ ἄλλοι φθάσαντες εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν καὶ φοβούμενοι μὴ ὑποστοῦν κηδείαν ἐναντίαν τοῦ δόγματός των, ἐγκατέλειψαν, μὲ τὰς περιουσίας των, τὴν Βενετίαν.

Ἦδη τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς κοινῆς ἀναγεννήσεως καθ' ἣν οἱ ἱεροὶ τίτλοι τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος δέον νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις διὰ τὴν γενικὴν εὐημερίαν, τὴν στιγμὴν ταύτην ὅτε ὑμεῖς ἐλεύθεροι Ἀντιπρόσωποι ἐνὸς ἐλευθέρου λαοῦ, ἀπεφα-

e clero Latini, intrigarsene o molestare li Greci in tal proposito. Godono di tal facoltà dappertutto li Greci, ma per un abuso del potere Aristocratico del passato Governo, furono in questa città con un violento decreto del cessato Consiglio di X, privati et obbligati a servirsi delli preti Latini delle rispettive Parocchie, per condurre alla sepoltura li morti della loro Nazione. La religione Greca tiene dei riti e costumanze particolari nelli funerali che per nulla si addattano alle pratiche delle Chiese Latine, quando per non trasgredirli, conviene loro addattarsi al gravoso dispendio di doppi funerali accresciuto dall'altrui cupidigia. In tali luttuose circostanze, com'è universalmente notorio, tale pesante decreto influi tanto nell'animo dei Greci, che all'epoca del medesimo nell'anno 1766 incirca, succedettero l'emigrazioni; quantità di individui Greci che asportando le loro facoltà si portarono a stabilirsi a Trieste conducendo seco le loro famiglie e la loro commercial industria. Molti altri giunti in età senile, pavendando un funerale contrario alli loro riti, abbandonarono con le loro facoltà Venezia.

In questo momento di comun rigenerazione, in cui li sacri titoli di libertà

¹⁾ Τὸ συνημμένον εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ἔντυπον Διάταγμα τῆς Δεκανδρίας φέρει χρονολογίαν 22 Φεβρουαρίου 1768.

σίσατε νὰ ἐπιμεληθῆτε καὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν κηδειῶν, ἐμφανίζεται τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ διαμένον ἐν Βενετία, πάντοτε ἠνωμένον καὶ προσηλωμένον εἰς τὸν Ἑνετικὸν λαόν, εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἰδρύσεως τῆς πόλεως ταύτης καὶ ζητεῖ ἀπὸ ὑμᾶς, ἐν ὀνόματι ἀκριβῶς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ἕνα τόσον ἐπαχθῆ δεσμὸν καὶ νὰ τῷ παραχωρηθῆ, ἵνα χωρὶς καμμίαν ἀπολύτως ἐξάρτησιν ἀπὸ τὰς Ἑκκλησίας καὶ τὰς λατινικὰς Ἐνορίας, ἐπιτρέπεται ἐφεξῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς των, νὰ ἐκφέρουν τοὺς νεκροὺς ἀπὸ τὰς κατοικίας των καὶ νὰ τοὺς συνοδεύουν πρὸς ταφὴν — ἔτοιμοι νὰ τηρήσουν τοὺς κανονισμοὺς ἐκείνους οὓς ἠθέλετε διαγράψει ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν κηδειῶν ἐν γένει — ὡς ἐπίσης ἵνα τηροῦν ἐφεξῆς βιβλίον θανάτων, ὡς ἤδη τηροῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ των διὰ τὰς βαπτίσεις καὶ γάμους. Ἐκατὸν εἴκοσι περίπου ἄτομα, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν πλειοψηφίαν τοῦ Ἔθνους καὶ ἰδίᾳ τὴν ἄπορον καὶ ἀληθῶς δημοκρατικὴν τάξιν αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν Ὑμετέραν Εὐθύτητα ἀναμένουν τὴν δικαίωσιν τῶν αἰτημάτων των, πρὸς ἀνακουφίσιν των καὶ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ὁμοειδῶν των ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἀνατολικοῦ Βένετο καὶ τῆς ὑπολοίπου Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τοιοῦτω ἀκούσματι θὰ αἰσθανθῶν ἔτι μεγαλειτέραν ἀδελφικὴν προσήλωσιν πρὸς τὸν Ἑνετικὸν λαόν καὶ θὰ προστρέξουν ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ θὰ συντελέσουν ἵνα ἀνθήσῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὸ Ναυτικόν, ἢ Βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἑγεία καὶ Συναδέλφωσις

Νικόλαος Καραγιάννης, Ἰωάννης Ἀργυροκαστριτῆς,
Σπυρίδων Καλούτσης, Ἡλίας Κατσαῖτης

πληρεξούσιοι

ed eguaglianza, devono formare la base della comun felicità, in questo momento Voi liberi rappresentanti di un popolo libero, avete determinato di estender le virtuose cure dell'affar funerario, si presenta la Nazione greca, dimerante in Venezia, sempre unita ed attaccata al popolo Veneto, fino dai primordi della fondazione di Venezia e Vi domanda appunto in *nome della libertà e dell' eguaglianza*, di esser svincolata da tal pesante legame e che le venga accordato senza veruna dipendenza dalle Chiese e Parrocchie Latine, sia lecito alli loro Sacerdoti Greci portarsi a levar li morti della loro Nazione e condurli alla sepoltura, pronti ad osservar li metodi e regole che crederete prescrivere sopra l'articolo funerario nelle provvidenze che siete per emanare come pure d'instituire come si pratica nella loro chiesa per li battezzati e maritati. Cento e venti individui in c.a, che costituiscono la maggioranza della Nazione e la parte povera e veramente *democratica* della med.a, dalla Vostra equità l'attendono per loro conforto e per conforto dei loro Connazionali delle isole del Veneto Levante e del restante della Grecia che a tal annunzio si conformeranno sempre più nel fraterno attacam.o del popolo Veneto

ed accorreran non solo alla difesa della comun libertà ma a concorrere in questa città a far Vi fiorire la Marina, l'industria ed il commercio.

Salute e Fratellanza

*Nicolò Caragiani, Giovanni Argirocastriti,
Spiridion Calucci, Elia Cazaïti*

Deputati

*
* *

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς αἰτήσεως, τὸ Κομιτᾶτον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐξέδωκε διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου κατηγοεῖτο τὸ παλαιὸν τῆς Δεκανδρίας, καὶ ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Ἑλληνας ἱερεῖς νὰ παραλαμβάνουν ἐκ τῶν οἰκιῶν τοὺς ἀποθνήσκοντας ὁμογενεῖς καὶ νὰ τοὺς συνοδεύουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν ταφὴν. Τὸ διάταγμα ὑπέγραψαν οἱ ἐντεταλμένοι: Rota πρόεδρος καὶ τὰ μέλη Falier, Gritti καὶ Collalto. Ἄλλ' ἄλλως ἔδοξε τῷ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατικῆς Ἐπιτροπῆς Bembo ὅστις παρεκράτησε τὸ Διάταγμα, ἵνα ἐν τῷ μεταξύ ἐρωτηθῇ καὶ ὁ Λατινικὸς Κλῆρος ἐπὶ τοῦ ἀνακινήθεντος ζητήματος. Ἄλλὰ μετὰ τρεῖς περίπου μῆνας (17 Ὀκτωβρίου 1797) διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Campoformio ἡ Ἑνετία περιῆλθεν εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τὸ φλέγον τὴν Ἑλληνορθόδοξον Κοινότητα ζήτημα παρέμεινεν ἐκκρεμὲς καὶ μόλις διεκανονίσθη τῷ 1810.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ταύτην συνημμένον πιστοποιητικὸν τοῦ ἡφμερίου τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος ἐν Ριάλτῳ ὑπὸ χρονολ. 19 Ἰουλίου 1797, ἔχον οὕτω: πιστοποιῶ ὅτι, ὁ Ἰωάννης Φελίκης τοῦ ποτε Ἀναστασίου ἐξ Ἰωαννίνων, ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, ἀποθανὼν τῇ 17 Ἰουνίου 1797, τὴν ἐπομένην 18 μετεκομίσθη ἐκ τῆς οἰκίας του μὲ τέσσαρας ἱερεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν μου συμφώνως μὲ τὴν τάξιν πὸν ἐπικρατεῖ διὰ τοὺς ἰδικούς μας νεκρούς: ψαλείσης εἶτα τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, συνοδεύσαμε τὸν νεκρὸν μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ὅπου εἰσελθόντες ἀπηγγείλαμεν τὰς συνήθεις προσευχὰς τὰς διαγραφομένας ἀπὸ τὸ Ρωμαϊκὸν δόγμα καὶ κατόπιν ἐγκατελείψαμεν τὸν νεκρὸν εἰς τοὺς ἱερωμένους Ἑλληνας καὶ τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μὲ τὸν Στέφανον Θεοδώρου Γεώργιον θανόντα τῇ 9 Φεβρουαρίου 1788 ὡς καὶ μὲ τὸν Γεώργιον Φελίκην τῷ 1792. Εἰς πίστωσιν ἐξεδόθη τὸ παρόν».

Ὁ ἐφημέριος Giov. Battista Gasparini

della Chiesa di San Giovanni Elemosiniere.

Μιχαήλ Δαμασκηγός. — Ἰωάννης Κύπριος

καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Βενετία

Τὸν διασημότερον τῶν Ἑλλήνων ἀγιογράφων Μιχαήλ τὸν Δαμασκηγὸν ἀνεύρομεν ἐγγεγραμμένον εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Βενετία ὑπὸ ἔτος 1577: Michel da Maschin pitior di zexia¹⁾ καὶ μέχρι τοῦ 1582. Καθ' ὅλα τὰ ἔτη ταῦτα ἐπλήρωσε τὴν καθωρισμένην ἑτησίαν συνδρομὴν καὶ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς Γεν. Συνελεύσεις τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, ἔνθα τῇ 20 Μαρτίου 1581 ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα ἵνα ἐκλεγῆ ὡς μέλος τοῦ Διοικοῦντος Συλλόγου τῶν Τεσσαράκοντα καὶ Προσθήκης, ὡς εἰς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κρήτης καὶ συνυποψήφιοί του τότε ἦσαν: Θεόδωρος Λομπάρδος, Δημήτριος Κορέσης, Γεώργιος Νοταρῶς, Κωνσταντῖνος Ἐπισκοπόπουλος, Γεώργιος Δουκατάρης, Γεώργιος Σκορδίλης καὶ Λουκάς Μούζιας. Ἄλλ' ἀπέτυχε, συγκεντρώσας ἐπὶ 48 ψηφοφορησάντων τὰς 24 εὐνοϊκὰς καὶ τὰς ἄλλας ἐναντίας. Οὗτος ὑπέβαλε καὶ ἐκ νέου ὑποψηφιότητα τῇ 9 Ἀπριλίου ἰδίου ἔτους ἵνα ἐκλεγῆ, ὡς εἰς τῆς Προσθήκης, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἀπέτυχε συγκεντρώσας μόνον 35 *ναὶ* καὶ 25 *ὄχι*, ἀναδειχθέντων τῶν συνυποψηφίων συμπατριωτῶν του Νικολάου Διάκου διὰ 59 κατὰ μιᾶς καὶ Μιχαήλ Πάνδημου διὰ 49 κατὰ ἑνδεκα.

Μετὰ τὸ 1582 ἀνεχώρησεν ἐκ Βενετίας καὶ τῷ 1588 τὸν συναντῶμεν ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης ὡς μαρτυροῦν τὰ κάτωθι ἐπίσημα Πρακτικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος.

Capitolare I σελ. 77. — 1588²⁾ 1 Σεπτεμβρίου. — ... dovendosi con l'ajuto del' omnipotente Dio dar principio a depenzer la nra Chiesa cosi per conseguir il lasso del q.m. Giacomo Samariari come pure darle quel ornamento et perfeccion che ciascun di noi desidera, l'anderà parte che sia condotto di Candia in qsta città Mistro Michel Damaschinò pittor per depenzer di dentro qsta chiesa et che acio possi venir in viaggio sia accomodato de duc. 25 delli danari della Comessaria del q.m. J° Samariari da esser scontati dalle sue mercedi, e fu presa con 22 contro 9.

(*Μετάφρ.*). — «Προκειμένου μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ κάμωμεν ἕναρξιν νὰ ζωγραφίσωμεν τὴν ἐκκλησίαν μας μὲ τὸν σκοπὸν ἵνα ἀφ' ἑνός, ἐπιτύχωμεν τὸ κληροδότημα τοῦ ποτε κ. Ἰακώβου Σαμαριάρη³⁾ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἵνα τῆς

¹⁾ Ἡ ciesa ὡς λέγουν σήμερον οἱ Ἑνετοὶ = ἐκκλησία.

²⁾ Ὁ Δαμασκηγὸς προσεκλήθη εἰς Βενετίαν κατὰ τὸ 1588 ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν καὶ ὄχι τὸ 1586 ὡς ἔγραψεν ὁ Βελοῦδος (ἐν Ἑλλ. Ὁρθοδ. Ἀποικ. σελ. 37).

³⁾ Ἐκλεκτὸν μέλος τῆς Ἑλλην. Κοινότητος, Ζακύνθιος τὴν πατρίδα, ἀποθνήσκων ἀφῆκε 1000 δουκάτα διὰ τὴν διακόσμησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἕτερα 1090 διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ κωδωνοστασίου.

δώσωμεν ἐκείνην τὴν διακόσμησιν καὶ τελειότητα ποῦ ὁ καθείς ἐξ ἡμῶν ἐπιθυμεῖ, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα μετακληθῆ ἀπὸ τὴν Κρήτην εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὁ μαστρο Μιχαὴλ Δαμασκηνὸς ζωγράφος, ἵνα ζωγραφίση ἐσωτερικῶς ταύτην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἵνα ἠμπορέσῃ νὰ ταξειδέυσῃ νὰ τῷ σταλοῦν δουκ. 25 ἀπὸ τὰ χρήματα τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ ποτε κ. Ἰακώβου Σαμαριάρη καὶ τὰ ὁποῖα θὰ κρατηθοῦν κατόπιν ἀπὸ τὴν ἀμοιβὴν του». Καὶ ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις μὲ 22 ψήφους κατὰ 9.

Ἄλλ' ὁ Δαμασκηνὸς δὲν εὔρεν ἀρκετὰ τὰ 25 δουκὰτα τῆς προκαταβολῆς καὶ ἔγραψεν ἐξ Ἡρακλείου τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1588 ἵνα τῷ στείλουν τοῦλάχιστον ἐξήκοντα καθόσον ἤθελε νὰ ἀφήσῃ καὶ μικρόν τι ποσὸν εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ὡς μανθάνομεν ἀπὸ τὸ κάτωθι πρακτικόν:

1589 Μαρτίου 9. — (εἰς τὸ ἴδιον Βιβλ. πρακτικῶν I σελ. 80). . . . concluso che si dovesse scriver in Candia a mistro Michel Damaschinò depentor per venir in questa città et con l'intervento di mistro Zuanè Depentor Cipriotto far quella deliberation che a questo Capitolo paresse migliore, al qual essendo stato scritto pare che per sue lettere de 24 hottobre passato risponde non poter venir se prima non se li mandì ducati 60 si per spesa di viaggio come per accomodar la casa sua da esser poi scontati in tanto lavoro si propone si habbi da far dar in Candia a domino Mistro Michel Damaschinò depentor Duc. sessanta da 6.4 et per caucion della chiesa nostra si costituisce piezo e pagator in caso non venisse con li primi violi delle vendemmie di Agosto prossimo venturo del presente milesimo, m. Andrea Germani a refar la chiesa.

De si 32 de no 2. et fu presa.

(Μετάφρ.). — Ἀπεφασίσασαμεν προηγουμένως νὰ γράψωμεν εἰς Ἡράκλειον εἰς τὸν μαστρο Μιχαὴλ Δαμασκηνὸν ζωγράφον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ μαστρο Ἰωάννου ζωγράφου Κυπριώτου τὰ λάβωμεν ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν ποῦ ἤθελε φανῆ ἢ καλλιτέρα εἰς τὸν ἡμέτ. Σύλλογον καὶ ὄντως ἐγράψαμεν εἰς τὸν εἰρημένον ὅστις δι' ἐπιστολῆς του ἀπὸ 24 ὀκτωβρίου παρελθόντος, ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ ἂν προηγουμένως δὲν τοῦ σταλοῦν δουκ. 60 τόσον δι' ἔξοδα τοῦ ταξειδίου ὅσον καὶ δι' ἀνάγκας τοῦ σπιτιοῦ του, καὶ τὰ ὁποῖα νὰ ἀφαιρεθοῦν κατόπιν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του, γίνεται πρότασις ἵνα σταλοῦν εἰς Ἡράκλειον ¹⁾ εἰς τὸν κύριον Μαστρο Μιχαὴλ Δαμασκηνὸν ζωγράφον δουκ. 60 τῶν 6.4 καὶ δι' ἀσφάλειαν τῆς Ἐκκλησίας μας προσφέρεται ὡς ἐγγυητῆς καὶ πληρωτῆς — ἐν ἧ περιπτώσει δὲν ἤθελεν ἔλθῃ μὲ τὰ πρῶτα ἰστιοφόρα τοῦ τρυγητοῦ τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου ἐνεστῶτος ἔτους — ὁ κ. Ἀνδρέας Γερμανῆς ἵνα ἀποζημιώσῃ τὴν ἐκκλησίαν».

¹⁾ Εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης συνηντήσαμεν εἰς τι ἔγγραφο τῆς 27 Ἰουνίου 1587: Ἀγνήν Δαμασκηνοπούλαν καλογραῖαν ἐν Ἡρακλείῳ.

Ἐπήφισαν εἰς τὸ ναὶ 32 καὶ εἰς τὸ ὄχι δύο καὶ ἐπεκυρώθη ἡ πρότασις».

Διὰ τοῦ ἰδίου πρακτικοῦ ἐδόθη ἐντολὴ εἰς τὸν ἄνω ἀναφερθέντα Ἰωάννην Κύπριον ζωγράφον¹⁾ (Zuane depentor de Cipro) νὰ ἐτοιμάσῃ ἐν τῷ μεταξὺ τις σκαλωσιές καὶ ὅ,τι χρειάζεται ἵνα ἅμα ὡς ἔλθῃ ὁ Δαμασκηνὸς ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ ἐργασία τῆς διακοσμῆσεως τοῦ θόλου καὶ τῷ δίδονται δι' ἕξοδα Δουκάτα τριάκοντα, τῇ 27 Ἀπριλίου 1589.

Ἄλλ' ὁ Δαμασκηνὸς δὲν ἦλθε καὶ ὁ Σύλλογος συνελθὼν εἰς συνεδρίασιν τὴν 9 Νοεμβρίου 1589 ἀπεφάσισε νὰ ἀναθέσῃ τὴν διακόσμησιν τοῦ θόλου εἰς τὸν «ἐπίσης κατάλληλον διὰ τοιοῦτον ἔργον Ἰωάννην τὸν Κύπριον ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τοῦ ἐκλαμπροτάτου Τιντορέττο καὶ ἰδοῦν τὸ σχετικὸν πρακτικόν. (Βιβλίον ὡς ἄνω σελ. 82). 1589 Νοεμβρίου 11).

—.... «et vedendo che non fu eseguita la parte di far venir di Candia M. Mastro Damachinò, nemeno si sa se è per venir nè quando, ritrovandosi in qsta città mastro Zuane depentor cipriotto *persona idonea e sufficiente* a tal opera. Sia preso che con l'ajuto di Dio et della S.ma Trinità si debba metter man et dar principio alla pittura cupa adoperando per Maestro il predetto M. Zuane Cipriotto et che tuttavia procurare la venuta de maestro Michelin Damachinò Sop^o justa la parte de 9 Marzo 1589, spendendo il lasso de q. m. Jacomo Samariari con questa espressa condition et dichiaration che per satisfatione del pnte nro Cap^o et della natione, aciò l'opera si faccia di quella maggior excellentia et perfettione che da tutti noi è desiderata si habbi di adoperar *per visitator et consultor et corrector di sop^o opera il Mag^o Tentoretto*, si in riguardo i diseni et figure che siano proportionate come l'altre si in circostantie et con il parer et ausilios uo continuar, costruendo però il stil, habitì, figure et aeri greci seconda ricerca la vera arte greca et così si habbi a continuar fino ulter^a deliberation del pnte Capitolo.

De si 31, de no 7 et fu presa.

(Μετάφρ.).—«Βλέποντες ὅτι δὲν ἐξετελέσθη ἡ ἀπόφασις τῆς μετακλήσεως ἐκ Κρήτης τοῦ κ. μαστρο Δαμασκηνοῦ, καὶ οὔτε εἶναι γνωστὸν ἂν καὶ πότε θὰ ἔλθῃ καὶ ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὁ μαστρο - Ἰωάννης ζωγράφος Κύπριος, πρόσωπον ἱκανὸν καὶ ἐπαρκές διὰ τοιοῦτον ἔργον, νὰ γίνῃ ἀπόφασις ὅπως, μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἁγιοτάτης Τριάδος, ἐπιληφθῶμεν καὶ ἀρχίσωμεν τὴν εἰκονογράφησιν τοῦ θόλου χρησιμοποιοῦντες ὡς ἀρχιτεχνίτην (maestro) τὸν εἰρημένον κ.

¹⁾ Δὲν ἦτο ἱερωμένος — ὡς ἔγραφεν ὁ κ. Σισιλιάνος εἰς τὸ ἄλλως τε περισπούδαστον ἔργον του «Ἕλληνας Ἀγιογράφοι μετὰ τὴν ἄλωσιν» σελ. 28 — οὔτε καὶ ἐφημέριος συνεπῶς τοῦ Ἀγ. Γεωργίου.

Ἰωάννην Κύπριον, χωρὶς νὰ παύσῃ ἡ ἐνέργεια πρὸς μετάκλησιν τοῦ ῥηθέντος Μιχαλάκη Δαμασκηνοῦ, συμφώνως τῇ ἀποφάσει ἀπὸ 9 Μαρτίου 1589, δαπανῶντες πρὸς τοῦτο τὸ κληροδότημα τοῦ ποτε κ. Ἰακώβου Σαμαριάρη, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀκόλουθον ὅρον καὶ τὴν ῥητὴν δήλωσιν: πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ παρόντος ἡμῶν Συλλόγου καὶ τοῦ Ἔθνους ἵνα τὸ ἔργον γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὑπέροχον καὶ τέλειον, ὡς πάντες ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν, νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ εἰρημένος νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς ἐπόπτην, σύμβουλον καὶ διορθωτὴν τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου τὸν ἐκλαμπρότατον *Τιντορέττον*, τόσον ὡς πρὸς τὰ σχέδια καὶ τὰς μορφὰς νὰ εἶνε ἀνάλογοι μὲ τὰς ἄλλας, ὅσον καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ, κατὰ τὰς περιστάσεις, μὲ τὴν συμβουλήν καὶ βοήθειάν του, ζωγραφίζων ὅμως τὸν θυμὸν, τὰ ἐνδύματα, τὰς μορφὰς καὶ τὰς ἐκφράσεις Ἑλληνικάς, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ἀληθὴς Ἑλληνικὴ τέχνη, καὶ οὕτως ἄς ἀκολουθήσῃ νὰ γίνηται μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως τοῦ παρόντος Συλλόγου».

Ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς προτάσεως 31, κατ' αὐτῆς 7 καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὴ.

*
* *

Ὁ Ἰωάννης Κύπριος ἐτέθη ἐπὶ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεράτωσε μετὰ ἔνδεκα περίπου μῆνας, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου πρακτικοῦ: «1590 Ὀκτωβρ. 4... ἀπο-» φασίζεται νὰ δοθοῦν Δουκάτα 220 εἰς τὸν Ἰωάννην ζωγράφον ἐκ Κύπρου διὰ τὸν » Παντοκράτορα καὶ 16 περίξ εἰκόνας¹⁾ ἃς ἐξωγράφησε ὡς καὶ διὰ μερικὰς διακο-» σμήσεις».

*
* *

Κλείοντες τὸ περὶ Δαμασκηνοῦ καὶ Κυπρίου κεφάλαιον σημειοῦμεν ὅτι, ὡς προκύπτει ἀπὸ μίαν ἐγγραφὴν εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς Κοινότητος, ὁ Μιχαὴλ Δαμασκηνὸς ἐξωγράφησε, πλὴν τῶν γνωστῶν, καὶ μίαν μικρὰν εἰκόνα τοῦ προστάτου τῆς Ἀδελφότητος, ἦτοι τοῦ Ἀγ. Νικολάου καὶ ἰδοὺ ἡ σχετικὴ ἐγγραφὴ:

«1606 Ἰανουαρ. 29 εἰς τὸν Γεώργιον Πλούτινον ἐμετρήθησαν δουκάτα 18, πα-» ρόντων καὶ τῶν ζωγράφων Μάνου Τζανφορνάρη καὶ Γιάννη Καλογερά, διότι ἔκαμε » περίξ τῆς μικρᾶς εἰκόνας τοῦ Ἀγ. Νικολάου, γενομένης παρὰ τοῦ Μιχ. Δαμασκηνοῦ » (pittura a mano de Michel Damaschino), ἐν διάδημα ἀργυροῦν ἐπιχρυσωμένον καὶ » τὴν περιέβαλε μὲ μίαν κορνίζαν ἀπὸ ἔβενον καὶ ψηφιδωτὰ ἐκ μαργάρου²⁾ (madre-

¹⁾ Ὁ μοναδικὸς θόλος τοῦ Ναοῦ τοῦ Γεωργίου ἔχει διάμετρον περὶ τὰ 10 μέτρα καὶ ὕψος περὶ τὰ 6-7 ἀπὸ τῆς βάσεως. Εἰς τὸ μέσον εἶναι ὁ Παντοκράτωρ διαστάσεων περίπου 4 τετραγωνικῶν μέτρων καὶ ὀλόγηρα οἱ 12 Ἀπόστολοι, ἡ Παναγία, ὁ Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος καὶ 4 ἐξαπτέρυγα. Εἰς τὴν δευτέραν σειρὰν κάτω τῶν Ἀποστόλων καὶ ὀλόγηρα εἶνε ἄλλαι 30 εἰκόνας περίπου ἁγίων, ἀγνώστου ζωγράφου, ἴσως τοῦ ἐκ Κερκύρας Θωμᾶ Μπατᾶ ἢ Μπαθᾶ εἰς ὃν θὰ ἀφιερῶσω μὲν ἰδιαιτέρον Κεφάλαιον, καὶ ὅστις ἐν τῇ διαθήκῃ ἀναφέρει ὅτι εἰργάσθη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

²⁾ Κοινῶς σαντέφι.

» perla). Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐκτίθεται κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ προστάτου εἰς τὸ μέσον τῆς
 » Ἐκκλησίας¹».

Palma il Giovane. — Θωμᾶς Μπατᾶς. — Ἰωάννης Γκουλάσος²)

Ἀφοῦ εἶχε προχωρήσει ἄρκετὰ ἡ Εἰκονογράφησις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ὁ Σύλλογος συνῆλθε τὴν 20^{ην} Νοεμβρίου 1597 καὶ ἔλαβε, διὰ πρακτικοῦ, ἀποφασίαν ἵνα διακοσμηθῇ αὕτη καὶ δι' εἰκόνων ἐκ μωσαϊκοῦ καὶ πρὸς τοῦτο κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ὑπεβλήθη πρὸς ἔγκρισιν ἐν ἰχνογράφημα τοῦ ἐξοχωτάτου Jacomo Palma, detto il Giovane, διὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ Ἱεροῦ, ἵνα γίνῃ μὲ μωσαϊκὰ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κόγχης, ἦν εἰς τὸ κάτω μέρος εἶχε ζωγραφίσει ὁ Μιχαὴλ Δαμασκηνός.

Τὸ ὄνομα τοῦ τότε μεγάλου ζωγράφου Palma παρέσυρε τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν Σύλλογον, οἱ ὅποιοι ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην ψηφοφορίαν ἐφάνησαν διστακτικοὶ — τοῦ σχεδίου μὴ συγκεντρώσαντος τὰ καθωρισμένα $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων διὰ τὴν ἔγκρισιν, ἦτοι 23 κατὰ 12 — εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῆς ψηφοφορίας τὸ ἐνέκριναν διὰ 27 κατὰ 8. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἤρχισεν ἡ ἀντίδρασις μεταξύ τῶν μὴ ψηφισάντων. Τὸ σχέδιον δὲν ἦτο κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν τεχνοτροπίαν καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι καὶ διαμαρτυρίαι προὔκალεσαν μετὰ ἐννέα περιῶπων μῆνας νέαν συνεδρίασιν καθ' ἣν ἐλήφθη νέα ἀπόφασις ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου πρακτικοῦ:

«1589 Σεπτεμβρίου 3. — Ληφθείσης ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τούτου, τὴν
 » 20^{ην} Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους, ἵνα γίνῃ διὰ μωσαϊκῶν ἢ εἰκόνων τοῦ Κυρίου
 » Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Ἱεροῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχεδίου τοῦ ἐξοχωτάτου Palma
 » Jacopo, ἀλλ' ἐπειδὴ κατόπιν ἐγεννήθησαν διάφοροι δυσαρέσκαιαι λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν
 » ἠὺχαριστήθησαν ἀπὸ τὸ σχέδιον πολλοὶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καθόσον ἡ τεχνο-
 » τροπία (maniera) δὲν εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ ἡμέτερον δόγμα, συνεπεῖα τούτου, πολλοὶ
 » κινούμενοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδουν εἰς τὴν θέσιν ταύτην νὰ γίνῃ μία εἰκὼν,
 » συμφώνως μὲ τὰ παλαιὰ ἔθιμα (uso antico) καὶ πρὸς τὴν εὐσεβῆ (divota) Ἑλληνι-
 » κὴν τεχνοτροπίαν, παρήγγειλαν τὸν αἰδεσιμώτατον Ἱερομόναχον Ἰωάννην Γκουλάσον
 » καὶ τὸν κ. Θωμᾶν Μπατᾶν καθηγητὰς ἀμφοτέρους τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς (pro-
 » fessori di pittura greca), ἵνα ὁ καθεὶς ἐκ τούτων κάμῃ ἐν ἐπιμελεημένον σχέδιον
 » τῆς εἰκόνης καὶ πράγματι ἔκαμαν τὰ σχέδια καὶ τὰ παρουσίασαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν
 » εἰς δημοσίαν θέαν. Μόλις τὰ εἶδεν ὁ ἐξοχώτατος Palma παρέλαβε τὸ σχέδιόν του
 » καὶ ἐξαλείψας τὴν ζωγραφιὰν ὅλης τῆς κεφαλῆς τὴν ξαναέκαμε καὶ παροῦσίασε καὶ
 » αὐτὸς τὸ σχέδιον εἰς τὴν δημοσίαν θέαν πλησίον τῶν ἄλλων δύο καὶ τώρα δέον νὰ

¹) Ἀτυχῶς δὲν ὑφίσταται σήμερον.

²) Ἡ Γουλᾶσος (Gulasso) ὡς ἀνεγνώσαμεν ἀλλαχοῦ.

» γίνῃ ἡ ψηφοφορία ἐπὶ τῶν τριῶν καὶ ἐκεῖνο ποῦ θὰ λάβῃ περισσοτέρας ψήφους θὰ » ἐγκριθῇ», καὶ ἔλαβε τὸ σχέδιον Ἰωάννου Γκουλάσου εἰς τὸ ναὶ 8 εἰς τὸ ὄχι 22, τὸ σχέδιον Θωμᾶ Μπατᾶ εἰς τὸ ναὶ 20 εἰς τὸ ὄχι 10, τὸ σχέδιον τοῦ ἐξοχωτάτου Palma εἰς τὸ ναὶ 11 εἰς τὸ ὄχι 19.

Καὶ ἐνεκρίθη συνεπῶς τὸ τοῦ Μπατᾶ.

* *

Καὶ εὐλογον γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα : ποῖος εἶναι ὁ Μπατᾶς ¹⁾ οὗτος ὁ καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς, ὁ ἀνιμετωπίσας νικηφόρος τὸν πολὺν Palma; Τὴν ἀπάντησιν μᾶς δίδουν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ διαθήκη του. Ἀπὸ τὰ πρῶτα μανθάνομεν ὅτι οὗτος κατήγετο ἐκ Κερκύρας, ὅτι εἶχεν ἐγγραφῇ εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος ὑπὸ ἔτος 1581 καὶ διετέλεσε μέλος ταύτης μέχρι τοῦ 1598, ὅτι τῷ 1588 εἶχεν ἐκλεγῆ ὡς εἰς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων Κερκύρας εἰς τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ Προσθήκης καὶ ὅτι τέλος τῷ 1590 εἶχεν ἀναδειχθῆ βικάριος — τὸ τρίτον μετὰ τὸν πρόεδρον ἀξίωμα ὅπερ κυρίως ἀφῆρα εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας — καὶ ὡς τοιοῦτος παρέμεινε ἐπὶ μίαν τριετίαν. Ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα στοιχεῖα, ἅτινα προκύπτουν ἐκ τῆς διαθήκης του, εἶναι ὅτι οὗτος ἐζωγράφιζε καὶ κατὰ τὴν Ἰταλικὴν τεχνοτροπίαν καὶ ὅτι εἶχε μαθητευόμενον τὸν Ἐμμανουὴλ ἢ Μάνον Τζανφορνάρην περὶ οὗ θὰ ἀσχοληθῶμεν εὐρύτερον, ἀποκαλύπτοντες τὰς ἀνεκδότους πληροφορίας ἃς συνεκεντρώσαμεν.

Καὶ ἰδοὺ τώρα τὰ κυριώτερα ἀποσπάσματα τῆς διαθήκης του.

Βενετία 11 Ἀπριλίου 1599 ²⁾. — Θωμᾶς Μπατᾶς τοῦ ποτε Νικολάου ἐκ Κερκύρας. . . ἀφίνω Δουκάτα 1000 τῶν ὁποίων τὸ ἔσοδον θὰ καρπῶται ἡ σύζυγός μου, ἐφ' ὅσον ζῆ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της νὰ διατίθεται πρὸς ὑπανδρείαν ὀρφανῶν παρθένων Ἑλληνίδων. Ἐν τυχὸν ἤθελε συστηθῆ Μοναστήριον διὰ Καλογραίας, θέλω τὸ εἰσόδημα — ἀντὶ τῶν παρθένων — νὰ διατίθεται ὑπὲρ τῶν Καλογραίων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρακαλοῦν Κύριον τὸν Θεὸν δι' ἐμέ.

¹⁾ Εἰς τὴν διαθήκην εἶναι Thomio (=Θωμᾶς) Battà. Εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος σημειοῦται πότε ὡς Patha πότε ὡς Batha. Εἰς δὲ τὰ Necrologi (archivio di Stato - Provveditori alla Sanità) ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐγγραφὴ: 14 Ἀπριλίου 1599 Tomio de Batista, greco, ἐκ πυρετοῦ καὶ κατάρρου μετὰ ὀκταήμερον ἀσθένειαν». Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι οὗτος εἶχε προπάτορα ὀνόματι Βαπτιστὴν καὶ ἐπειδὴ ἐν Βενετίᾳ τὸν Battista τὸν συντομεύουσιν εἰς Batta, τὸ ἀκριβὲς ὀνοματεπώνυμόν του εἶναι πιθανότατα: Θωμᾶς Βαπτιστῆς τοῦ Νικολάου· περαιτέρω θὰ συναντήσωμεν καὶ ἄλλον ζωγράφον: Zorzi de Batta, ἴσως συγγενῆ του, προτερόχρονον ἐν Βενετίᾳ διότι φέρεται ἐγγεγραμμένος τῷ 1560. Εἰς δὲ τὴν Μοῆν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου ἐπὶ τῆς νησίδος Ἰωαννίνων ἀνεύρομεν μίαν εἰκόνα παλαιάν - πιθανῶς τοῦ 16^{ου} ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17^{ου} - ἡμικατεστραμμένην, ἀλλὰ καλῆς τέχνης μὲ τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν: «Μάρκος Βαθᾶς ἔγραφεν». Μήπως τυχὸν ὁ Βαθᾶς οὗτος εἶναι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας μὲ τὸν ἄνω Θωμᾶν;

²⁾ Archivio di Stato, Notaio Nicola Doglion Busta 344 Test° N° 588.

«Ἐπικυρῶ τὴν ὑπόσχεσιν ἣν ἔκαμα εἰς τοὺς αἰδεσίμους Ἱερομονάχους τοῦ Ἁγίου Ὁρους¹⁾ διὰ δουκάτα 100, τὰ ὅποια θέλω νὰ τοῖς σταλοῦν. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν ἀφίνω δουκ. 25 καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας ἕν ἀπὸ τὰ δύο ἀργυρᾶ ποτήρια—καὶ νὰ τὸ ἐκλέξῃ ὁ ἴδιος τῆς ἀρεσκείας του—ὡς ἐπίσης μισὴ δωδεκάδα περοῦνια ἀργυρᾶ καὶ μισὴ δωδεκάδα χουλιάρια, ὁμοίως. Εἰς τὰς Μοναχὰς ἀνὰ ἕν δουκάτον. Εἰς τὸν Μάνον Τζαφουρνάρην μαθητευόμενόν μου²⁾ (a Mano Dzafornarí mio garzon) ὅλα τὰ ἰχνογραφήματά μου (disegni) τόσον τὰ Ἑλληνικῆς ὅσον καὶ τὰ Ἱταλικῆς (all' Italiana) τεχνοτροπίας, ἐπίσης ὅλα τὰ μάρμαρα³⁾ ὡς καὶ τὰ ῥοῦχα πὺν τοῦ ἔκαμα. Εἰς τὴν ὑπέρτερίαν μου Μαρίαν δουκ. 25 ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ της καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μείνῃ μὲ τὴν γυναῖκα μου. Καὶ ἂν θελήσῃ νὰ ὑπανδρευθῆ, καὶ νὰ πάρῃ ἄνδρα **Ἑλληνα** νὰ τῆς δοθοῦν καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἔπιπλα, ἦτοι κρεβάτι, στρώμα, παραπετάσματα κ.λ.π. Ἐν ὅμως δὲν ὑπανδρευθῆ **μὲ Ἑλληνα νὰ μὴ τῆς δοθῆ τίποτε.**

«Εἰς τοὺς πτωχοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς θανάς μου νὰ δοθοῦν δουκάτα 10. Θέλω νὰ ψαλῆ ἢ νεκρῶσιμος ἀκολουθία κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν δόγμα καὶ νὰ γίνουν ὅλα τὰ συνήθη διὰ τὰς κηδείας, νὰ ταφῆ δὲ ὁ νεκρὸς μου ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας εἰς καλὴν θέσιν, ὅπως ἀξίζει εἰς τὴν μακρὰν μου ὑπὲρ αὐτῆς ὑπηρεσίαν⁴⁾.

Ἐπιτρόπους καὶ ἐκτελεστὰς ἀποκαθιστῶ τὸν Ἀνδρέαν Στίνι ὡς καὶ τὸν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας».

Ὁ Συμβολαιογράφος **Νικόλαος Δολιόν.**

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῇ 14 Ἀπριλίου 1599.

*
**

Ἐρμανουὴλ Τζαφουρνάρης

Οὗτος ἐμαθήτευσεν, ὡς εἶδομεν, παρὰ τῷ Κερκυραίῳ Καθηγητῇ τῆς ζωγραφικῆς ἐν Βενετίᾳ, Θωμᾷ Μπατᾶ, ὅστις διὰ διαθήκης τῷ ἀφῆκεν ὅλα τὰ σχέδιά του τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ Ἱταλικῆς τεχνοτροπίας.

¹⁾ Ἐκ τοῦ σημείου τούτου καταφαίνεται ὅτι οὗτος ἐμαθήτευσε πιθανώτατα ἐκεῖ.

²⁾ Ὡς γνωστὸν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον καὶ δὴ καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας, ἀπὸ τοῦ 1500 καὶ ἐντεῦθεν, ἐν Βενετίᾳ ὑπῆρχον αἱ ἐπαγγελματικαὶ ὀργανώσεις (arti e mestieri) ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶχεν αὐτόνομον διοίκησιν. Προκειμένου δὲ νὰ ἐγγραφῆ τις μέλος καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἄδειαν ἐξασκήσεως, ὄφειλε προηγουμένως νὰ διέλθῃ τὰ καθωρισμένα ἔτη ὡς garzone (μαθητευόμενος) καὶ εἶτα *υπεβάλλετο εἰς ἐξετάσεις*, ἕκαστος ἐν τῇ τέχνῃ ἣν ἐξέμαθε καὶ ἐπιτυχάνων ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὴν οἰανδήποτε τέχνην, διότι ὅλα αἱ τέχναι *ἀδιακρίτως* ἦσαν ὀργανωμέναι καὶ κοινούς εἶχον τοὺς κανονισμούς.

³⁾ Μαρμωρὶ ἐννοοῦνται καὶ αἱ προτομαὶ ἐκ μαρμάρου καὶ ἄλλα κομψοτεχνήματα καὶ διόλου παράδοξον νὰ ἦτο καὶ γλύπτῃς ὁ Μπατᾶς.

⁴⁾ Ἐκ τούτου συνάγομεν ὅτι οὗτος εἰργάσθη καὶ διὰ τὴν εἰκονογράφησιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ Μητροῦον τῆς Ἑλλήν. Ἀδελφότητος εὐρίσκεται ἐγγεγραμμένος ὡς ἔπεται : «Manuel Zanfornari da Corfou 1600» καὶ διετέλεσε συνεχῶς μέλος μέχρι καὶ τοῦ 1631.

Ἐν Βενετία εὐρισκόμενος, ἐνυμφεύθη κατὰ τὸ 1605 — δὲν ἔχομεν σαφεῖς ἐνδείξεις — τὴν Ἑλένην τοῦ Θωμᾶ Σοδερίνη ἐκ Κύπρου καὶ ἀπέκτησε τὸν Ἰζάν Θεόδωρον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπομένης ἐγγραφῆς :

«1606 30 Ἰανουαρίου (ἐν. ἔθ.) Ἰζάν Θεόδωρος τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἰζανφουρνάρη καὶ Ἑλένης ἐβαπτίσθη παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας κ. Γαβριήλ. Ἀνάδοχοι Δημήτρ. Γονέμης, Θωμᾶς Φλαγγίνης, Ἰούλιος Σοδερίνης».

Τῇ 7 Φεβρ. 1607 ἐβαπτίσθη ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Ἀνδρέας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, τὴν 29 Ἰανουαρ. 1609 ὁ τρίτος Θωμᾶς¹⁾ ἢ Τόμιος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τέλος τὴν 30 Ἰουνίου 1611 ἐβαπτίσθη ἡ θυγάτηρ του Ριόζα ὑπὸ τοῦ ἰδίου Φιλαδελφείας.

Εἰς τὰ βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων ἀνεύρομεν τὸν Ἐμμ. Ἰζανφουρνάρην ὡς ἀνάδοχον ἢ παράνυμφον, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἦτοι. ἀπὸ τοῦ 1599-1627, ἔνθα ἀναφέρεται πότε ὡς Ἐμμανουὴλ καὶ πότε ὡς Μάνος καὶ μόνον τὸ 1615 εἰς τινα βάπτισιν προστίθεται καὶ τὸ ἐπάγγελμα «ζογράφος»²⁾.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἰζανφουρνάρη ὠνομάζετο Γεώργιος ὡς τοῦτο μανθάνομεν ἀπὸ μίαν διαθήκην (Testamenti Notaio Doglioni, φάκελλος 344. διαθήκη ἀριθμ. 473) ὑπὸ χρονολογίαν 20 Ὀκτωβρίου 1605, ἔνθα ὑπογράφει ἰδιοχείρως ὡς μάρτυς : «εγὼ εμμανουὴλ υἱος τοῦ ποτε Ἰζόριτζη Ἰζανφουρνάρη μαρτιρὸν, παρακαλετὸς μάρτυρας καὶ εἰς τὸν ὄρκον μου»³⁾.

Ἀνείχθη καὶ εἰς τὰ Κοινοτικά ὁ Ἰζανφουρνάρης. Οὕτω τὴν 3 Δ/βρίου 1623 μέλος ὦν τοῦ Συλλόγου, ὡς εἰς τῶν ἀντιπροσώπων Κερκύρας, ἐξελέγη ὡς Βικάριος. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη ἦτοι τὴν 1^{ην} Ἰουνίου 1625 συνῆλθεν ὁ Σύλλογος πρὸς ἀνάδειξιν νέου βικαρίου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἰζανφουρνάρη, ἀναχωρήσαντος ἐκ Βενετίας, (per far uu vicario in loco di Manoli Zanfornari partito da Venezia). Πλὴν ἡ ἀπουσία του ὑπῆρξεν ὀλιγόμηνος, διότι εἰς τὸ Μητροῦον ἐξηκολούθει κατ' ἔτος νὰ ἀνανεώνη τὴν συνδρομὴν καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία διακοπὴ ἀπὸ τοῦ 1600 ἕως τὸ 1631.

Εἰς τὸ Μητροῦον εἶναι ἐγγεγραμμένη καὶ ἡ σύζυγός του «Elena consorte di

¹⁾ Οὗτος ἐνυμφεύθη^{α)} ἐν Βενετία τῇ 10 Αὐγούστου 1633 τὴν Καιζιλίαν Ἰζάν Ἀντόνιο Σοδερίνη, ἱερουργόντος τοῦ πανιερωτ. ἀρχιεπ. Κεφαλλ. καὶ Ζακύνθου Κοῦ Νικοδήμου Μεταξᾶ καὶ διέπρεψεν ἐν Βενετία, καταλαβὼν τρεῖς τὴν προεδρείαν τῆς Ἑλλήν. Κοιότητος καὶ ἀποκτήσας τὸν τίτλον τοῦ Ἐξοχωτάτου.

²⁾ Τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν ἀναδόχων τὰ ἐσημείωνον οἱ ἐφημέριοι.

³⁾ Ὁ Ἰζανφουρνάρης ἠθέλησε νὰ μεταφράσῃ τὴν συνῆθη φράσιν τῶν μαρτύρων «pregato et giurato» τὸ pregato σημαίνει ὅτι προσήρχοντο προσκαλούμενοι, ὄχι ἐπὶ πληρωμῇ.

α) Παράνυμφος ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης.

Emanuel Zanfornari figlia del S-r¹⁾ Tomaso, ἀπὸ τοῦ 1623 μέχρι τοῦ 1629 καὶ ἀπὸ τοῦ 1638 μέχρι τοῦ 1646.

*
* *

Τὸν Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρην ἀνεύρομεν καὶ εἰς τὸ Rodolo²⁾ τῆς Ἐκκλησίας ἔνθα τῷ 1611 ὑπογράφων ἰδιοχείρως «Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρης» (καὶ ὄχι Τζὰν Φουρνάρι) προσφέρει Δουκ. 10. τῷ 1613 Δουκ. 5. τῷ 1614 Δ. 2. τῷ 1615 Δ. 1. τῷ 1617 Δ. 2. τῷ 1618 Δ. 5. τῷ 1624 Δ. 2. τῷ 1628 Δ. 2. τῷ 1629 Δουκ. 2 καὶ τῷ 1630-25 Αὐγούστου Δ. 2. Καὶ εἰς ὅλας τὰς σελίδας, ὡς ἄνω, ὑπογράφει ἰδιοχείρως.

Ἄλλας πληροφορίας ἔχομεν ἀπὸ τὴν διαθήκην τοῦ υἱοῦ του Θωμᾶ γενομένην ἐν Βενετία τῇ 14 Φεβρουαρίου 1651 (Συμ/φος Alessandri — φάκελλος 1139 Διαθήκη ἀριθ. 267). «Ἐγὼ ὁ Θωμᾶς, γράφει, Τζανφουρνάρης τοῦ ποτε Ἐμμανουὴλ δικηγόρος . . . ἀφίνω τοῦ ἁγ. ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέα δουκάτα δύο χιλιάδας καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ μου ἀδελφοῦ Θεοφύλακτου δουκάτα 1000 καὶ δύο πίνακας ἑλληνικῆς τεχντροπίας (alla greca) ποὺ ἔχω στὸ σπίτι μου καὶ ἄς ἐκλέξῃ ὁ ἴδιος τῆς ἀρεσκείας του . . .».

Κατὰ ταῦτα, ὁ Θεοφύλακτος Ἱερομόναχος ὁ Τζανφουρνάρης, ὁ λόγιος οὗτος καὶ καλλιγράφος, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων καὶ ὅστις διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐφημέριος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ Ἐμμανουὴλ, τὸν Τζὰν — Θεόδωρον ὅστις περιβληθεὶς τὸ ἱερατικὸν σχῆμα μετέτρεψε τὸ «Θεόδωρος» εἰς «Θεοφύλακτος».

Ἀπὸ τὴν διαθήκην ἐπίσης μανθάνομεν ὅτι ὁ Θωμᾶς, ὁ ἐξοχώτατος, ἦτο πλουσιώτατος, ὅτι εἶχεν ἔπαυλιν ἔξω τῆς Βενετίας εἰς τὸ Strà, ἔνθα καὶ ἀπεβίωσεν ὄχι ἀκόμη πεντηκοντούτης — τῇ 8^η Ἰουνίου 1656 καὶ μεταξὺ ἄλλων ἀφῆκε δουκ. 4000 εἰς μίαν ἀνεπιὰν τῆς γυναικός του ἣν εἶχε εἰς τὸ σπίτι του ὡς ψυχοπαῖδα, ὡς καὶ δουκ. 500 εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων, ἵνα ταφῇ ἐντὸς αὐτῆς, παραπλεύρως τοῦ τάφου τῆς μητρός του, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ πατήρ του ἀπέθανε μακρὰν τῆς Βενετίας ἔνθα μετὰ τὸ 1631 χάνονται τελείως τὰ ἴχνη.

*
* *

Κλείοντες τὸ περὶ Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρη—ἐνὸς ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους βυζαντινοὺς ἀγιογράφους—κεφάλαιον σημειοῦμεν ὅτι παρὰ τῇ Ἑλλην. Κοινοῦτητι Βενετίας, πλὴν τῶν δύο γνωστῶν φορητῶν εἰκόνων του, ἦτοι «Ἡ Κοίμησις τοῦ Ἁγ. Σπυρί-

¹⁾ = Signor.

²⁾ Ἡ διαθήκη εἶναι τῆς Μορεζίνας ἐκ Κων/πόλεως χήρας τοῦ ποτε Νικολὸ Βολοντέρο ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἡ ὁποία, «μὴ ἔχουσα κανένα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον» μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἀφίνει εἰς τὸν ἱερομόναχον τοῦ Μαριμαρᾶ (Κων. πόλεως) Ματθαῖον Κολιτσιδὴν ἀρχιμανδριτὴν ὄλα τὰ ὑπάρχοντά της. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἁγ. Γεωργίου δουκ. 30. Εἰς τὸν Μητροπολιτὴν Φιλαδελφείας 20 καὶ εἰς τοὺς ἐφημερίους δουκ. 10.

δωνος» χρονολογουμένη: 1595 καὶ ἡ «Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας», φυλάσσεται καὶ ἑτέρα εἰκόν του, παριστῶσα τὴν Θεοτόκον Βρεφοκρατοῦσαν — τοῦ τύπου τῆς Ἀμολύντου — διαστάσεων 84 × 64 καὶ μὲ ὑπογραφὴν: «Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρη χεῖρ».

**Ἰωάννης Βλαστός. — Ζάνες Πουνιαλέττος. — Ἐμμανουὴλ Τζάνες
Μπουνταλῆς καὶ Κωνσταντῖνος Τζάνες**

Πρῶτον ἐν Βενετία συναντῶμεν τὸν ἱερέα Γεώργιον Βλαστόν τὸν ὁποῖον ὁ Γαβριὴλ Σεβῆρος ὑπέδειξε τῷ 1579, κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Ἑλλην. Ἀδελφότητος, ὡς ἀντιπρόσωπόν του. Οὗτος ἐστάλη τῇ 22 7βρίου 1583 εἰς Κων/πολιν, κομιστὴς μιᾶς ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἑλλ. Ἀδελφότητος πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, δι' ἧς ἀπεποιοῦντο τὴν προταθεῖσαν ἀνακήρυξιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Γεωργίου εἰς Σταυροπήγιον. Ὁ Γεώργιος Βλαστός ἐπωνομάζετο Πουνιαλέτος, ὡς τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος καὶ ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία τὰ ἐκτυπωθέντα ἀπὸ τοῦ 1586-1599 παρὰ τῷ Ἑνετικῷ Τυπογραφείῳ Zanetto, «ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Γεωργίου ἱερέως τοῦ Βλαστοῦ ἐπονομαζομένου Πουνιαλέτου». Υἱὸς τούτου εἶναι ὁ Ἰωάννης Βλαστός, ἱερεὺς ἐπίσης ὡς μαρτυρεῖ τὸ κάτωθι πρακτικόν: ¹⁾

«1589 Μαρτίου 9. — Ἐκτιμῶντες τὰς καλὰς ὑπηρεσίας τῶν ἱερέων Γεωργίου (Zorzi) καὶ Ἰωάννου (Zuane) Βλαστοῦ τῶν λεγομένων Πουνιαλέτι (ditti Pugnaletti), εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς ἱερεῖς Πουνιαλέττους, πατέρα καὶ υἱὸν (ali doi pretti Pugnaletti padre e figliolo) ἀποφασίζομεν νὰ δοθοῦν δονκ. 50 ἥτοι ἀνὰ 25, ἵνα ὑπηρετήσουν ὡς ψάλται. — Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ διὰ ψήφων 29 κατὰ 5.

Ὁ Ἰωάννης Βλαστός ἐξελέγη τῷ 1584 ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας Ἀγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν καὶ τῷ 1586 ἀνενώθη ἡ ἐκλογὴ δι' ἄλλα δύο ἔτη μὲ ψήφους 34 κατὰ 2 (συνεδριάσις 13 Ἀπριλίου 1586).

Καὶ φθάνομεν εἰς τὸ 1598 ὅτε εὐρίσκομεν εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς Κοινότητος τὰς κάτωθι ἐγγραφάς: «1598 Αὐγούστου 15: a Zuane Vlastò per un disegno £ 16.10 ²⁾ καὶ 1599 Μαΐου 13 ³⁾: a Zuane Pugnaletto per il disegno fatto de S. Zuane e di nostra madona Benedetta ⁴⁾ £ 13 καὶ τέλος τὴν ὑπὸ χρονολογίαν 16 Δεκεμβρίου 1599 ⁵⁾: ducati 10 contadi a Prete Zane Pugnaletto resto di doi figure, pittura de

¹⁾ Capitolare I σελ. 78.

²⁾ = Εἰς τὸν Ἰωάννην Βλαστόν δι' ἓν σχέδιον.

³⁾ = Εἰς Ἰωάννην Πουνιαλέττον διὰ τὸ σχέδιον ποῦ ἔχαμε τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῆς Παναγίας τῆς Εὐλογημένης.

⁴⁾ Εἶναι αἱ δύο ψηφιδωταὶ εἰκόνες τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου αἱ ὁποῖαι περιστοιχίζουσιν τὸν ἐπὶ θρόνου καθήμενον Ἰησοῦν Χριστόν, οὗτινος τὰ σχέδια ἐν συναγωνισμῷ μετὰ τοῦ Palma, ἔδωκεν ὁ Θωμᾶς Μπατᾶς.

⁵⁾ Τὴν αὐτὴν περίου ἐποχὴν 10 Ἰανουαρίου 1599 (ἐν. ἔθ.) ἦτοι 1600, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐγγραφὴ διὰ δονκ. 24 μετρηθέντα εἰς τὸν Ἰάκωβον Βασιλάκη (Jacomo Vassilaki) ὅστις δὲν εἶναι ἐν

mosaico ἦτοι: δουκάτα 10 μετρηθέντα εἰς τὸν ἱερέα Γιάννην Πουνιαλέτον, ὑπόλοιπον διὰ δύο εἰκόνας, ζωγραφία διὰ ψηφιδωτόν».

Ἀναμφισβήτητον προκύπτει ἀπὸ τὰς ἐγγραφὰς ταύτας τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰωάννης Βλαστός ὁ ἐπονομαζόμενος Πουνιαλέτος μὲ τὸν Zuane ἢ Zane Pugnaletto, **εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.**

Ὅστε ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ κ. Σπ. δὲ Μπιάζη ἣν ἐπανάλαβεν ὁ κ. Δ. Σισιλιᾶνος (Ἑλληνες Ἀγιογράφοι — σελ. 61) ὅτι δῆθεν ὁ Ἰωάννης Βλαστός ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Τζάνε.

Υἱοὶ τούτου εἶναι, ὁ Φραντσέσκος, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ Ἐμμανουήλ καὶ ὁ Μαργῖνος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν Βενετία τότε ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι οἰκογένειαι μὲ τὸ ἐπώνυμον Βλαστός τόσο ἀπὸ τὰ Χανιά ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν Ρεθύμνην, ὁπόθεν κατήγето καὶ ὁ Ἰωάννης Βλαστός — καὶ τοῦτο φαίνεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπὸ τὸ Μητροῶν τῆς Ἀδελφότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὸ περὶ Σχολῆς Κεφάλαιον, ἔνθα τῷ 1614 ἐδίδασκεν ὁ ἐκ Ρεθύμνης Νικόλαος, ἱερεύς, ὁ Βλαστός, ἄσχετος πρὸς τοὺς περὶ οὗ ὁ λόγος Βλαστούς, οἱ ὅποιοι ἀκριβῶς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶχον τὴν παρωνυμίαν «Πουνιαλέτοι» — συνέπεσε δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν νὰ ἔλθῃ εἰς Βενετίαν καὶ ἄλλη οἰκογένεια Πουνιαλέτων ἐκ Μήλου, διὰ ταῦτα ὁ διασημότερος τῶν τεσσάρων εἰρημένων ἀδελφῶν, ὁ Ἐμμανουήλ, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἐγκατέλειπε τὸ ἐπώνυμον Βλαστός, ἵνα μὴ συγχέηται μὲ τοὺς ἄλλους ὁμωνύμους, καὶ προσέλαβεν ὡς ἐπώνυμον τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του Zane — καὶ πρὸς τιμὴν ἀναμφιβόλως τοῦ γεννήτορός του καλοῦ τότε ζωγράφου, παρ' οὗ καὶ ἐδιδάχθη τὴν ζωγραφικὴν — ἐξ ἄλλου δὲ τὴν παρωνυμίαν «Πουνιαλέτος» τὴν μετεσχημάτισεν εἰς Μπουνιαλῆς, ἐνῶ οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ἀνεψιοὶ του, ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, ἐπονομάζονται πότε Πουνιαλέτοι καὶ πότε Μπουνιαλῆδες.

*
* *

Καὶ ἤδη ἐρχόμεθα νὰ ἀποκαλύψωμεν τὰ ἀνευρεθέντα δι' ἓνα ἕκαστον ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν ἀνέκδοτα στοιχεῖα.

Περὶ τοῦ Φραντζέσκου γνωρίζομεν ὅτι εἶχε νυμφευθῆ ἰκάποιαν Βερναρδίναν καὶ ἀπέκτησεν υἱὸν ὀνόματι Ἰωάννην καὶ θυγατέρα Ζαμπέταν· περὶ τοῦ Ἰωάννου δὲν ὑπάρχει καμμία ἐγγραφή εἰς τὰ βιβλία βαπτίσεων τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, τὰ ὁποῖα ἄρχονται ἀπὸ τοῦ 1599 καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἰδίως ἔτη παρουσιάζουν κενά.

Περὶ τῆς Ζαμπέτας γνωρίζομεν ὅτι ἐβαπτίσθη τὴν 6 Αὐγούστου 1611: «Ζαμπέτα τοῦ Φραντζέσκο δὲ Zuane καὶ Βερναρδίνας, ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπ' ἐμοῦ Ἀρσεπίου τοῦ Ἱερομονάχου.

καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Βασιλάκη τοῦ Aliense, ὡς νομίζει ὁ κ. Σισιλιᾶνος (ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 61). Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ Μητροῦ τῆς Ἀδελφότητος οἱ Βασιλάκαι ἦσαν τρεῖς, σύγχρονοι, Ἀντώνιος Βασιλάκης, Ἰάκωβος Βασιλάκης καὶ Ἰωάννης Βασιλάκης.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐνυμφεύθη τῇ 3 Μαρτίου 1636 τὴν Αἰκατερίνην τοῦ ποτε Ἰακώβου Μπόνια καὶ ἀπέκτησεν δύο θυγατέρας: τὴν Μπέταν καὶ τὴν Φιορίναν καὶ ἕνα υἱόν, τὸν Ἐμμανουήλ καὶ ἰδοὺ αἱ ἐγγραφαὶ τοῦ Βιβλίου βαπτίσεων α) Μπέτα τοῦ Ἰωάννου δὲ Francesco Πουνιαλέτου καὶ Αἰκατερίνης ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπὸ Θεοφύλακτου Ἱερομονάχου τοῦ Τζουνφουρνάρη. 22 Ἰανουαρίου 1637» β) «Ἐμμανουήλ τοῦ Ἰωάννου de Francesco Πουνιαλέτου καὶ τῆς Αἰκατερίνης ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω τῇ 19 Ἰανουαρίου 1639» γ) Φιορίνα τοῦ Ἰωάννου Πουνιαλέτου καὶ Αἰκατερίνης ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπ' ἐμοῦ Προχόρου Ἱερομονάχου τοῦ Γιαλούρη. 1641 Φεβρουαρίου 6».

Χαρακτηριστικὸν ὡς πρὸς τὸ ἐπώνυμον καὶ τὰ παρωνύμια εἶναι τὸ γεγονός· ὅτι ὁ Ἐμμανουήλ οὗτος, τοῦ Φραγκίσκου Πουνιαλέτου, ἐπειδὴ εἶχε βραδύτερον καὶ πρωτεξάδελφον — υἱὸν τοῦ θείου του Κωνσταντίνου μὲ τὸ ὄνομα Ἐμμανουήλ — ἀπέβαλε τὸ ἐπώνυμον τοῦ Τζάνε καὶ τὴν παρονομασίαν Πουνιαλέτου καὶ ἐνυμφεύθη τὴν 15 Ἰουλίου 1672 τὴν Δωροθέαν Κανακοπούλαν, ὡς Μανώλης Βλαστός, ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἐμμανουήλ τοῦ Παδοβᾶ, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν σχετικὴν ἐγγραφὴν εἰς τὸ Βιβλίον Γάμων.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν Φραγκίσκον.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸν Κωνσταντίνον Τζάνε Μπουνιαλῆν ἢ Πουνιαλέτον, τὸν ὑποδιάκονον καὶ διδάσκαλον τῆς ζωγραφικῆς ὡς κατωτέρω ἀναφέρεται. Οὗτος εἶχε σύζυγον ὀνόματι Καλὴν ἢ Καλίτσαν¹⁾ καὶ ἔσχε δύο υἱοὺς — τὸν Ἐμμανουήλ καὶ Γεώργιον — καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Ἀντωνίαν:

α) «1662 - Ἰουνίου 2. — Ἐμμανουήλ Κωνσταντίνου Ζάνε λεγομένου Μπουνιαλῆ καὶ Καλίτσας ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ ἱερέως Ἀντωνίου τοῦ Μπούμπουλη».

β) «1655 - Νοεμβρίου 26. — Ἀντωνία θυγάτηρ τοῦ Κωνσταντίνου ὑποδιακόνου τοῦ Τζάνε καὶ Καλίτσας, ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ Φιλοθέου Σκούφου Ἱερομονάχου».

γ) «1658 - Μαΐου 14. — Γεώργιος υἱὸς τοῦ ὑποδιακόνου Κωνσταντίνου τοῦ Τζάνε καὶ Καλίτσας ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ Φιλοθέου Ἱερομον. τοῦ Σκούφου».

Ἡ Ἀντωνία συνεζεύχθη τῇ 22 Φεβρουαρίου. 1685 καὶ ἰδοὺ τὸ σχετικὸν πρακτικόν: «αχπέ. Φεβρ. κβ'. Μάριος ὁ εὐγενὴς υἱὸς τοῦ ἐντημοτατου²⁾ αὐθεντη Μπότζα καὶ τῆς ευγενέστατης Κυρίας Πετήνας Προτονοταροπούλας ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς Κρήτης ελαβε διὰ γυνέκα τὴν κυρίαν Αντωνία θυγατέρα του ποτε διδασκάλου Ζωγράφου Κωνσταντίνου Τζάνε λεγομένου μπουνιαλῆ ἀπὸ τὸ δέθεμος καὶ εστεφανώθη ὑπ' ἐμου ἐφημερίου Ἐμμανουήλ ἱερέως τοῦ Τζάνε τοῦ θίου αὐτῆς ἐν τῷ Ναῶ τοῦ μεγαλομάρτυρος

¹⁾ Αὕτη ἀπεβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 40 ἐτῶν, τῇ 7 Μαρτίου 1663 ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ βιβλίον θανάτων τοῦ Sant Antonino: mad. Calì consorte del Sr Costantino Zane, Pitor da Rettimo d'anni 40. ἦτοι: ἡ κυρία Καλὴ σύζυγος τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ζάνε ζωγράφου ἐκ Ρεθύμνης ἐτῶν 40.

²⁾ Ἀντιγράφωμεν ἀκριβῶς τὸ κείμενον ὡς ἔχει.

Γεωργίου: κουμπάροι ὁ λογιότατος καὶ σοφότατος διδάσκαλος ἱερεὺς Ματθαῖος ὁ τιπάλδος, ὁ ἐκλαμπρότατος αὐθέντης Περναρδῆς Πρεμαρῆς, ὁ ἐκλαμπρ. αὐθ. Τζουάνης παρώτζης, ὁ ἐκλαμπρ. αὐθ. Φρατζέσκος ντὲ μέτζος, ὁ σοφότατος αὐθ. τοτόρες Ἰω. Τζιγάλας, ὁ ἰατροφιλόσοφος αὐθ. Ἐμμ. Βάρδας, ὁ ἐκλαμπρ. αὐθ. Τζουάνε Πρεμαρῆς, ὁ εὐγεν. αὐθ. Ἀνδρέας Χαλικιόπουλος, ὁ αὐθ. Ἀπόστολος Σεβαστός, ὁ αὐθ. Τζόρτζη Φλαμίνης, ὁ πανευγεν. Μάρκος καγιάννης, ὁ αὐθ. τοτόρες μπενέτος σακελλάριος, ὁ τοτόρες αὐθ. μαρκαντώνιος Ἀχέλης, ἡ κυρία Κικελερίνα Τζαγκαρόλο».

Τὸ πρακτικὸν τοῦτο, γραμμένον παρὰ τοῦ Ἐμμ. Ζάνε μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα καλλιγραφικὰ γράμματα, ἅτινα μεταχειρίζεται καὶ εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῶν εἰκόνων του, μᾶς ἀποκαλύπτει τρία τινά — πρῶτον: ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Τζάνες, ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Ἐμμανουήλ, ὡς ἐγράψαμεν καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου καὶ αἴρονται οὕτως αἱ ὑφιστάμεναι τυχὸν ἀμφιβολίαι ¹⁾, δεῦτερον: ὅτι ὁ Ἐμμανουήλ ἔχαιρε μεγάλης ὑπολήψεως ἐν Βενετία, ἀφοῦ τόσοι ἐκλαμπρότατοι ἐτίμησαν ὡς κουμπάροι τὴν ἀνεψιάν του καὶ τρίτον: ὅτι ὁ ὑποδιάκονος Κων/τῖνος δὲν ἠύρισκετο τότε ἐν ζωῇ.

Πρὸς ἔτι μεγαλειτέραν ἐπικύρωσιν τῶν ἄνω, ἔχομεν καὶ ἄλλην ἐγγραφὴν μεταγενεστέραν κατὰ τι: 1684, 22 Ἰουλίου. Ζαμπέτα ²⁾ τοῦ Γεωργίου Τζάνε ³⁾ λεγομένου Μπουνιαλῆ καὶ τῆς Ἀνεζίνας ⁴⁾ ντὲ Τζόρτζι, ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ Ἐμμανουήλ ἱερέως τοῦ Τζάνε τοῦ *μεγάλου αὐτῆς θείου*».

Καὶ ταῦτα ὡς πρὸς τὸν Κων/τῖνον Τζάνε τοῦ ὁποίου φυλάσσεται παρὰ τῇ Ἑλλην. Κοινοῦτητι μία μικρὰ εἰκὼν «δέησις Γρηγορίου ἱερέως τοῦ Μαροῦ, χεῖρ Κωνσταντίνου Τζάνε ἀχπβ'».

* * *

Περὶ τοῦ ἄλλου ἀδελφοῦ Μαρίνου ὅστις εἶναι γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς ἐμμέτρου στιχουργήματος περὶ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου καὶ μιᾶς κατανύξεως ὠφελίμου ⁵⁾, δὲν ἀνεύρομεν ἄλλο τι στοιχεῖον εἰμὴ μόνον ὅτι ἐνεγράφη εἰς τὸ Μητροῦρον τῆς Ἀδελφότητος — Marin Zane Bugniali 1674 — καὶ διετέλεσε μέλος μέχρι τοῦ 1685.

Καὶ ἤδη παραθέτομεν τὰ στοιχεῖα τὰ ἀφορῶντα τὸν διαπρεπέστερον ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν, τὸν Ἐμμανουήλ. Οὗτος ἐγεννήθη, πιθανώτατα ἐν Κρήτῃ — διότι ἐν Βενετία παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοῦτητι δὲν ὑπάρχει σχετικὴ ἐγγραφὴ — τῷ 1610 καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Βενετία, ὀγδοηκοντούτης, τῇ 28 Μαρτίου 1690 ⁶⁾ ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὴν

¹⁾ Δ. Σισιλιάνου ἐνθ. ἀν. σελ. 218.

²⁾ Ζαμπέτα, Μπέτα ἢ Μπετίνα εἶναι ἡ Ἐλισσάβητ (Ἰταλ. Elisabetta).

³⁾ Υἱοῦ τοῦ ὑποδιακόνου Κωνσταντίνου.

⁴⁾ Αὕτη εἶναι ἐγγεγραμμένη εἰς τὸ Μητροῦρον τῆς Ἀδελφότητος ὡς Anesina Vlastopula.

⁵⁾ Ὁρα Κ. Α. Μέριτζιου: Ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκέων - Ἡπειρωτ. Χρον. Γ'. σελ. 40 καὶ 64.

⁶⁾ Ὁ κ. Σισιλιάνος (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 204) γράφει ὅτι ἡ καλλιτεχνικὴ δρασίς του ἐκτείνεται μέχρι τοῦ 1694. Ἀναμφιβόλως πρόκειται περὶ τυπογραφικοῦ λάθους, διότι εἰς τὰς ἐπομένους σελίδας τῆς ἀξιολόγου πραγματείας του ἡ χρονολογία τῶν εἰκόνων δὲν ἐκτείνεται πέραν τοῦ 1684. Ἄλλως τε τῷ 1694 δὲν ἠύρισκετο ἐν τῇ ζωῇ.

ἀκόλουθον ἔγγραφὴν εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Sant Antonino, ὅπου κατεγράφοντο οἱ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς ἐκκλησίας μας ἀποθνήσκοντες ὁμογενεῖς.

«28 Μαρτίου 1690. — Ὁ αἰδέσιμος ἱερεὺς Ἐμμανουὴλ Ζάνε ἐφημέριος ἐν τῷ Ἁγ. Γεωργίῳ τῶν Γραικῶν, ἑτῶν 80 περίπου, ἀπεβίωσε σήμερον μετὰ τεσσαρακονθήμερον ἀσθένειαν, ἐκ γεροντικοῦ μαρασμοῦ καὶ πυρετοῦ. Ἰατρὸς ὁ ἔξοχότ. Βάρδας. Θὰ τὸν θάψῃ ὁ ἀνεψιός του».

Ἀπὸ τὰ Βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων τῆς Ἐκκλησίας μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ δὲν ἐχορημάτισε μόνον τὸ 1659 ὡς ἐφημέριος—καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Βελοῦδος— ἀλλ' ἐπὶ σειρὰν ἑτῶν καὶ δὴ τὸ 1659-60-61-62-63-71-72-73-74-75-76-77-79-80-81-82-84-86-87 καὶ 1689. Ἐτέλεσε δὲ κατὰ τὰ 20 ταῦτα ἔτη περὶ τὰς 69 βαπτίσεις καὶ γάμους, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰς ἰδιοχείρους ἐγγραφάς του, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοτε μὲν ὑπογράφει ὡς Ἐμμανουὴλ Τζάνες καὶ ἄλλοτε ὡς Ἐμμανουὴλ Τζάνες Μπουνιαλιῆς καὶ μίαν ἢ δύο φορὰς ὡς Ἐμμανουὴλ Ζάνες.

Ὁ Ἐμμανουὴλ εἶχεν ὑποβάλει ἤδη ἀπὸ τοῦ 1655-24 Μαρτίου αἴτησιν—ὡς μαρτυροῦν τὰ Ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος—νὰ διορισθῇ ἐφημέριος, ὑπισχνούμενος νὰ ἀναλάβῃ *δωρεὰν* τὴν εἰκονογράφησιν τοῦ Ναοῦ. Ἄλλ' ἡ αἴτησις δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ μετὰ τινα ὅμως ἔτη εἰργάσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ Ἐμμανουὴλ καὶ ὁ πρόεδρος κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου τῶν 40 καὶ προσθήκης, ἔδωκε Λουκάτα 52 εἰς τὸν «Μπουνιαλιῆν καὶ τοὺς ἀδελφούς του διότι ἐδιώρθωσαν μερικὰς εἰκόνες».

Εἰς τὸ Rodolo τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν ἐμφανίζεται συχνὰ μὲ τὸν ὄβολόν του¹⁾ ὁ Ἐμμανουὴλ καὶ ὡς δεῖγμα τῆς ὑψίστης του ἀφιλοκερδείας, ἀντὶ τῆς συνήθους συνδρομῆς γράφει ἰδιοχείρως τῷ 1686 «Ἐμμανουὴλ Ἱερεὺς ὁ Ζάνες «δὲν θέλο *τίποτας* διὰ ταῖς φργοῦρες ὅπου ἔκαμα».

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Ζάνες ὅστις μαζὺ μὲ τὸ ἀνώτερον ζωγραφικὸν τάλαντον συνήνωνε καὶ ἀνωτερότητα ψυχῆς καὶ μετέρχετο τὴν τέχνην, ἧς μᾶς ἐχάρισεν ὑπέροχα δεῖγματα, ὅχι ὡς ἐπαγγελματίας, ἀλλ' ὡς ἰδεολόγος.

Ἄλλοι ἀγιογράφοι

Φιλόθεος Σκοῦφος: Οὗτος, εἷς ἐκ τῶν πέντε μεγάλων ἀγιογράφων τῶν μέσων τοῦ 17^{ου} αἰῶνος—ὡς τὸν χαρακτηρίζει ὁ κ. Δ. Σισιλιάνος²⁾—ἐχορημάτισεν ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Βενετίᾳ, οὐ μόνον τῷ 1655, ὡς ἔγραψεν ὁ Βελοῦδος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα 1656, 1657, 1658 καὶ 1659, ὡς προκύπτει ἀπὸ τοὺς γάμους καὶ τὰς βαπτίσεις ποὺ ἐτέλεσε κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα. Εἰς δὲ τὸ Rodolo τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸ βιβλίον δηλ. ἐν ᾧ κατεγράφοντο ἐτησίως αἱ ἔκτακτοι συνδρομαί

¹⁾ Πότε μὲ ἡμισυ καὶ πότε μὲ ἓν δουκάτον.

²⁾ Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 196.

ἄς προσέφερον ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ναοῦ καὶ ἕκαστος ὑπέγραφε καὶ ἐδήλου τὸ προσφερόμενον ποσόν, ὁ Φιλόθεος Σκοῦφος—οὕτως ὑπογράφε καὶ ὄχι Θεόφιλος—εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ἄλλων δωρητῶν, προσφέρων τὸ κατὰ δύναμιν, κατὰ τὰ ἔτη 1660 μέχρι καὶ τοῦ 1668. Τὴν παρουσίαν του κατὰ τὸ 1664 ἐν Βενετία, τὴν κατεστήσαμεν γνωστὴν δημοσιεύσαντες ἄλλοτε¹⁾ ἀντίγραφον σχετικῆς του ἀποδείξεως.

Θεόδωρος Πουλάκης.²⁾ Τοῦτον συναντῶμεν³⁾ πρώτην φορὰν ἐν Βενετία τῷ 1648, ὅτε ἐβαπτίσθη τὸ πρῶτον φυσικὸν θυγάτριόν του τῇ 30 Μαΐου, ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Θεοφυλάκτου Τζανφουρνάρη, ἡ «Ἐλένη τοῦ Θεοδώρου Πουλάκη καὶ Αἰκατερίνης...» (νόθος). Ἄλλὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνῆψε νόμιμον γάμον μετὰ τινος Εἰρήνης καὶ ἰδοὺ νέα βάπτισις τῇ 17 Ἰουνίου 1649 «Βίτωρ νόμιμος υἱὸς τοῦ Θεοδ. Πουλάκη καὶ Εἰρήνης ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Τζανφουρνάρη». Τὸν ἐπανευρίσκομεν ἐν Βενετία τῷ 1671 ὅτε παρέστη ὡς ἀνάδοχος εἰς τινὰ βάπτισιν καὶ τέλος εἰς τὸ Μητροῶν τῆς Ἑλλην. Κοινότητος τῷ 1674 καὶ 1675.

Πολύτιμα τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα διὰ τὸν ζωγράφον τοῦτον περὶ οὗ ὁ κ. Σισιλιᾶνος γράφει: «οὐδεμία περὶ τοῦ βίου του ὑπάρχει ἀρχαία μαρτυρία, οὐδὲ ὁ χρόνος καθ' ὃν ἔζησεν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός, καθόσον, ὑπογράφων, σπανιώτατα χρονολογεῖ τὰ ἔργα του». Συμπληροῦντες τὰ ὑπὸ τοῦ ἰδίου κ. Σισιλιάνου περιγραφόμενα ἔκτενῶς ἔργα του, ἀναφέρομεν ὅτι παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινότητι Βενετίας εὐρίσκονται τρεῖς μικραὶ φωγραφίαι τοῦ Πουλάκη ὑπογεγραμμέναι, ἕξ ὧν ἡ μία παριστᾷ τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ἡ ἄλλη τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ ἡ τρίτη, κατὰ τι μεγαλειτέρα τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε, ὅτι δ' ἐν Ἰωαννίνοις, πλὴν τῆς εἰκόνης ἣτις ἠδύρετο ἐν τῇ Μονῇ Ἐλεούσης ἐπὶ τῆς νησίδος τῆς λίμνης—ἦν σημειῶνει ὁ κ. Σισιλιᾶνος, ἀλλ' ἡ ὁποία δυστυχῶς ἐξηφανίσθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν—ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη μεγάλη εἰκὼν τοῦ Πουλάκη⁴⁾ καλλίστης τέχνης παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κοινότητος Γραμμένο⁵⁾ (Ἰωαννίνων).

¹⁾ Κ. Δ. Μέρτζιου, ἡ Οἰκογένεια τῶν Γλυκέων σελ. 33.

²⁾ Τοῦτου ὡς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκὸς κ. Α. Κεραμιόπουλος εὐρίσκονται ὁκτὼ φορηταὶ εἰκόνες ἐν Σιατίστῃ.

³⁾ Βιβλίον βαπτίσεων Ἑλλην. Ἐκκλησίας Ἁγ. Γεωργίου.

⁴⁾ Διαστάσεων 1.17 × 81 παριστᾷ τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ ἔχει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «Ἡ εἰκὼν τῆς β' παρουσίας Χου του Θεοῦ του νυν ογδωου αιωνος.

«Κοπος καὶ σπουδὴ Θεοδωρου Πουλάκι του κρητός» ἄλλη εἰκὼν τοῦ Πουλάκη εὐρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ τῆς Πλατυτέρας ἐν Κερκύρα ὡς μᾶς ἐπληροφόρησεν ὁ Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Περιστερᾶς κ. Εὐστάθιος. Αὕτη παριστᾷ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου καὶ εἶναι διαστάσεων 88 × 68. Χρονολογία 1670, ὡς μᾶς ἐπληροφόρησεν ὁ Κερκυραῖος κ. Κοσκινᾶς.

⁵⁾ Τῇ 2 Μαρτίου 1657 ὁ «Θεόδ. Πουλάκης τοῦ ποτε Ἀγωνίου ἀπὸ τὰ Χανιά» διώρισε πληρεξούσιον κἀποιον Β. Μαγιόταν ῥάπτῃν ἐκ Χανίων» (Συμβολαιογράφος Νικολό Βελάνο—φάκελλος 13563—Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας).

Λέων Μόσκος: Τοῦτον εὐρίσκομεν τὸ πρῶτον ἐν Βενετία τῷ 1656 (3 Ἰουνίου) ὡς ἀνάδοχον εἰς τὴν βάπτισιν «τοῦ Ἁντωνίου νομίμου υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Συροποῦλου, ἀγιογράφου καὶ Εἰρήνης καὶ σημειοῦται: «Λέων Μόσκος, ἀγιογράφος ἐκ Ρεθύμνου ἀνάδοχος». Τὴν βάπτισιν ἐτέλεσεν ὁ ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας Φιλόθεος Σκοῦφος. Τὸν ἐπανευρίσκομεν ὡς ἀνάδοχον πάλιν τῷ 1681 εἰς ἄλλην βάπτισιν καὶ τῷ 1681 εἰς τὸ βιβλίον γάμων: Ὀκτωβρίου 16-1681 ὁ Λέων Μόσκος ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος ἐστεφανώθη σήμερον τὴν Zanetta Trivisana ἀπὸ τὴν Padova παρ' ἐμοῦ Γρηγορίου ἱερέως τοῦ Μαργᾶ. Τῇ 27 Δ/βρίου 1688, παρίσταται καὶ πάλιν μάρτυς εἰς τινὰ βάπτισιν καὶ ἐκ νέου ἐπίσης τῇ 30 Ἰανουαρίου 1690 (ἐν. ἔθ.), εἰς δὲ τὸ Μητροῦον τῆς Ἀδελφότητος εἶναι ἐγγεγραμμένος ὡς: Leo Mosco 1678-1688.

Ἄλλον Μόσκον ἀπὸ τὴν Ρεθύμνην ἀνεύρομεν τὸν Ἰωάννην, σύγχρονον τοῦ Λέοντος, ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἐγγραφή εἰς τὸ βιβλίον γάμων: 1657 Φεβρουαρίου 28. Ὁ Ἰωάννης Μόσκος ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος ἐστεφανώθη σήμερον τὴν Ἐργίναν Κλαροτζανοπούλα ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος ὑπὸ Ἐμμανουὴλ ἱερέως τοῦ Παδοβᾶ.

Τούτου ὑπάρχει παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινότητι μία εἰκὼν, διαστάσεων 0.90 × 0.70 παριστῶσα τὴν Σταύρωσιν «ποίημα Ἰωάννου Μόσκου ἀψιά.» τὴν ὁποίαν δὲν ἀναφέρει ὁ κ. Σισιλιᾶνος.

Ἰάκωβος Τζές: Ἄλλος ζωγράφος εἰς τὰ βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρεται ὁ Ἰάκωβος Τζές, υἱὸς τοῦ ἐπίσης ζωγράφου Ἰωάννου Τζέ, ὃν ἀναφέρει ὁ κ. Σισιλιᾶνος καὶ περὶ οὗ γράφει «οὐδὲν περὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔζησε ὁ ζωγράφος οὗτος γνωρίζομεν». Ὁ Ἰάκωβος οὗτος ἐνυμφεύθη ἐν Βενετία κατὰ τὸ 1678 ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἐγγραφή: «1678-3 Ν/βρίου «Ἰάκωβος Τζές τοῦ ποτε Ἰωάννου ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης τὴν Τζοάνναν τοῦ ποτε Μάρκου Νταληάτση ὑπὸ Γρηγορίου ἱερέως τοῦ Μαργᾶ, ἐφημερίου. Κουμπάροι: ὁ Λουκᾶς Μένγκανος ζωγράφος, Ἀντώνιος μπελούτζις ζωγράφος».

Ἀπὸ τὴν ἐγγραφὴν ταύτην μανθάνομεν δύο τινὰ, ἧτοι α) ὅτι ὁ Ἰωάννης Τζές εἶχεν ἀποθάνει πρὸ τοῦ 1678, ἄρα ἤκμασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος καὶ β) ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης.

Ὁ εἰρημένος Ἰάκωβος ἔσχεν ἓνα υἱὸν τὸν Λαυρέντιον βαπτισθέντα τῇ 5 Μαΐου 1685 καὶ τέσσαρας θυγατέρας ἧτοι: Παιουλίαν τῷ 1679, Μαρίαν-Ἐλένην τῷ 1681, Μαργαρίταν τῷ 1683 καὶ Μπέταν τῷ 1693. Ἡ ἀφορῶσα τὴν βάπτισιν τῆς Παιουλίας ἐγγραφή ἔχει οὕτω: 1679 Ἰουνίου 21. Παιουλίνα τοῦ Ἰακώβου Τζέν ζωγράφου καὶ τῆς Τζοάννας ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπὸ Ἐμμ. ἱερέως τοῦ Τζάνε. Ἀνάδοχοι: Λουκᾶς Μέγκανος, Ἀντώνιος Μπελούτζις καὶ Σπῦρος Καοντίστριας».

Τῷ 1694 ἐπανευρίσκομεν τὸν Ἰάκωβον εἰς τινὰ βάπτισιν ὑπογραφόμενον «Ἰάκωβος Τζές ζωγράφος καὶ εἰς τὸ Μητροῦον τέλος τῆς Ἀδελφότητος, εὐρίσκεται ἐγγεγραμμένος τῷ 1679 μέχρι καὶ τοῦ 1705 ὡς Giacomo Zen. Τούτου ἔργα δὲν ὑπάρχουν ἐν Βενετία.

Οἱ Λαμπάρδοι: Ἰχνη τῶν τεσσάρων εἰκονογράφων ποῦ ἀναφέρει ὁ κ. Σισιλιᾶνος ἤτοι τῶν Ἑμμανουήλ, Πέτρου, Ἰωακείμ καὶ Ἰωάννου δὲν ἀνεύρομεν εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἑλλην. Κοινότητος. Σημειοῦμεν μόνον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδίου καταρτισθέντος Καταλόγου, τὴν παρὰ τῇ Ἑλλην. Κοινότητι Βενετίας φυλασσομένην εἰκόνα τοῦ Ἑμμ. Λαμπάρδου διαστάσεων 102 × 0.64 καὶ παριστῶσαν τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον καὶ τὸν Ἅγιον Πρόχορον φέρουσαν δὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ζωγράφου ὡς ἑξῆς: «Χεῖρ Ἑμμανουήλ Λαμπάρδου AXB'» (=1602).

Εἰς τὰ βιβλία γάμων καὶ βαπτίσεων ἀναφέρονται ὀνόματα τῶν εὐγενῶν Κρητικῶν οικογενειῶν Λομπάρδου καὶ Λαμπάρδου, ὧν προηγεῖται πάντοτε ὁ τίτλος τοῦ «εὐγενεστάτου αὐθέντου». Οὕτως ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ 1575-1600 ὁ Θεόδωρος Λομπάρδος, τῷ 1574 ὁ Ἀντώνιος Λομπάρδος, τῷ 1661 ¹⁾ ὁ Βιτόρες Λομπάρδος, τῷ 1660 ὁ Φραντσέσκος Λομπάρδος ²⁾ καὶ τῷ 1673 ὡς ἀνάδοχος εἰς τὴν βάλπτισιν, Γεώργιος ἱερεὺς Ταλιᾶνος ὁ Λομπάρδος, Καστρινός.

«Τὴν 6 Φεβρουαρίου 1658 ὁ ἑξοχώτατος αὐθέντης Ἰωάννης Ἐριτσας δοτόρες ἰατροὺς ἐνυμφεύθη τὴν Ζαμπέταν Λαμπαρδοποῦλαν τοῦ ποτε Νικολάου ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης».

«Τῇ 30 Ἀπριλίου 1666 ὁ εὐγενὴς αὐθέντης Νικόλαος Λομπάρδος τοῦ ποτε Μικέλε ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης ἐστεφανώθη τὴν Ἀνεζίναν Σαγκρεδοποῦλα ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Ἀντωνίου ἱερέως τοῦ Μπούμπουλη. Κουμπᾶροι Βιτόρες Λομπάρδος καὶ οἱ κύριοι Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης Ἐρίτζος ἀδέλφια».

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Λαμπάρδων καὶ Λομπάρδων, οἱ ὅποιοι φρονοῦμεν, ὅτι ἦσαν ὁ αὐτὸς κλάδος οικογενείας καὶ ἐπωνομάζοντο ὅτε μὲν ὡς Λομπάρδοι, ὅτε δὲ ὡς Λαμπάρδοι.

Καὶ ἰδοὺ ἡ βάπτισις τοῦ πρώτου υἱοῦ τοῦ ἄνω Ἐρίτσου ἐνθα ἡ Ζαμπέτα Λαμπαρδοποῦλα γίνεται Λομπάρδου: «1661 Ἀπριλ. 16. Γεώργιος υἱὸς νόμιμος τοῦ ἑσοχώτατου αὐθέντη Ἰωάννου Ἐρίτσο δοτόρου ἱατροῦ καὶ τῆς Ζαμπέτας Λομπάρδου ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπὸ Ἑμμ. ἱερέως τοῦ Τζάνε».

Ἀνδρέας Ἐριτσος ἢ Ἐρίτζος: Ὁ ἄνω ἐμφανιζόμενος ὡς κουμπᾶρος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου, μήπως εἶναι τυχὸν ὁ μυστηριώδης — ὡς τὸν ἀποκαλεῖ ὁ φίλος κ. Α. Κύρου — ὁ τόσον συζητούμενος ὑπὸ τε τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων τεχνοκριτῶν, Ἀνδρέας ὁ Ρίτζος; Καὶ ἄλλοι μὲν τὸν θεωροῦν ὡς τοῦ 11^{ου} ἢ 13^{ου} ἢ 14^{ου} αἰῶνος, ἄλλ' ὁ διακεκριμένος τεχνοκριτὴς κ. Σισιλιᾶνος ὁ ὁποῖος εἶδε τὸ ἐν τῇ Πινακο-

¹⁾ Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (22 Ἰουνίου) παρέστη ὡς κουμπᾶρος εἰς τὸν γάμον τοῦ Ματθαίου Παγκάλου ἐκ Χίου μετὰ τὴν Ἀνεζάν Φαντέλου ἐκ Πάρου, ὁ εὐγενὴς αὐθέντης Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἐσπούδαζε τότε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παδοῦσης.

²⁾ Πρὸγονος τοῦτου Φραντσέσκος Λαμπάρδος ὑπογράφει εἰς τι ἔγγραφον τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης μεταξὺ τῶν εὐγενῶν Κρητῶν.

θήκη τοῦ Τορίνου ὑπάρχον ἔργον του «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» ἀποφαίνεται ὅτι ὁ εἰκονογράφος οὗτος εἶναι τοῦ 16^{ου} αἰῶνος». Εἶναι λοιπὸν σύγχρονος τοῦ Πουλᾶκη, τοῦ Τζᾶνε καὶ τοῦ Σκούφου; Ἄς τὸ εὔρουν οἱ τεχνοκρῖται μὲ τὴν συγκριτικὴν ἐξέτασιν τῆς τεχνοτροπίας τῶν ζωγράφων τῆς ἐποχῆς ταύτης, μὲ τὴν τοῦ Ρίτζου.

Βίκτωρ ἱερεὺς: Οἱ μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντες μὲ τὸν διάσημον αὐτὸν ζωγράφον τὸν θεωροῦν ὡς καταγόμενον ἐκ Κρήτης καὶ μάλιστα ὁ κ. Σισιλιᾶνος τῷ ἀποδίδει καὶ μίαν φορητὴν εἰκόνα ἣν ἀναφέρει ὁ κ. Ἄμαντος εἰς τὰ Σιναίτικὰ μνημεῖα, ἣτις φέρει χρονολογίαν «ΑΧΕ' χεῖρ Βίκτωρος Κριτὸς» καὶ ἣν θεωρεῖ ἐσφαλμένην καὶ ἀναγινώσκει 1650. Ἡμεῖς τὸν Βίκτωρα — ὁ ὁποῖος ζηλοτύπως κρύπτει τὸ ἐπώνυμόν του — τὸν θεωροῦμεν Κερκυραῖον καὶ ἰδοὺ ποῦ βασιζόμεθα. Εἰς τὸ Rodolo τῆς Ἑλλην. Κοινότητος, κατὰ τὸ ἔτος 1669 μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι προσέφεραν διάφορα ποσὰ ὑπὲρ τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν τῆς ἐκκλησίας εἶναι καὶ ὁ Βίκτωρ ὅστις ὑπογράφει ἰδιοχείρως: «Ἱερεὺς Βίκτωρ πο κορφοῦς δονκ. 1» καὶ εἶναι ὁ αὐτὸς Παπαβίκτωρ καὶ ὄχι ἄλλως ἐπονομαζόμενος καὶ ἀγνοοῦμεν πόθεν ὁ Βελοῦδος ἠρύσθη τὴν πληροφορίαν ὅτι ἐπονομάζετο Κλαπατζαράς, ἀφοῦ εἰς τὰ πρακτικὰ σημειοῦται ὡς Παπαβίκτωρ — ὁ ὁποῖος τῇ 10 Δ/βρίου 1669 ἐξελέγη διδάσκαλος τῆς Ἑλλην. Σχολῆς διὰ μίαν διετίαν. Ἄλλως τε μία ἐπισταμένη παραβολὴ τῆς ὑπογραφῆς του εἰς τὸ Rodolo καὶ τῆς τῶν εἰκόνων του τῶν φυλασσομένων ἐνταῦθα — ἐνθα πλὴν τῆς ὑπογραφῆς ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ὀνόματα προφητῶν καὶ Ἀποστόλων — μᾶς ἔπεισεν ὅτι ὑπάρχει σχετικὴ ὁμοιότης εἰς τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα.

Παρὰ τῇ Ἑλλην. Κοινότητι φυλάσσονται τρεῖς φορηταὶ εἰκόνες του καὶ αἱ μὲν δύο, ἰσομεγέθεις — ἡ μία μὲ τὸ δένδρον τοῦ Ἀβραάμ, εἰς τὸ μέσον ἡ Θεοτόκος καὶ εἰς τοὺς κλάδους οἱ Προφῆται, ἡ ἄλλη μὲ τὸ δένδρον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τῶν κλάδων οἱ 12 Ἀπόστολοι — φέρουν ἀμφότεραι τὴν ὑπογραφὴν «χεῖρ Βίκτωρος ΑΧΟΑ» ἡ δὲ τρίτη κατὰ τι μεγαλειτέρα, παριστάνει τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ ἔχει μὲν ὑπογραφὴν «χεῖρ Βίκτωρος» ἀλλ' εἶναι ἀχρονολόγητος. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλον Βίκτωρα ἱερέα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν συνητήσαμεν, συνάγομεν ὅτι ὁ ὑπὸ κρίσιν εἶναι ὁ ἐκ Κερκύρας καὶ εἶναι, συνεπῶς, ὄχι ἰδική του ἡ εἰκὼν ἐν τῷ Ὄρει Σινᾶ, ἡ φέρουσα χρονολογίαν 1605. Ἄλλως τε ὁ Βίκτωρ ἐγνώριζε καὶ ἐσημείωνεν ἀκριβῶς τὰς χρονολογίας, τοσοῦτ' ἄλλο ἀφοῦ ἐχρημάτισε καὶ διδάσκαλος καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γράψῃ «Κριτὸς» ἀντὶ «Κρητὸς». Ἦτο ἄλλως τε ἀρκετὰ ὀρθογράφος.

Ἄλλους ἀγιογράφους κατὰ τὴν ἔρευνάν μας συνητήσαμεν: τῷ 1560 Zorzi depentor,¹⁾ Zuane depentor, Marco Balita depentor, Domenico Cipriotto depentor, Zorzi de Batta depentor, Stefano Dapraropulo depentor, Nicolò Grimani depentor

¹⁾ Παραλαμβάνομεν τὰ ὀνόματα ὡς εὐρίσκονται γεγραμμένα εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος.

e diacono 1578, Zuane de Piero pittor (1590), Μάστορ Νικόλα Κουμῆς ζωγράφος (1600), Γιάννης Καλογεράς (1606). Καί περὶ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος συναντῶνται οἱ καὶ ἄνω ἀναφερθέντες ἦτοι Ἰωάννης ἢ Τζανῆς Συρόπουλος, Λουκάς Μέγκανος, Ἀντώνιος Μπελούτσης καὶ Κοσμάς Καλλονᾶς. Τοῦ τελευταίου τούτου ὑπάρχει παρὰ τῇ Ἑλλην. Κοινότητι μικρὰ εἰκὼν παριστώσα τὸν Ἁγ. Δημήτριον, τὴν Ἁγ. Βαρβάραν καὶ τὸν Ἁγιον Σάββαν.

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΩΝ ΕΙΣ ΣΑΡΔΗΝΙΑΝ

Πῶς ἐσχεδιάσθη καὶ διατι ἐματαιώθη ¹⁾

Πλὴν τῶν γνωστῶν μετοικεσιῶν Ἑλλήνων εἰς Τοσκάνην καὶ Κορσικὴν, ἐπεχειρήθη κατὰ τὸ 1750 καὶ νέα τοιαύτη, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ ἀλληλογραφίαν ἀνευρεθεῖσαν ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Βενετίας. Ὁργανωταὶ τῆς μεταναστεύσεως ὑπῆρξαν ὁ Ἑλληὴν ἱερεὺς Γεώργιος Κασάρας ²⁾ καὶ κάποιος Ἀντώνιος Μπαρότσης Κρητικὸς, μετοικήσας εἶτα εἰς Δαλματίαν, ὡς πρωτοεργὸς δὲ τῆς ματαιώσεως ἐμφανίζεται κάποιος καπιτὰν Νικόλαος Πανᾶς ³⁾, Ἡπειρώτης κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εὐφυέστατος καὶ πολιτικώτατος νοῦς, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀπὸ τὰ περαιτέρω δημοσιευόμενα ἔγγραφα.

Ἀπὸ μίαν αἴτησίν του πρὸς τὸν Δόγην, ὑστερόχρονον τῶν ἔγγράφων, μανθάνομεν ὅτι ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βασιλέως τῶν δύο Σικελιῶν, ὁπόθεν ἀπεχώρησεν οἰκειοθελῶς ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἀπολυτήριόν του φέρον τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως καὶ ἦλθεν εἰς Βενετίαν ἔνθα διὰ τινὰς ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας ἐπέτυχεν μίαν σύνταξιν ἐκ 10 δονακάτων καὶ ἐπισυνάπτων συστατικὰ τοῦ πρώην ἀρχιναυάρχου Γκριμάνι ὡς καὶ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ Βενετίας Sora ζητεῖ ἵνα τῷ καταβληθῇ ἡ καθυστερομένη σύνταξις.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ματαιώσιν τῆς μετοικεσίας, ὡς ἐκ τῶν ἔγγράφων καταφαίνεται, αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι, ἐνῶν διὰ τῆς πρώτης συμβάσεως ὑπογραφεύσης ἐν Τορίνῳ τῷ 1746 παρεχωρεῖτο ἐλευθέρᾳ ἐξάσκησις τοῦ Ἑλληνορθοδόξου δόγματος, ὑπὸ Ἑλλήνων ἱερεῖς καὶ Ἐπισκόπους, διὰ τῆς δευτέρας τοῦ 1750 ἐπεβλήθη εἰς τοὺς μέλλοντας μετανάστας ἡ «ὁμολογία πίστεως» καὶ ἡ ἐξάρτησις ἀπὸ τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Cagliari. Ἀλλὰ καὶ ἄλλας πληροφορίας περὶ τῶν προγενεστέρων

¹⁾ Archivio di Stato, Ref. dello Studio 548 καὶ Inquisitori di Stato N° 402.

²⁾ Ἡ Κοσαράς.

³⁾ Τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρωτ. Ἀρχεῖον (σελ. 242, 243) ἀναφέρει τῷ 1563-64 Γεώργιον Πανᾶν καὶ Στάθην Πανᾶν ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Εἰς δὲ τὰ βιβλία τῆς ἐκκλ. Sant'Antonino ἀνεύρομεν Νικόλαον Πανᾶν τοῦ ποτε Μάνου ἐξ Ἰωαννίνων ἀποθανόντα τῇ 7 Δεκεμβρίου 1676 εἰς ἡλικίαν 64 ἐτῶν

μεταναστεύσεων μᾶς παρέχουν τὰ παρατιθέμενα — ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ — ἔγγραφα.

Καὶ ἰδὸν πρῶτον ἔκθεσις τῶν γεγονότων ἦν ἀπευθύνει ὁ Πανᾶς πρὸς τὸν πρόεδρον ἴσως τῶν Inquisitori di Stato¹⁾.

Ἐπιπλέον ὁ Ἀντώνιος Μπαρότσι καὶ ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Κοσάρας Ἕλληνας ἐκ Μάνης, μετέβησαν εἰς Cagliari καὶ εἰς Τορίνον καὶ ἔκαμαν σύμβασιν μετὰ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Σάρδων ἵνα μεταφέρουν πολλὰς ἑλληνικὰς οἰκογενεῖας πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς τι μέρος τῆς Σαρδηνίας. Μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς συμβάσεως ὁ μὲν ἱερεὺς Ἕλληνας ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἑλλάδα ἵνα συναθροίσῃ τὰς οἰκογενεῖας, ὁ δὲ Μπαρότσι παρέμεινεν εἰς τὴν Αἴθλην τοῦ Τορίνου μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῶν οἰκογενειῶν, ἵνα προστατεύῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους. Ὁ εἰρημένος ἱερεὺς διήλθεν ἐκ Νεαπόλεως καὶ ἵνα διευκολύνῃ τὰς ὑποχρεώσεις ἃς ἀνέλαβεν, ἐζήτησε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικούς ποῦ ἠδύσκοντο ἐκεῖ ὑπηρετοῦντες εἰς τὸ Βασιλικὸν Μακεδονικὸν Σύνταγμα (Reggimento Real Macedone) καὶ οἱ ὅποιοι ἰδόντες πόσον εὐνοϊκὴ ἦτο ἡ σύμβασις, συγκατετέθησαν καὶ τὸν ἐφοδίασαν μετὰ συστατικὰ γράμματα διὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι συγγενεῖς τῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ καὶ ἠθέλησαν νὰ προσεταιρισθῶν καὶ ἐμὲ καὶ πρὸς τοῦτο μοὶ ἔστειλαν ἀντίγραφον τῆς συμβάσεως ὅπερ καὶ παροῦσάσα ἀμέσως εἰς τὴν ἐξοχωτάτην Ἐνετικὴν Ἀρχὴν ἣτις μετὰ ἐπεφόρτισε νὰ εὐρίσκωμαι εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοὺς ἐν λόγῳ Ἕλληνας ἀξιωματικούς καὶ νὰ καταβάλω κάθε προσπάθειαν ἵνα ματαιωθῇ ἡ μετοικεσία αὕτη. Ἐγὼ ἐδέχθην εὐχαρίστως καὶ χωρὶς καμμίαν ὑλικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ ὑπηρετήσω τὸν πρίγκηπά μου, ἀλλ' ἡ Α. Γαληνότης ἠδύοκῆσε νὰ μοὶ χορηγήσῃ 10 δουκ. μηνιαίως, μετὰ τὴν ἐντολήν νὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν καὶ νὰ εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀρχιναύαρχου²⁾ τοῦθ' ὅπερ καὶ ἔπραξα καὶ ἡ Α. Ἐξοχότης μετὰ διέταξε νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Βασίλειον τοῦ Μωρέως μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ προκαλέσω τὴν ματαίωσιν τῆς ἀποπειρωμένης μεταναστεύσεως. Μεταβὰς ἐπὶ τόπου ἔμαθον ἀπὸ τοὺς συντρέφους τοῦ Μπαρότσι ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Τορίνου καὶ Cagliari κατέστησαν γνωστὸν εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα, ὅτι καίτοι ἀπεδέχθησαν τὴν μπόλλαν τοῦ Ποντίφηκος, δὲν ἠδύναντο ἄνευ τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ ἐγκρίσεως τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πάπα, νὰ υἱοθετήσουν τὰς εἰρημένας συμβάσεις· συνεπεία τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης τῶν Ἐπισκόπων ἀπεστάλη εἰς Ρώμην ὁ Μπαρότσι³⁾ ἵνα ἐνεργήσῃ διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ἐγκρίσιν τῆς συμβάσεως καὶ ἰδίᾳ τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τοῦ Ἑλληνορθοδόξου δόγματος. Μόλις ἔλαβον γνῶσιν τούτων, εἰδοποίησα διὰ καταλ-

¹⁾ Τὸν ὅποιον ἀποκαλεῖ Ill.mo Signor Signor Padron Collentissimo.

²⁾ Ὄνομάζετο «Provveditor General da mar. Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ Μωρέως, ὁ Ἀρχιναύαρχος εἶχε τὴν ἔδραν ἐν Κερκύρα.

³⁾ Ἀπὸ τὸν φάκελλον 632-30 μανθάνομεν ὅτι ὁ Μπαρότσι ἦτο Πρόξενος τῆς Ἐνετίας ἐν Μεθώνῃ καὶ ἀπελύθη ὡς καταχραστής.

λήλου μέσου τὸν Ὑμέτερον ἐν Ρώμῃ πρεσβευτὴν ἵνα ἀντενεργήσῃ παρὰ τῇ Παπικῇ Αὐτῇ καὶ ματαιώσῃ τὴν ζητουμένην παραχώρησιν.

Αἱ ἐνέργειαι μου ὡς ἄνω περιέχονται εἰς ἐπιστολάς ἅς ἀπηύθυνα εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον ἀρχιναύαρχον καὶ εἰς τὸν ἐξοχώτ. Κ^{ον} Γραμματέα ὑπὸ χρονολογίαν 9 καὶ 21 Ἰουλίου καὶ 20 Αὐγούστου τοῦ 1751 καὶ εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν εἶχον ἐγκλείσει καὶ ἀντίγραφον τοῦ ὑπομνήματος ὅπερ τὸ Ἔθνος παροῦσίασεν εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα τῶν Σάρδων ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν διὰ τὸ δόγμα τὸ Ἑλληνικόν, τὴν παρουσιασθεῖσαν εἰς τὸν κ. Κόμητα Di Laureat τῇ 5 Ἰανουαρίου 1751 καὶ ὅλα αὐτὰ εὐρίσκονται παρὰ τῇ εἰρημένῃ ἐκλαμπροτάτῃ Ἑνετικῇ Ἀρχῇ καὶ ἔλαβον χώραν κατὰ τὸ ἠθὲν ἔτος (1751). — Κατὰ τὸ 1752 ἐγνώσθη ὅτι ἦλθεν ὁ Μπαρότσι ἐκ Ρώμης καὶ διετάχθη παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ἀρχιναύαρχου νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Βασίλειον τοῦ Μωρέως, εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας ἡ Σύνοδος τῶν Καρδιναλίων (Santa Congregazione) ἔκαμεν εἰς τὸν εἰρημένον Μπαρότσι καὶ ὅλαι αἱ ἐνέργειαι φαίνονται ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς ποὺ ἔστειλα εἰς τὸν εἰρημένον Ἀρχιναύαρχον καὶ εἰς τὸν Κ^{ον} Γραμματέα του ὑπὸ χρονολογίαν 13, 15 Φεβρουαρίου, 17 Ἀπριλίου, 24 Μαΐου, 21 Ἰουνίου καὶ 20 Αὐγούστου, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ὅλη ὑπόθεσις ἐναυάγησεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὰς χειρίστας ἀπαντήσεις ὡς πρὸς τὸ δόγμα καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τοὺς λόγους (orazioni) ποὺ ἐξεφώνησα ἐγὼ Ἑλληνιστὶ καὶ ἔστειλα καὶ ἀντίγραφον εἰς τὴν Μάνην, εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη ποὺ ὑπῆρχον πληροφοροῖα ὅτι θὰ ἔφευγαν οἰκογένειαι διὰ τὴν Σαρδηνίαν, ὡς τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπὸ 20 Αὐγούστου 1752 ἐπιστολήν μου πρὸς τὴν ἀνωτέρω Ἀρχὴν πρὸς ἣν διεβίβαζον καὶ τὰς ἀπαντήσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Καρδιναλίων καὶ ἀνέφερα τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς τὴν Αὐθεντίαν καὶ ἐπειδὴ εἶχον πληροφορηθεῖ ὅτι καὶ ἐκ νέου ἀνεκινεῖτο ἡ ὑπόθεσις εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ ἔγραψον εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολήν ὅτι θὰ ἐξακολουθήσω νὰ ἔχω ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς ἐν Νεαπόλει, ἵνα μανθάνω πᾶσαν ἐνέργειάν των καὶ ἔλαβον τῇ 20 Ἰανουαρίου 1753 ἀπάντησιν ἐκεῖθεν καὶ ἄλλην ἀπὸ 14 Ἀπριλίου ἰδ. ἔτους ὡς ἐξῆς: «διὰ τὸ ζήτημα ποῦ ἐνδιαφέρεσθε ἦλθεν ἡ ἀπάντησις ἀλλὰ χρειάζεται ὀλίγη ὑπομονὴ ἕως ὅτου τελειώσουν μερικὰ ζητήματα χωρὶς νὰ δυσανεστηθοῦν οἱ περὶ οὗ ὁ λόγος καὶ τότε θὰ διαπραγματευθῶμεν τὰς ὑποθέσεις μας ἀνευ ἄλλης ἀναβολῆς . . . ». Ἄλλη ἐπιστολὴ ἐκ Νεαπόλεως τῇ 11 Δεβρίου 1753 γράφει: διὰ τὸ πρᾶγμα ποῦ γνωρίζετε ἡ ἐλπίς ὑπάρχει, ἀλλὰ τὰ ζητήματα βραδύνουν καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἕνα ταξεῖδι καὶ νὰ ἀλειφθοῦν ὀλίγοι τροχοί!! Congiere certe riode). Διὰ τὴν Τεργέστην ἐδῶ δὲν ἀναλαμβάνουν, ἵνα μὴ ἔχουν δυσανεσκειάς μὲ τοὺς Τούρκους καὶ ἵνα ἐξομαλυνθοῦν τὰ ζητήματα ἐνδείκνυται μετάβασις εἰς τὴν Αὐλήν, ἔστω καὶ ἂν δυσανεστηθοῦν οἱ προστάται διότι μόνον ἡ ἀλληλογραφία εἰς τοιαῦτα ζητήματα εἶναι ἐντελῶς ἀνίσχυρος. Περιμένω νὰ ἔλθῃ ὁ νέος πρεσβευτὴς καὶ θὰ ἐπιληφθῶ ἐκ νέου».

Αὐταὶ εἶναι αἱ πράξεις καὶ ἐνέργειαι μου καὶ ἂν ἡ Ἐκλαμπροτάτῃ Ὑμῶν Ἀρχὴ νομίζῃ ὅτι δὲν δικαιοῦμαι ἱκανοποιήσεώς τινος θὰ εἶναι δι' ἐμὲ μέγα δυστύχημα, διότι

ἔδαπάνησα πολλά μόνον γιὰ τὸ ταξίδι τῆς Βενετίας. Ἡ οἰκογένειά μου εἶναι πολυάριθμος καὶ ἐγὼ ἔκαμα τὸν προϋπολογισμόν ἐξόδων ἐπὶ τῶν χρημάτων τούτων, καὶ ἤδη στερούμενος τούτων, ἐνεχυρίασα εἰς τὸ ἐνεχυροδανειστήριον τοῦ Treviso τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ποῦ μοῦ εἶχον μείνει, διότι εἰς τὰ ὀκτὼ χρόνια ποῦ εἶμαι χωρὶς θέσιν ἐξώδευσα τὸ μέγα μέρος. Ἰκετεύω ὅθεν τὴν Ὑμετ. Ἐκλαμπροτάτην Αὐθεντίαν ἵνα ἀποδεχθῆ εὐμενῶς τὴν παροῦσαν αἴτησίν μου. Εὐχαριστῶ».

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἔκθεσις ἣν ὑπέβαλε διὰ τὰ πεπραγμένα του ὁ ὀξυνούστατος αὐτὸς Καπιτὰν Πανᾶς. Τὴν συνέχαιαν τὴν ἀνεύρομεν εἰς τὸν φάκελλον Inquisitori di Stato ἔνθα ὑπάρχει ἀλληλογραφία τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Ἀρχιναύαρχου Gio. Batta ¹⁾. Vitturi πρὸς τὰς ἐν Ἐνετίᾳ Ἀρχὰς ὡς καὶ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πανᾶ καὶ τῶν ὀδηγιῶν τοῦ Ἀρχιναύαρχου πρὸς αὐτόν. Εἰς τὴν ἀπὸ 27 Ἰουλ. 1751 ἐκ Κερκύρας ὁ Vitturi ἀναφέρει ὅτι ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Πανᾶς καὶ τοῦ ἔδωκε δι' ἔξοδά του 50 τζεκίνια ἵνα ἀναχωρήσῃ εἰς Κεφαλληνίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μωρέα, τοῦ «ἔβαλε δὲ στὸ πλευρὸ καὶ ἕνα ἄλλον ἵνα τὸν παρακολουθῆ» [καὶ ὁ ἄλλος αὐτὸς παροῦσιάσθη ὡς δῆθεν συνταξειδιώτης!]

Ὁ Πανᾶς γράφει πρὸς τὸν Ναύαρχον ἐκ τῆς Πελοποννήσου ὅτι ὡς ἔμαθεν ἐκεῖ, ὁ Μπαρότσι ἐνεργεῖ μέσον τοῦ Πρεσβευτοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Σαρδηνίας ἐν Ρώμῃ ἵνα πάρῃ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Πάπα διὰ τὸ δόγμα καὶ ὅτι ὁ ἴδιος Πανᾶς, προσποιούμενος τὸν ἐνδιαφερόμενον μετανάστην λέγει εἰς τοὺς ἄλλους «ὅτι δὲν πρέπει νὰ πι-»
 » στεύωμεν εἰς τὰς συμβάσεις διότι μετὰ τὴν μετάβασίν μας ἐκεῖ δὲν θὰ τηρήσουν
 » τὴν ὑπόσχεσίν των καὶ δὲν θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν ἐλευθερίαν εἰς τὸ δόγμα μας οὔτε
 » τὴν ἐξάρτησίν μας ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κων/πόλεως, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς
 » Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἔχομεν πρόσφατα παραδείγματα, ἀφίνομεν κατὰ μέρος
 » τὰ προηγούμενα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν οἱ ὁποῖοι μετόφησαν εἰς τὴν Ἀπου-
 » λίαν, Καλαβρίαν καὶ εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Σικελίας. Μόνον ἀναφέρω τὰ τελευταῖα
 » συμβάντα μὲ τοὺς Μανιάτας οἱ ὁποῖοι ἦλθον εἰς τὴν Κορσικὴν μὲ τὰς ἰδίας μὲ ἡμᾶς
 » συμβάσεις καὶ τὰς ὁποίας εἶδον συντόμως νὰ παραβιάζωνται καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ
 » κάμουν τὴν «ὁμολογίαν πίστεως» καὶ ἔγιναν ἤδη Λατῖνοι καὶ οἱ πλεόν πρόσφατοι
 » εἶναι οἱ Ἀλβανοὶ οἱ ὁποῖοι ἦλθον εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως τὸ 1743 εἰς
 » Abruzzo. Καὶ εἰς αὐτοὺς ἔκαμαν τὰς ἰδίας παραχωρήσεις καὶ ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ μετ'
 » ὀλίγον καιρὸν τοὺς ἐξηνάγκασαν νὰ κάμουν ὅ,τι ἔκαμαν καὶ οἱ Μανιάται τῆς Κορσικῆς.
 » Σκεφθῆτε ἂν δὲν γίνῃ τὸ ἴδιον καὶ μὲ ἡμᾶς καὶ μὴν πιστεύετε εἰς τὰ λόγια τοῦ Μπα-
 » ρότζι ποῦ ἔγινεν ἤδη Λατῖνος καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας τὸν ἔκαμε καὶ βαρῶνον.
 » Ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ θυσιάσωμεν τὸ δόγμα μας, οὔτε τὴν τιμὴν τοῦ ἔθνους μας.
 » Ἡμεῖς ἐγεννήθημεν καὶ θὰ ἀποθάνωμεν εἰς αὐτὴν τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μας».

¹⁾ Ἰωάννης - Βαπτιστῆς Βιτοῦρι.

Αὐτὰ ἀναφέρει ὁ Πανᾶς εἰς τὸν Ναύαρχον ὅτι τὰ ἐξεφώνει πρὸς τοὺς Μανιάτας καὶ ἐν τέλει προσθέτει ὅτι ἵνα γίνῃ ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια χρειάζονται καὶ χρήματα καὶ ἐδῶ ἐξαπολύει, διὰ τὴν προκαλέσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῶν Ἑνετῶν, ἐν εἶδος ἀπειλῆς ὅτι ἂν ἤθελεν ἐγκατασταθῆ μία τοιαύτη ἀποικία ἐν Σαρδηνίᾳ ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους αὐτοὺς λαοὺς, τοὺς Μανιάτας δηλ. καὶ Ἄλβανούς, θὰ εὐρίσκηται ἡ ἀποικία αὕτη εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ μέρη ταῦτα καὶ θὰ ἔχουν τὰ πλοῖά των τὴν σημαίαν τῆς Σαρδηνίας τὰ ὁποῖα θὰ ἐνεργοῦν τὴν μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων πρὸς παράγουν αἱ χῶραι αὗται ἦτοι λάδι καὶ βελανίδι καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ πλημμυρίσουν τὰ νερά τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τοῦ Ἰονίου ἀπὸ πειρατὰς τοῦ ἰδίου Ἑλλην. Ἔθνος ὑπὸ σημαίαν τῆς Σαρδηνίας, ἥτις βοηθουμένη ἀπὸ τοὺς φίλους της καὶ συμμάχους, θὰ ἐξασφαλίζῃ ἀρκετὰ λάφυρα ἀπὸ τὴν ἐχθρικὴν Ὀθωμανικὴν Ἑσσημίαν. Ἐδῶ ὁ διπλωματικώτατος Πανᾶς θίγει ἐν λεπτὸν σημεῖον, λίαν εὐαίσθητον διὰ τὴν τότε θαλασσοκράτειραν Ἑνετίαν: τὸ τῆς πειρατείας, ὅπερ παρεκώλυε σπουδαίως τὴν ἐλευθέρων κίνησιν τοῦ πολυαριθμοῦ ἐμπορικοῦ της στόλου. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἄλλως τε τὸ κίνητρον ὅπερ ἐξώθησε τὰς Ἑνετικὰς Ἀρχὰς ἵνα διὰ παντὸς τρόπου ματαιώσουν καὶ νέαν τῶν Ἑλλήνων μετανάστευσιν, διότι ἐφοβοῦντο μήπως δημιουργηθῆ καὶ ἄλλη πειρατικὴ ἐστία ἀπὸ τὴν θαλασσοπόρον καὶ τολμηρὰν ἡμετέραν φυλήν.

Δι' ἄλλης ἐπιστολῆς ὁ Πανᾶς ἀναφέρει πρὸς τὸν Ἀρχιναύαρχον ὅτι «καθ' ὅς ἔχει ἀκριβεῖς πληροφορίας, ἀπεσταλμένοι ἐξ Ἀρκαδίας εὐρίσκονται ἤδη εἰς Τεργέστην καὶ διαπραγματεύονται μετὰ τῆς Βασιλείσης τῆς Οὐγγαρίας ἵνα τοῖς παραχωρήσῃ γαίας πρὸς τὸ μέρος τοῦ Φιοῦμε καὶ Μπούκαρι, καὶ ἐγκαταστήσουν ἐκεῖ τὴν ἀποικίαν ἂν οἱ ὄροι ἤθελον εἶσθαι εὐνοϊκοί».

Τῇ 30 Ἀπριλίου 1752 ὁ Ἀρχιναύαρχος γράφει ἐκ Κερκύρας πρὸς τὸν Δόγην μεταξὺ ἄλλων ὅτι ἀμφιβάλλει ἂν ὁ Πανᾶς «φέρῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα καὶ οὔτε » εἶναι καὶ εὐκόλον νὰ ἐξευρεθῆ ἄλλο πρόσωπον διὰ μίαν τόσο δύσκολον ὑπόθεσιν. » Θὰ ἦτο πρὸ παντὸς ἀνάγκη νὰ γνωσθῆ διὰ ποῖον λόγον οἱ Μανιάται ἐγκαταλείπουν » τὴν πατρίδα των. Ὁ Μπαρότσι εἶναι ἰκανώτατος καὶ ἐξυπνώτατος καὶ δὲν εἶναι δυ- » νατὸν νὰ προδώσῃ τὰς ἐνεργείας του εἰς τὸν Πανᾶν, διότι θέλει νὰ ἐπιφυλάξῃ δι' » ἑαυτὸν ὀλόκληρον τὴν ἀνταμοιβήν. Τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν μέσον εἶναι νὰ γίνῃ » διάβημα, ἔμμεσον, πρὸς τὸν Πανᾶν τοῦ Μωρέως διότι αὐτὸς ἔχει ἄμεσον ἐνδιαφέ- » ρον, λόγῳ τῆς θέσεώς του, καὶ εἶναι ὁ μόνος πρὸς τὸν ἡμποροῦσε καὶ διὰ τῆς βίας » νὰ ἐμποδίσῃ μίαν τόσον παράξενον ἀπόπειραν...».

Ἴδου τώρα ἐν περιλήψει τὸ μακροσκελές — Ἰταλιστί — «ὕπόμνημα ὅπερ ἐπέδωκεν ἰδιοχείρως εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Σαρδηνίας, ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Κοσάρας: Μεγαλειότατε, ὁ Δὸν Γεώργιος Κοσάρας ἱερεὺς Ἑλλην ὅστις ἔχει τὴν μεγάλην τιμὴν νὰ ἐμφανισθῆ σήμερον ἐνώπιον τῆς Ἑμετ. Μεγαλειότητος εἶναι ἐκεῖνος πρὸς ἡμᾶς τὴν πρότασιν διὰ

μίαν ἀποικίαν Μανιατῶν ἐν Σαρδηνία καὶ ἐπέτυχε τὴν συνομολόγησιν τῆς συμβάσεως ὑπὸ χρονολ. 17 Ὀκτωβρίου 1746. Μεγίστην τότε ἠσθάνθη χαρὰν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὅτε ἠκούσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ὄνομα τοῦ ἐνδόξου Βασιλέως τῆς Κύπρου καὶ λίαν εὐχαρίστως προσεφέρθησαν νὰ γίνουν ἐκουσίως ὑπήκοοι τῆς Ὑμετ. Μεγαλειότητος, ἀλλ' ὑπῆρξε βραχεῖα ἢ ἀγαλλίασις διότι, ἐνῶ ἐζήτησαν ταπεινῶς τὴν ἐξομάλυνσιν μερικῶν διαφορῶν καὶ τὴν παραχώρησιν εὐνοϊῶν τινων, εὗρον εἰς τὴν δευτέραν σύμβασιν, τὴν γενομένην ὑπὸ τὸν νέον Ἀντιβασιλέα καὶ τὸν διάδοχον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Cagliari, λόγους νὰ διακόψουν κάθε περαιτέρω πρᾶξιν ὡς ἀνεπτύξαμεν ὁ Μπαρότσι καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἣν διεβιβάσαμεν εἰς τὴν Ὑμετ. Μεγαλειότητα διὰ μέσου τοῦ Κόμητος de Monesterol, Πρεσβευτοῦ Αὐτῆς ἐν Νεαπόλει.

Ἀνεῦρον εἰς τὴν δευτέραν σύμβασιν τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου ἀπὸ τὸν Λατῖνον Ἐπίσκοπον ὡς καὶ τὴν ὑποχρέωσιν εἰς ὁμολογίαν πίστεως, δύο δηλαδὴ προσθήκας αἱ ὁποῖαι δυσηρέστησαν τὰ μέλη τοῦ ἔθνους μας ὅπερ στεροῶς εἶναι προσηλωμένον εἰς τὸ ἴδιον δόγμα καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἀνεχθῆ τὴν ἀνάμειξιν τοῦ Λατινικοῦ Κλήρου. Ἄς ῥίψη ἡ Ὑμετ. Μεγαλειότης ἐν βλέμμα εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῶν Ἑνετικῶν Ἀρχῶν, ἔναντι τῶν Ἑλληνορθοδόξων. Οἱ πλέον ἱψηλοὶ διοικηταὶ οὗς στέλλει εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας ἢ Ἑνετικὴ Ἀριστοκρατία, παρίστανται ἐν σώματι ὁμοῦ μὲ τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς Ἀρχάς (magistrati greci) εἰς τὰς λειτουργίας, εἰς τὰς λιτανείας καὶ εἰς ἄλλας θρησκευτικὰς τελετάς, ὑποχρεούμενοι εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Δόγην ὁμοίως οἱ ἄνω, ὁμοῦ παρίστανται καὶ εἰς τὰς τελετάς τοῦ λατινικοῦ κλήρου καὶ οὕτω πραγματοποιεῖται ἡ ἁρμονία καὶ ἡ εἰρηνικὴ διαβίωσις τῶν δύο δογμάτων.

— Περαιτέρω ἀναπτύσσει τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν δύο δογμάτων, κάμνει λόγον περὶ τῆς μπόλλας τοῦ τότε Πάπα τῆς σχετικῆς μὲ τὸ δόγμα καὶ ἐπάγεται: «Ἀφοῦ οἱ ὑπὸ τὴν Ἑνετίαν Ἑλληνες τοὺς ὁποίους αὕτη κατέκτησε χαίρουν τῆς θρησκευτικῆς τῶν ἐλευθερίας διατὶ νὰ μὴ εἶναι σεβαστὰ τὰ δίκαια τῶν Μανιατῶν οἱ ὁποῖοι ἐθελουσίως προσέρχονται ὡς ὑπήκοοι; Καὶ ἂν ἡ κατάκτησις δίδῃ περισσότερα δικαιώματα, δὲν εἶναι κατάκτησις τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἔρημος τοῦ Montreste ἐν Σαρδηνία θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία καὶ ἀπὸ τοὺς φυγοδίκους καὶ θὰ σχηματισθῆ ἐκεῖ διὰ τῶν ἑλληνικῶν χειρῶν μία πολίχνη, καρποφόρος καὶ κατοικημένη, τῆς Ὑμετ. Μεγαλειότητος ἢ ὁποία φέρει ἐν Ἑλληνικὸν στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ οἱ Ἑλληνες θὰ ἀνεγνώριζον οὕτω ἓνα μονάρχην πὺν δὲν ἀπέκτησαν ἀκόμη;

— Ἀναφέρει κατόπιν τὴν ἐν Βενετία ἐγκατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὅπου προΐσταται καὶ Ἑλλην Μητροπολίτης μὲ τίτλον τοῦ τῆς Φιλαδελφείας ὅστις ἐκλέγεται παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ χωρὶς καμμίαν ἀνάμειξιν τοῦ ἐκεῖ Λατίνου Πατριάρχου καὶ χωρὶς ὑποχρέωσιν εἰς ὁμολογίαν πίστεως. Εἶτα, θεωρεῖ ὅχι σκόπιμον τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Cagliari ἀξιουῦτος νὰ ὑπάγῃται ὑπ' αὐτὸν ὁ Ἑλλην. Κλῆρος, ἐνῶ ὁ Βα-

σιλεύς μὲ τὴν πρώτην σύμβασιν εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συμπεριφερθῆ ᾠὲ τοὺς νέους ὑπηκόους ὡς καὶ ἡ Ἐνετικὴ Δημοκρατία.

Καὶ ἔξακολουθεῖ: «ὁ ὑποσημειούμενος ἱερεὺς ποὺ ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ἐκφράζηται » τοιοῦτοτρόπως, δὲν παρεκινήθη νὰ κάμῃ τὴν πρότασιν τῆς ἀποικίσεως — καὶ τρεῖς » κατὰ συνέχειαν φορὰς ἔκαμε τὸ ταξείδι ἕως ἐδῶ — ἀπὸ κανὲν συμφέρον ἰδιωτικὸν ἢ » ἀπὸ φιλοδοξίαν νὰ ἐπιτύχῃ τίτλους καὶ ἀξιώματα, ἀλλ' ἠθέλησε μόνον νὰ ἐπανέλθῃ » εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ ἐπιρροὴ τοῦ Ὑμετέρου Εὐσεβάστου Οἴκου καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ » εἰς τὸ Κράτος Ὑμῶν τοὺς Ἑλληνας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι προσκαλοῦνται καὶ εἰς τὰς » ἐν τῇ Μεσογείῳ νήσους τοῦ Βρετανοῦ Βασιλέως ὅστις εἶχε μέγαν ἀριθμὸν τούτων » εἰς ὑπηρεσίαν ἐπὶ τοῦ στόλου του κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, καθ' ὃν ἦτο σύμμα- » χος καὶ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης».

— Ἀναφέρει εἴτα τὰς μπόλλας τοῦ Λέοντος 10^{ου} καὶ Κλήμεντος VII εἰς ἃς δὲν γίνεται μνεῖα περὶ ὁμολογίας πίστεως καὶ μάλιστα ὑπάρχει ἐν αὐταῖς ἄπαγορευ- σεις εἰς τὸν λατινικὸν κληρὸν νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ τῶν Ἑλλήνων. Καὶ τέλος ζητεῖ ἵνα καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Σάρδων παραχωρήσῃ ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι Καθολικοὶ Βασιλεῖς.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἐπισυνάπτεται καὶ ἄλλο ὑπόμνημα πλέον ἀκριβὲς καὶ ἐμπεριστατωμένον ἐνῶ ἀναπτύσσονται μὲ παραγράφους τῶν εἰρημένων Παπικῶν Δια- ταγμάτων, τὰ αἷτια διὰ τὰ ὁποῖα οἱ Μανιάται δὲν πρέπει νὰ ἐξαρθῶνται ἀπὸ τὸν Λα- τινικὸν κληρὸν. «Ἦσαν ὁμοίως δύο ἐπίσκοποι εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν δύο Σι- κελιῶν ὅπου σήμερον διαμένουν οἱ Ἰταλο-Ἕλληνες. Αἱ εἰρημέναι μπόλλαι ὡς καὶ ἄλ- λαι περιγραφαὶ καὶ ἱστορίαι, ἀναφέρουν Ἐπισκόπους καὶ Ἀρχιεπισκόπους καὶ ἄλλους ἱεράρχας. Ἀλλ' ὅταν ἔλειψαν οἱ Ἑλληνες Ἐπίσκοποι, οἱ Λατῖνοι τοιοῦτοι ὑπήγαγον ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των καὶ τοὺς Ἑλληνας.

Εἰς τοὺς παλαιούς, ὑπεισῆλθον κατὰ τὸν 16^{ον} αἰῶνα οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι Ἑλληνες Ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦντες τὸ πολυπληθέστατον γένος των ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Καρόλου τοῦ Ε', παρέμειναν ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ δύο αὐτὰ Βασίλεια ὅπου τὸ δόγμα προσέκρουσεν εἰς ὠρισμένας δυσχερείας, περὶ ὧν ἀναφέρουν αἱ Μπόλλαι τοῦ Λέοντος καὶ Κλήμεντος οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον νὰ ἐκλέγῃ εἰς Ἑλλην τοποτηρητῆς τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους.

«Κατὰ τὸν αὐτὸν 16^{ον} αἰῶνα μετόφησαν τέσσαρες καὶ πλέον χιλιάδες κατοίκων τῆς Ρόδου — οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν θρησκείαν τῶν Ἱεροσολύμων — εἰς τὴν Μάλταν, ὅπου, ἐνοχληθέντας παρὰ τοῦ τοπικοῦ Ἐπισκόπου, τοὺς ἐπροστάτευσεν ὁ Πάπας Κλήμης VII ¹⁾ (Bolla τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρ. 1730 ὑστερόχρονος τῆς ὁμολογίας πίστεως ἦν διέτα- ξεν ὁ Γρηγόριος XIII) καὶ τοὺς ἔταξεν ὑπὸ τὸν Μέγαν Καθηγούμενον (Gran Priore) ἀλλ' ἀποθανόντος τοῦ Πάπα, ὑπετάγησαν καὶ πάλιν εἰς τὸν Λατῖνον ἐπίσκοπον, Ἐπη-

¹⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ XII καὶ ὄχι τοῦ VII.

κολούθησεν εἶτα ἡ μετανάστευσις τῆς ἀποικίας εἰς Κορσικὴν, ἣτις ἦλθε μὲ τὸν Ἑλληνα Ἐπίσκοπόν της. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ὑπήχθησαν εἰς τὸν Λατῖνον, ἐνῶ ἡ Κοινότης εἶχε τὸ δικαίωμα, συμφώνως μὲ τὰς ἀνωτέρω Μπόλλας νὰ ἐκλέξῃ ἴδιον Ἐπίσκοπον» καὶ ἤδη μετὰ τῶν Ἱταλο-ἐλλήνων, παρήμεινεν ὡς ὄνειρον τὸ ὅτι προέρχονται ἐξ Ἑλλάδος καὶ τὸ ὅτι εἶχον κάποτε ἄλλο δόγμα. Τὴν ὁμολογίαν πίστεως δὲν τὴν κάμνουν οἱ Μανιάται διότι εἶναι ὑπερήφανοι εἰς τὴν προάσπισιν τῆς τιμῆς καὶ αἰσθάνονται ἑαυτοὺς προσβεβλημένους διότι τίθεται ὑπὸ κρίσιν ἡ προγονικὴ των θρησκεία, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἐκείνους Πατέρας καὶ Μεγ. Διδασκάλους».

— Ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διαφορᾶς τῶν δύο δογμάτων καὶ ἐπιλέγει : «αὐτὸ εἶναι τὸ δόγμα ὅπερ παρεχώρησεν ὁ Βασιλεὺς εἰς τοὺς Μανιάτας διὰ τῆς πρώτης συμβάσεως (3 Ὀκτωβρίου 1746 ἄρθρα 1, 2) συμφώνως μὲ τὸ παράδειγμα τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Βασιλίσσης τῆς Οὐγγαρίας ἵνα φέρουν μαζύ των καὶ τὸν Ἐπίσκοπον ἐκ τῆς ἐγγύς Ἀνατολῆς ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸς παρὰ τῆς Α. Μ. τῶν Σάρδων, ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ πιστοποιητικοῦ ἢ ἄλλου ἐγγράφου τοῦ Ἑλληνοῦ Ἐπισκόπου τῶν Κυθέρων, τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου ἢ τοῦ Πρωτοπαπᾶ Κερκύρας καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀγίας Μαύρας Τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἀνετράπησαν μὲ τὰ ὑπ' ἀριθ. 2, 3, 7, 8 καὶ 9 τῆς δευτέρας Συμβάσεως ὑπὸ χρονολ. 16 Ἀπριλίου 1750 παρὰ τὰ θεσπίσματα τῶν προηγουμένων Παπῶν (Παύλου Γ' 16 Δ/βρίου 1544 καὶ τοῦ Οὐρβανοῦ Η' τῆς 30 Ἰουνίου 1626 «Ἐν αὐτῇ τῇ Μεσσηνίᾳ ἐπειδὴ ὁ ἐκεῖ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπιχειρήσας νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰς ἐκεῖ Ἑλληνας Ἐκκλησίας, ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ κατόπιν τῶν διαμαρτυριῶν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Κορσικῆς θελήσαντες νὰ ἐπιβάλουν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸ Γρηγοριανὸν Ἡμερολόγιον, ἔπαυσαν κάθε ἐνέργειαν διότι οὗτοι προσέτρεξαν εἰς τὸν Ποντίφηκα».

. . . . «Δὲν εἶναι ἄλλως τε νέος ὁ Ἑλληὴν ἐν Σαρδηνίᾳ. Ἡ ὀνομασία τῆς Villa Greca πλησίον τῆς Βαρωνείας τοῦ Σαμμάζι καὶ ἄλλαι παρόμοιαι εἰς τὸν λιμένα Κόντε (porto Conte) παρὰ τὴν ἔρημον Montreste πρὸς παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλην. Ἀποικίαν, ἐκτὸς τῶν τόσων ἐκκλησιῶν αἱ ὁποῖαι εἶναι ὠκοδομημέναι κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τύπον, μὲ τίτλους καὶ ἀφιερώσεις πρὸς συνηθίζονται μόνον ἐν Ἑλλάδι. εἶναι δείγματα παλαιᾶς ἐγκαταστάσεως Ἑλλήνων ἐν Σαρδηνίᾳ. . . Ὁ Δὸν Γεώργιος Κασάρας Ἑλληνοῦ ἱερέυς, ὁ ἐπιτυχῶν τὰς πρώτας διομολογήσεις, καὶ ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ κόμητος Condarà ἔκαμε ὄλον τὸν γῦρον τῆς Σαρδηνίας κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως δὲν συνήντησεν εἰς κανὲν μέρος ἐχθρότητα τινα τοῦναντίον οἱ Σάρδοι ἤκουσαν μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ἐπικειμένην ἀφίξιν τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι θὰ ἐξέλειπον οἱ λησταὶ καὶ κακοῦργοι ἀπὸ τὰ μέρη ὅπου θὰ ἐγκαθίσταντο Ἑλληνοί. Ἐξ ἄλλου συχνὰ ἦρχοντο εἰς τὴν Σαρδηνίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Sassari κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Διοικητοῦ βαρῶνου Tondu, Ἑλληνορθόδοξοι ἱερεῖς τῆς Κορσι-

κῆς, προσκαλούμενοι ἵνα λειτουργοῦν καὶ τοιουτοτρόπως αἱ οἰκογένειαι ἐκείναι αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὴν Κορσικὴν διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Σαρδηνίαν ὅπου ἀναμένουν τὴν ἀφιξὶν τῆς νέας παροικίας, κατέστησαν ἀρκετὰ γνωστὰ εἰς τὸ Βασίλειον ἐκεῖνο, τὸ ὄνομα, τὸ δόγμα καὶ τὸν Ἑλληνικὸν κλῆρον, χωρὶς ποτὲ νὰ σημειωθῇ τὸ ἐλάχιστον ἐπεισόδιον».

«Θὰ κατοικήσουν οἱ Μανιάται εἰς μίαν ἔρημον ὅπως εἶναι τὸ Montreste ἀπέχον τοῦλάχιστον 15 μίλια ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριά τὰ κατοικούμενα ὑπὸ Σάρδων καὶ θὰ εἶναι ἐκεῖ μακρὰν ἀπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἀμαθοῦς λαοῦ, ὅπου θὰ ἐξασκοῦν ἀνενόητοι τὸ δόγμα των, ὡσὰν νὰ μὴ ἦσαν ἐν Σαρδηνίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν μετοικοῦν ἵνα κηρύξουν νέα δόγματα καὶ νέας θρησκείας, ἀλλ' ἵνα καλλιεργήσουν χέρσον γῆν καὶ ἵνα ἐξασκήσουν τὴν ἐμπορίαν»

Ἐδῶ τελειώνουν τὰ ἀνευρεθέντα ἔγγραφα. Ἐκ τῆς ὑστεροχρόνου δὲ αἰτήσεως τοῦ Πανᾶ, δημοσιευθείσης ἐν τῇ Ἀρχῇ τοῦ παρόντος Κεφαλαίου, προκύπτει ὅτι ἡ μετοικεσία αὕτη ἐματαιώθη τότε ὀριστικῶς, λόγῳ τῶν ἀναφνεισῶν δυσχερειῶν ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς λατρείας καὶ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ κλήρου ἐξ Ἐπισκόπων ἀλλοτρίου δόγματος.

Ἄλλη σχεδιασθεῖσα μετανάστευσις εἰς Σιλεσίαν

Ἐν τῷ φακέλλῳ 402 — Inquisitori di Stato ἐνθα περιέχονται ἀναφοραὶ τοῦ ἀρχιναυάρχου Κερκύρας (Provveditor general da Mar) ἀπὸ τοῦ ἔτους 1741—1752. περιέχεται καὶ μία τοῦ ἰδίου πρὸς τὰς ἐν Βενετία Ἀρχὰς δι' ἧς κάμνει γνωστὰς τὰς κινήσεις κάποιου Καπιτὰν Δάνδολο ὁ ὁποῖος ἐκ Βενετίας διεπεραιώθη εἰς τὴν Τεργέστην ὅπου παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν καὶ εἶτα ἐπιβιβασθεὶς ἐπὶ ἐνὸς Μεσολογγίτικου καραβιοῦ ἔφθασεν εἰς Λέξιαν¹⁾ καὶ ἐκεῖθεν μὲ τὰ Ἑνετικὰ πολεμικὰ κατέπλευσεν εἰς Κέρκυραν, ἀλλὰ χωρὶς τὸν καλόγηρον σύντροφόν του. «Φαίνεται ὅτι οὗτος κατευθύνεται εἰς Λευκάδα καὶ ὅτι θὰ προσπαθήσῃ νὰ προκαλέσῃ μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς Σιλεσίαν, αὐτὸ ἔμαθα ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν ποῦ εἶχε στείλει προηγουμένως ὁ ἴδιος ἐκ Νεαπόλεως πρὸς ἕνα ἐδῶ γνωστὸν του. Ἐγὼ δὲν θὰ λείψω νὰ παρακολουθῶ τὰς ἐνεργείας του καὶ θὰ ἀναφέρω ἐν καιρῷ τὰ καθέκαστα εἰς τὰς Ἐξοχότητάς Σας». Ἡ ἀναφορὰ φέρει χρονολογίαν 17 Ἰουνίου 1751. Εἰς τὸν αὐτὸν φάκελλον εὑρίσκεται ἐπιστολὴ τοῦ καπιτὰν Νικόλα Πανᾶ πρὸς τὸν Ναύαρχον εἰς τὴν ὁποίαν ἐπισυνάπτει ἀντίγραφον τῶν συμβάσεων αἰτίνας ἀπεστάλησαν ὑπογεγραμμέναι παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσσίας τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1747 εἰς τὸν κ. Κοσμάν ἵνα τὰς παρουσιάσῃ εἰς τὴν Α. Ε. τὸν Κόμητα τοῦ Machaur.

¹⁾ Τῆς Δαλματίας.

Ἴδου αἱ συμβάσεις ἐν περιλήψει :

« Διαβλέπουσα ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας καὶ τῆς μιᾶς καὶ ἄλλης Σιλεσίας τὰ πλεονεκτήματα ἅτινα θὰ προσκομίση εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς ἐκτεταμένης ἐκείνης καὶ εὐφρόρου ἐπαρχίας ἡ ἐγκατάστασις πολλῶν Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔφερον μαζύ των καὶ τὰς περιουσίας των καὶ τὰ ἀφθονα κεφάλαιά των, ἠδύοκῃσε νὰ τοῖς παραχωρήσῃ τὰ κάτωθι προνόμια :

1) Αἱ οἰκογένειαι αὗται ποὺ θὰ ἔλθουν μὲ ὅλα τὰ μέλη, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ὑπαλλήλων, θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ οἰανδήποτε στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἢ θητείαν, ἐκτὸς ἂν οἱ ἴδιοι τὸ θελήσουν.

2) Θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἐπὶ πέντε ἔτη παντὸς φόρου.

3) Εἰς τὰς πολίχνας Neis καὶ Brigh ὡς καὶ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ Δουκάτου, ποὺ ἤθελον ἐγκρίνη κατάλληλον διὰ τὴν ἐγκατάστασίν των, ἂν θὰ ἀπεφάσιζον νὰ κτίσουν οἰκήματα κατὰ τὰς συνθηεῖς των, θὰ τοῖς παραχωρεῖται δωρεὰν τὸ οἰκόπεδον καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν θὰ συντρέχῃ τὸ Δημόσιον μὲ ἐν ἐπίδομα ἐκ 10% ἐπὶ τῆς ὀλικῆς δαπάνης.

4) Εἰς τὰ μέρη ὅπου ἤθελον συγκεντρωθῆ ἄρκεται Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι, ἢ Α. Μεγαλειότης θὰ παραχωρῆ δωρεὰν τὸ οἶκημα διὰ τὴν ἀνέγερσιν μιᾶς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὁποίαν θὰ λειτουργοῦν Ἑλληνορθόδοξοι ἱερεῖς τῆς ἐκλογῆς των καὶ δὲν θὰ ἔχουν καμμίαν ἀνάμειξιν εἰς τὰ τῆς θρησκείας των οὔτε αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ οὔτε αἱ τῆς Ρώμης.

5) Ἄν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Δουκάτου τῆς Σιλεσίας σχηματισθοῦν ἄρκετοὶ συνοικισμοὶ μὲ τὴν ἐκκλησίαν του ἕκαστος, τότε θὰ ἐπιτραπῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐκλέξουν καὶ ἐπίσκοπον ὁ ὁποῖος θὰ ἔχῃ ὅλα τὰ δικαιώματα, τιμὰς, προνόμια καὶ δικαιοδοσίαν συμφώνως μὲ τὸ δόγμα των.

Ἐλεύθερος λιμὴν τῆς Τεργέστης

Εἰς τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω φάκελλον ὑπάρχει καὶ ἀλληλογραφία ἀφορῶσα τὸν διορισμὸν ἐνὸς Καρόλου Πελεργίνη ἐκ Κεφαλληνίας, ὡς ἀντιπροσώπου τῶν ἐμπόρων καὶ πλοιάρχων Ἑλλήνων, διὰ τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων των ἐν Τεργέστη.

Τὴν αἴτησιν ὑπέβαλον οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι ἐκ Τεργέστης τὴν 22 Μαΐου 1747 οἱ ὁποῖοι ἐκδηλώνουν τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὰς εὐκολίας ποὺ τοῖς παρεχώρησε ὁ Βασιλεὺς Κάρολος ἀνακηρύξας ἐλεύθερον τὸν λιμένα ὅπου προθύμως ἦλθον μὲ τὰ καράβια των καὶ τὰ ἐμπορεύματά των καὶ εἶναι οὗτοι :

Patròn ¹⁾ Κοσμάς Καραντινός, Patròn Παναγιώτης Ἀντύπας, patròn Ξάνθης Βασιλόπουλος, patròn Ζώσιμος Αὐλώνιτης, patròn Διμίτρις Καρδιάνος, Ἀναστ. Φλάμ-

¹⁾ Ἴδιοκτῆτης ἰστιοφόρου.

πουρας, Ἄνδρουῦτσος Βάλσαμος, Φραντσέσκος Καλλιγᾶς, patròn Διμίτρις Μαντζαβίνος μαζί με τοὺς συντρόφους του, Φλωριάς Καλλιγᾶς ὁμοίως, Κωνστ. Καραντζιάς ὁμοίως, Ἄνδρουῦτσος Κοντζακάρις ὁμ., Παναγιώτης Ράπεζης, Ζαφείρης Ἄγιομαβρίτης, Νικόλ. Φραγκούλης, Νικόλας Πανταζής, Γιάννης Σίδερης, Κωνστ. Ἄγιομαβρίτης, Γιάν Χωραφᾶς, patròn Ἄναστ. Μεταξᾶς.

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν καταφαίνεται ὅτι πράγματι ὁ Κάρολος Πελεgrίνι διωρίσθη ἀντιπρόσωπός των παρὰ τῆς τοπικῆς Διοικήσεως.

Μάξιμος Μαργούνιος

Πρὶν ἢ παραθέσωμεν τὰ ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ ἀνευρεθέντα ἀνέκδοτα ἔγγραφα, σχετικὰ μετὰ τὸν διαπρεπῆ τοῦτον λόγιον, κρίνομεν σκόπιμον νὰ κάμωμεν μικρὰν εἰσαγωγὴν.

Οὗτος εἶχε προηγουμένως ζητήσῃ (13 Ἰουλίου 1585) παρὰ τῆς Γερουσίας ἢ τὴν ἐγκατάστασίν του εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Κυθήρων, εἰς ἣν εἶχε νομίμως ἀναδειχθῆ παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἢ — ἂν τοῦτο καθίστατο ἀδύνατον — τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Λασηθίῳ καὶ δέκα «μποῖνες γῆς». Ἡ Γερουσία διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου 1585 (ἐν. ἔθ. ἡτοι 1586) δὲν ἀπεδέχθη τὰ αἰτήματα τοῦ Μαργουίνου καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν κρατήσῃ ἐν Βενετίᾳ, ἵνα διδάσκη τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ γράμματα ἐπὶ ἀμοιβῇ 50 δουκάτων κατ' ἔτος, εἰς δὲ τὸν ἀδελφόν του Μιχαὴλ παρεχώρει 10 μποῖνες γῆς εἰς τὸ Καστελνόβο — Φραγκοτόπι τῆς Κρήτης.

Τὰ ἀνωτέρω δύο ἔγγραφα, ἅτινα ἀνεύρομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ Ἀρχεῖον, τὰ ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ Legrand. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς μὲν τὸ ψήφισμα γίνεται λόγος περὶ 50 δουκάτων, ὁ δὲ Γαβριὴλ Σεβῆρος εἰς τὴν πρὸς τὸν Δόγην αἴτησιν τοῦ 1610 — ἦν δημοσιεύομεν ἐν τῷ περὶ Ἑλληνικῆς Σχολῆς Κεφαλαίῳ — ἀναφέρει ὅχι 50 ἀλλὰ 124 δουκάτα ὅτι ἐδίδοντο εἰς τὸν Μαργούνιον, διὰ ταῦτα ἠρευνήσαμεν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Γερουσίας (Senato Mar) ἵνα εὐρωμεν τὴν ἀλήθειαν ἐν προκειμένῳ καὶ οὕτως τὰ ἀποκαλυφθέντα ἔγγραφα δικαιολογοῦν τὸ ὑπὸ τοῦ Σεβήρου γραφέν, καὶ μάλιστα διὰ ψηφίσματος τοῦ 1589 τὰ 120 δουκάτα, ποὺ εἶχον δοθῆ τῷ 1587, ἔγιναν 144 — καὶ ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δύο τελευταίων τούτων ψηφισμάτων, ὁ Μαργούνιος ἐλάμβανε τὸ ποσὸν τοῦτο *μέχρι τοῦ θανάτου του*, ἐπισυμβάντος ὡς γνωστὸν τῇ 30 Ἰουνίου 1602 καὶ *καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα ἐδίδασκεν ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα*, ἔχων ἀκροατὰς Ἑλληνας καὶ Βενετούς. Εἷς τι βιβλίον τοῦ 1598 ὡς ἀκροατῆς του φέρεται καὶ ὁ ἱεροδιάκονος Ἀθηναῖος, Ναθαναὴλ ὁ Ἐμπορος.

Ἀπομένει τώρα νὰ εἰπώμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγεννήθη ὁ Μαργούνιος. Τινὲς μὲν φρονοῦν ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1522 καὶ ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης τῷ 1602. Ἄλλοι βασιζόμενοι εἰς τὴν σχετικὴν ἔγγραφὴν τοῦ βιβλίου θανάτων τῆς Λατι-

νικῆς Ἐκκλησίας Ἁγ. Μαρτίνου, ἐν Βενετία, ἐγγραφὴν τὴν ὁποίαν καὶ ἡμεῖς εἶδομεν καὶ ἀναφέρει καὶ ὁ Legrand, ἀποδέχονται ὡς ἔτος γεννήσεως τὸ 1549.

Ἡ ἐγγραφή τῆς ἐκκλ. Ἁγ. Μαρτίνου ἔχει οὕτω: Βιβλίον ἀριθ. 3 ἀπὸ τοῦ 1592 - 1605 σελ. 63). Ἰουλίου 1 1602 ὁ σεβασμιώτατος κύριος Μάξιμος Μαργούνιος, ἐπίσκοπος Κυθήρων ἐτῶν 53 περίπου, μετὰ εικοσιτετραήμερον ἀσθένειαν — εἶχε πυρετὸν καὶ νεφρίτιδα — ἀπέθανεν ἐν τῇ οἰκίᾳ Καμπραγαδίν».

Καὶ θὰ ἔλυετο ἀσφαλέστερον ἢ ἀπορία αὕτη, ὡς πρὸς τὸν ἀκριβῆ χρόνον τῆς γεννήσεώς του, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ γνωσθῆ τὸ ἀκριβὲς ἔτος καθ' ὃ οὗτος εἰσήχθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παδούης. Ἀλλὰ τοῦτο ἀτυχῶς δὲν κατέστη ἐφικτὸν οὔτε καὶ εἰς τὸν γράφοντα, ὅστις μετέβη ἐπίτηδες εἰς Παδούην καὶ ἐξήτασε τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1540 - 1575), διότι ταῦτα εἶναι λίαν ἔλλιπῆ. Δὲν ὑπάρχει Μητρώον τῶν φοιτητῶν. Ὅλα δὲ τὰ ἐγγραφα τὰ ἀφορῶντα τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1556 - 1564, δὲν ὀφίστανται.

*
* *

Ἀλλὰ καὶ νέα αὐθεντικὴ πηγὴ ἔρχεται νὰ ἐνισχύσῃ τὴν τῆς ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Μαρτίνου ἐγγραφήν καὶ εἶναι αὕτη ἢ τοῦ Βιβλίου τῶν Provveditori alla Sanità - Necrologi τοῦ 1602 (Βιβλίον ἀριθ. 830 - archivio di Stato) ἔχουσα οὕτω:

«Il Reverendissimo Mon Signor Massimo Marguni, Vescovo di Cerigo, di anni 53 da febre e mal di pietra, giorni 24 a S. Martin». Τὴν καταγγελίαν τῶν θανάτων τὴν ἔκαμνον τότε, ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ ἰατροὶ τῆς συνοικίας καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἱερεῖς τῆς ἐνορίας. Κατόπιν τῆς ἄνω πληροφορίας δὲν ἀπομένει καθ' ἡμᾶς ἀμφιβολία ὅτι ὁ Μαργούνιος ἐγεννήθη τῷ 1549. Ἄλλως τε εἰς τὰς δύο, περαιτέρω δημοσιευόμενας ἐκκλήσεις του, οὐδαμοῦ κάμνει λόγον περὶ γήρατος καὶ θὰ ἦτο ἀσφαλῶς γέρον τῷ 1589 ἦτοι ἑβδομηκοντούτης, ἂν, ὡς λέγουν ὁ Κομνηνὸς Παπαδόπουλος καὶ ἄλλοι, εἶχε γεννηθῆ τῷ 1522, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας οὗτος δὲν ζητεῖ καταφύγιον ἵνα διέλθῃ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας, ἀλλὰ θέλει νὰ ζήσῃ καὶ νὰ δράσῃ:

«Γαληνότητε Πρίγκηψ, Ἐκλαμπρότατοι καὶ Ἐξοχώτατοι Κύριοι, ὁ ταπεινὸς Ἐπίσκοπος Κυθήρων Μάξιμος Μαργούνιος¹⁾, πιστὸς καὶ ταπεινότητος θεράπων τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος καὶ τῶν Α.Α.Ε. Ε. καὶ Ἐκλαμπροτήτων, προσεπάθησα, κατὰ τὸν παρελθόντα καιρὸν, νὰ παραστήσω Ὑμῖν εἰς ποίαν οἰκτρὰν κατάστασιν εὐρίσκομαι, διότι παροῦσιασθεῖς πρὸ δύο ἐτῶν μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ καὶ ταπεινοφροσύνης πρὸ τῶν ποδῶν Ὑμῶν, δὲν ἐπέτυχον καμμίαν ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὴν Ἐπισκοπὴν μου ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ ὑπηρέτου Κύριον τὸν Θεόν μου καὶ θὰ ὀφέλου τὸ δυστυχὲς ἐκεῖνο

¹⁾ Τὸ ἐπάνυμον Μαργούνιος συνητήσαμεν καὶ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Λουκῆ τῆς Κρήτης. Οὕτω τῷ 1530 γίνεται λόγος περὶ μιᾶς ἀμπέλου ἀνηκούσης εἰς τὸν Γεώργιον Μαργούνιον, κειμένην εἰς θέσιν Κατάπυλα. Τὸν Μιχαὴλ Μαργούνιον ἀναφέρει ἐγγραφοῦ τοῦ 1573, καὶ τῷ 1587 εὐρίσκομεν Γιάννην Μαργούνιον.

ποίμνιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ ἦτο καὶ πρὸς τὸ συμφέρον Ἑμῶν, μάλιστα θὰ ἐφρόντιζον ὥστε νὰ ἀυξήσῃ ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ πίστις τῶν ψυχῶν ἐκείνων πρὸς τε τὴν Αὐτοῦ Θεϊκὴν Μεγαλειότητα ὡς καὶ πρὸς τὰς Αὐτῶν ἐξοχότητας καὶ ἐκλαμπρότητας, πρὸς μεγάλην ἱκανοποίησιν τῆς Ἑμετέρας Γαληνότητος, ἀπεποιήθην ἐγὼ ἐντιμωτάτας μισθοδοσίας καὶ Ἀρχιεπισκοπικὰς Ἔδρας προσφερθείσας μοι εἰς ξένας χώρας καὶ τὰς ἀπεποιήθην μόνον διότι θέλω νὰ ζήσω καὶ νὰ ἀποθάνω ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φιλανθρωποτάτου καὶ εὐτυχεστάτου Ἑμετ. Κράτους, διὰ τὸ ὅποιον τρέφω ἐν τῇ ψυχῇ μου μεγίστην ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς Ἑμᾶς, ὡς δύνανται κάλλιστα νὰ πληροφορηθῆτε τόσον ἀπὸ τοὺς ἐξοχωτάτους πρώην Ἀντιπροσώπους ὡς καὶ ἀπὸ ἡδὴ εὐρισκομένους ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Κρήτης τῆς προσφιλεστῆτος μου πατρίδος. Καὶ δὲν εἶναι ποσῶς δευτερεῦον τὸ γεγονός ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἐκρίνετε εὐλογον νὰ ἀποφασίσσητε περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μου ἔδρας, ἐγκαταλείψας κάθε ἄλλην βιωτικὴν ἄνεσιν προὔτιμησα νὰ ἐγκλεισθῶ ἐν τινι Μοναστηρίῳ τῆς ἰδιατέρας μου πατρίδος, ἵνα ἡμπορέσω τοῦλάχιστον ὡς ἰδιώτης μοναχὸς νὰ διέλθω τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου ἐν ἡσυχίᾳ, χωρὶς ποσῶς νὰ ἐξασκήσω Ἐπισκοπικόν τι καθήκον καὶ νὰ ἐπαυξήσω τὸ τάλαντον τὸ δωρηθέν μοι παρὰ τῆς Θείας Προνοίας, μόνον καὶ μόνον ἵνα μὴ μὲ ἐγκαταλείψῃ ἡ ἀφοσίωσις τὴν ὁποίαν ἔτρεφον καὶ θὰ τρέφω, ἐνόσω ζῶ, πρὸς τὴν Ἑμετ. Γαληνότητα. Ἀπὸ τὸ Μοναστήριον τοῦτο, προσεκλήθην παρὰ τοῦ Ἐξοχωτ. Γεν. Προβλεπτοῦ Μοτσενίγο καὶ ἔλαβον διαταγὴν νὰ παροῦσιασθῶ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ἑμετ. Γαλη-

Serenissimo Principe et Illmi et Ecc.mi Signori, L'humil Vescovo di Cerigo Massimo Margunio fidel et humil.mo Serv.r di V.S. et di V.V.S.S. Ill.mi et Ecc. mi, mi son sforzato nelli giorni passati darle ad intendere in che stato calamitoso mi trovasse poichè già fa duoi anni appresentatomi con quelle debite riverenze et humiltà che dovevo innanti a Suoi piedi non le parve di far resolutione alcuna intorno al mio Vescovado nel qual far servitio del mio Signor Iddio et per benef.o di quel povero ovile di G. Christo mi havesse a ridurre senza di interesse Suo anzi con molto acriscimento di fedeltà et devotione degli animi di loro che si trovano li et verso Sua Divina Maestà et verso VVSSrie Ill.me et Ecc.me et con grande Sua sodisfattione, havendo io rifiutato honestissimi tratenimenti et offerte di Arcivesc.di propostemi in terre aliene et tuttavia rifiutato solo per poter viver et morire sotto l'ombra dell'humanissimo et felicis.o Suo Stato del qual nutro animo devotissimo verso di loro oltre che ne possono haver pienissima informatione cosi dagli Ecc.i Suoi passati Rappri.com. anco da quelli si trovano al pnte nel Regno di Candia mia dilet.ma patria, non è però secondo qsto che poichè non le parse di far la sudetta resolutione della mia chiesa, io posposta ogni sorta d'altra comodità mi habbia piuttosto voluto ridurre ad un Monast.o nell'istessa mia patria perchè potessi almeno come privato monaco passar li giorni miei in quiete senza

νότητος, ὅπερ καὶ ἔπραξα, χωρὶς ἀναβολὴν τινα, ἐπιθυμῶν νὰ διαδηλώσω τὴν πρόθυμον ὑποταγὴν μου εἰς πᾶσαν διαταγὴν Ὑμῶν. Τώρα εἶμαι ὑπὸ τὴν πειθαρχίαν τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος καὶ παρακαλῶ Αὐτήν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, νὰ εὐδοκίση νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἐμὲ τὸν εὐλαβέστατον καὶ λίαν φιλόθησκον, τὴν Ἐπισκοπὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρισκόμενος, θὰ προσπαθῶ πάντοτε, μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις, νὰ ἀδξάνῃ εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ ἐκείνου ἢ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα καὶ νὰ διάγουν ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ θὰ φροντίζω μὲ ἐκείνην τὴν διαφώτισιν, ἣν ἡ Αὐτοῦ Θεϊκὴ καὶ ἐλεήμων Μεγαλειότης θὰ μοὶ ἀποκαλύψῃ. Καὶ ἐφόσον εἶσθε βεβαιότατοι διὰ τὴν ἀφοσίωσιν ἐμοῦ ποὺ ἐγεννήθην ἐν Κρήτῃ, ἔζησα καὶ ἐξησχέθην ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης ὑπὸ τὴν Ὑμετέραν προστασίαν, ἂν τώρα Κύριος ὁ Θεὸς ἤθελε φωτίσῃ καὶ ἐμπνεύσῃ Ὑμᾶς νὰ πραγματοποιήσητε τὴν θέλησίν Του, θὰ ἠδύνασθε νὰ διατάξητε τὸν κατὰ καιροὺς ἐξοχώτατον Προβλεπτήν, νὰ μὴν ἐπιτρέπη νὰ κάμω, ὅτι δῆποτε ἄνευ τῆς συμβουλῆς καὶ παρουσίας του καὶ τοῦτο λέγω ἵνα μὴ γεννηθῇ ἐν Ὑμῖν ἀπευκταία τις σκέψις καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡ συνείδησίς μου εἶναι πολὺ μακρὰν καὶ τελείως ξένη πρὸς τοιαῦτα, λόγῳ τῆς ἀφοσιώσεως τὴν ὁποίαν τρέφω πρὸς Ὑμᾶς καὶ ἂν ζητῶ τὴν Ἐπισκοπὴν μου, τὴν ζητῶ πρὸς ὄφελος ἐκείνων τῶν ψυχῶν καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πάλιν θὰ ἤμην ἐτοιμώτατος εἰς κάθε Ὑμετέραν ζήτησιν. Ἄλλ' ἂν τυχὸν δὲν ἠθέλετε κρίνῃ εὐλογον — καὶ εἶθε ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ θελήσῃ — νὰ μὲ ἐγκαταστήσητε δηλ. εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν

punto esercitar alcun off.o Vescovale, ne crescer il talento donatomi dalla provvidenza di Dio, solo per non mi allontanar della devotione che ho portato sempre e porterò finchè viva a V.Ser.tà dal qual Monast.o essendo io stato chiamato dall' Ecc.mo Provv.r G.al il Sig. Mocenigo ebbi ordine di dovermi p.antar a piedi Suoi il che feci senza metter tempo di mezzo desiderando dimostrarle sempre la prontezza dell'animo mio ad ogni suo ordine. Hora mi son nell'ubidienza Sua et le prego per la passion di Dio come pietosis.o et religiosis.o che sono che si degni concedermi il mio Vescovado nel qual ritrovandomi procuri sempre con tutte le mie forze che habbi a crescer nell'animo di quel popolo la devotione verso Vra Ser.à et si custodischino nel santo timor di Dio, con quel lume che Sua Divina Maestà per sua misericordia me illuminerà già che ne sono certis.e della mia fedeltà essendo io nato in Candia vissuto et esercitato longo tempo sotto la sua protettion nello Studio di Padova aggiungendo a ciò che quando il Sig. le illuminasse et ispirasse a qsta sua volontà potrebbero anco dar ordine all'ecc.mo prov.r che pro tempora andasse li che io non potessi far cosa alcuna senza il consiglio et la pr.nza sua et ciò dico perchè non le cadesse nell'animo qualche sinistro pensier che Dio è testimonio che la mia coscienza è lontanis.a e del tutto aliena, dalla devotione che io le porto nel qual mio Vesc.o domando per benef.o

μου, παρακαλῶ καὶ ἐκλιπαρῶ νὰ εὐδοκήσητε νὰ μοὶ χορηγήσητε τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ εἰς τοὺς οἰκείους μου καὶ νὰ ἀποσυρθῶ εἰς τὸ Μοναστήριον ὅπου διέμενα ἢ εἰς ὅποιονδήποτε ἄλλο ἠθέλετε κρίνῃ κατάλληλον, ἵνα δυνηθῶ νὰ ἐξασκήσω τὸ ἐπάγγελμά μου. Καὶ προτιμῶ τὴν ἀπομόνωσίν μου ταύτην, παρὰ νὰ ἀπασχολοῦμαι μὲ τὸ ὑψηλὸν ἐπάγγελμα ἀναμέσον τῆς κοσμικῆς ὁμολογίας καὶ μεταξὺ τόσων ἁμαρτωλῶν παγίδων πού ὁ ἐχθρὸς μᾶς στήνει διαρκῶς. Ὑπισχοῦμαι δὲ Ὑμῖν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεώς μου, ὅτι θὰ εἶμαι πάντοτε καθ' ὄλον τὸν ὑπολειπόμενον βίον μου, πιστὸς ὑπήκοος, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε καὶ προσφέρομαι ἐπὶ πλεόν νὰ ὑπογράψω ἰδιοχείρως ἐν ἔγγραφον ὅτι δὲν θὰ ἀναμιχθῶ εἰς κανὲν ἐπισκοπικὸν καθήκον ἐν τῷ μέλλοντι. Αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα πού ἠθέλησα νὰ ὑπομνήσω εἰς Ὑμᾶς πρὸς ἐλάφρυνσιν τῆς συνειδήσεώς μου καὶ θέτων τέρμα ταπεινῶς συνιστῶ ἔμμαντὸν εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος ὡς καὶ τῶν Αὐτῶν ἐξοχοτήτων καὶ ἐκλαμπροτήτων.

1587 Δεκεμβρίου 5. Νὰ παραπεμφθῇ εἰς τοὺς Σάββι τῶν δύο τμημάτων.

*
**

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

1587 31 Δεκεμβρίου Pregadi¹⁾. — Ἀξιόπαινος ἢ μεγάλη παιδεία καὶ ἀρετή, συνδρασμένοι μὲ ἐξαιρετικὴν καλωσύνην καὶ μὲ μίαν ἰδιάζουσαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν

di quelle anime sarei nondimeno prontissimo ad ogni Sua requisitione. Quando però non le paresse, che Dio non lo voglia, di ammetterlo, prego et supplico che si degnino concedermi almeno che io ritorni di nuovo nella mia patria et alli miei et mi ritira al Monast.o dove io restavo, over in qualsivoglia altro che più espediente Le paresse per poter attendere alla proff.ione che faccio che io ne stia occupato intorno all'alto esercizio tra la confession del mondo e tra tanti lacci a peccati che il nemico ci tende contin.e et Le prometto sopra la fede che porto di Dio che Le sarò finchè Dio mi conceda sempre quel fedel suddito che fin hora lo son stato, offerendomi per più cautione di farle una scrittura di mio pugno di non havermi ad impedire in cosa alcuna d'oficio Vescovile per l'avvenir. Quest'è quanto Le ho voluto ricordare per discargar la coscienza mia con che facendo finc Humilmente mi raccomando alla buona Gratia di V.Ser.tà et V.V.S.S.I.I.E.E.mi.

1587 Dicembre 5. Sia commessa alli Savi delle due mani.

DECRETO DEL SENATO

1587 31 Dicembre in Pregadi¹⁾. — Merita la molta dottrina et virtù accompagnate da singular bontà di vita et da una special fidelità et dev.on verso La

¹⁾ Registro Senato Mar 1587.

πρὸς τὴν ἡμετ. Αὐθεντίαν, τοῦ αἰδεσίμου Δὸν Μαξίμου Μαργουνίου¹⁾, ὡς ἐπιστοποιήθη τοῦτο ἤδη ἀπὸ ἔγγραφον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Κρήτης, τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Βασιλείου ἐκείνου καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον τῆς Bressa, ὅτε οὗτος ἦτο Διοικητὴς ἐν Κερκύρα (Μπάυλος) καὶ ἐπειδὴ δὲ εἶναι δυνατόν, διὰ τὰς γνωστὰς αἰτίας, νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν αἴτησίν του διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Κυθήρων, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς μεγάλης πτωχείας του, δέον νὰ γίνῃ καὶ δι' αὐτὸν πρόνοια ὡς καὶ δι' ἄλλους ἐγένετο εἰς παρομοίας περιστάσεις· παραμένων δ' ἀφ' ἑτέρου οὗτος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, δύναται ἀκόμη νὰ παράσχῃ μεγάλην ὠφέλειαν μὲ τὴν μάθησίν του, διότι εἶναι καταλληλότατος νὰ διδάξῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ταυτοχρόνως δὲ θὰ εἶναι ἐδῶ, παρὼν καὶ πρόθυμος νὰ κάμῃ ὅ,τι ἠθέλῃ ἀξιώσῃ ἢ ἡμετ. Κρατικὴ Ὑπηρεσία καὶ θὰ τὸ κάμῃ μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν λόγῳ τῆς μεγάλης του ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ἡμετ. Αὐθεντίαν, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα ὁ αἰδέσιμος Δὸν Μαξίμος Μαργούνιος διαμένῃ ὑποχρεωτικῶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ εἰς τὰ 50 δουκάτα ποῦ τοῦ ἐχορηγήθησαν ἑτησίως παρὰ τοῦ Συμβουλίου τούτου τὴν 4 Φεβρουαρίου 1585, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἔμεινεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλο ποσὸν καὶ νὰ γίνουν ἐν ὄλῳ δουκάτα δέκα κατὰ μῆνα, τὰ ὅποια θὰ τῷ καταβάλλωνται κατὰ μῆνα παρὰ τῶν ταμιῶν τοῦ Κοινοῦ χωρὶς ἄλλο ἔνταλμα τοῦ Collegio.

170

1587 29 Δεκεμβρίου ἐν Κολλεγίῳ

18

21

16

1

S. Nra de R. D. Massimo Margunio come fu già attestato in scrittura da Prov. r Gen.al del Regno di Candia, Rettor di quel Regno et anco dal Rev.o Vescovo di Bressa quando fu baylo nostro a Corfù et non potendosi per li rispetti publici sodisfare alla sua dimanda di Vescovo di Cerigo sia, havuto riguardo alla molta sua povertà provvedendo anco a lui come si è fatto in altre occasioni, poichè restando in qsta città potrà giovare ancora colla sua dottrina essendo attissimo ad insegnare la lingua greca et restar insieme p.n.te secondo le occorrenze di tempo ad operare tutto quello che ricercasse il servitio dello Stato nostro et che farà sempre prestamente per la molta fedeltà verso la Sia Nra però Landera parte ch' esso R. D. Massimo Margunio debba restar in qsta città et alli cinquanta ducati all'anno che furono assignati per parte di qsto Consiglio a 4 Feb. 1585 mentre stesse in qsta città sia aggionto fino a duc. dieci al mese in tutto da esserli intieramente pagati di mese in mese senz'altro mandato di Coll.o dalli Camerlenghi del Comun sinchè resterà in qsta città.

¹⁾ Καὶ εἰς τὰ δύο ψηφίσματα ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς νὰ τὸν ἐπονομάσουν «Ἐπίσκοπον Κυθήρων» ἢ ἀπλῶς «Ἐπίσκοπον».

Νέα αἴτησις τοῦ Μαργουνίου

Μετάφρασις: Γαληνότητε Πρίγκηψ¹⁾, Ἐξοχώτατοι καὶ Ἐκλαμπρότατοι Κύριοι, δὲν νομίζω ἐγὼ ὁ Μάξιμος Μαργούνιος πιστότατος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος καὶ τῶν Αὐτῶν ἐξοχοτήτων καὶ Ἐκλαμπροτήτων ὅτι παρὰ τῆς Ὑμετ. καλοκαγαθίας καὶ ὑψίστης δικαιοσύνης, ἠμπορῶ νὰ χαρακτηρισθῶ ὡς ἐνοχλητικός, διότι τύπισ τῆς συνειδήσεώς μου εἶναι τὸ ἀξίωμα τὸ ὁποῖον Κύριος ἡμῶν ὁ Θεὸς μὲ τὸ ἀπειρον Αὐτοῦ ἔλεος παρήγγειλε νὰ βαστάξω ἐπὶ τῶν ὤμων μου, ἐμπιστευθείσης μοι τῆς φυλάξεως τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου ποιμνίου καὶ τούτου ἔνεκα ἀδυνατῶ νὰ μένω ἐν ψυχικῇ ἠρεμίᾳ καὶ μάλιστα ὅταν ἀναλογίζομαι ὅτι ἔλαβον τὸ ἀξίωμα συμφώνως μὲ τὰς διατάξεις τῶν Ἀγίων καὶ Ἱερῶν κανόνων καὶ μὲ τὰ θεσπίσματα τῶν Ἀγίων πατέρων, καίτοι δ' ἄφ' ἑτέρου καὶ ὡς τοῦρκος ὑπῆρκος ὡς εἶναι ἡ οἰκτρὰ κατάστασις τοῦ ἀτυχοῦς ἡμῶν Ἔθνους, δὲν ἔπρεπε νὰ στερηθῶ τοῦ ἀξιώματος. Ἐκεῖνο τέλος ποῦ ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶναι ὅτι, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν Ἱερῶν Ἀποστολικῶν κανόνων ὡς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τῶν Ποντιφικικῶν Διαταγμάτων ποῦ ἐπιβάλλουν ἵνα ὁ ἔχων τὴν τῶν ψυχῶν μέριμναν Ἐπίσκοπος, ἂν ἤθελε τυχὸν εὐρεθῆ μακρὰν τῆς ἑδρας του, ὀφείλει νὰ μεταβῆ πάραυτα εἰς τὴν θέσιν του, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς, ἄλλως κηρῦσσεται ἄφω-

170

1587 29 Dicem. in Coll.o

18

21

16

1

Nuova supplica di Margunio

Ser.mo P.e, Ill.et Ecc.mi Sig.i¹⁾ Non giudico io Massimo Margunio fedelis.o et ubbedientis.o servitore di V.S.à et di V.V.S.S.I.I.et ECC.i ch'appresso alla benignità ef somma giustitia Sua habbia ad esser riputato per importuno, poichè il rimordimento della conscienza mia è il carico che il Nro Sig. Iddio per l'infinita Sua misericordia ha ordinato che io n'havesse a sostenere sopra le spalle di quel povero ovile raffidato alla custodia mia, fa che io non ne possa star mai con l' animo quieto massim.e quantovò considerando tra me med.mo che oltre che l'habbia havuto secondo gli ordini delli sacrosanti canoni et delle costituzioni dei Santi Padri; avvenga che da suddito Turchesco, come porta il calamitoso stato della nra povera natione che perciò non dovrei esserne privo, et poi quello che importa più che vivendo a quello che ordinano delli Vescovi li sacri canoni Apostolici, li decreti Pontificali che comandano che ognuno dei Vescovi et altro che

¹⁾ Senato Mar, filza 104, Ottobre 1588.

ρισμένος, δι' ὅλα ταῦτα δὲν ἠμπορῶ εἰμὴ νὰ εἶμαι περίλυπος καὶ ἀπαρηγόρητος, ὅταν σκέπτομαι ὅτι θανάσιμον ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης μὲ βαρύνει ἁμάρτημα, ἂν δι' ὅλων τῶν τιμίων καὶ θεμιτῶν μέσων δὲν ἀπαυδήσω ἐνεργῶν ὅπως ἡ ἀθλία αὐτὴ ψυχὴ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν φυγοδικίαν, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον αὐξάνουν ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπισία μου — ὡς αἱ ὑμέτεραι ἐξοχότητες δύνανται νὰ κρίνουν ἐν τῇ συνέσει των — καθόσον βλέπω ὅτι ὄχι μόνον ὑφίσταμαι τὰς Ποντιφηκικὰς ἐπικρίσεις ἀλλὰ καὶ εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ μένω εἰς δωμάτιον πανδοχείου, χωρὶς νὰ δύναμαι τοῦλάχιστον νὰ διάγω ὡς ἱερωμένος, ἐπὶ μεγάλῃ καταφρονήσει τοῦ ἐνδύματος ποὺ φέρω καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ποὺ ἐξασκῶ. Καὶ ἂν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔστερξα νὰ ὑπομένω ἡσύχως ἐπὶ τινα καιρὸν τὰς Ὑμετέρας ἀποφάσεις ὡς πρὸς τὸ ἄτομόν μου, τὸ ἔκαμα θεληματικῶς, τόσον διὰ νὰ δείξω εἰς Ὑμᾶς, μὲ προφανέστερον καὶ ἐναργέστερον τεκμήριον, τὴν μεγάλην μου ἀφοσίωσιν, πίστιν καὶ ὑπακοὴν ποὺ τρέφω καὶ θὰ τρέφω, ἐνόσω ζῶ, ὅσον καὶ διότι εἶχον ἄποιαν ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχω κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, διὰ μέσου τῆς φιλανθρωποπάτης μεγαθυμίας Ὑμῶν καὶ λόγῳ τῆς εἰλικρινοῦς μου ἀφοσιώσεως, ὅτι δικαίως, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐπιζητῶ παρ' Ὑμῶν.

Τώρα ὁμως, ἠναγκασμένος ἀπὸ τὰς ἄνω ἐκτεθείσας ἐπαιγούσας ἀνάγκας καὶ νομίμους αἰτίας, καταφεύγω καὶ πάλιν πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ἐκλιπαρῶν ταπεινῶς Αὐτήν, ἵνα ἐν ὀνόματι τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐδοκήσῃ νὰ ἀποφασίσῃ ἵνα ἐπιτύχω ἢ τὴν Ἐπισκοπὴν μου ἢ τὴν μετάβασίν

habbia cura d'anime quando si trovasse fuori della sua residenza, si debba trasferire a quella senza alcuna dimora, altrimenti che subito sia dichiarato per iscomunicato, non posso far di non star sempre afflitto e sconcolato, considerando che perciò mi trovo in peccato mortale quando con tutti gli honesti et leciti modi non m'affatichi almeno perchè la misera anima mia non habbia a stare in qsta tal contumacia, tanto maggiormente poi come Elle prudentemente possouo considerare, m'accresce il dolore et quasi per così dire la disper.e vedendo che non solam.e casco alle censure Pontificali, etianodio son astretto di star a camere locanti, senza poter vivere almeno da religioso, con gran biasimo dell'habito che porto et della profes.e che ne faccio, onde se io per il passato m'ho contentato d'aquetarmi per qualche tempo, a quello Le parse di disponer alla persona mia, l'ho voluto fare si per mostrarle con più evidente et chiaro segno la gran dev.ne fideltà et ubbedienza che Le porto e porterò finche io viva si anco per la certa speranza che n'havevo d'haver ad ottenere in qsto tempo per mezzo della humanis.a benignità Sua et della fideltà et sincerità mia, quello che giustamente mi pare di ricercarle. Hora però astretto dalle sopradette urgentis.e necessità et cause legitime, ricorro di nuovo alli piedi di Sua Ser.à supplicandola humilmente che per la passione di Christo Nostro Signore si contenti deliberare che io n'habbia od il mio Ves.do o la mia

μου εἰς τὴν πατρίδα, ἵνα ἠμπορέσω τοῦλάχιστον νὰ ζήσω, ὡς ἀρμόζει εἰς τὸ ἔνδυμα πὺ φορῶ, ἢ ἐπὶ τέλους νὰ μοὶ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶ εἰς Κέρκυραν, εἷς τι ἐκεῖ Μοναστήριον, διότι ἀπεχθανόμενος ἐγὼ ὑπὲρ τὸ δέον τὴν ἀπάνθρωπον φύσιν τῶν ἀπίστων, προτιμῶ μᾶλλον νὰ ζήσω καὶ νὰ ἀποθάνω μὲ ἀσήμαντον βαθμὸν ὑπὸ τὴν Ἁγιοτάτην ταύτην Δημοκρατίαν ἢ μὲ ἀξιώματα καὶ τιμὰς εἰς ξένας χώρας καὶ θὰ εἶμαι πάντοτε πρόθυμος εἰς κάθε Ἑμετέραν πρόσκλησιν καὶ λίαν ὑποχρεωμένος, θὰ παρακαλῶ διηνεκῶς τὴν Αὐτοῦ Θεϊκὴν Μεγαλειότητα διὰ τὸ εὐτυχέστατον τοῦτο Κράτος καὶ περαινῶν τὴν παροῦσαν, τὴν ἀναθέτω ταπεινῶς εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Ἑμετ. Γαληνότητος.

1588 19 Ὀκτωβρίου ἐν Collegio.

Νὰ παραπεμφθῇ εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους Savii τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης χειρός.

Οἱ Σύμβουλοι: *Βίδο Μοροζίνι, Σεβαστιανὸς Μπέμπο, Λουδοβίκος Διέδο, Ἄντ. Μπραγαδίν, Λουδοβίκος Λορεδάν.*

5

0

0

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

8 Ἰουλίον 1589 — *Pregadi*. — Ἦκουσε τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀπὸ τὴν πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθεῖσαν ἔκκλησιν, τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μαξίμου Μαργουνίου

patria perchè possa almeno viver come si conviene all'habito che porto over finalmente mi voglia conceder d'andar a Corfù in qualche Monast.o che abbo-rendo io sommamente la inhumana natura degli infideli mi contento piuttosto, di viver e morir con bassa fortuna sotto questa Santissima Rep.ca che viver con Magistrato e dignità in terre aliene et sarò poi prontamente ad ogni Sua requisitione in occasion et obligatis.o di pregar sempre Sua Divina Maestà per qsto felic.o Stato con che facendo fine alla buona Gratia di Sua Ser.à humilmente mi raccomando.

1588 19 Ottobre in Coll.o.

Che sia commessa alli Ecc.mi Savii dell'una e dell'altra man.

Consiglieri: *Vido Morosini, Seb. Bembo, Alv. Diedo, Ant. Bragadin, Alvise Loredan.*

5

0

0

DECRETO DEL SENATO

8 Luglio 1589 in *Pregadi* ¹⁾. — Ha inteso questo Consiglio dalla supplic.e hora letta il desiderio del Rev.mo Massimo Margunio di andar in Candia patria

¹⁾ Filza Luglio 1589 Senato Mare Registro 1589.

να μεταβῆ εἰς τὴν πατρίδα του Κρήτην ἢ τοῦλάχιστον εἰς Κέρκυραν καὶ ἐπειδὴ τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀπεφάσισε τὴν 4 Φεβρουαρίου 1585 καὶ κατόπιν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1587 διὰ τὰς πολὺ γνωστὰς αἰτίας νὰ τὸν κρατήσῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐπὶ ἀμοιβῇ δουκ. δέκα μηνιαίως καὶ μὲ πρόθεσιν νὰ γίνῃ πρόνοια καὶ δι' ἄλλό τι πρᾶγμα, καὶ ἐπειδὴ οὗτος διαμένει ἐν τινι Πανδοχείῳ, ὡς ἐξέθεσεν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐκκλήσει, πρόπον εἶναι νὰ διευκολυνθῇ ὁ ἐνάρετος καὶ ἀξιότιμος καὶ ἔμπλεως καλωσύνης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ ἡμέτερον Κράτος εἰς πᾶσαν περίστασιν αἰτῶν, διὰ ταῦτα ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα εἰς τὰ ῥηθέντα δέκα δουκάτα μηνιαίως, προστεθοῦν ἄλλα δύο καὶ γίνουιν οὕτω 12, τὰ ὅποια θὰ καταβάλλωνται εἰς ἀκέραιον εἰς τὸν εἰρημένον Σεβάσμιον Μαργούριον κατὰ μῆνα, ἕως ὅτου θὰ παραμένῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ χωρὶς ἄλλην ψηφοφορίαν τοῦ Collegio, ὡς ἐλέχθη ἄνω.

1589 18 Μαρτίου ἐν Collegio

(Ναὶ)	150	(Ναὶ)	19
(Ὅχι)	2	(Ὅχι)	2
(μὴ εἰλικρινεῖς)	10	—	0

Ἰουστιανὸς Ἰουστιανοῦ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου.

Ὀλιβέριος Καπέλλο Savio τῆς ξηρᾶς.

Νικόλαος Μολὶν Savio ἐπὶ τῶν τάξεων.

sua o almeno a Corfu et essendo stato deliberato da qsto Consiglio a 4 Feb. 1585 e poi a 31 Decembre 1587 per li rispetti ben noti di trattenerlo in qsta città con duc. diese al mese con intentione anco di provederli di altra cosa stando egli frantanto a camera locanda come è espresso nella soprad.a supp.ne è conveniente dar modo a questo virtuoso e degno soggetto pieno di bontà et fede verso lo Stato Nostro et che possa alquanto meglio trattenersi et provedersi di stanza per servir prontamente lo Stato nostro in ogni occasione però Landera parte che alli duc. ro al mese soprad.i siano acresciuti altri duc. doi al mese di esser al detto Rdo Margunio intieramente pagati di mese in mese fino che starà in qsta città senza altra ballotazion di Collegio come è soprad.o.

1589 18 Marzo in Col.o

150	19
2	2
10	0

Giustinian Giustinian S. D. C. ¹⁾

Oliviero Capello S. T. F. ²⁾

Nicolò Molin S. a. O. ³⁾

¹⁾ Segretario del Consiglio.

²⁾ Savio di Terra ferma.

³⁾ Savio agli Ordini.